

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

107455

FASÎHÎ DİVANI (İNCELEME-METİN)

107455

Halûk GÖKALP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/ 2001

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

FASİHİ DİVANI (İNCELEME-METİN)

Halûk GÖKALP

DANIŞMAN: Doç. Dr. İ. Çetin Derdiyok

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adana/ 2001

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.



Başkan: Doç. Dr. İ. Çetin DERDİYOK



ÜYE: Prof. Dr. Mine MENGİ



ÜYE: Yard. Doç. Dr. Nuran YILMAZ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylım.

11.09.2001

Prof. Dr. Mahir FİSUNOĞLU

Enstitü Müdürü



ÖZET**FASİHİ DİVANI (İNCELEME-METİN)****Halûk Gökâl**

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. İ . Çetin Derdiyok

Eylül 2001, 422 sayfa + X

Bu çalışma 18. yüzyıl divan şairlerinden Tosyalı Hasan Fasîhî'nin hayatı, edebi kişiliği ve divanının çeviriyazısını kapsamaktadır. Çalışmamızda elde edebildiğimiz tek nüsha olan, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi 5754 numaralı nüshadan yararlandık.

Çeviriyazısını incelediğimizde Fasîhî'nin gerek dili kullanışı gerekse divan şiirinin anlatım teknikleri ve biçimlerini ustalıklı kullandığını gördük. Şair, çeşitli hayaller ve mecazlarla örülü diliyle usta işi denilebilecek seviyede şiirler yazmıştır.

Fasîhî rind kişiliği ile aşıkane şiirler söylemiştir. Şair daha çok rindâne kişiliğiyle ön plana çıkmaktadır. Divan edebiyatında rindâne şiirler söylemiş pek çok şair vardır. Ancak pek az şair, hemen hemen divanının tamamını bu bakış açısıyla vücuda getirmiştir. Bu yönüyle ve rindane dünya görüşünü güden şairler zincirine, yeni bir halka olması bakımından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Divan şiiri, Fasîhî Divanı, Tosyalı Hasan Fasîhî, Fasîhî, Tosyalı Fasîhî

ABSTRACT

THE DİVAN OF FASÎHÎ (EXAMINATION-TEXT)

Halûk Gökâlþ

M. Thesis, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Doç. Dr. İ. Çetin Derdiyok,

September 2001, 422 pages+ X

This M. Lit. Thesis has formed on transcribed text which had been written by 18th Century Ottoman poet Fasîhî.

This study included Tosyalı Hasan Fasîhî's literary personality and his life story. I have used only one copy registered 5754 for trascription. This single copy is in İstanbul Beyazıt State Library.

I have seen that Fasîhî, masterly used both language and manner of telling tecniue and as well as formation of divan poetry. Fasîhî has written poems, include various images and figures well. Fasîhî has jollious personality, wrote amerous poems and he is important for a jollious personality. There is many jolly poet in divan literature, but a lot of them haven't written their poet by this structure completely. He is important because of jollious personality and he is a continutiatiion of this poem tradition.

Key Words: Divan Poetry, Divan of Fasîhî, Tosyalı Hasan Fasîhî, Fasîhî, Tosyalı Fasîhî

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Lale Devri sanatçılarından Fasîhî'nin divanının çeviriyazısını ve edebi kişiliğini ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamızı iki aşamalı olarak yürüttük. Birinci aşamada İstanbul Beyazıt Kütüphanesi'nden elde ettiğimiz Fasîhî Divanı'nın, mikrofilm çıktıları üzerinde çalışarak Fasîhî Divanı'nın tam metnini oluşturmaya çalıştık. İkinci aşamada ise divanda yer alan şiirleri biçim, içerik, dil ve üslûp yönünden inceledik.

Gerek içeriğe yönelik çalışmamızda gerekse biçime yönelik çalışmamızda, divandaki konuyla ilgili beyitleri ayrı ayrı fişleme yoluna gittik. Bu fişleri, konularına göre sınıflandırıp, inceleme bölümünü oluşturmaya çalıştık.

İnceleme bölümünde alıntı yaptığımız örnek beyitlerin sonuna, parantez içinde nazım şeklinin adını ve numarasını, yine aynı parantez içinde beyit sayısını belirttik. Farklı kaynaklardan yaptığımız alıntılara, tırnak içinde ve dipnotta kaynağını göstererek yer verdik.

Fasîhî Divanı'nın çeviriyazısını yaparken, orijinal metne sadık kalmaya gayret ettik. 18. yüzyılın da içinde bulunduğu dönem, Klasik Osmanlıca dönemidir. Klasik Osmanlıca dönemi, geçiş dönemi olduğu için Eski Anadolu Türkçesi imla özellikleri korunur. İmladan hareket ederek ses bilgisi ve biçim bilgisindeki değişiklikleri tespit etmek olanaksızdır. Biz tercihimizi Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerinden yana kullandık.

Çalışmamızın çeviriyazı metin dışındaki bölümlerini, üç başlık altında topladık. İnceleme genel başlığı altında değerlendirilen bu bölümlerin ilki "biçim" bölümüdür.

Biçim bölümünde, Fasîhî Divanı'nda yer alan bütün nazım şekilleri, beyit sayısına ve içeriğine göre değerlendirildi. İkinci olarak Fasîhî'nin uyak ve redif kullanımı üzerinde duruldu. Bu bölümde divanda yer alan tüm kafiye ve redifleri ayrı ayrı fişledik ve türlerine göre sınıflandırdık. Yine aynı bölümde konuyu, hem genel olarak hem de nazım şekillerine göre tablolardan yararlanarak açıklamaya çalıştık. Son olarak vezin başlığı altında Fasîhî'nin aruz veznini kullanışı üzerine değerlendirmelerimize yer verdik.

Çalışmamızın ikinci ana başlığı dil ve üslûptur. Bu bölüm, kelime kadrosu, anlatım teknikleri ve edebi sanatların kullanımını adı altında üç alt başlıktan oluşmuştur.

Kelime kadrosu bölümünde, divanda yer alan 86 beyitlik bir kasidede ve 20 gazelde yer alan sözcükleri Türkçe veya yabancı kaynaklı olmalarına göre sınıflandırdık. Burada kaynak olarak kullanılan şiirler, divanın farklı bölümlerinden rastgele seçilmiştir. Yaptığımız bu çalışmanın sonunda elde ettiğimiz istatistik verileri, tablolarla anlaşılır duruma getirmeye çalıştık. Tespit ettiğimiz sözcüklerden yararlanarak, şairin Türkçe ve yabancı kaynaklı sözcükleri kullanma yüzdelerini belirledik. Aynı çalışmayı nazım şekilleri (gazeller ve kasideler) için ayrı olarak yaptık.

Anlatım tekniği bölümünde şairin kullandığı anlatım teknikleri -özellikle tahkiye ve tasvir- üzerinde durduk. Konuyla ilgili olarak ilkin, ön plana çıkan hamamiye biçiminde yazılmış olan musammat, ayrıntılı olarak incelenmiştir. Daha sonra gazeller başta olmak üzere diğer türler, anlatım tekniği açısından değerlendirilmiştir.

Dil ve üslûp bölümünün üçüncü alt bölümü olan “edebi sanatların kullanımı” ise çalışmamızda oldukça uzun zamanımızı almıştır. Fasîhî'nin edebi sanatları kullanımını belirlemek için divanda yer alan bütün beyitler taranarak fişlenmiştir. Elde edilen fişler edebi sanatların çeşitlerine göre sınıflandırılmıştır. Fişleme sonucu elde ettiğimiz verilerden yola çıkarak, şairin edebi sanatları kullanım biçimini genel olarak belirlemeye çalıştık. Edebi sanatların ayrı ayrı değerlendirildiği bölümlerde, şairin edebi sanatları kullanım biçimi hakkında fikir verecek sayıda örneğe yer verilmiştir. Bu bölümde, divanda yer alan mazmunlara, sözcüklerle ve harflerle yapılan oyunlara da değindik.

İçerik bölümünde ise şairin en çok kullandığı ve onun edebi kişiliğini öne çıkaran temalar belirlenmiştir. Aşk, tabiat, toplumsal yaşam, din-tasavvuf ve rindlik başlıkları altında toplanan bölümde, her konu ile ilgili beyitlerin fişlenip sınıflandırılması sonucu elde edilen veriler, farklı bölümlerde farklı alt başlıklarda değerlendirilmiştir.

Şairin edebi kişiliğinin en belirgin yanı aşk olduğu için, bu bölüm ayrıntılı olarak incelenmiştir. Aşık, sevgili ve rakip üçgeninin konu edildiği bu bölümde her tip, çeşitli özellikleri ve yönleriyle değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, şairin birçok şiiri (beyti), tabiat ve rindlik başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde, yaptığımız çalışmanın sonunda elde ettiğimiz sonuçlar ve değerlendirmeler olabildiğince açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirilmiştir. Bu bölümde Fasîhî'nin edebiyat tarihimizdeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Kaynak olarak kullanılan malzemenin genişliği ve zamanın sınırlı oluşu nedeniyle, her çalışmada olabileceği gibi, bazı hatalarımız olduğunu düşünüyoruz. Değerli hocalarımızın ve araştırmacıların yapıcı eleştirileriyle, bizleri en doğru sonuçlara ulaştırmasını dileriz.

Çalışmamın başlangıcından sonuna kadar değerli vakitlerini benden esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. İ. etin Derdiyok'a, Prof. Dr. Mine Mengi'ye ve .Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca en sıkışık zamanlarımda fedakarlık gösteren eşim Ebru Gökalp'e anlayışı dolayısıyla teşekkür ederim.

SOSBE YL 14 numaralı bu çalışma, Çukurova Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir. Çalışmamıza verdikleri ekonomik destekten dolayı Araştırma Fonuna teşekkürlerimi sunarım.

Halk Gökalp

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	I
TÜRKÇE ÖZET.....	II
İNGİLİZCE ÖZET.....	III
ÖN SÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	IX
0. GİRİŞ.....	1
0.1.Fasîhî'nin Hayatı.....	1
0.2.Fasîhî'nin Edebî Kişiliği.....	3
1.BİÇİM.....	13
1.1.Nazım Biçimleri.....	13
1.1.1.Kasideler.....	13
1.1.1.1.Tevhid.....	13
1.1.1.2.Naat.....	13
1.1.1.3.Medhiye.....	14
1.1.1.4.Sıhhatname.....	14
1.1.2.Musammatlar.....	15
1.1.2.1.Terkîb-i Bend.....	15
1.1.2.2.Müseddesler.....	15
1.1.2.3.Muhammesler.....	15
1.1.3.Gazeller.....	16
1.1.4.Kit'alar.....	17
1.1.4.1.Nazım.....	17
1.1.4.2.Kit'a-i kebîre.....	17

1.1.5.Müfredler.....	18
1.2.Hâtime.....	19
1.3.Uyak ve Redif.....	20
1.4.Vezin.....	27
1.5.Fasîhî Divanı'nın Nüshası Hakkında.....	28
2.DİL ve ÜSLUP.....	29
2.1.Söz Varlığı.....	29
2.2.Anlatım Tekniği.....	32
2.3.Edebî Sanatların Kullanımı.....	37
3.İÇERİK.....	58
3.1.Aşk.....	58
3.2.Tabiat.....	70
3.3.Toplumsal Yaşam.....	75
3.4.Din ve Tasavvuf.....	82
3.4.1.Din.....	82
3.4.2.Tasavvuf.....	86
3.5.Rindlik.....	90
4.SONUÇ.....	93
5.METİN.....	97
5.1.Metnin Hazırlanışı Hakkında.....	97
5.2.Metin.....	98
6.KAYNAKÇA.....	421
7.ÖZ GEÇMİŞ.....	422

KISALTMALAR

age.	adı geçen eser
AKM	Atatürk Kùltür Merkezi
Ank.	Ankara
b.	beyit
bd.	bend
bi.	biçim
bl.	bölümü
C.	cilt
.Ü.	ukurova Üniversitesi
G.	gazel
İst.	İstanbul
K.	kaside
Kt.	kıta
KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
M.	müfred
Ms.	musammat
RAM	Ramiz Tezkiresi
s.	sayfa
S.	sayı
SOSBEYL	Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans
SS	sözcük sayısı
SSY	sözcük sayısı yüzdesi
TDK	Türk Dil Kurumu
tpl.	toplam
uyk.	uyak

vb. ve benzeri

Yay. Yayınları



0. GİRİŞ

0.1. Fasîhî'nin Hayatı

Fasîhî'nin hayatı hakkında kaynaklarda verilen bilgiler oldukça kısıtlıdır. Şairin hayatı ile ilgili bilgileri, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ramiz'in "Âdâb-ı Zurafâ"¹ ve Mehmed Süreyyâ'nın "Sicill-i Osmanî"² adlı eserlerinde bulabildik. Elde ettiğimiz kaynaklar içinde Fasîhî ile ilgili en doyurucu bilgiyi, Âdâb-ı Zurafâ adlı eserde bulduk:

Nâmı Hasan ve fî'l cümle edâsı müstahsen tertîb üzre mukaddemât-ı 'ilmiyyeyi tahsîl eylemiş bir şâ'ir-i fasîhî'l-lisân olup ancak buldukları meclâlisde tekellûf-i resmîyeye 'adem-i râğbetden nâşî Vehbî Efendi merhûm Vekâlet-nâmelerinde mezemmet ile edâ itmişlerdir. Şeyhü'l-islâm Abdu'lîlâh Efendi'den lede'l-imtihân medrese-i hârice nâ'il ve ba'dehü Defter-dâr Ahmed Pâşâ medresesine hareket edüp 1139 senesi muharreminde Tezkireci Mehmed Efendi yerine sâniye-i Ken'ân Pâşâ medresesiyle ihrâz-ı rütbe-i dâhil itmişler idi. 1142 senesi şevvâlinde Rizeli 'Ali Efendi yerine Eyyühüm Çelebî medresesine hareket 1146 cumâde'l-âhiresinde imâm-ı Sultânî Ebu Bekr Efendi yerine bâ-musıla Ferhâd Paşa medresesiyle kâm-revâ olmuşlar. 1150 senesi cumâde'l-ülâsında medâris-i sahn-ı semânîñ biriyle dil-şâd olup sene-i mekrûme ramâzânınıñ 27. günü Yefîşehirli 'Ali Efendi yerine İbrâhîm Pâşâ-yı cedîd medresesiyle tecdîd-i sürûr u 'îd eyleyüp 1154 muharreminiñ beşinci günü Hâce Mehmed Efendi yerine Mîhr-mâh medresesiyle şâdân ve yerlerinde Mûsıla-i Süleymâniyye itibârandan soñra 1155 senesi şevvâliniñ 16. günü hareket-i misliyye ile hâkâniyye Vefâ medresesiyle dîde-i intizârı kühl-i merâm ile rûşenâ olmuş iken 1156 senesi evâ'ilinde mansıb-ı bekâyâ rihlet buyurdılar. Mûmâ-ileyhiñ güftâr-ı feshâhat âsârlarından olmağla bu encümen-i şu'arâya idhâl ü tahrîr olundu.

Sicill-i Osmanî'de şairle ilgili çok az bilgi verilmiştir:

Fasîhî Efendi: Müderris olup 1156'da (1743) vefat eyledi. Şairdir.

Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu³'nda ise,

Asıl adı Hasan olup. Tosyalı'dır. Tahsilini ikmalden sonra bazı medreselerde müderrislik etmiş, (H.1156 – M. 1743) tarihinde vefât etmiştir. **Râmiz**, *tertîb üzerine*

¹ Sadık Erdem; Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâsı, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu AKM Yay.-S.79, Tezkire dizisi-S.1, Ank.1994, s.239-240

² Mehmed Süreyyâ; Sicill-i Osmânî, C.2, Tarih Vakfı Yurt Yay.-S.30, İst.1996, s.509

mukaddimat-ı ilmiyyeyi tahsil eylemiş bir şair-i fasîhü'l-lisân olup ancak bulunduğu mecâlîste tekellüf-i resmîye adem-i râğbetinden nâşi Vehbî Ef. Merhum Vekâletnâmesinde mezenmet ile edâ itmişlerdir şeklinde ondan bahsetmekle Fasîhî'nin lâubalî meşrep bir kimse olduğu anlaşılıyor.

bilgileri verilirken, Sicill-i Osmânî, Râmiz Tezkiresi ve Tuhfe-i Nâîli kaynak olarak gösterilmiştir.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi⁴nde ise şu bilgilere yer verilmiştir:

Divan şairi (Tosya ?-1743). Asıl adı Hasan'dır. Müderrislik yaptığı bilinmektedir.

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü⁵nde ise yalnızca asıl adının Hasan olduğu Ramiz Tezkiresi kaynak olarak gösterilerek belirtilir:

Fasîhî: (ö. 1156/1743-44) Asıl adı Hasan'dır. (Kay.: RAM.)

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Fasîhî'nin asıl adı Hasan olup, Tosyalıdır. Kaynaklar şairin, 1743 senesinde vefat ettiğinde birleşmektedir. Çok iyi eğitim görmüş olan Fasîhî, çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Râmiz'e göre 1726 yılından, hayata gözlerini yumduğu 1743 yılına kadar İstanbul'da Defterdar Ahmed Paşa Medresesi, Sâniye-i Kenan Paşa Medresesi, Eyyühüm Çelebi Medresesi, Ferhad Paşa Medresesi, İbrahim Paşa-yı cedîd Medresesi, Mihr-mâh ve Vefâ Medreselerinde müderris olarak görev yapmıştır.

Gerek kaynaklardan gerekse Fasîhî Divanı'nda yer alan tarih manzumelerinden hareketle Fasîhî'nin, İstanbul'da hayatını sürdürmüş olduğunu söyleyebiliriz. Divanda yer alan III.Ahmed için yazılmış olan sıhhatnameden ve tarih manzumelerinden Fasîhî'nin, Sultan III. Ahmed devrinde yaşadığını söyleyebiliriz. Fasîhî Divanı'nda yer alan 3. tarih manzumesinde İstanbul'da padişah için kurulan saltanat çadırını (çetr-i humâyûnu) söz konusu eder.

³ İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, C.III, fasikül II, MEB Yay., İst.1967, s.730-731

⁴ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.III, Dergah Yay., İst.1978, s.161

⁵ Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank.1988, s.130

Fasîhî sâye-i ‘adlinde yümn ile didüm târîh
Mu‘allâ ola Sultân Ahmede çetr-i humâyûnu (Kt.3, b.30)

Fasîhî Sultan III. Ahmed’in tahta çıkışını da görmüştür. Divanında yer alan 1. tarih manzumesinde III. Ahmed’in tahta çıkışı söz konusu edilmiştir.

Fikr iderken târîh-i itmâmını Hâtif didi
Ey Fasîhî saldı nûr-ı Ahmed kevne şeref (Kt.1, b.9)

Divanda yer alan 4. tarih manzumesinden hareketle Fasîhî’nin Mısır’da bulunmuş olabileceğini söyleyebiliriz. Aşağıda yer alan beyitler bu konuda fikir vermektedir.

Mısırî şerîf-i kudûmiyle şeref-yâb idicek
Âb-ı rahmet-i çemenistânı itdi ihyâ (Kt.5, b.18)

Eyle teşrîf-i kudûmine Fasîhî târîh
Geldi i‘zâz-ı sa‘âdetle Mehemed Paşa (Kt.5, b.24)

Ramiz, Tezkiresi’nde Fasîhî’nin, bulunduğu toplantılarda ciddiyete rağbet etmemesinden dolayı, Vehbi Efendi’nin Vekâlet-nâme adlı eserinde ondan yergi ile bahsedildiğini belirtilir. Yine Ramiz, adı geçen eserinde Fasîhî’nin laubali meşrep bir kişi olduğunu söyler.

0.2. Fasîhî’nin Edebi Kişiliği

Fasîhî’nin edebi kişiliğiyle ilgili olarak kaynaklarda bilgi verilmemiştir. Yalnızca Ramiz’in “Âdâb-ı Zurafâ” adlı tezkiresinde şairin lisanın, fasih olduğu belirtilmektedir. Döneminde sevilen ve okunan bir şair olup olmadığını bilemiyoruz. Ancak şairin fahriyyeye düşkün bir şair olması ve şiirlerinin beğenilip ezberlendiğini belirtmesi –yanlı olsa da- konuyla ilgili fikir vermektedir. Fasîhî, hemen her gazelinin son beytini, şairliğini ve şiirlerini övmeye ayırmıştır. Aşağıdaki beyitte kendini tecrit eden şair, Fasîhî’nin (kendi) şöhretinin halka yayıldığını söyler.

Gülistân-ı cihânun gerçi kemter murgısun ammâ
Fasîhî-veş halka yayılmış nâm u nişânun ey bülbül (G.238, b.5)

Fasîhî, bir başka beytinde de güzellerin, şiiirlerini ezberlediğini ve ağızlarından düşürmediklerini dile getirir.

Gevher-i nazm-ı Fasîhî ezber eyler dilberân
Dâne-i dendan gibi şîrîn-edâ ağzındadır (G.104, b.6)

Fasîhî, kimi zaman da şiiirlerinin kıymetinin bilinmemesinden yakınıır. Ancak bu konuda umudunu yitirmez. O, İstanbuldaki şiiir üstatlarının şiiirlerinin kıymetini bileceğini düşünmektedir.

Elbet bilinür kıymet-i eş'âr-ı Fasîhî
Bu şeh-r-i Sıtanbulda suhandân dükenmez (G.160, b.5)

Daha önce de belirttiğimiz üzere kaynaklarda Fasîhî'nin edebi kişiliğini yansıtan hiçbir bilgi yoktur. Bundan dolayı şairin edebi görüşünü tespit etmek için şiiirlerine yönelmek zorunda kaldık. Bu yöntemde kullanacağımız ilk araç, şairin kendi sözleridir. Şairin kendini değerlendirmesi de -eski şiiirin eleştirisi olarak değerlendirebileceğimiz- belagat yoluyla olmaktadır. Zira edebiyatta o dönem için ölçüt, belagatin belirlediği kurallardır.

Fasîhî, şiiirlerinde belîğ olduğunu iddia etmektedir. Şair, dizelerinde belagat sözcüğünü sık sık kullanır. Aşağıdaki beyitte şair, -başkalarının ağzından- kendisinin belîğ ve şeker sözlü olduğunu dile getirir.

Lezzet-i şî'rün görüp dirler Fasîhî hûblar
Tûtî-i Mısr-ı belâgat bir şeker-güftârsın (G.273, b.5)

Fasîhî, belagata bağlı olarak beyan ve manaya da değinir. Belagatin önemli ölçütlerinden biri manadır. Şair, aşağıdaki beyitte şiiirinin anlamlarla yüklü olduğunu belirtir.

Dür-i **ma'nî** dükenmezse n'ola esdâf-ı tab'undan
Fasîhî dâ'imâ gavvâs-ı deryâ-yı **belâgatsin** (G.271, b.5)

Fasîhî'nin şiirlerinde anlam öne çıkmaktadır. Şiirlerine genel olarak baktığımızda biçimsel kaygılardan çok, hayal gücü ve anlamın ön planda olduğunu görürüz. Zaten şair, şiirlerinde her fırsatta mananın önemini vurgular. Fasîhî, güzel şiire ulaşmanın ancak anlamın derinliklerine inmekle mümkün olduğunu belirtir. Ona göre güzel şiir, ince anlamlarda, sözcüklerin derinliklerinde saklıdır.

Hayâliyle o mâhun şâhid-i nazmı getürmek için
Fasîhî gûşe-i şehri-i **ma'ânî**de konuk tutmuş (G.181, b.5)

Fasîhî, şiirde anlam keşfetmeyi, yeni anlamlar bulmayı, büyü yapmakla eş tutar. Bunun önemini aşağıdaki dizelerle dile getirir.

Sihir idersen keşf-i ma'nâ eyleyüp eş'âr ile
Ey Fasîhî tab'-ı **mu'ciz-gûyuna** tahsîn olur (G.102, b.8)

Fasîhî, anlam kadar beyanla da ilgilidir. Fasîhî söyledikleri kadar, söyleyişinin de güzel ve farklı olduğunu belirtir. Şair farklı ve güzel olanı söylediği iddasındadır. Bundan dolayı kendini "nâdire-gûy" olarak niteler.

Meydân-ı belâgatda şehâ ide tekellüm
Var ise Fasîhî gibi bir **nâdire-gûyun** (G.208, b.4)

Şair, kendisinin muciz-beyân olduğunu, yani anlatışının herkese benzemediğini söyler. Ancak bu üstünlüğü iki kaynağa bağlar. Bunlardan birincisi sevgilidir. Fasîhî'ye göre konu sevgili olunca şiir, ifade güzelliğine kavuşmaktadır.

Seni medh ideli dimekte ahbâb
Fasîhî şâ'ir-i **mu'ciz-beyândur** (G.131, b.5)

Fasîhî, şiirlerindeki ifade güzelliğinin diğer kaynağının, Tanrı olduğunu düşünmektedir. Tanrı'nın verdiği ilham ile "muciz-beyân" olmuş ve "nev-edâ"lı şiirler söylemiştir.

İlhâm-ı feyz-i şi'ri Hudâ eyleyince bahş
Tab'-ı Fasîhî bî-kese hep nev-edâ değer (G.106, b.7)

Fasîhî yoğun, güzel ve açık bir anlatım gerektiren sihr-i helâli gerçek şairlik için ölçüt saymaktadır. Şair, başkalarını tanık göstererek her sözünün bir "sihr-i helâl" olduğunu belirtir.

Her sözün nazm ile bir sihr-i helâl eylesin
N'ola dirlerse sana hakkâ şâ'ir (G.133, b.6)

Fasîhî, ifadesinin güzelliğini, şiirlerini "pâk-edâ" olarak nitelendirerek dile getirir. Şaire göre şiirleri o kadar temiz bir eda ile yazılmıştır ki yanlış söylenen sözlerden oluşsa bile müsveteleri atmak konusunda tereddüt eder.

Fasîhîyâ var iken bu şi'r-i pâk-edâ
Müsveddât-ı galat-gûyı atmasak mı gerek (G.211, b.5)

Fasîhî ifade güzelliğine kavuşmak için farklı arayışlara yönelir. Sevgilinin ağzından gazeller yazarak yeni bir gazel biçimi dener. Söz gelimi divanda yer alan 128. gazel tamamen sevgilinin ağzından yazılmıştır. Şair denediği bu tekniğin yeni olduğunun farkındadır. Bunu, gazelin son beytinde şu dizelerle dile getirir.

Mümkün mi Fasîhî dil ana olmaya bende
Bu nev-gazeli söyleyen ol pâdişehümdür (G.128, b.5)

Fasîhî'nin yukarıda değindiğimiz mana ve beyan dışında da şiirle ilgili düşünceleri vardır. Bu düşünceler, şairin kendi şairliğiyle birlikte, şiir türüne ve şaire bakışını da gözler önüne sermektedir.

Fasîhî, şairin gönül rahatlığının çok önemli olduğunu, iyi bir şairin ancak bu şekilde şiire güzellik kazandıracağını düşünür. Gönlü ferah olan bir şair, şiir aynasında daha güzel görünecektir. Fasîhî'nin, aşağıdaki beyitte şiiri aynaya benzetmesi, şiiri şairin iç dünyasının bir yansıması olarak görmesinden kaynaklanır. İnsanın iç dünyası ne ise, şiir aynasına da o yansıyacaktır. Güzel bir şiiri de ancak gönlü rahat bir şair yazabilir.

Ne hasenler virür âyîne-i şî're şâ'ir
Tab'ını eylese mensûb-ı safâ-yı hâtır (M.24)

Fasîhî'ye göre şiirde hüner göstermenin yolu cesareten geçer. Şair, hüner meydanında şairlik atına binen kişinin elindeki kalemin zülfikar gibi keskin, atının da Düldül gibi hızlı olması gerektiğini söyler.

Süvâr oldukda meydân-ı hünerde Düldül-i tab'a
Fasîhî dâ'imâ destünde hâmen zülfikâr olsun (G.270, b.5)

Fasîhî'nin şiirlerini şekillendiren, onu farklı biçim arayışlarına ve konulara yönelten şairin dünya görüşüdür. Şairin edebi kişiliğinin oluşması ve gelişmesinde yaşadığı dönemin de büyük etkisi vardır.

Fasîhî 18. yüzyılın başlarında yaşamıştır. 18. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin siyasi tarihi açısından olduğu kadar sanat ve edebiyat tarihi açısından da oldukça önemli bir dönemdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 1718-1730 yılları arasındaki dönemine, Lale Devri adı verilir. "III.Ahmet'in saltanat dönemi içinde yer alır. Devlet, o sıralarda gerek içerde gerekse dışarda uzun zamandır görmediği huzur ortamına girince, padişah ile çevresindekiler kendilerini zevk, eğlence, musiki, şiir ve bir yüzyıl önce Avrupa'da yaygınlaşan lâle yetiştiriciliğine adadılar⁶"

18. yüzyılda siyasal ve toplumsal yaşamdaki huzur ortamı, edebiyatı da etkilemiştir. Bu dönemin beraberinde getirdiği dünya görüşü, sanatçıları ve onların eserlerini de etkilemiştir.

⁶ Necdet Zeybek, Kemal Kara; Adım Adım Osmanlı Tarihi ve Padişahlar Albümü, C. III, Boyut Yay., İst. 1999, s.356

1743 yılında hayata gözlerini kapayan Tosyalı Hasan Fasîhî, Lale Devri'ni ve III.Ahmet'in saltanat dönemini yaşamış, o döneme tanıklık etmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde şairin divanı, o dönemi daha doğrusu o dönem insanının hayata bakışını gözler önüne serer. O dönem İstanbul'u kültür ve sanatla yoğrulmuş bir eğlence yeri görünümündedir. Osmanlı aydını yaşama, eğlenceye, edebi ve mimari güzelliğe yönelmiştir. Bu şartlar, dünya zevklerinden faydalanmasını bilen, gününü yaşamaya çalışan, safahatı seven bir aydın tipini ortaya çıkarmıştır. Bu aydın tipini rind, bu yaşam biçimini de rindane yaşam olarak değerlendirebiliriz.

Fasîhî tam anlamıyla rind bir şairdir. Onun eşyayı ve hayati algılayışı rindanedir. Şiirlerinde işlediği temalar bakımından aşka ve meyhaneye düşkün olan şair, dünyevi ihtiraslardan uzak, tamamen gününü yaşamaya çalışan bir kişi olarak karşımıza çıkar. Şairin, başlıca mevzusu aşktır.

Fasîhî'nin şiirlerinde aşkı her yönüyle bulmak mümkündür. Aşk beraberinde acıyı ve ıstırapı getirmektedir. Fasîhî, şiirlerinde fırsat buldukça sevgiliden yakınmaktadır. Sevgilinin yaptığı eziyetlerden şikayet etmektedir. O, bu haliyle Fuzulî'nin bedbaht, perişan halini hatırlatır. Nitekim kimi şiirlerinde Fuzulî'nin hassasiyeti ve duyarlılığı hissedilirken , kimi şiirlerinde de Fuzulî'nin açık etkileri görülür.

Aşk sözcüğü ve konusu hemen hemen her şiirde yer alır. Divanda sadece aşk sözcüğü bile yüzlerce kez geçmektedir. Fasîhî'nin şiirlerinde aşk teması, genel bir başlık niteliğindedir. Şair, aşk temasıyla birlikte tabiat, toplumsal yaşam ve meyhane kültürünü de işler.

Rindin meyhaneden uzak kalması olanaksızdır. Bundan dolayı Fasîhî'nin şiirlerinde meyhane başlıca mekandır. Onun pek çok şiirinde meyhane, sâkî, içki gibi meyhane ile ilgili unsurlar sık sık söz konusu edilir. Aşkın bir sonraki aşaması, sarhoşluk ve divaneliktir. Divanelik ve sarhoşluk, onun şiirinin önemli mevzuları arasında yer alır. Tasavvufla bağlantılı olarak değerlendirildiğinde, onun şiirlerinde geçen şarabın ve aşkın ilahi olduğunu söylemek olanaksızdır. Fasîhî'nin içtiği şarap, üzüm suyu; sevdiği de etiyle, kanıyla ve tüm karpisleriyle karşımızda dimdik duran bu

dünya insandır. Bu nedenle Fasîhî'nin şiirlerinde din ve tasavvufu, bir dünya görüşü ya da yaşam biçimi olarak aramak yanlış olur.

Fasîhî'nin şiirlerinde din, daha çok kasidelerde işlenmiştir. Bunlar daha çok din büyüklerine yapılan övgüleri ve İslam tarihini içermektedir. Bu tür manzumelerde Hz. Muhammed'in mucizeleri sık sık dile getirilir. Kimi gazellerde ise Hz. Muhammed'in huy güzelliği ve yüz güzelliği, övgü konusu edilirken kimilerinde ise Hz. İsa gibi peygamberlerin veya din ulularının çeşitli özelliklerine göndermeler yapılmıştır. İslam kültürü çerçevesinde gelişen divan edebiyatının genel anlamda İslam inancı dışında değerlendirilmesi mümkün değildir. Nitekim Fasîhî'nin şiirlerinde de kimi zaman dinî kaygılar sezilir. Sevgili ile ilgili ilişkilere dinî yaptırımlar biçim verir. Ancak kimi zaman da şairin rindane kişiliği ön plana çıkar ve dini yaptırımları umursamaz görünür.

Fasîhî'nin şiirlerinde tasavvuf, bir çeşniden ibarettir. Şair, tasavvufun sağladığı konu genişliği olanağından yararlanmasını bilmiştir. Fasîhî, kimi şiirlerinde samimi bir mutasavvıf kimliğiyle karşımıza çıksa da onun gerçek bir mutasavvıf olduğunu söylemek mümkün değildir. O, tasavvufu bir renk olarak kullanmıştır. Özellikle zahidi, bir çok beytine konu etmiştir. Şair, her fırsatta zahide çatmaktan, ona sövmekten hoşlanır. Bu yönüyle şiirlerine mizahî bir yön kazandırır.

Fasîhî'nin şiirlerinde tabiat, bir dekordan ibarettir. Bu yönüyle tabiat, içinde aşkın yaşandığı bir ortamdır. Şair, tabiat tasvirine çok az yer verir. Tabiat, Fasîhî'nin şiirlerinde hiçbir zaman -tek başına- şiir konusu olmamıştır. Tabiat, daha çok sevgili ile ilgili olarak vardır. Kimi zaman sevgilinin bir güzellik unsuru, kimi zaman da içinde sevgilinin yaşadığı bir mekandır. Fasîhî'nin şiirlerindeki tabiat üzerinde, şairin ruh hali etkilidir. Onun şiirlerinde tabiat şekillenirken, şairin psikolojik durumu etkili olmaktadır. Şair, genellikle mutsuz ve acı çeken biri olarak karşımıza çıktığı için, şiirlerde dekor olan tabiat da buna paralel olarak kasvetli bir biçime girer. Şair, gözyaşı girdaplarında boğulur, sahili olmayan karanlık denizlerde bir gemi gibi bir o yana bir bu yana savrulur. Ancak şair, rindane kimliğiyle karşımıza çıktığında tabiat, içinde sevgilinin de bulunduğu yaşanılabilir bir mekandır. Bu tür şiirlerde -başta gül olmak üzere- çeşitli çiçekler, dizelerin her yerini kaplamaktadır. Başlıca mekan gül bahçesidir. Gül ve gül bahçesi de beraberinde pek çok kavramı ve çağrışımı, Fasîhî'nin şiirlerine aktarır.

Rind tabiatlı olan Fasîhî, gazel şairidir. Onun az sayıdaki kasideleri, daha çok biçimsel ve dinî kaygılarla ortaya çıkmış şiirler niteliğindedir. Şair, kasidelerinde Allah'ın varlığı ve birliğini ispatlamak, peygamber övgüsü yapmak gibi kaygılar güder. Biçimsel açıdan yani vezin, uyak ve redif gibi unsurlar bakımından kasideleri oldukça kusurludur. Bunlar, her divanda bulunması gerektiği düşünülen türler olduğu için yazılmış gibidirler. Bu tür dinî şiirlerde samimi, inanmış bir Müslümanın izlerini göremeyiz. Ancak Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in şehit edilmesini işlediği ve Mevlana'yı övdüğü kasidelerinde samimi ve içtendir. Genel olarak değerlendirildiğinde onun kasidelerinden çok diğer şiirlerinin - özellikle gazellerinin- öne çıktığını söyleyebiliriz.

Başta da belirttiğimiz üzere Fasîhî, Lale Devrinde yaşamıştır. Şairin, dönemin edebî ve toplumsal yaşamından etkilenmemesi olanaksızdır. Bundan dolayı toplumsal yaşama dair unsurlar, onun şiirlerinde yer etmiştir. Ancak şair toplumsal yaşamı, başlı başına bir konu olarak işlemez. Şair, toplumsal kaygılarla ve toplumsal mesaj vermek amacıyla şiir yazma yoluna gitmez. Toplumsal yaşama dair çeşitli unsurlar, onun şiirlerinin dokusu içindedir. Onları, ister istemez malzeme olarak kullanmıştır. Bilhassa III. Ahmed döneminde yaygınlaşan atıcılık yarışmaları ve mesire yerlerinde geziler düzenlemek gibi toplumsal olaylar şiirlerde yerini almıştır. Şair, tarih manzumelerinde - şehzade sünnetlerinden, padişahın otağının kuruluşuna kadar- o döneme ait pek çok konuyu gözler önüne sermiştir. Bununla birlikte şair, nasihatte bulunmaktan hoşlanır ve fırsat buldukça dinî ve insanî konularda okuyucuya öğütler verir. Ancak bunlar tamamıyla, şairin rindane dünya görüşünün bir sonucudur. Bu tür öğüt içeren şiirler, toplumsal kaygılardan çok insanî kaygılardan ileri gelir ve Nâbî'nin izlerini taşır.

Fasîhî velut bir şairdir. Divanı oldukça hacimlidir. Fasîhî Divanında 356 tane gazel vardır. Bu gazelerde şair benzer konuları işlemekle birlikte her defasında yeni bir söyleyiş biçimi bulmasını bilmiştir. Onun şiirinin gücü biraz da buradan kaynaklanmaktadır. O, geleneğin belirlediği sınırlı malzemeyi, çeşitli biçimsel yöntemlerle renklendirmesini bilmiştir.

Fasîhî'nin kullandığı biçimsel yöntemlerin başında edebî sanatlar gelmektedir. Fasîhî, şiirlerinde edebî sanatların hemen hepsine yer vermiştir. Hemen her beyitte, bir edebî sanata rastlamak mümkündür. Fasîhî, edebî sanatlar yoluyla şiirlerine bir ifade genişliği ve güzelliği kazandırmasını bilmiştir. Ancak şair, kimi şiirlerinde beytin

tamamını, bir edebî sanat uğruna harcama hatasına düşmüştür. Bu tür beyitlerde edebî sanat bir araç olmaktan çıkar ve bir amaç olur. Burada şairin hüner gösterme kaygısının hakim olduğu görülür.

Fasîhî anlatımda tasvir ve tahkiyeye önem vermiştir. Özellikle sıhhatname türünde yazılan manzume tamamıyla tahkiye yoluyla anlatılmıştır. Tasvirler daha çok tabiat ve sevgili tasvirine yöneliktir. Bununla birlikte şair, psikolojik tasvirlerle de yer verir. Şairin bir anlatım yöntemi olarak konuşmalardan da yararlandığını söyleyebiliriz. Fasîhî'nin anlatım tekniği açısından kullandığı en ilginç ve özgün yöntem ise sevgilinin dilinden yazdığı gazellerdir. Bu teknik oldukça başarılı bir biçimde uygulanmıştır. Bu tür anlatım teknikleri daha çok mesnevilerde karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı şairin bu yöntemi, gazele tatbik etmesi oldukça önemlidir.

Fasîhî kasideler ve musammatlar gibi uzun soluklu manzumelerde aruz veznini başarılı olarak kullanamamıştır. Gazeller ve diğer nazım şekilleri için aynı durum söz konusu değildir. Şair, aruz kaidelerini kimi zaman göz ardı etmiştir. Bazı beyitlerde biçimsel güzelliği, anlamsal güzelliğe feda etmiştir. Ancak bu tür şiirler okuyucunun kulağını tırmalamaz. Beytin anlam ve söyleyiş güzelliği bu tür vezin kusurlarının görülmesine engel olur.

Fasîhî, uyak ve redif kullanımında da nazım şekillerine göre değişen bir başarı grafiği çizmektedir. Fasîhî'nin kasideleri oldukça uzundur. Bu da şairin, uyak açısından büyük güçlük çekmesine neden olmuştur. Her beyitte yeni uyak sözcüğü bulmak zorunda kalan şair, kimi zaman uyak tekrarlarına ve hatalarına düşmüştür. Özellikle “-âsâ, -veş” gibi Farsça edatları başka sözcüklerle birlikte kullanarak, beyitleri uyaklandırma hatasına düşmüştür. Bununla birlikte kimi şiirlerde uyak ve redifi birbirine karıştırmıştır. Bu tür şiirlerde yapılan hatalar o kadar fazladır ki bu nedenle uyak ve redifi tayin etmek güçleşmiştir. Ancak gazeller için durum farklıdır.

Fasîhî, uyak ve redifi gazellerde kasidelere göre daha başarılı kullanmıştır. Gazellerde ve diğer nazım şekillerinde uyak ve redif hatası oldukça azdır. Fasîhî şiirlerinde yaygın olarak tam ve zengin uyak kullanmıştır. Bununla birlikte nadir olarak yarım uyak ve zü-kafiyeteyn kullanmıştır. Fasîhî redife düşkün bir şairdir. Şiirlerinin büyük çoğunluğunda redif kullanmıştır. Redifler genellikle Türkçe sözcüklerden

oluşmaktadır. Fasîhî kimi zaman birden çok sözcükten oluşan redifler kullanır. Hatta bazı beyitlerin tamamına yakını redif sözcüklerinden oluşur.

Fasîhî, şiirlerinde ağır denebilecek bir dil kullanır. Özellikle kasidelerde pek çok yabancı asıllı sözcüğe yer verir. Genel olarak bakıldığında şairin dili, divan şiiri okuyucusu için ağır sayılmaz. Özellikle gazelerde divan şiiri sözcük dağarcığının dışına çıkılmamıştır. Bilinen ve yaygın sözcükler kullanılmıştır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde -kullandığı sözcükler bakımından- şairin dilinin ağır olduğunu söyleyemeyiz. Ancak şair, fırsat buldukça ikili, üçlü Farsça tamlamalar kullanmaktan çekinmez. Hatta kimi beyitlerinde dizenin tamamı Farsça tamlamalardan oluşur.

Fasîhî kimi zaman şiir dilini kişisel kullanımlarla yoğurmuştur. Biraz da aruz vezni gereği olarak “aşkıyla, sevdâyıla” gibi kullanımlara yer vermiştir. Kimi zaman da arkaik sözcüklere yer verir.

Fasîhî'nin elimizdeki tek eseri, divanıdır. Kaynaklarda divanı dışında bir eseri olup olmadığı konusu belirtilmemiştir.

1. BİÇİM

1.1. Nazım Biçimleri⁷

1.1.1. Kasideler

Fasîhî Divanında 8 kaside bulunmaktadır. Bunlar 1 tevhid, 3 naat, 3 medhiyye ve bir sıhhatnameden oluşur.

1.1.1.1.Tevhid

Divanda yer alan tevhid, ikisi Arapça ikisi Farsça olmak üzere 86 beyitten oluşur. Tanrı'nın biriliğini ve yüceliğini anlatan şâir, maddeden hareketle manaya yönelir. Şair, tevhid boyunca çeşitli çiçekler ve tabiat unsurlarından yararlanarak Tanrı'nın yüceliğini dile getirir.

1.1.1.2.Naat

Divanda bulunan birinci naatta Hz. Muhammed çeşitli vesilelerle ululanır. 34 beyitlik bu naatta Hz. Muhammed'in doğuşuyla dünyaya iyilikler ve güzellikler getirmesi 18 beyit boyunca anlatılır. Naatın devamında Hz. Muhammed'in mucizeleri dile getirilir.

Divanda yer alan ikinci naat 40 beyittir. İkinci naatta da Hz. Muhammed'in mucizeleri, ululuğu övgü dolu sözlerle dile getirilirken peygamberden şefaahat istenir.

Üçüncü naat 70 beyittir. Beyitlerden biri Farsça olarak yazılmıştır. Fasîhî, üçüncü naatta çeşitli gök cisimleri ve burçları konu ederek peygamber övgüsünü sürdürür.

⁷ Fasîhî Divanı'ndaki nazım biçimleri kendi aralarında sıra ile tertip edildiği için inceleme bölümünde nazım biçimlerinin numaraları belirtilmemiştir.

1.1.1.3. Medhiye

Fasîhî Divanında üç medhiye vardır. Bunlardan birincisi dört halife övgüsüdür. 62 beyitlik bu medhiye kaside biçiminde yazılmıştır. Şair, medhiyenin nesib bölümünde 13 beyit boyunca nida yoluyla kaleme seslenerek övgüde bulunmuştur. Birinci beyitte “hâme”,

Ey hâme-i gavvâs-ı ‘amîk-i yem-i hikmet
Ey gevher-i nâyâb-ı kemâl-âver-i kudret (K.5, b.1)

ve 15. beyitte “bu şiirimi yazmaya mürekkebin yetmezse...” sözlerinden hareketle girizgahta kalem övgüsü yapıldığı düşünülmüştür.

Bu şi‘rimi tahrîre yetişmezse mîdâdun
Her beytümi it merdüm-i çeşmümle ‘işâret (K.5, b.15)

Medhiyenin devamında dört halife, çeşitli vesilelerle övülür ve şiirin sonunda şefaât talep edilir.

İkinci medhiye 31 beyittir. 5 beyti Farsça olan bu medhiyede Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in şehit edilmesi acıklı bir biçimde anlatılmaktadır.

Üçüncü medhiye 26 beyitten oluşur. Bu medhiyede Mevlana Celaleddin, Mesnevi ve mevlevîlik ile ilgili övgülere yer verilir.

1.1.1.4. Sıhhatname

Sıhhatname divan edebiyatında nadir olarak kullanılan bir türdür. Divan edebiyatında “Hastanın iyileşmesi için duâ edilip iyi temennilerde bulunulan bu tür manzûmelerin örneğine az rastlanır⁸”. Divanda yer alan sıhhatname, bu yönüyle önemlidir.

⁸ Pala, İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ank.1995, s.481

Kaside nazım biçimiyle yazılan sıhhatname, 24 beyitten oluşmaktadır. Bu şiir, Sultan III. Ahmed'in hastalanması nedeniyle yazılmıştır. Şiirin genelinde Sultan Ahmed'in fiziksel özellikleri ve adaletli yönetimi övgü ile dile getirilir.

1.1.2. Musammatlar

1.1.2.1.Terkîb-i Bend

Fasîhî Divanı'nda yalnızca bir tane terkîb-i bend vardır. 7 bendden oluşan bu şiirde şair, aşk temasını işlemiştir. Fasîhî, şiir boyunca sevgiliden yakınıdır.

1.1.2.2.Müseddesler

Fasîhî Divanı'nda yer alan üç müseddesten birincisi 5 bendden oluşur. Bu müseddeste sevgilinin güzellik unsurları aşıkane biçimde dile getirilmiştir.

İkinci müseddes 5 bendden oluşur. Bu şiirde sevgilinin âşığa yaptığı eziyetler ve yaşadığı sıkıntılar anlatılır. Şair sevgiliden şikayet eder ve ona bedduâda bulunur.

Üçüncü müseddes 5 bendden oluşur. Fasîhî, şiirde sevgiliye ait güzellik unsurlarından bahseder.

1.1.2.3.Muhammesler

Divanda yer alan ilk muhammes, 9 bendden oluşur. Bu şiir hamamiye türünde yazılmıştır. Şiirde bir güzelin hamama gelişi hikaye edilmiştir. Bahsi geçen güzelin fizikî özelliklerinden, bindiği ata kadar, konuyla ilgili pek çok şey anlatılmıştır. Şiir tahkiye tekniğinden yararlanarak yazılması bakımından ilginçtir. Şiirde anlatılan olaylar belirli bir zaman sırasıyla verilmiştir.

İkinci muhammes 7 bendden oluşmaktadır. Bu şiirde sevgiliden rüzgara, zahidden Ferhad'a kadar farklı kişilere (varlıklara) seslenilmiştir. Her bend seslenen kişi ya da varlığa göre biçimlenmiştir. Söz gelişi Bihzad'dan bahsedilen bendde resimden ve resimle ilgili unsurlardan bahsedilmiştir.

Üçüncü muhammes 4 bendden oluşmuştur. Bu şiirde de sevgili ve aşk ana temayı teşkil eder.

1.1.3. Gazeller

Fasîhî Divanı'nda 356 gazel bulunmaktadır. Hemen her harfle çok sayıda gazel yazılmıştır. Bu da Fasîhî'nin ne kadar velut bir şair olduğunu gösterir.

Divanda yer alan gazellerin büyük bir kısmı 5 beyitten oluşur. Bununla birlikte 3, 4, 6, 7, 8, 9 beyitlik gazeller de bulunmaktadır. 5 beyitlik gazellerden sonra en çok 6 ve 7 beyitlik gazeller kullanılmıştır. Aşağıdaki tablo gazellerdeki beyit sayılarını göstermektedir.

b.sayısı	3	4	5	6	7	8	9
G.sayısı	2	17	264	26	41	4	2

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 3 beyitlik (nâ-tamam) gazeller de vardır. Ancak bunlara şüpheyile bakmak gerekir. Biz 40. gazelin, bir gazel parçası olduğunu düşünüyoruz. Bununla birlikte 101. gazel, 132.gazelde; 102. gazel, 133.gazelde; 103. gazel, 134.gazelde tekrar edilmiştir.

Gazellerin büyük bir çoğunluğu aşıkane tarzda yazılmıştır. Hemen hemen bütün şiirlerin ana teması aşk etrafında dönmektedir. Fasîhî, şiirlerinde benzer konuları farklı biçimleri dile getirir. Onun şiirlerinde aşk konusunu, toplumsal konular ve dini konular izler. Ancak Fasîhî'nin bir aşk şairi olması nedeniyle diğer konular gölgede kalır. Kimi şiirlerinde benzer konuları işleme onu tekdüzeliğe iterken, onları farklı biçimlerde ustaca dile getirmesi onun gazellerde anlam yanında biçimde de başarılı olduğunu gösterir.

1.1.4. Kıt'alar

1.1.4.1.Nazımlar

Fasîhî Divanında 11 adet nazım vardır⁹. Büyük bir çoğunluğu aşk ve sevgili teması üzerine kurulmuştur. Bununla beraber felekten şikayet ve sevgiliye sitem gibi konulara da yer verilir.

1.1.4.2.Kıt'a-i kebîreler

Fasîhî Divanında 4 tarih kıtası vardır. Divanda yer alan tarihler, kıt'a-i kebîre biçiminde yazılmıştır.

Birinci kıt'a-i kebîre, Sultan Ahmed'in tahta çıkışı dolayısıyla söylenmiştir. Şiir 9 beyitten oluşur. Aşağıda yer alan beyitler bunu gözler önüne serer.

Eyleyince taht-ı ikbâle sa'âdetle culûs
Zîb ü zînetle cihân fer buldı mânend-i 'Aref (Kt.1, b.1)

Fıkr iderken târîh-i itmâmını hâtif didi
Ey Fasîhî saldı nûr-ı Ahmed kevne şeref (Kt.1, b.9)

İkinci kıt'a-i kebîre Sultan Ahmed'in şehzadesi Mehmed'in doğumu nedeniyle yazılmıştır. 13 beyitlik manzumeden aldığımız, konuyla ilgili beyitler aşağıdadır.

Ki ya'ni hazret-i sultân Mehemed ibn-i Ahmed Han
Mübârek makdemiyle kıldı kalb-i 'âlemi mesrûr (Kt.2, b.10)

Didüm târîh-i mevlûdın Fasîhî dîdeler rûşen
Tulû'ıyla Mehemed nûrı kevni eyledi pür-nûr (Kt.2, b.13)

⁹ Nazım bölümünde Farsça bir rubai bulunmaktadır.

Üçüncü kıt'a-i kebîre Sultan Ahmed'in -şairin "çetr-i humâyûn" olarak adlandırdığı- çadırının kurulması vesilesiyle söylenmiştir. 30 beyitlik bu tarih manzumesinde padişahın çadırı, abartılı olarak övülmektedir.

Dördüncü kıt'a-i kebîre de Vezir Mehmed Paşa'nın Mısır'a gelişi vesilesiyle yazılmıştır. Yusuf ve Zeliha'ya çeşitli göndermelerle süslenen bu manzume 24 beyittir. Tarih mazumesinde yer alan konuyla ilgili beyitler aşağıda verilmiştir.

Mısırî şerîf-i kudûmiyle şeref-yâb idicek

Âb-ı rahmet-i çemenistânı itdi ihyâ (Kt.4, b.18)

Eyle teşrif-i kudûmine Fasîhî târîh

Geldi i 'zâz-ı sa'âdetle Mehammed Pâşâ (Kt.4, b.24)

Fasîhî Divanında tarih manzumeleri dışında kıt'a-i kebîre biçiminde yazılmış 9 şiir vardır. Şair bu şiirlerde genellikle aşk ve sevgili temalarını işler. Bununla beraber felekten şikayet ve içki meclisiyle ilgili konuları da ele alır.

1.1.5. Müfredler

Fasîhî Divanında 28 müfred yer almaktadır. Şiirlerde felekten şikayet, aşk ve tabiat temaları işlenmiştir. Divanda yer alan müfredler genellikle mısra-ı berceste denilebilecek güzellikte kısa ve öz anlatım gücüne sahiptir. Beyitlerin bir çoğu irsâl-i mesel örneği ya da atasözü olabilecek güzelliktedir.

1.2.Hâtîme

Fasîhî Divanı'nın sonunda manzum bir hâtîme yer almaktadır. Besmele ile başlayan hâtîmede Fasîhî çeşitli ayetlerden yararlanarak İslamiyet'in şiire ve şaire bakışını gözler önüne sermiştir. "Şairler ki onlara ancak sapkınlar tabidirler" anlamına gelen şuara suresinin 224. ayetine yer vermiştir. Fasîhî, bu ayette kastedilen şairlerin, İslamiyet ve peygamber aleyhine şiirler söyleyen kişiler olduğu belirtmiştir. Hatta İslamiyeti ve Hz. Muhammed'i öven şiirler yazan Hassan bin Sâbit ve Mevlânâ örnek olarak gösterilmiştir. Şairlerin Arapça ve Farsça beyitlerine yer verilmiştir.

Fasîhî, hâtîmede şiirle ilgili farklı ayetlere yer vererek, konuyla ilgili görüşlerini dile getirmiş ve şiirle ilgili düşüncelerini iki beyitle açıklamıştır:

Şi'rdür âdeme bahşâyîş-i Hakk

Okumağla bilinmez bu sabak

Okumağla bilinmez bu rumûz

Aramağla bulunmaz bu künûz

1.3.Uyak ve Redif

Fasîhî, şiirlerinde farklı uyak çeşitlerine yer vermiştir. Ancak bunlar içinde en çok öne çıkan zengin uyaktır. Fasîhî Divanında yer alan uyakların yarısından fazlası zengin uyaktır. Divanda kullanılan kimi zengin uyak örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Ey dil dime bana leb-i cânân görünmez
Bir vechile insân olana cân görünmez (G.159. b.1)

Eylemiş cânâ füsûn-ı fitne-i çeşmün be-dest
Olma 'âlemde şarâb-ı nâz ile tekrâr mest (G.61, b.1)

Şem'e-veş gel meclis-i mey-hâneye ey lâle-ruh
Döne peymâne döner pervâneye ey lâle-ruh (G.83, b.1)

Meh-cemâlün her kaçan mihr-i cihân-tâba döner
'Aşkunile dîde câm-ı bâde-i nâba döner (G.113, b.1)

Sabâ dağıtdı zülfün zâhir oldı hatt-ı nev-âsâr
Bu sırr-ı mübheme hayrettedür her kâşif-i esrâr (G.124, b.1)

Ağladur şem'-i şeb-ârâ gibi âhir rûzgâr
Kimüne fânûs-ı kanâ'atden çıkup itmez karâr (M.23)

Cem' olup bir yere mû-yı kâkülün terkîm ider
Dilleri sayd eyleyüp birbirine teslîm ider (Ms.2, bn.III)

Divanda tam uyak da oldukça fazla yer almıştır. Ancak şairin uyak kullanımı, nazım türlerine göre değişmektedir. Divanda kasideler ve musammatlar dışında tüm türlerde, zengin uyak daha fazla kullanılmıştır. Musammatlarda da tam uyakla zengin uyak hemen hemen eşit sayıdadır. Görüldüğü üzere şiir uzadıkça şair, kullanımı daha kolay olan tam uyağa yer vermiştir.

Riyâz-ı kudret-i Bârîye bir bâd-ı sabâ geldi
Şükûfezâr-ı hikmetden dile bû-yı safâ geldi (K.2, b.1)

Ey nübüvvet burcınun hûrşîd u mâh-ı enveri
Ve'y risâlet âsumânınun meh-i şu'le-geri (K.4, b.1)

Ey hâme-i gavvâs-ı 'amîk-i yem-i hikmet
Ey gevher-i nâ-yâb-ı kemâl-âver-i kudret (K.5, b.1)

Didüm ağyâra o hûrşîd bana geldi bu seher
Gerçek imiş alınurmuş deliden uslu haber (G.114, b.1)

Gam-ı ağyâr ile dil ol melek-sîmâdan el çekmiş
Hırâş-ı hâr ile gûyâ gül-i ra'nâdan el çekmiş (G.179, b.1)

İhâtâ eyleyen cismini sanman zûlf-i şebbûdur
Miyân-i sünbül-istân-ı bihişt içinde âhûdur (M.10)

Eyledün dîvâne ey ebrûsı mâh-ı nev beni
Görmemek yegdür görüp dîvâne olmakdan seni (M.19)

Bununla birlikte bütün divanda, bir nazım biçiminin tamamında yalnızca üç tane cinaslı uyak kullanılmıştır. Bunlardan biri kıt'alarda geçer.

Dilâ bezme gelüp hem sâkî-i gül-çehre **hem şîre**
Bulşdı kalmadı hasret birâder ile **hem-şîre**
Gehî lutf ile bakar hâlûme gâhî levendâne
Nigâh-ı çeşmi benzer idi hem âhûya **hem şîre** (Kt.6)

Diğer iki cinas örneği de müfredlerde geçmektedir.

Yoluna nakd-i dili cân **virem sultânım**
Tek beni derdünile itme **verem sultânım** (M.9)

Bâğ-ı 'âlemde n'ola bû-yı vefâdan çekse el
Kara gönüllüdür açıktan lâle-had güzel (M.27)

Bununla birlikte cinaslı uyak beyitlerde müstakil olarak kullanılmıştır.

Çıkmadı o şeh uğradı başum **derde**
Halk içre gözüm kaldı hemân halka-i **derde** (G.311, b.1)

İlginç bir durum da yarım uyak için geçerlidir. Bütün divanda -bir türün tamamı için- yalnızca bir tane yarım uyak tespit edilmiştir.

Mihr-i hüsnüni gören sâye-veş ayakda kalur
Vasluna nâ'il olan pâye-i sadre yetişür (G.154, b.2)

Tîre-i gamda revâ mı kala ben 'âşık-ı zâr
O mehün şu'le-i didârı bu şehre yetişür (G.154, b.3)

Divan şiirinde az kullanılan zü kafiye-teyn türü uyağa uygun üç gazel tespit edilmiştir. Örneklerin görülmesi bakımından birinci örnekte gazelin tamamına, diğerlerinin ise üçer beytine aşağıda yer verilmiştir. Aşağıdaki örnekte zü kafiye-teyn ikileme yoluyla elde edilmiştir.

Va'd-i vasl-ı dil-rübâ **efsânedür efsânedür**
İ'timâd iden gönül **dîvânedür dîvânedür**

Düşmen-i gamdan kaçan erbâb-ı 'aşka dâ'imâ
Cây-ı râhat gûşe-i mey-hânedür mey-hânedür

Âteş-i 'aşka düşen bîçârenün şehri dili
Haşre dek 'âlemde bir **vîrânedür vîrânedür**

Hüsn-i cânâna gönül dönüp dolaşursa n'ola
Şem'-i 'aşka yanıcı **pervânedür pervânedür**

Hâk-i pâ-yı reh-güzârında Fasîhî dilberün
Câm-ı 'aşkıyla yatur mestânedür mestânedür (G.110,1-5)

155. gazel de zü kafiyyeteyn örneğidir.

Bînâ-yı hüsne kaşlarun itmiş meger kemer
Bâzû-yı dest-i 'aşkun anı çeker geçer

Enbüyâna temelluk ile eyle perveriş
Yoksa koynumda ol kuzı durmaz çıkar kaçar

İtmiş dü ebruvânını çifte kemân-ı saht
Câna hadeng-i gamze-i nâzı deger gider (G.155, b.1-3)

Diğer zü kafiyyeteyn örneği ise 275. gazeldir.

Kimdür cihânda senden amânı amân emîn
Olmış hadeng-i gamzelerün der-kemân kemîn

Sevmem rakîbi diyü şehâ eyleme
İtme hevâ-yı nefse uyup sen yamân yemîn

Dursın derûn-ı dilde gamun 'aşkun ile kim
Gitse harâbe yüz tuta çün her mekân kemîn (G.275, b.1-3)

Aşağıdaki tabloda nazım biçimlerine göre uyak türlerinin kullanım sıklığına yer verilmiştir.

Nazım Biç.	Toplam	Tam uyak	Zengin uyk	Yarım uyk	Zükafiyeteyn	Cinaslı uyk
Gazel	356	139	213	1	3	–
Kaside	25	14	10	–	–	1
Musammat	46	21	25	–	–	–
Kıt'a	25	14	10	–	–	1
Müfred	28	7	19	–	–	2
Genel tpl.	463	187	269	1	3	3

Fasîhî uyak kullanımında zaman zaman hatalar yapmıştır. Şair, kaside gibi uzun soluklu nazım biçimlerinde, uyak ihtiyacı arttıkça bazı hatalar yapmıştır. Bunun dışında şair, uyak tekrarlama, yanlış uyak kullanma, redifle uyağı birbirine karıştırma gibi hatalar da yapmıştır. Ancak yapılan bu hatalar geneli etkilemeyecek sayıdadır. Şairin yaptığı uyak hataları her bölümde müstakil olarak açıklanmıştır.

Fasîhî şiirlerinde redif kullanımına çok önem vermiştir. Tespit ettiğimiz kadarıyla şair, toplam 362 redif kullanmıştır. Bütün divanda redif kullanılacak toplam 463 şiir veya bend olduğu göz önüne alınırsa şairin redif kullanımına ne kadar önem verdiği görülür.

Fasîhî'nin kullandığı redifler üç biçimdedir. Şair, en az eklerden oluşan redif kullanmıştır. Bu tür redif kullanımına örnekler aşağıda yer almaktadır.

Bahâr oldı yine ak sâde açıldı çehre-i yârı
Nihâl-i gül müzeyyen itdi gûyâ yâseminzârı (M.5)

Ey nübüvvet burcınun hûrşîd u mâh-ı enveri
Ve'y risâlet âsumânınun meh-i şu'le-geri (K.4, b.1)

Ey rûh-ı revânun yeter aldun yeter âhum
Afv eyle eger var ise yanunda günâhum (Ms.1, bn.VI)

'Îzâr-ı âteşînün üzre cânâ sanma kâküldür
Gülistân-ı bihişt içre açılmış tâze sünbüldür (G.101, b.1)

Gam-ı zencîr-i zülfün 'âşık[ân]un bend-i pâsıdur

Bu kayda düşdigüm bi'llâhi hep gönlüm belâsıdur (G.130, b.1)

Fasîhî'nin kullandığı diğer redif biçimi de sözcüklerdir¹⁰. Divanda bulunan rediflerin üçte birinden daha fazlasını bu tür redifler teşkil eder. Aşağıya sözcüklerden oluşan rediflere birkaç örnek verilmiştir. Yalnız bir sözcükten oluşan rediflerin büyük çoğunluğu yabancı asıllıdır.

'İd irişse o şeh itse dilâ merhabâ

Eyler idi tab'ıla dest-i du'â merhabâ (G.8, b.1)

İtdi ol kaşı kemân her müjesin tîr-i kazâ

Gamzesin eyledi 'âşıklara şemşîr-i kazâ (G.35, b.1)

İtdüm dili sevdâ-ger-i bâzâr-ı muhabbet

Kâsıd mı olur emti'a-i kâr-ı muhabbet (G.57, b.1)

Dilde her dâgumı bir dîde-i giryân itdün

Gün-be-gün hâr u hasın sihr ile müjgân itdün (G.216, b.1)

Ey mâh-cebîn âşıkâ geh 'arz-ı cemâl it

Âyîne-i hüsnün ile izhâr-ı kemâl it (G.65, b.1)

Ansa ol Yûsuf cemâlüm rağbet-i kâr-ı ümîd

Germ ola Mısr-ı melâhat içre bâzâr-ı ümîd (G.89, b.1)

Fasîhî, çeşitli sözcükleri ve ekleri bir arada kullanarak ya da birden çok sözcük kullanarak da redif yapmıştır. Fasîhî Divanı'nda en fazla yer alan redif biçimi budur.

Sanmanuz feyz-i gül-i bâğ-ı iremdür rûzgâr

Âteş-i âh-ı dil-i erbâb-ı gamdur rûzgâr (G.144, b.1)

¹⁰ Biz redifleri gruplandırırken ek almış sözcükleri de sözcüklerden oluşan rediflerle aynı grupta inceledik.

Ey dil mey-i sâfi gibi sen câma mı düşdün
Yoksa yine bir dilber-i gül-fâma mı düşdün (G.223, b1)

Cânâ bana cevr ü elemün gam mı sanursın
Âzâde-i hicrânımı hürrem mi sanursın (G.263, b.1)

Fasîhî bu biçimde redif kullandığında redif, bazen beytin yarısını bazen de beytin tamamına yakınına kaplar. Bu biçimdeki rediflerde kullanılan sözcükler büyük oranda Türkçe'dir.

Dem-i 'işret gam-ı hicrân olur cânâ bana sensüz
Kebâbum gam şarâbum kan olur cânâ bana sensüz (G.169, b.1)

Dilberâ sînemde nûrumdan hazer itmez misin
Sûz-ı âh-ı şu'le-bârumdan hazer itmez misin (G:261, b.1)

Beni gamla zebûn itdün ya al 'aşkum ya vir gönlüm
Büküp kaddimi nûn itdün ya al 'aşkum ya vir gönlüm (G.253, b.1)

Fasîhî'nin şiirlerde redif kullanımını gösteren iki tablo aşağıda yer almaktadır. Aşağıdaki birinci tablo farklı redif biçimlerinin sayısını, ikinci tablo ise nazım biçimlerinde kullanılan rediflerin sayısını göstermektedir.

Toplam Redif	Ek Biçimli	Sözcük Biçimli	Sözcük ve Ek Biçimli
362	96	132	134

Nazım biçm.	Gazel	Kaside	Musammat	Kıt'a	Müfred	Toplam
Redif sayısı	295	6	31	16	14	362
Şiir sayısı ¹¹	356	8	46	25	28	463

1.4.Vezin

Fasîhî, şiirlerinde geleneğin belirlediği çerçevede aruz veznini kullanmıştır. Şair, aruz vezninin hemen hemen bütün bahirlerini kullanmıştır. Bunlar içinde en çok “fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün” “fe ilâtün fe ilâ tün fe i lâ tün fe i lün” ve “me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün” vezinlerini tercih etmiştir. Ancak “mef û lü me fâ î lü me fâ î lü fe û lün” veznine de oldukça sık yer verilmiştir. Aruz vezninin karışık kalıpları diğerlerine göre daha az kullanılmıştır.

Fasîhî aruz veznini, şiirlerine tam olarak uygulayamamıştır. Birçok dizelerde imale, zihaf ve med yapılmıştır. Ancak Fasîhî'nin aruz veznine hakimiyeti türlere göre değişir. Şair -özellikle gazellerde- aruz veznini, daha doğru bir biçimde kullanmıştır.

Şairin kimi mısralarda aruz veznini önemsemediği, anlamı öne çıkarmak gayretinde olduğu gözlenir. Kimi dizelerde hece, hatta sözcük fazlalığı ya da eksikliği görülür. Ancak şairin başarılı ifade yeteneği sayesinde, bu tür vezin bozuklukları dikkat çekmez. Söz gelimi aşağıdaki beyitte hece sayısı yeterli olmadığı için vezin kusurludur. Ancak görüldüğü üzere şiirin, müzikalitesi ve anlamı aksamamaktır. Şair anlam uğruna vezni, dikkat çekmeyecek biçimde hatalı olarak kullanmıştır.

Fasîhî tîşe-i mihnet helâk eyler seni bir gün

Olup her gördigün Şîrine Ferhâd neylersin (Mh.6, bn.VII)

Fasîhî Divanı'nda yer alan vezin açısından hatalı olan beyitler, metinde dipnotlardan yararlanılarak gösterilmiştir.

¹¹ Şiir sayısı değerlendirilirken, musammatlardaki her bend farklı uyaklandığı için ayrı birer şiir olarak kabul edilmiştir.

1.5.Fasîhî Divanı Nüshası Hakkında

Fasîhî'nin bilinen tek eseri divanıdır. Yaptığımız araştırmada Fasîhî Divanı'nın yalnızca bir nüshasını bulabildik. 5754 numara ile kayıtlı olan bu nüsha, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesinden temin edilmiştir. Bununla birlikte divanın aynı nüshası, Milli Kütüphane'de 0503317 SYSNO ile kayıtlı bulunmaktadır.

Fasîhî Divanı 93 varaktan oluşmaktadır. 195-143, 158-87 ölçülerindedir. Vaqraklar 17 satırdan oluşmaktadır. Rik'a benzeri bir yazıyla yazılmıştır. Divanın 1. ve 22. varaklarında yıldızlı başlıklar vardır. Etrafı meşin, üstü kağıt kaplı ve yıldızlı bir cilde sahiptir.

Yazma nüshanın “başında ve sonunda kütüphanenin ve vâkif Es'ad Dede'nin mühürleri basılı ve her yaprakta tefeül için birer cümle ve sonunda divanı tertip eylediğine dair şairin mensur 1 dibâcesi vardır¹²”.

¹² İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, C.III, fasikül II, MEB Yay., İst.1967, s.730-731

2. DİL ve ÜSLUP

2.1. Söz Varlığı

Bir şairin üslubunu belirlemede söz varlığı, en önemli yön göstericilerdendir. Şairin kullandığı kelime kadrosu, onun dile yaklaşımını da gözler önüne serer.

Fasîhî'nin şiirlerinde söz varlığını tespit ederken bilimsel bir temele dayanmayan, göz kararı bir sonuca varmak istemedik. Bu amaçla Fasîhî Divanından rastgele seçtiğimiz 20 gazel ve bir kasidede geçen sözcükleri Türkçe ve yabancı kökenli (Arapça ve Farsça) oluşuna göre değerlendirdik. Elde ettiğimiz istatistiksel sonucu tablolarla anlaşılır duruma getirmeye çalıştık.

Fasîhî, pek çok divan şairi gibi, şiirlerinde Arapça ve Farsça sözcükleri sıklıkla kullanmıştır. Divanından aldığımız 20 gazel ve bir kasidede yer alan 2526 sözcükten 1749 sözcüğün yabancı asıllı, 777 sözcüğünse Türkçe olduğunu gördük. Bu da göstermektedir ki Fasîhî, %30.76 oranında Türkçe, %69.24 oranında yabancı asıllı sözcük kullanmıştır. Konu, aşağıda yer alan tabloda daha açık bir biçimde görülecektir.

Toplam SS	Yabancı SS	Türkçe SS	Türkçe SSY	Yabancı SSY
2526	1749	777	%30.76	%69.24

Ancak yaptığımız araştırma, bize Fasîhî'nin kullandığı yabancı asıllı sözcüklerin, yaygın olarak kullanılan ve halk diline mal olmuş, diğer bir deyişle Türkçe'nin malı olmuş sözcükler olduğunu gösterdi. Fasîhî'nin dili kullanımı, yani üslûbu belirlenirken bu husus çok önemlidir. Zira Fasîhî'nin kullandığı yabancı sözcükler, üç ayrı grupta incelenmelidir. Birinci grup, "nazar-gâh, sâtir, vahdaniyyet, sebak-hân, ta'tir, temevvüc, yâbis" gibi Türkçe'ye oldukça uzak sözcüklerdir. Fasîhî, kimi zaman bu grup sözcüklerle yüklü beyitler kurmuştur. Söz gelimi aşağıda yer alan ve divanın ilk şiirinin ilk beyti olan şu örnekte Türkçe sözcük bulmak olanaksızdır.

Ahaddur kâdir ü sâtir kerîm ü hâkim u mevlâ

Sameddür hâzır u gâfir rahîm u 'âlim u dânâ (K.1, b.1)

Ancak bu tür kullanımlar, daha çok kasideler gibi uzun soluklu şiirlerde görülmektedir. Bu nazım şeklinin -gelenekten kaynaklanan- kuralları gereği, dilinin ağıdalı olması doğaldır. Fasîhî'nin kullandığı ikinci grup yabancı sözcükler ise Türkçeleşmiş olan sözcüklerdir. Bu grup sözcükler, divanda büyük bir yer tutmaktadır. Bunlar daha çok “zât, pâk, sükût, cân, cânân, zemîn, zamân, dünyâ” gibi okuyucunun yadırgamadığı sözcüklerdir.

Fasîhî'nin kullandığı üçüncü grup yabancı sözcükler ise divan şiirinin dilimize kazandırdığı sözcüklerdir. Bu sözcükler, daha çok divan şiiri okuyucularının bildiği ve sıklıkla kullandığı yabancı sözcüklerdir. Bilindiği üzere divan şiirinin yaratmış olduğu bir üst dil vardır. Simgeler, mecazlar ve çağrışımlara dayalı bu üst dilde yüzyıllar boyu kullanılagelen sözcükler, o şiir dilinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Fasîhî Divanında yer alan yabancı sözcüklerin büyük bir çoğunluğu bu grupta değerlendirilmelidir. Fasîhî'nin şiirlerindeki kelime kadrosu, divan şiirinin kelime kadrosundan başka bir şey değildir. Bundan dolayı onun şiirlerinin dili ağırdır diyemeyiz.

Fasîhî'nin şiirlerindeki söz varlığının, nazım biçimlerine göre farklı olacağını düşünmüştük. Ancak yaptığımız istatistiksel çalışma, şairin Türkçe sözcük kullanımının nazım biçimlerine göre fazla değişmediğini gösterdi. Kaynak olarak kullandığımız kasidede yer alan 1097 sözcükten, 795 tanesi yabancı asıllı, 302 tanesi ise Türkçedir. Bu da göstermektedir ki kasidede Türkçe sözcük kullanım oranı %27.52, yabancı sözcük kullanım oranı ise %72.48 dir. Konuyla ilgili olarak değerlendirdiğimiz 20 gazelde yer alan 1429 sözcükten, 954 tanesi yabancı asıllı, 475 tanesi Türkçe'dir. Diğer bir deyişle Türkçe sözcük kullanımı %33.24, yabancı sözcük kullanımı %66.76 dir. Görüldüğü üzere yabancı sözcük kullanımı gazelerde çok az oranda farklılık arz eder. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi kullanılan yabancı sözcüklerin niteliği önemlidir. Bu açıdan bakıldığında gazelerde kullanılan sözcüklerin ya da dilin, daha anlaşılır olduğunu söyleyebiliriz.

Aşağıda yer alan tablo, gazelerde kullanılan Türkçe ve yabancı sözcük sayısını ve oranını göstermektedir.

Toplam SS	Yabancı SS	Türkçe SS	Türkçe SSY	Yabancı SSY
1429	954	475	%33.24	%66.76

Aşağıda yer alan tablo, kaynak olarak seçilen kasidede geçen yabancı ve Türkçe sözcüklerin sayısı ve oranını göstermektedir.

Toplam SS	Yabancı SS	Türkçe SS	Türkçe SSY	Yabancı SSY
1097	795	302	%27.52	%72.48

Fasîhî'nin şiirleri çelişkilerle doludur. Şair, kimi zaman gazellerinde dahi pek çok yabancı sözcüğe yer vermiştir.

Secde-gâh-ı gûşe-i ebrû-yı hem-vârun senün
Ka'be-i hüsn-i safâ-bahşunda bir mihrâbdur (G.112, b.3)

Kimi zaman da şair, günümüz insanın anlayacağı sadelikte şiirler kaleme almıştır.

Beni gamla zebûn itdün ya al 'aşkum ya vir gönlüm
Büküp kaddimi nûn itdün ya al 'aşkum ya vir gönlüm (G.253, b.1)

Fasîhî şiirlerinde sık sık Arapça ve Farsça sözcüklere yer vermiştir. Yukarıda yer alan örnekte olduğu gibi oldukça sade dille yazılmış beyitlerin yanı sıra uzun tamlamalarla kurulu beyitler de bulunmaktadır. Aşağıda yer alan beyit görüldüğü üzere tamlamalarla doludur. Özellikle birinci dizede yer alan tamlama, dizenin tamamını kaplamaktadır.

Güneş-veş nokta-i devvâre-i pergâr-ı kudretdür
Anun çün kutba hatt-ı istivâdur halka-i tevhîd (G.88, b.4)

2.2.Anlatım Tekniği (tahkiye, tasvir, anlatıcı, konuşmalar)

Fasîhî'nin anlatım tekniğini belirleyen iki unsur bulunmaktadır: tasvir ve tahkiye. Şairin üslûbunu belirlemede bu iki unsur ön plana çıkmaktadır. Ancak anlatıcı sorunu ve konuşurma da Fasîhî'nin üslûbunu etkileyen önemli unsurlardır.

Tahkiye tekniğini daha çok sıhhatname türünde yazılmış 5. musammatda görmekteyiz. Gazelerde ve diğer nazım biçimlerinde tahkiye tekniği zayıftır ve nadir olarak kullanılır.

Geldi Fasîhî sabr u hıred bi'at eyledi
'Aşkum olunca pâdişeh-i kişver-i gönül (G.243, b.5)

Şair, hamamiyede bir güzelin hamama gidiş ve orada yaşadıklarını anlatır. Ancak burada ilgi çekici olan şairin olayı, hikaye tekniğiyle yazmasıdır. Zira olay zinciri, anlatıcı, mekan ve zaman gibi hikayeye ait bütün teknikler şiirde yer almaktadır.

'Azm-i hammâm itmen itdi o şeh ikdâmlar
Bindi rahşa pâyını bûs itdiler hüddâmlar (Ms.5, bn.I)

Fasîhî, yukarıda yer alan dizelerle başlayan şiirde, görüldüğü üzere hikayesine giriş yapmaktadır. Bu dizelerle şair, anlatacağı hikayenin konusu hakkında okuyucuyu bilgilendirmektedir. Şair, akıcı bir dille olay zincirini dile getirmiştir.

Sâye-veş düşdüm hemân pâyine ben mest ü harâb
Bâb-ı hammâma gelince o şeh-i 'âlî-cenâb
Oldı hammâmcı yerine eyledi ikrâmlar (Mh.5, bn.II)

Fasîhî ikinci bendde de tahkiyeyi sürdürür. Olaylar belirli bir zaman ve sırayla sürdürülmüştür. İkinci bendde sözü edilen güzelin hamama varışı ve hamamcının onu karşılayışı anlatılır.

Üçüncü bendde olay örgüsü zamanla ve mekanla paralel olarak tutarlı olarak sürdürülür. Üçüncü bendde de güzelin hamamda yaşadıkları konu edilir.

Yapışup hüddâmlar bir bir yed-i beyzâsına
 Hep güşâd virdi 'ukûd-ı câme-i zîbâsına
 Çıkarup bir bir libâsın virdi lâlâsına (Mh.5, bn.III)

Dokuz bendlik bu manzumede diğer bendlerde de olay örgüsü tutarlı olarak hikaye edilmeye devam edilir. Bununla birlikte üçüncü bendden itibaren şair, tasvir tekniğinden yararlanır.

Her 'arak bir katre-i şebnem gibi buldı cilâ
 Ala oldu açıldı o ruh-ı gül-fâmlar (Mh.5, bn.VI)

Aşağıda yer alan dizelerde de görüldüğü üzere şair, tasvirlerini sürdürür. Aşağıda yer alan bendde de şair, söz konusu güzelin ayrıntılı olarak tasvirine yer verir.

Gösterüp bâzûların gûyâ açıldı yâsemen
 Tûtiler gibi yeşiller giydi ol serv-i çemen
 Kuş gibi bend oldu hep bend-i kuşağın seyr iden
 Sayd-ı murg-ı 'akla zülfinden kurıldı dâmlar (Mh.5, bn.VIII)

Fasîhî diğer nazım şekillerinde de benzer tekniklere yer verir. Özellikle kasidelerde ve gazellerde doğa tasvirlerine sık sık yer verir. Divandaki ilk şiir olan tevhidde, şair doğada yer alan bitkileri ve olayları Tanrı'nın büyüklüğü ile bağdaştırarak anlatır. Bundan dolayı bu tür şiirlerde tabiat tasvirlerine çok sık yer verir.

Dönüp âhûya dest-i gül-şen içre dîde-i nergîs
 Şükûfezâr-ı dehri ser-be-ser ta'tîr ider bûya (K.1, b.17)

Fasîhî'nin şiirlerinde en çok geçen sözcüklerin başında, deniz ve denizle ilgili sözcükler yer almaktadır. Şair, özellikle gazellerde denizle ilgili pek çok tasvire yer verir. Ancak gerek denizle ilgili olsun gerekse tabiatla ilgili olsun şairin kullandığı tasvirler, daha çok sevgiliye yöneliktir. Bu tür beyitlerde daha çok sevgiliye ait güzellik unsurları tasvir edilir.

Cedvel ü pergâr-ı sun'ullahdur hatt-ı ruhun
San'atullah remzine tefsîr-i âyetdür kaşun (G.209, b.2)

Şair, kimi zaman kendi ruh halini tasvir etmek için tabiat unsurlarından yararlanır.

Sâkî-i lâle-rûha sahbâya hasret olalı
Döndüm ol bâğ-ı harâba bir gül-i handânı yok (G:205, b.4)

Aşağıda yer alan ilk beyitte, denizle ve tabiatla ilgili diğer unsurlar kullanılarak şair kendi ruh halini tasvir eder.

Sâkiyâ deryâ-yı pür-emvâca döndükce çemen
Zevrak-ı sahbâ ile geşt ü güzer ister gönül (G.241, b.2)

Kimi zaman da kendini veya gönül, can, cism gibi kendi ile ilgili unsurları tasvir eder. Aşağıdaki beyitte de şair, canını ve bedenini tasvir etmiştir.

Cismümüz bir köhne fânûs-ı şikâf-ı gam olup
Sönmede bâd-ı ecelle cân mânend-i çerâğ (G.205, b.5)

Bir şairin üslûbunu belirlemede dili kullanışı temel alındığı için, onun duygu ve düşüncelerini ifade ediş biçimi önem kazanmaktadır. Bu durumda anlatıcı sorunu öne çıkmaktadır. Her edebi eserin yaratıcısı olduğu gibi bir de anlatıcısı vardır. Şairler hiçbir zaman şiirini dile getirmez, bir anlatıcıdan yararlanarak duygu ve düşüncelerini seslendirirler. Şairlerin anlatıcıyı kullanım biçimini belirlemek, onların üslûplarını ortaya koymak için önemli bir adımdır.

Fasîhî'nin şiirlerinde de -şairin dışında- konuşan bir anlatıcıdan söz edebiliriz. Şair şiirlerinin tamamında rindce tavırlarıyla öne çıkan bir anlatıcıdan yararlanmıştır. Bu anlatıcı, kimi zaman gönlüne seslenir.

Ârzû-yı bûs-ı la'l-i yâr ile mey-hânede
Yutdurur ey dil Fasîhiye müdâm kanı kadeh (G.78, b.5)

Dikkat edilirse yukarıda yer alan beyitte şairin de adı geçmektedir. Bu durumda beyitte üç ayrı kişinin varlığından söz edebiliriz: anlatıcı, gönül ve Fasîhî. Ancak anlatıcı, tecrit sanatı yoluyla gönül, başka bir kişi gibi değerlendirmiştir. Oysa gönül anlatıcının gönlüdür. Bununla birlikte bütün bu kişilerin dışında, söz konusu edilen Fasîhîdir. Fasîhî burada tecrit edilmemiş, (biraz da mahlas gereği) bir tip olarak karşımıza çıkmıştır ve kesinlikle anlatıcı değildir. Gönül, kadeh ve anlatıcı gibi, o da kişi kadrosunun bir parçasıdır.

Şair kimi zaman da anlatıcıdan yararlanarak sevgiliye, haramiye, zahide ya da hepsine birden seslenir.

Ayak seyrine çıkdun duhter-i rezle gülistâna
Harâmî görme zâhid gelme zîrâ kim harem vardır (G.151, b.2)

Didi bu şi'r-i mey-engîze Fasîhî o perî
Görmedüm bu kadehün gibi zarîfâne kadeh (G.79, b.8)

Bununla birlikte Fasîhî, divanda yer alan 128. gazelde divan şiirinde daha önce kullanımına rastlamadığımız bir anlatım tekniğinden yararlanmıştır. Fasîhî bu gazelde anlatıcı olarak sevgiliyi seçmiştir. Dolayısıyla gazelin tamamı sevgilinin ağzından söylenmiştir. Şair, şiirde sevgilinin çeşitli özelliklerini kendi ağzından dile getirir. Gazel ilk defa okunduğunda okuyucu üzerinde şaşırtıcı etki bırakmaktadır. Zira gazelin başında okuyucu şairden beklemediği sözler duymaktadır. Esasen bu tür anlatım teknikleri daha çok mesnevilerde kullanılmıştır. Şairler, mesnevide yer alan kahramanları konuşturarak anlatıma renk katarlar. Fasîhî, daha önce farklı türlerde uygulanmamış olan bu tekniği gazelde uygulamıştır. Şair, kullandığı farklı tekniğin farkındadır ve bundan dolayı şiirini “nev-gazel” olarak nitelendirir. Söz konusu gazele, ilginç olması bakımından aşağıda yer verilmiştir.

Kan ağladan 'âşıklara tîg-i nîgehümdür
Kaddin ham ü bî-tâkat iden kec-nîgehümdür

Bir saff-şiken yekke-süvâr-ı hasenüm kim
Meydân-ı sitignâ-yı cefâ cilve-gehümdür

Sâyem gibi pâ-mâl iderüm vasluma irmez
Çok 'âşık-ı dîrîne benüm hâk-i rehümdür

Bir lâle-ruhum sünbül-i bâğ-ı reh-i 'işve
Zülfüm gibi hep zînet-i taraf-ı külehümdür

Mümkün mi Fasîhî dil ana olmaya bende
Bu nev-gazeli söyleyen ol pâdişehümdür (G.128, 1-5)

Fasîhî, sevgilinin ağzından gazel söyleme tekniğini yalnızca 128. gazelde kullanmamıştır. 314. gazelde de aynı durum söz konusudur. Görüldüğü üzere şair, bu tekniği bilinçli ve sistemli olarak kullanmaktadır. Fikir vermesi açısından 314. gazelden bir beyit örnek olarak aşağıda verilmiştir.

Niçe 'uşşâkı hayrân eyledüm sırr-ı hayâlümle
Dahi mest itmedüm bir kimseyi câm-ı visâlümle (G.314, b.1)

Fasîhî, şiirlerinde tasvir, tahkiye, konuşurma ve farklı anlatıcılardan yararlanma gibi anlatım tekniklerinden yararlanmıştır. Özellikle tasvirlerde tabiat öne çıkmaktadır. Başta denizle ilgili unsurlar olmak üzere tabiat onun şiirlerinde tasvirin başlıca malzemesidir. Su ve denizle ilgili unsurlar, Fasîhî'nin anlatım tekniğini, dolayısıyla da üslûbunu etkileyen konulardır. Tahkiye tekniği daha çok sıhhatnamede ön plana çıkar. Şairin, tahkiye tekniğinden yararlarak anlatımına akıcılık ve renk kattığını söyleyebiliriz.

Sonuç olarak anlatım tekniği açısından şairin diğer divan şairlerinden çok farklı olduğunu söyleyemeyiz. Ancak şairin farklı anlatıcılardan yararlanma konusunda arayış içinde olduğunu görmekteyiz. Divanda yer alan, sevgilinin ağzından söylenen iki gazel bunun en belirgin örneğidir. Şairin, "nev-gazel" olarak adlandırdığı bu gazeller, Fasîhî'yi farklı anlatım tekniklerine yönelmesi bakımından farklı kılar.

2.3.Edebî Sanatların Kullanımı

Sanatçı ele aldığı konuyu edebî dile aktarırken, sanatçı kişiliğini oluşturan edebî bilgisini ve yeteneğini kullanır. Bunu da biçime ve anlama dayalı bazı araçlardan faydalanarak yapar. Bu araçların başında edebî sanatlar gelmektedir.

Fasîhî, şiirlerinde edebî sanatları, hüner göstermek için bir araç olarak kullanır. Hemen her beyitte bir sanat türü bulmak mümkündür. Bir müderris olarak edebî kültür ve birikime sahip olan Fasîhî, edebî sanatların ifade genişliği ve güzelliği sağladığının bilincindedir. Bu amaçla şiirlerinde edebî sanatları sıklıkla kullanmıştır.

Fasîhî'nin kullandığı edebî sanatlar, onun şiirlerine ifade genişliği ve güzelliği verirken, zaman zaman düşünce veya duygunun sanatlar arasında kaybolmasına neden olmuştur. Kimi beyitlerde sanat yapma gayreti açıkça görülür. Bu tür beyitlerde beytin tamamının edebî sanat için malzeme olduğu görülür. Bu da edebî sanatların birer araç olmaları gerektiği gerçeğine ters düşmektedir. Ancak Fasîhî'nin şiirlerinin geneline bakıldığında, onun edebî sanatları amacına uygun olarak kullandığını söyleyebiliriz.

Fasîhî Divanı'nda edebî sanatların hemen hepsine yer verilmiştir. Bu edebî sanatlara pek çok örnek bulmak mümkündür. Fasîhî anlama ve biçime dayalı pek çok edebî sanattan yararlanarak şiirine anlamsal ve biçimsel güzellikler kazandırmıştır. Mecaza ve soyut düşünmeye eğilimli olan şair, mecaz sanatlarından yararlanarak şiirlerine derinlik katmıştır. Telmih, tevriye, iham-ı tenasüp gibi edebi sanatları kullanarak şiirlerini yoğunlaştırmıştır. Teksif olarak da adlandırılan bu yöntem aracılığıyla şair, az sözle çok şey anlatma olanağına kavuşmuştur. Bununla birlikte cinas, tekrar, iştikak gibi edebi sanatların sağladığı müzikaliteden yararlanmıştır.

Fasîhî Divanı'nda teşbih sanatının bütün türlerini görebiliriz. Fasîhî, teşbih sanatından yararlanarak kimi zaman söyleyeceği söze ifade gücü ve güzelliği kazandırırken, kimi zaman da benzer benzetmeleri sıralayarak kendini tekrara düşmüştür. Şair, somut varlıkları soyut varlıklara benzetirken teşbih-i mufassal sanatından faydalanır.

Fasîhî nice çıkmaz dūd-ı âhum evc-i eflâke

Düzeldi sînde her üstühânum nerdübân-âsâ (G.23, b.5)

Soyut varlıkları somut varlıklara benzetirken de teşbih-i mufassal sanatından yararlanır.

Fasîhî bâğ-ı 'âlem içre ben bir serv-i âzâdum
Ayağumdan gelüp geçmekde yazık 'ömrüm âb-âsâ (G.25, b.5)

Fasîhî Divanı'nda soyut ve somut varlıklar arasındaki benzerlik ilgisi daha çok teşbih-i belîğ örneklerinde göze çarpar. Şair, -aşağıdaki örnekte olduğu gibi- sık sık birden çok teşbih-i belîğ sanatını aynı beyitte kullanmıştır.

Şeb-istân-ı cihânda menzil-i maksûduma irgür
Esüp bâd-ı ecel şem'-i hayâtum itmeden itfâ (K.1, b.83)

Fasîhî Divanı'nda teşbihin diğer türleri de başarılı olarak kullanılmıştır. Aşağıda bu tür teşbihlere yer verilmiştir. Aşağıdaki beyitte sürahi ve saki, papağana benzetilerek, teşbih-i tesviye sanatından yararlanılmıştır.

Surâhî gulgule başladı sâkî dahi güftâra
İki tûtî birbirine gûyâ 'arzu hâl itdi (G.337, b.4)

Sevgilinin çene çukuru (zenâhdân), kevser suyunun gözüne ve Bâbil kuyusuna benzetilerek teşbih-i cem' sanatından yararlanılmıştır.

Gayre 'ayn-ı havz-ı kevserdür zenâh-dânun sentin
Ey nigâh-ı fitne ammâ çâh-ı Bâbildir bana (G.24, b.1)

Şair kendini âyîne-i 'âlem-nümâyâ benzeterek, teşbih-i mücmel sanatından yararlanılmıştır.

Yüz tutar her şâhid-i ma'nâ Fasîhî kalbüne
N'ola dirler ise sana âyîne-i 'âlem-nümâ (G.37, b.5)

Fasîhî Divanı'nda teşbih-i temsili sanatı ayrı bir bölümde incelenebilecek kadar geniş bir yer tutar. Temsili teşbih, benzetmenin diğer türleri kadar kolay söylenebilen bir sanat değildir. Fasîhî şüirlerinde temsili teşbihi ustalıkla kullanmıştır. Temsili teşbih kullanmaktaki yeteneği, Fasîhî'nin edebî sanatlar konusunda ulaştığı seviyeyi gözler önüne serer.

Fikr-i sırr-ı hatt-ı cânânı getürme kalbüme
Ey gönül pür-jeng ider zîrâ gubâr âyîneyi (G.346, b.2)

beytinde sevgilinin tüylerinin sırrının düşüncesini kalbe getirmek, tozun aynayı kirletmesine benzetilerek,

Çıkma takvâdan uyup nefse helâk eyler seni
Şem‘-i bî-fânûsı zîrâ söndürür ey dil hevâ (G.9, b.2)

beytinde takvadan vazgeçmenin nefsi helak etmesi, havanın fanusu olmayan mumu söndürmesine benzetilerek,

‘Âşık-ı ehl-i suhandan eyleme hüsnün dirîğ
Tûtî-i gûyâ sözi âyînesiz bulmaz sübût (G.63, b.3)

beytinde sevgilinin, söz ehli aşıklardan güzelliğini saklaması ile papağanın aynasız konuşmaması arasında benzerlik ilgisi kurularak temsili teşbih sanatından yararlanılmıştır.

Yukarıda sıraladığımız teşbih örneklerini çoğaltmak mümkündür. Bununla beraber Fasîhî, kimi beyitlerde farklı veya aynı benzetme türlerini bir arada kullanmıştır. İç içe geçmiş biçimde kullanılan bu benzetmeler, şiirlerin zor anlaşılmasına neden olurken, şiirlere anlam ve ifade zenginliği kazandırmıştır.

Haşre dek sevdâ-yı zülf-i yâr ile
Dûd-ı âhum tâze sünböldür bana (G.3, b.2)

beytinde şair, “dûd-ı âhum” diyerek ahı buluta benzeterек teşbih-i belîğ sanatını kullanır. Şair bununla da yetinmeyip ah bulutunu da taze sünbüle benzetir.

Fasîhî şiirlerinde istiare sanatına oldukça sık yer vermiştir. Ancak açık istiare, kapalı istiareye göre daha çok kullanılmıştır. Fasîhî açık istiareyi genellikle sevgiliye seslenirken veya onu adlandırırken kullanır.

Gelürse hânene ol âfitâb-ı hüsn-i ‘âlem-tâb
Fasîhî sâye-veş düş hâk-i pâyine ayağın öp (G.54, b.5)

Fasîhî Divanı'nda yer alan açık istiareler, genellikle "meh, hûrşid" gibi sözcükler yoluyla yapılmıştır. Ancak farklı sözcüklerle yapılan açık istiareler de vardır. Söz gelimi sevgili açık istiare yoluyla periye benzetilir.

O perînün ruh-ı alundaki hâl-i siyehi
Hep Sitanbuldaki hûbânı unutturdı bana (G.14, b.4)

Fasîhî, açık istiâre sanatını, sadece sevgiliye ve peygambere yönelik olarak kullanmaz. Açık istiare sanatından yararlanarak çeşitli varlıklar arasında benzerlik ilgisi kurmuştur. Aşağıdaki birinci beyitte kaşlar, tuğraya benzetilerek; ikinci beyitte ise sevgilinin sinesi şeftaliye benzetilerek açık istiareden yararlanmıştır.

Levh-i ruhuna hatt-ı şerîf yazılır elbet
Zîrâ ki çekilmiş üzerine iki tuğra (G.31, b.4)

Ya nice çeşmümde nem sînemde âteş olmasun
Görünürken bana şeftâlûlarından âb u tâb (G.41, b.3)

Fasîhî kapalı istiare sanatına nadir olarak yer vermiştir. Fikir vermesi açısından aşağıda örneklendirilmiştir.

Ser-güzeştüm safha-i çarha sığmaz yazsalar
Olsa da eşcâr-ı 'âlem hâme deryâlar midâd (G.95, b.2)

Yukarıdaki beyitte felek bir kitaba benzetilmiştir. Kitap yerine felek sözcüğü kullanılarak kapalı istiare sanatından yararlanılmıştır.

Fasîhî Divanı'nda yer alan mecaz-ı mürsel sanatı örnekleri, genellikle parça-bütün ilişkisine dayanır. Ancak genel-özel ilişkisine dayalı olarak da bu sanata yer verilir. İlk örnekte parça-bütün ilişkisine bağlı olarak kadeh yerine şaraba yer verilmiş; ikinci örnekte ise genel-özel ilişkisi dahilinde Ferhad, aşık yerine kullanılmıştır.

Dilâ var bezme sâkî-i safâ-bahşun ayagın öp
Zerâfetle şarâb-ı nâbına leb ur tutagın öp (G.54, b.2)

Fasîhî tîşe-i mihnet helâk eyler seni bir gün
Olup her gördigün şîrine Ferhâd neylersin (M.6, bn.VII)

Fasîhî şiirlerinde kinaye sanatına fazla yer vermemiştir. Onun bu sanatı kullanım biçiminin görülmesi bakımından aşağıda örnekler verilmiştir.

Mihr-i hüsnün olalı âyîne-i 'âlem-nümâ
Kaç bucakdur hâne-i dünyâyı gösterdi bana (G.32, b.1)

beytinde kastedilen anlam, aynanın dünyayı göstermesi değil aşğın acı çekmesidir.

Gelince meclise cânân kadeh kırmış rakîb ey dil
Didüm sâkî bugün şeytânun ayağı şikest olmuş (G.174, b.2)

beytinde kastedilen anlam, şeytan olarak görülen rakibin kadehinin kırılması değil sevgilinin meclise gelmesi dolayısıyla aşğın şansının dönmesidir.

Fasîhî, şiirlerinde teşhis sanatının sağladığı imkanlardan yararlanmıştır. Çok sık olmamakla birlikte, şiirlerinde yer verdiği bu edebî sanat aracılığıyla soyut-somut, canlı-cansız varlıklar kişileştirilmiştir. Felek, elinde ayna tutan yaşlı bir kadına benzetilerek kişileştirilmiştir.

Mihr ü meh sanman usanmaz kendini tezyînden
Çarh-ı zen elden komaz leyl ü nehâr âyîneyi (G.346, b.5)

İntak sanatı, Fasîhî Divanı'nda yok denilecek kadar azdır. Fasîhî'nin intak sanatını kullanışı hakkında fikir vermesi açısından aşağıda bir örnek verilmiştir.

Reh-i 'aşkında sular pâre pâre eyleyüp kendin
Yüzin hâke sürüp yâ hû diyüp dâ'im çeker esmâ (K.1, b.31)

İham sanatını şiirlerinde ustalıkla kullanan Fasîhî, bu sanat aracılığıyla şiirine anlam zenginliği ve yoğunluğu sağlamıştır. Fasîhî iham sanatını kullanırken, şiirine çok anlamlılık özelliği kazandırmasını bilmiştir. Fasîhî, şiirlerinde iham sanatı yapmak

gayretine girmemiştir. Bu sanatın yer aldığı beyitler incelendiğinde sanatın adeta kendiliğinden ortaya çıktığı, şiirin doğal akışını bozmadığı görülür.

Hayâl-i yâr ile mümkün mi giryân olmamak ey dil
Şu ‘âlemde gözümde andan artık nem vardır (G.151, b.3)

beytinde “nem” sözcüğü hem neyim hem de nem (ıslaklık) anlamında değerlendirilebilir.

Sâkiyâ câm-ı lebün itme Fasîhîden dirîg
Bezm-i gamda şöyle mahmûrum ki tutmaz el ayag (G.197, b.5)

“tutmaz el ayag” biçiminde alındığında kinaye sanatına da örnek olabilecek bu beyitte “ayag” sözcüğü hem kadeh hem de ayak anlamında değerlendirilebilir. Bu beyitte sanatların iç içe geçmiş biçimde kullanımı ve söyleyişte gözlemlenen rahatlık, Fasîhî’nin sanatçı kişiliğinin ileri düzeyde olduğunu gösterir.

Fasîhî, şiirlerinde tevriye sanatını oldukça az kullanmıştır. Şair aşağıdaki örnekte de görüleceği üzere, sözcüklerin çok anlamlılığından yararlanarak beyite anlam derinliği kazandırmıştır. Bununla birlikte tevriye sanatından yararlanılarak şiire mizahi ve alaycı bir hava kazandırılmıştır.

Derinde olmadı sîr-âb-ı hân-ı vaslı bir kimse
O lutfi it rakîbe kendi ammâ bir zamân itdi (G.350, b.3)

beytinde “itdi” sözcüğü yaptı anlamına gelebileceği gibi “köpekti” anlamında da değerlendirilebilir.

Fasîhî, şiirlerinde çok sayıda tenasüp sanatına yer vermiştir. Şair, tenasüp sanatından yararlanarak, beyitlere anlam bütünlüğü ve kompozisyon kazandırmıştır. Şair tenasüp sanatının sağladığı simetriyi hemen her beytine uygulamıştır. Şair, çeşitli yönlerden birbirleriyle yakınlık bulunan sözcükleri bir arada kullanarak dizeleri sağlam bir yapıya kavuşturmuştur. Fasîhî pek çok konuyla ilgili olarak tenasüp sanatını

kullanmıştır. Ancak bunların başında hayvanlar, meyhane kültürü ile ilgili sözcükler, renkler, müzikle ilgili sözcükler, su ve denizle ilgili sözcükler gelmektedir¹³.

Fasîhî, hayvanlarla ilgili pek çok tenasüp sanatına yer vermiştir. Bunların başında papağan gelmektedir. Onun çeşitli beyitlerinde papağanın şeker çiğnemesinden, ayna karşısında konuşmasına; renginden kafeste bulunmasına kadar pek çok yönü, tenasüp sanatı yoluyla bir araya toplanmıştır. Aşağıdaki beyitte sükker, tel kafes, al, tûtî, gûyâ sözcükleri bir arada kullanılmıştır.

Cemâle kıl perîşân kâkülün ey lebleri sükker
Sanalar tel kafesde ruhlarun al tûtî-i gûyâ (G.36, b.3)

Fasîhî'nin şiirlerinde müzikle ve müzik aletleriyle ilgili tenasüp örnekleri sık sık geçer. Aşağıdaki beyitte kemânçe, mutrib, def ve rebâb sözcükleri bir arada kullanılmıştır.

Kemânçe gibi inledi beni bu mutrib-i 'aşkun
Döküldi def gibi sînem derûnum bir rebâb oldu (G.327, b.3)

Fasîhî Divanı'nda içki ve içki meclisi ile ilgili çok sayıda tenasüp yer almaktadır. Bu konu başlığı altında değerlendirdiğimiz tenasüp örneklerinde bezm, peymâne, câm, mest, hâbâb, kadeh, sâkî, sûrâhî, sâgar, cür'a, ayak, şarâb, bâde-i nâb, mey-hâre gibi içki ile ilgili pek çok sözcüğe yer verilmiştir. Aşağıdaki beyitte mest, câm, peymâne, habâb sözcükleri birlikte kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

Mest itmeyecekdün beni çün câm-ı lebünle
Peymâne habâbı gibi îmâ niçün itdün (M.1, bn.III)

Fasîhî Divanı'nda renklerle ilgili sözcüklerle yapılan çok sayıda tenasüp örneği vardır. Bu renkler içinde en çok siyah ve kırmızı renkler hakimdir. Aşağıdaki örnekte kullanılan hâl, anber ve Arab sözcükleri siyah rengi ile ilgilidir.

¹³ Yukarıda sıraladığımız konu başlıklarını edebî terimler, gök cisimleri, saçlar, gözler ve kişilerle ilgili tenasüp örnekleri biçiminde çoğaltmak mümkündür. Ancak beyitlere yer verilirken, sanatların kullanım sıklığı göz önüne alınmıştır.

Al ruhsârunda hâl-i 'anberînün gûyiyâ
Pâs-bândur gül-şen içre sanki dil-ber-i 'Arab (G.47, b.3)

Fasîhî şiirlerinde denizle ve su ile ilgili sözcüklere çok fazla yer vermiştir. Şairin pek çok beytinde bu tür sözcükler, benzetmelere temel teşkil eder. Deryâ, deniz, yem, mevc, mevvâc, emvâc, sâhil, fûlk, keştî, girdâb, âb, girye, sirişk, habâb, cûş eylemek, gark olmak gibi pek çok sözcük kullanılarak suya ve denize dayalı tenasüp sanatı yapılmıştır.

Görmez olduk sâhil-i deryâ-yı mevvâc dîdede
Var ise gark oldı girdâb-ı sirişke fûlk-i hâb (G.42, b.2)

beytinde sahil, deryâ, mevvâc, gark oldı, girdâb-ı sirişk ve fûlk sözcükleri kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır.

Fasîhî şiirlerinde bî-mâr, hasta, dârû, şifâ, dermân, 'ilac, tabîb, tıbb, merhem, nabz, devâ gibi hastalıkla ve tıpla ilgili sözcükler kullanarak, çok sayıda tenasüp sanatı kullanmıştır.

Tut tabîbâ nabz-ı maksûdum senün bîmârınım
Şerbet-i vaslunla çün dermânuma sensin sebeb (G. 39, b.3)

beytinde tabîb, nabz tutmak, bîmâr ve dermân sözcükleri hastalıkla ilgili sözcüklerdir.

Fasîhî, şiirlerinde iham-ı tenasüp sanatını çok sık ve başarılı olarak kullanmıştır. Şair, bu sanat yoluyla sözcüklerle oynamıştır. Fasîhî Divanı'nda, bir çoğunda sanat yapma çabasının farkedilmediği, doğal söyleyişlerle iham-ı tenasüp sanatına yer verilmiştir.

Fasîhî, iham-ı tenasüp sanatını fazla sözcük çağrıştıran ve anlam yoğunluğu olan çeşitli renkler, ayak ve müdâm gibi sözcükler üzerine kurmuştur. Ancak bu sözcükler dışında da örnekler bulunmaktadır.

Ârzû-yı bûs-ı la'1-i yâr ile mey-hânede
Yutdurur ey dil Fasîhîye müdâm kanı kadeh (G.78, b.5)

beytinde şair, müdâm sözcüğünü daima anlamında kullanmıştır. Ancak sözcüğün şarap anlamı da vardır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde mey-hâne ve kadeh sözcükleri ile iham-ı tenasüp sanatı yapıldığını görürüz. Bununla birlikte şarabın kırmızı renkli olması göz önüne alındığında, yine müdâm sözcüğünün ikinci anlamı olan şarap ile yine kırmızı renkli olan la'l ve kan sözcükleri arasında iham-ı tenasüp ilgisi kurulduğunu görürüz. Görüldüğü üzere Fasîhî bir beyite bu kadar söz inceliğini sığdırabilme yeteneğine sahiptir.

Desti ile sâkiyâ meclisde el bir eyleyüp

Basdık ayağı dilâ kâm almak için yârdan (G.280, b.4)

beytinde ayak sözcüğü bir organ olarak kullanılmıştır. Ancak aynı sözcüğün kadeh anlamı da vardır. İkinci anlamıyla değerlendirildiğinde el ve dest sözcükleri ile anlamsal açıdan ilişki içine girer. Burada ilginç olan “desti” sözcüğünün kullanılışıdır. Dest, üçüncü kişi iyelik eki almış bir sözcük olarak el anlamında değerlendirildiğinde el ve ayak sözcükleriyle birlikte kullanılması nedeniyle iham-ı tenasüp sanatı oluşturur. Fasîhî bu beyitte görüldüğü üzere pek çok sanatı bir arada kullanarak ve sözcüklerin çeşitli anlamları üzerinde kelime oyunları yaparak sanatçı kişiliğini ortaya koymaktadır.

Fasîhî, şiiirlerinde beyitlerin anlam bütünlüğüne önem vermiştir. Bu nedenle pek çok beytinde leff ü neşr sanatının sağladığı imkanlardan yararlanmışır. Bununla birlikte şair, leff ü neşr sanatını kullanarak birinci dizede söylediklerini, ikinci dizede destekleyerek daha kuvvetli olarak ifade etmiştir. Fasîhî leff ü neşr sanatını kullanarak beyitlerde simetrik bir yapı oluşturmaya gayret etmiştir. Onun şiiirlerinde müşevveş (düzenli) veya müretteb (düzensiz) leff ü neşrin çok sayıda örneğini bulabiliriz. Aşağıdaki beyitte şûh ile sultân-ı Rûm, nakd-i dil ile harac, her rakîb ile kâfirân arasında anlamsal ilgi bulunmaktadır.

Ol şûha n'ola *nakd-i dil*in virse **her rakîb**

Sultân-ı Rûma virmededür **kâfirân harâc** (G.74, b.4)

Aşağıdaki beyit, müretteb leff ü neşr sanatına çok güzel bir örnektir. Beyitte yer alan çeşm ile şeftâlû, nem ile âb, âteş ile tâb sözcükleri düzenli ve anlamsal açıdan birbirini güçlendirecek biçimde sıralanmıştır.

Yâ nice çeşmümde *nem* sînemde âteş olmasun
Görinürken bana *şeftâlû*larından *âb* u *tâb* (G.41, b.4)

Fasîhî şiiirlerinde tecâhül-i ârif sanatını nadir olarak kullanmıştır. Şair tecâhül-i ârif sanatını, istifhâm sanatından yararlanarak kullanmıştır. Fasîhî bu sanatı, az sayıda tespit ettiğimiz örneklerin tamamında soru sorma yoluyla gerçekleştirmiştir.

Gelse görsek harem-i câmiye mest-i bâde
Hiç biter mi bu usûl serv-i sehî dünyâda (G.299, b.1)

beytinde şair, ikinci dizede “hiç biter mi bu usûl serv-i sehî dünyâda” biçiminde bir soru yöneltir. Aslında şâirin amacı, yanıtını alacağı bir soru sormak değildir. Bu biçimde bir servinin yetişmeyeceğini şair de bilmektedir. Bunu “mest-i bâde” ifadesine dayalı bir nükteye dayanarak yapmaktadır. Zira sarhoş birisi ile serv-i sehî arasındaki zıtlık ortadadır.

Fasîhî, tecahül-i ârif sanatını genellikle istifham sanatı yoluyla vücuda getirmiştir. Tespit edebildiğimiz bir örnekte tecâhül-i ârif sanatı, soru sorma yoluyla değil düz cümle ile yapılmıştır.

Benefşeâr-ı ‘âlem hüccet-i sun’-ı kemâlidür
Gül ü sünbül degüldür kâdî-i kudret ider imzâ (K.1, b.26)

Fasîhî, yukarıdaki beyite dünyadaki menekşe bahçesini, Tanrının bir senedi (delili), gül ve sünbülün de bu senetteki Tanrı imzası olduğunu söylemektedir. Şâirin burada söylemek istediği dünyadaki tüm varlıkların Tanrıya işaret eden birer delil olduğudur. Şâir bu düşüncesini bildiği bir gerçeği bilmezden gelerek dile getirir. Dikkat edilirse beyitte gerçekleşen bir hadise güzel bir sebebe bağlanmamış, bilindiği halde bilmezden gelinmiştir.

Fasîhî, şiiirlerinde hüsn-i ta’lil sanatına sıklıkla yer vermiştir. Şair, şiiirlerinde bu sanata yer verirken, kimi zaman yaygın olarak kullanılan klişeleşmiş hayallerden yararlanır. Bu tür alışılmış hayallere dayalı hüsn-i ta’lil örnekleri her şairin şiiirlerinde görülür. Bunlar genellikle âteşle ve güneşle ilgili hayallerdir.

Rûh-ı âyîne-i pür-tâbun 'arz itsen hicâbından
İder hâkister içre kendin ey meh-rû nihân âteş (G.177, b.4)

beytinde şair, sevgilinin parlak aynaya benzeyen yüzünü ateşle kıyaslamaktadır. Sevgilinin parlak yüzünü gören ateşin, sönük kalması nedeniyle utanıp, kendini küller arasına gizleyeceği söylenir. Görüldüğü üzere sıradan bir doğa olayı güzel ve hayalî bir nedene bağlanarak beyite estetik bir yapı kazandırılmıştır.

Fasîhî alışılmış hayallerle yaptığı hüsn-i ta'lillerin yanında, özgün hayallere dayalı hüsn-i ta'lillere de yer vermiştir. Bizim dikkatleri üzerine çekmek istediğimiz beyitler daha çok bunlardır.

Senden n'ola câmı kaçururlar ise zâhid
Nâ-mahreme duhter gelüp 'ayân görünmez (G.159, b.5)

beytinde zahitten içki saklanmasını, şarabın üzümün kızı olarak adlandırılmasına bağlı olarak açıklanmaktadır. Dinî kurallara sıkı sıkıya bağlı olan zahid namahrem olan bayanlarla bir araya gelmez. Şarap da üzümün kızı olması dolayısıyla zahid için namahremdir. Aslında içki dinî kurallar gereği zaten yasaktır. Şair bunu yine dinî fakat hayalî bir nedene bağlayarak açıklamaktadır.

Fasîhî'nin hüsn-i ta'lil sanatını kullanışıyla ilgili olarak yaptığımız bir tespit de bu sanatın kullanımında türlerin öne çıkmasıdır. Fasîhî Divanı'nda tespit ettiğimiz hüsn-i ta'lil örnekleri, dinî konuların işlendiği naat ve tevhid türlerinde yoğun olarak görülmektedir. Dünyadaki sıradan varlıklar ve onlarla ilgili olaylar, peygambere ve Tanrı'ya bağlı olarak açıklanmıştır. Bundan dolayı bu tür şiirlerde hüsn-i ta'lil sanatına daha çok yer verilmiştir. Gazelerde hüsn-i ta'lil örneklerinin daha az sayıda olduğu dikkat çekmektedir.

Nice yıllar bu felek mi'racun idüp ârzû
Serserî dönüp dolaşur devr-i Âdemden beri (K.4, b.15)

Fasîhî, şiirlerinde mübalağa sanatına sık sık yer vermiştir. Divanda yer alan mübalağa örneklerinin hemen hepsi gulûv kapsamındadır. Şair şiirlerinde mübalağa yaparken genellikle olağanüstü benzetmeler ve hayallerden yararlanmıştır. Ancak şairin mübalağa sanatını kullanmada gösterdiği hüner, bu örnekleri gulûvün sınırları dışına

taşımıştır. Bu örnekler Fasîhî'nin hayal dünyasının ne kadar geniş olduğunu gözler önüne serer.

Fasîhî mübalağa sanatı için göz yaşına ve ateşe dayalı hayalleri daha yaygın olarak kullanır. Fasîhî Divanı'nda bu tür hayalleri temel alan çok sayıda mübalağa örneği vardır.

Mevc-i eşk ile revân oldukca cânâ kûyuna
Gözlerüm kible-nümâ-yı fülk-i deryâya döner (G.105, b.2)

beytinde şair, göz yaşlarının dalga dalga olarak sevgilinin muhitine gittiğini ve bu durumda gözlerinin gemideki pusula gibi titrediğini söyleyerek ileri derecede bir abartıya yer verir.

Sirişkî çeşmüme nisbetle deryâ katredür cânâ
Eğer bu âteş-i 'aşkına düşse kül olur dûzah (G.81, b.2)

beyti de aynı hayale dayalı olarak kurulmuştur. Burada da göz yaşlarının fazlalığı dile getirilmek istenmiştir. Bunu için göz yaşlarının yanında denizin bir damla olduğu dile getirilir. İkinci dizede ise aşk ateşinin yakıcılığı, cehennemi dahi yakıp kül edecek biçimde nitelendirilmiştir. Görüldüğü üzere ilginç bir biçimde, en çok kullanılan iki mübalağa konusu bir beyitte toplanmıştır.

Şöyle bir âteş-i mahz oldı kim 'aşk ile tenüm
Bir şereri yedi deryâ ile teskîn olmaz (G.163, b.2)

beytinde şair, tenindeki aşk ateşinin bir kıvılcımının bile yedi derya ile sönmeyeceğini gulûv yoluyla, ancak estetik bir biçimde dile getirir.

Fasîhî, şiirlerinde farklı konularla ilgili de başarılı mübalağa örnekleri vermiştir. Bunların başında, varlıkları olduğundan çok veya az göstermek yoluyla yapılan mübalağa örnekleri gelmektedir.

Şöyle nâziksın ki gül-zâr-ı cihân içre şehâ
Bâr olurdu yâsemenden pîrehen olsa sana (G.37, b.1)

beytinde sevgilinin nazikliği, yaseminden gömlek giyse ona yük olacağı biçiminde dile getirilir.

Aşağıdaki beyitte sevgilinin yüzünün parlaklığına, güneşi ve dünyayı yakma özelliği verilmiştir. Beyitte kısaca sevgilinin parlak yüzünü saçlarının örttüğü anlatılmaktadır. Ancak şair, bunu çeşitli benzetmeler ve hayallere dayalı olarak dile getirmiştir.

Yakardun âfitâb u mâh-tâb-ı çerâğ-ı gerdûnı
Ruhunda itmesen zülf-i siyehden sâye-bân peydâ (G.18, b.6)

Eglenür gönlüm Fasîhî bu hayâl-i yâr ile
Tâ tutınca halka-i çeşmüm buyût-ı 'ankebût (G.63, b.5)

beytinde şair, gözlerinin halkaları örümcek ağı kaplayıncaya kadar, sevgilisinin hayali ile oyalandığını dile getirir. Bu mübalağa örneği özgün bir hayal ürünüdür. Yukarıda sıraladığımız örnekler Fasîhî'nin hayal gücünün genişliğini ortaya koymaktadır.

Fasîhî, tezad sanatına oldukça geniş bir yer vermiştir. Şair, çeşitli konularda birbirine zıt sözcükleri bir arada kullanarak, şiirlerine anlam genişliği kazandırır. Fasîhî kimi şiirlerinde -rastgele serpiştirilmiş zıt sözcüklerden yararlanarak- tezad sanatına yer verirken; kimi şiirlerinde zıt sözcükleri, bir ifadenin birbirini bütünleyen ayrılmaz parçaları olarak kullanmıştır. Fasîhî, zıt sözcükleri bir arada kullanarak duygu ve düşüncelerini etkileyici bir biçimde sunmuştur. Aşağıdaki beyitlerde altı çizili sözcükler arasındaki zıtlıktan yararlanılarak tezad sanatı yapılmıştır. Birbirine zıt sözler ve sözcükler yoluyla elde edilen anlamlar beyitlerin altında parantez içinde belirtilmiştir.

Örneklere Nâmık Kemâl'in tanınmış bir beytinin¹⁴ hemen hemen aynısı olan bir dizeyi vererek başlayalım:

Esîr-i 'aşkı oldum gayrı kurtuldum belâsından (M.7, bn.II)
(esiri olmak-kurtulmak)

¹⁴ Ne füsûn-kâr imişsin âh ey dîdâr-ı hürriyet
Esîr-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esarettin

Riyâz-ı vuslatunda bülbül-i şûrîdeye döndi
 Fasîhî ki yeter ağlatdun ey ruhsârı gül güldür (G.101, b.5)
 (ağlatmak-güldürmek)

Türş-rû gösterse ol meh-pâre bezm-i 'âşîka
Telh-i düşnâmı olur halvâ-yı sukkerden lezîz (G.100, b.3)
 (acı-tatlı)

Fasîhî, tekrar sanatı yoluyla şiirlerine ifade güzelliği ve ahenk katmış, tekrar sanatını kullanarak, beytin etrafında döndüğü anlamı ön plana çıkarmıştır.

Kıl hân-ı visâl-i keremünle mütene'im
Açdur bu Fasîhî kulun ey 'âlî- cenâb aç (G.77, b.5)

Bir kere hâl-i Fasîhiye terehhüm itmedün
El amân gamzesi cellâd elinden el amân (G.276, b.5)

Fasîhî Divanı'nda çok sayıda nidâ sanatı örneği vardır. Hatta divandaki 5. kasidenin ilk dokuz beytinin tüm mısraları nidâ (ey) sözcükleri ile başlar. Fasîhî, çok duygulandığı ve heyecanlandığında “ey, hey, âyâ, âh” gibi ünlemlerle seslenmektedir.

Ey nâdire-gûy-ı dü-zebân-ı hüner-ârâ
Ey tercüme-sâz-ı dil-i erbâb-ı fesahat (K.5, b.1-9)

Bir harâmî gözli urdı kârbân-ı 'aklumu
Âh Müselmânlar bu yolda çok ziyân oldu bana (G.4, b.2)

Bâğ-ı İremi kûyuna âyâ nice kursın
 Ağyâr-ı bî-rahmı 'aceb âdem mi sanursın (G.263, b.3)

Fasîhî, şiirlerinde heyecana bağlı olarak istifham sanatını sık sık kullanmıştır. Şair bu sanatı daha çok sevgiliye seslenirken ve sevgili ile ilgili konularda duygularını dile getirirken kullanmıştır.

Hayâl-i la'î-i yâr ile mey-i yâkût-reng içüp
Kanı yaşum Fasîhî aglayup kan itdigüm demler (G.127, b.5)

Visâl-i dilbere harf-i ricâ geçer mi 'aceb
Nişân-ı matlaba tîr-i du'â geçer mi 'aceb (G.52, b.1)

Fasîhî, şiirlerinde telmih sanatının sağladığı anlam genişliğinden yararlanmıştır. Onun pek çok beytinde telmih sanatına örnek bulmak mümkündür.

Fasîhî Divanı'nda telmih sanatını iki grupta inceledik. Bunlardan birincisi kişileri ve kişilerle ilgili olayları, diğeri ise çeşitli toplumsal durumları ve geleneksel bazı inançları hatırlatmaya yöneliktir. Aşağıdaki beyitte Hz.Yusuf'un, Zelihâ'nın aşkına karşılık vermemesi hatırlatılmaktadır.

Mustağnî iken Yûsuf-ı ümmîd Fasîhî
Dâmenine sarıldı Zelihâ-yı muhabbet (G.59, b.5)

Fasîhî Divanı'nda toplumsal konular, gelenekler davranışlar ve inançlarla ilgili çok sayıda telmih örneği bulunmaktadır. Aşağıdaki beyitte insanların nefes alıp almadığını anlamak için ağızlarına ayna tutulması olayı hatırlatılmaktadır. İkinci örnekte ise, eski insanların ayın şekillerine bakarak, zaman belirlemesine telmih yapılmaktadır.

Tâ öyle zâ'ifüm nefesüm fark idemezsün
Tutsan da şehâ ağızıma âyîne-i rûyun (G.208, b.2)

Fasîhî sâ'im-i hicrânuna 'arz-ı cemâl eyle
Seni gördükce bayrâm eylerüz biz ey hilâl-ebrû (G.282, b.5)

Aşağıdaki beyitte halis zümrütün, yılanı kör edeceği inancına telmih yapılmaktadır.

Çıkarmış seyyidüm gördüm gönül den gözden agyârı
Ne hikmetdür bu kim hâlis zümür rüd kör ider mârı (G.340, b.1)

Hâcesi mektebden âzâd eyler ol meh-pâreyi
Rûz-ı bayrâmdur çıkar yâ Rab bizi âzîneye (G.285, b.4)

Yukarıda yer alan beyitte ise bayram günü veya cuma günü (âzîne) okulun tatil olduğuna telmih yapılmaktadır. Aşağıdaki beyitte de cuma günleri okulların tatil olduğu hatırlatılmaktadır.

Teşrif ide gam-hânemüze ol tıfl-ı dil-ârâ
 Yâ Rab yine cum'a gel açılmaya mekteb (G.48, b.3)

Fasîhî, şiirlerinde irsâl-i mesel sanatını sık sık kullanmıştır. Şiirlerinde halk kültürü unsurlarını bir renk olarak kullanmasını bilen şair, atasözlerine ve deyimlere oldukça geniş bir yer vermiştir. Hatta Fasîhî Divanı'ndaki 115. gazelin beşinci beyit dışında tamamı çok güzel birer irsâl-i mesel örneğidir.

Fasîhî irsâl-i mesel sanatını, duygu ve düşüncelerini desteklemek amacıyla, bir araç olarak kullanmıştır. İrsâl-i mesele örnek olan beyitler incelendiğinde bu atasözleri ve deyimlerin amaç değil, birer araç olduğu görülür. Ancak yukarıda bahsi geçen 115. gazelde şâir atasözlerini hüner göstermek için kullanmıştır. Gazelin her beytinde ayrı bir irsâl-i mesel örneği vererek bu sanata araç olarak değil amaç olarak yer vermiştir.

Fasîhî şiirlerinde atasözlerine ve deyimlere kimi zaman söz arasında kimi zaman ise "bu meseldür" gibi ifadelerden yararlanarak yer verir.

Genel olarak bakıldığında Fasîhî, irsâl-i mesel sanatını başarılı ve amacına uygun bir biçimde kullanmıştır. Şairin kullandığı atasözleri ve deyimler, beyit bütünlüğünü bozmaz, aksine anlamı pekiştirmek yoluyla beytin yapısını güçlendirir.

İtme hûbânı Fasîhî sen o tıfla tercîh
 Bu meseldür ki kef-i 'ârife bir gonçe yeter (G.114, b.6)

Reng-i la'lün ben habâb-ı câma göstermez idüm
 Neyleyeyüm hünkârum 'âlemde göze olmaz yasag (G.197, b.49)

Fasîhî dâ'imâ kesb-i ma'ârif kaydına düş kim
 Meseldür kim olur deryâ-yı ummân katre-ber-katre (G.285, b.5)

Cennet-i kûyuna varmam dirse inanma rakîb
 Bu meseldür âdeme vardum dimez gelse kazâ (G.33, b.3)

Fasîhî, dinî konular hakkında yazdığı kasidelerde iktibas sanatına yer vermiştir. Şair iktibas sanatına yalnızca bir gazelde yer vermiştir.

Sana menzil-geh oldı kâbe kavseyn ile ev ednâ
 Budur togrusu sensin ana mahrem yâ resûlu'llâh (K.3, b.7)

Fasîhî, şiirlerinde tefrik sanatından yararlanarak, sevgilisinin ve onun kaşlar, saçlar, yüz, dişler, boy gibi güzellik unsurlarının, kıyaslanan varlıklardan daha üstün olduğunu ispat etmeye çalışır. Fasîhî Divanı'nda yer alan tefrik örneklerinin tamamı sevgiliye yöneliktir.

Divan şiirinde sevgilinin boyu yerine servi sözcüğü kullanılır. Şair, aşağıdaki beyitte sevgilinin boyunu serviye benzetmenin yanlış olacağını, onun Tûbâ ağacı olduğunu belirtir.

Bihîşt-i bâğ-ı kûyî içre olmuş sidre-i Tûbâ
 Nice teşbîh idem servi kad-i dil-cû-yı cânâna (G.309, b.4)

Divan şairleri sevgilinin dişlerini inciye benzetirler. Fasîhî aşağıdaki beytin birinci dizesinde sevgilinin dişlerinin, Aden incisine benzemediğini söyler. Hatta Aden incisini sevgilisinin dişlerinin yanında değersiz olduğunu göstermek için "bağrı delik" ifadesini kullanır. İkinci dizede ise sevgilinin boyunun serviye benzemediğini ifade eder. Servinin sevgili gibi yürüyemediğini belirtir.

Benzemez dişlerine bağı delik dürr-i 'Aden
 Kâmetün gibi hırâm eyleyemez serv-i çemen (G.259, b.1)

Sevgilinin saçlarının kokusunun Hoten miskiyle karşılaştırıldığı aşağıdaki beyitte şair, ceylanların sümbül bahçesini vatan tutsa bile, sevgilinin saçının bir teli kadar güzel kokmayacağını söyler. Görüldüğü üzere Fasîhî, bu beyitte tefrik sanatına mübalağa sanatından yararlanarak yer verir.

Benzemezdi bû-yı târ-ı zülfüne müşk-i Hoten
Âhuvâna sünbûlistan-ı bihişt olsa vatan (G.269, b.1)

Fasîhî, sözcük oyunlarına dayalı sanatlara şiirlerinde sıkça yer verir. Cinas sanatını da sıklıkla kullanan şair, bu sanatın sağladığı olanaklardan yararlanmıştır. Fasîhî şiirlerinde gerek uyaklarda gerekse beyit bütünlüğü içinde cinas sanatının farklı türlerine yer vermiştir¹⁵. Aşağıdaki beyitte altı çizili olan “nem” sözcüklerinden birincisi “neyim” sözcüğünün kısaltılmışıdır. İkinci “nem” sözcüğü ise göz yaşı anlamındadır.

Ne'mden incindi ise rahm ider elbet
Görse çeşmümde eger bu nemi ol dil-ber-i şûh (G.84, b.6)

Aşağıdaki beyitte yer alan “dil” sözcükleri, gönül ve dilmek anlamlarında kullanılmıştır. Bununla birlikte “dilim dilim” ikilemesi kullanılarak beyitte müzikalite sağlanmıştır.

Tîg-i nigâhınla dilümi dil dilim dilim
Bahş eyle rîze rîze seg-i bâb-ı kûyuna (G.309, b.2)

Fasîhî, şiirlerinde edebi sanatların yanı sıra, çeşitli sözcükleri kullanarak, biçime ve anlama dayalı oyunlardan yararlanmıştır.

Hançerün gibi yanunda olayum dirdüm ezel
Hat gelüp şimdi bu çâklarla açılmaz dehenüm (G.252, b.3)

beytinde “bu çâklar” sözcükleri söyleniş ve anlam itibariyle bıçak sözcüğünü çağrıştırır biçimde kullanılmıştır. Beyitte yer alan “hançer” sözcüğü ve “ağzını bıçak açmamak” deyimini okuyucu için birer ipucudur.

¹⁵ Bir edebî sanat olarak cinası, beyit bütünlüğü içinde değerlendirerek örneklendirdik. Cinaslı uyak kullanımına dair örnekler, uyak ve redif başlıklı bölümde incelenecektir.

Hırmen-i 'âlemde kendüm şol kadar itdüm hafif
Bâd-ı âhum gezdürür yerden yere mânend-i kâh (G.300, b.3)

beytinde altı çizili olarak yazılan sözcük, birinci kişi zamiridir. Aynı sözcük -buğday anlamına gelen- “gendüm” biçiminde, farklı okumaya uygun biçimde yerleştirilmiştir. İkinci biçimde okunduğunda beytin genel anlamıyla ilgili olduğu görülür. Aşağıda yer alan beyitte de “kendüm” sözcüğü aynı mantıkla kullanılmıştır.

Fasîhî ben inanmam rûzgâra hâsılı kendüm
Savurdı hırmen-i 'âlemde kâh-âsâ çoğ âgâhı (G.325, b.5)

Fasîhî, harfleri kullanarak şiirine bilmece havası katmıştır. Şair, bu tür sözcük ve harf oyunları yoluyla okuyucunun ilgi ve merakını çekmektedir.

Hudâ halk itmeden kâf ile nûnun nokta-i nutkın
Cenâbun cümleden oldı mukaddem yâ resûlu'llâh (K.3, b.15)

Yukarıda yer alan beytin genel anlamına bakıldığında yaratılış konusunun işlendiği görülür. Beyitte kef ve nun harflerine yer verilmiştir. Bu iki harf birleştirilince “kün” sözcüğü ortaya çıkar ki “ol” anlamına gelir. Bilindiği üzere “Kur'an-ı Kerîm'in birçok yerinde Allah'ın, bir şeyin olmasını istediği zaman ona “Ol!” demesinin yeterli olduğu; istenilen şeyin hemen olacağı hususunda ayetler vardır¹⁶”.

Fasîhî'nin kullandığı biçimsel araçlardan biri de mazmundur. Mazmunu, “edebiyatta bazı özel kavram ve düşüncelerin ifadesinde kullanılan klişeleşmiş söz ve anlatımlar¹⁷” olarak kabul edersek Fasîhî Divanında çok sayıda mazmun olduğunu görürüz. Ancak biz mazmunu, “beyitler içerisindeki gizli olan sanatlı anlam¹⁸” olarak kabul ediyoruz. Bu açıdan bakıldığında Fasîhî Divanı'nda birkaç tane mazmun örneği tespit ettiğimizi söyleyebiliriz.

Tîre-i hecr-i gam-ı zülfinde korsın 'âşıkı
Ey meh-i garrâ niçün dirsın ki yok noxsânumuz (G.164, b.2)

¹⁶ İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ank.1995, s.340

¹⁷ İskender Pala, age., s.359

¹⁸ Mine Mengi, “Mazmun Üzerine Düşünceler” . Dergah Dergisi, C.III, S.34

beytinde parlak bir ay gibi görülen sevgiliye, “aşığı saçlarının gamlı ayrılığının karanlığında bırakırsın” denmiştir. Parlak bir ay olarak değerlendirilen sevgilinin saçları, yüzünü kapatmıştır. Dolayısıyla aşık, sevgilinin parlak yüzünü görememektedir. Şairin anlamı “noksan” sözcüğüyle pekiştirdiği beyitte, ay tutulması mazmunu vardır.

Fasîhî kimseden bilmem bu eksikliği dünyâda
Ne itdi ise bana ol meh-i nâ-mihribân itdi (G.350, b.5)

beyti de bir önceki örnekle aynı mantıkla kurulmuştur. “eksiklik” ve “meh” sözcükleri ay tutulması mazmuna işaret eder.

Der-âgûş eylemezdi hâle-i hat nûr-ı ruhsârun
Eğer eksiklik olmasa yolunda ey meh-i garrâ (G.29, b.4)

beytinde birinci dizede sevgilinin yüzünü tüylerin kaplaması ile -ikinci dizede yer alan “eksiklik” ve “meh” sözcükleri dolayısıyla oluşan- ay tutulması olayı arasında ilgi kurulmuştur.

Tarf-ı Mecnûnum selâsildür ser-i zülf-i bütân
Ey Fasîhî genc-i gam dâr-ı şifâ oldı bana (G.10, b.5)

beytinde putların (güzellerin) saçlarının sisile halinde olduğu belirtilir ki biçim itibarıyla yılanlara benzerler. İkinci dizede ise “genc” sözcüğü kullanılır. Divan şiiri geleneğinde genc (hazine), harab yerlerde olur ve bu hazineyi yılanlar korur. Görüldüğü üzere beyitte çağrışımlara dayalı olarak “hazineyi koruyan yılan” mazmunu vardır.

Dehân-ı cânuma lezzet gelince vasf-ı pâkünden
Şeker-pâş-ı tekellüm oldı hâmem yâ resûlu’llâh (K.3, b.38)

beytinde şair, Hz. Muhammed’in niteliklerinden bahsetmesi nedeniyle kaleminin şeker saçarak konuştuğunu söyler. Dikkat edilirse “şeker, tekellüm” gibi papağanla ilgili sözcükler kullanılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde kalem ile papağan arasında ilgi kurulmuştur. Bütün bunlardan hareketle beyitte “papağan” mazmunu vardır diyebiliriz.

Sonuç olarak Fasîhî, soyut düşünceye yönelmek için, hayal gücünün genişliğini sergilemek için edebi sanatlardan yararlanmıştır. Onun şiirlerinde edebî sanatlar birer araçtır. Şair, hayal dünyasında yarattığı alemi, düzgün, anlaşılır ve estetik beğeni oluşturacak biçimde dile getirmiştir. Şair kimi zaman gelenekten gelen kalıplaşmış mecaz ve hayallere yer verirken, kimi zaman da özgün dizeler yazmıştır.

Fasîhî'nin bazı beyitlerinde edebi sanatlar, araç olmaktan çıkmış, birer amaç olmuşlardır. Şair -çok sık olmamakla birlikte- kimi dizelerini, edebi sanatlara kurban etmiştir. Şairin hüner gösterme çabasının sezildiği bu tür beyitlerde ve dizelerde edebi sanatlar, üslûbun bir aracı olmaktan çok, onun amacı durumundadırlar.



3. İÇERİK

Fasîhî dış dünyayı çok iyi gözlemleyen bir şairdir. Onun hayata bakış açısı da bu doğrultudadır. Bütün divanda şairin işlediği konular hep aynıdır. Aşk ve tabiat onun şiirlerinin bel kemiğini oluşturur. Şair, aşkı anlatırken toplumsal yaşamdan ve tabiattan yararlanır.

Fasîhî iyi bir gözlemci olması dolayısıyla eşyayı iyi gözlemler. Eşyadan hareketle duygu alemine yönelir. Diğer bir deyişle maddeden manaya yönelir. Şairin dış dünyada gördüğü nesnelere, onu çeşitli düşüncelere ve duygulara yönlendirir.

Fasîhî bu dünyanın insanıdır. Şairin düşünceleri, duyguları hatta aşkı bile dünyevidir. Bu nedenle işlediği konular da dünyevi olacaktır. Biz Fasîhî'nin şiirlerini tematik açıdan incelerken bu durumu göz önünde bulundurduk. Fasîhî'nin işlediği konular aşk, tabiat, toplumsal yaşam, din-tasavvuf ve rindlik çerçevesindedir.

3.1. Aşk

“Klasik edebiyatımızda aşk, basit ve çekici bir arzudan hastalık derecesine varan alışkanlık ve tutkulara kadar çeşitli boyutlarda incelenmiştir¹⁹”. Fasîhî'nin edebî kişiliğinin de en çok öne çıkan yönü, onun aşık bir şair olmasıdır.

Fasîhî'nin şiirlerinde yer alan aşk, dünyevidir. Bu, onun hayat görüşünden kaynaklanır. Örneğin aşağıdaki beyite hakim olan duygu, tamamen dünyevi arzulardır. Şair sevgilisinin çıplak bedenine saçlarının dökülmesi karşısında duyduğu heyecanı dile getirmiştir.

Dökdi zülfin üstühâna ol perî 'üryân olup
Birbirine girdi oldu yine deryâ mevc mevc (G.72, b.4)

Fasîhî'nin şiirlerinde yer alan aşkın dünyevi olduğu, kimi beyitlerde o kadar belirgindir ki aksi bir görüş ileri sürmek olanaksızdır. Özellikle aşağıda yer alan beyitte şairin cinsi duyguları sezilir.

¹⁹ İskender Pala, agc.. s.54

Olmamışken o nihâlün dahi şeftâlûları
Bâğ-ı vuslatda yine biz tama'-ı hâm iderüz (G.171, b.3)

Aşk, divan şiirinin ayrılmaz bir parçasıdır. Her divan şairi, bu yönüyle biraz olsun aşık olmak zorundadır. Aşka eğilimli yaradılışıyla Fasîhî, adeta aşık olmak için doğmuştur. Şairin amacı sevgiliden çok, aşkın bizzat kendisidir.

Gördüğü mahbûba 'aşıklık murâd eyler gönül
Var Fasîhî 'âkil ol uyma o bir dîvânedür (G.149, b.5)

Yukarıdaki beyitte şairin gördüğü her mahbuba aşıklık murad ettiği ve aşağıda yer alan beyitte de her gördüğü Şirin'e Ferhad olduğu belirtilmiştir.

Fasîhî tîşe-i mihnet helâk eyler seni bir gün
Olup her gördüğün Şîrne Ferhâd neylersin (Ms.6, bn.VII)

Fasîhî için aşk bir sanattır. Bu sanatta ilerlemek, aşk sanatının ustası olmak istiyorsa sevgiliye yakın olmalı, ondan bir şeyler öğrenmelidir.

Fasîhî 'aşk-ı cânâna mukârrin ol kemâl öğren
Ki zirâ san'atun irşâdına üstad olur bâ'is (G.69, b.5)

Fasîhî'nin aşkla ilgili söyleyeceği çok söz vardır. Bu nedenle aşk, onun şiirlerinin amacıdır diyebiliriz. Bununla birlikte şair, zaman zaman aşkı bir araç olarak da kullanır.

Dil-i âgâhumı zülfünde görse dirdi ehl-i 'aşk
Meger küffâr arasında olurmış evliyâ peydâ (G.19, b.1)

beytinde olduğu gibi şair, güzel bir beyit söylemek için aşk temasını araç olarak kullanır. Dikkat edilirse yukarıdaki beyitte biçimsel açıdan hüner göstermek dışında şairin konuyla ilgili söyleyeceği fazla bir şey yoktur.

Onun şiirlerinin tamamına yakınının konusu aşk etrafında döner. Ancak Fasîhî'nin şiirlerinde aşkı her yönüyle, her boyutuyla bulmak mümkündür.

Aşkın birinci şartı sarhoşluktur. Aşğın sevgiliye duyduğu aşk, onu sarhoş eder. Aşık bütün hayatını sevgilinin aşkıyla mest olarak geçirir, bütün hayatını içkiye verir. Aşağıdaki beyit, aşğın bu durumunu özetler mahiyettedir.

Dil ü cânı yine bir la'l-i gonçe-fâma virdüm hep
Ben ol mestâne-yüm nakd-i hayâtum cânâ virdüm hep (G.55, b.1)

Aşğın sarhoşluğunun kaynağı sevgilinin dudaklarıdır. Sevgilinin dudaklarını arzu etmek dahi aşğı mest etmek için yeterlidir. Sarhoşluğun verdiği baş dönmesiyle aşık, ayakda duramaz hale gelir.

Şevk-i leb-i cânân ile mestâne 'âşıkuz
Ayakda komaz gayrı Fasîhî bizi sahbâ (G.34, b.5)

Aşık ancak sarhoşluğun verdiği ruh haliyle acılara katlanabilir. Sevgiliye kavuşmak için gereken sabır, ancak bu yolla elde edilebilecektir.

Sâkiyâ gel mest-i 'aşkum cânâ sabrum kalmadı
Bir ayag evvel getir ârâma sabrum kalmadı (G.354, b.1)

Şair için şarap bir bahanedir. Zira onun yaradılışı aşıklığa müsaittir. Sevgilinin dudağıyla zaten sarhoş olan aşık için bir damla içki kendinden geçmeye yeterlidir.

Şerbet-i feyz-i lebünle n'ola mest olduksa biz
'Âşıkuz bir katre meyden oluruz mest ü harâb (G.50, b.2)

Aşkın olduğu yerde akıl ve mantığa yer yoktur. Aşıklar bir güzele gönül verdiklerinde akıllarını yitirirler. İnsan bedeninde duygu ve akıl sürekli kavga halindedir. Divan şiirinde bu kavganın galibi her zaman aşk olmuştur. Şairin gönül ülkesinde de aşk padişah olmuş, sabır ve akıl biat etmiştir.

Geldi Fasîhî sabr u hıred bi'at eyledi
'Aşkum olunca pâdişeh-i kişver-i gönül (G.243, b.5)

Divanelik sarhoşlukla ilintilidir. Sevgilinin dudakları ile sarhoş olan aşık, aklını kaybeder ve bir ileri aşama olan divaneliğe yönelir.

Şarâb-ı la'lün aldı 'akl u fikrüm
Ne mümkün olmaya dîvâne-meşreb (G.38, b.4)

Sevgilinin bir bakışı aşığın aklını başından almaya yeterlidir. Aşık zaten yaratılış itibarıyla zayıf, divane olmaya eğilimlidir.

Komadı 'akl u fikrüm her nigâhun eyledi nâlan
Yeter mekr ü füsûn itdün ya al 'aşkum ya vir gönlüm (G.253, b.3)

Gam ve sıkıntı aşkın vazgeçilmez unsurlarıdır. Divan edebiyatı dünyasında acı çekmeyen bir aşık düşünülemez. Gam çekme, aşkın temel şartıdır.

Sohbeti yâr-ı kadîm ile ider 'ârif olan
Gamsuz 'âlemde ne mümkün ola bir dem 'âşık (G:204, b.3)

Divan edebiyatında aşğın en büyük korkusu sevgilinin ilgisizliğidir. Sevgiliden gelecek bir bakış ya da gülüş aşık için en büyük mutluluktur. Hatta sevgilinin yatığı eziyetler, aşık için en büyük lutuftur.

Derd-i 'aşkun gibi bir zevk ü safâ olmaz imiş
'Âşıkta cevri ü cefâ gibi vefa olmaz imiş (G.183, b.1)

Bundan dolayı âşık, sevgiliden gelen her türlü cefayı, eziyeti kabul eder. Sevgilinin her türlü eziyetinin ilacı yine kendindedir. Aşğın yaralarının ilacı sevgilide olduğu için aşık yarayı da merhemi de sevgiliden bekler. Sevgilinin bir bûsesi aşığı iyileştirmeye yetecektir.

Zahm açarsa dil-i mecrûhuma tîg-i nîgehün
Bulamaz bûse-i la'lün gibi merhem 'âşık (G.204, b.4)

Aşık, sevgilinin verdiği acılardan şikayet etmez. Zaman zaman acıyla sesi yükselse de onun niyeti şikayet etmek değil, halini dostlarına anlatmaktır.

Ben habîbüm gussa vü gamdan şikâyet eylemem
Görüür ehl-i suhan ‘âşik olan yârân ile (G.292, b.2)

Aşk derdiyle her türlü sıkıntıya ve eziyete katlanan aşğın elinden, ağlamak ve inlemek dışında hiçbir şey gelmez. Ancak bu ağlayış ve yakarışlar hiçbir sonuç vermeyecektir. Aşık sevgilisi için o kadar fazla gözyaşı döker ki gözyaşları bir sel suyu halini alır. Aşık bu durumu yadırgamaz, onun için bir ırmak kadar ağlamak doğal bir şeydir. Sevgili “müstesna” olunca onun için yapılanlar da müstesna olmalıdır.

Bu bir mahbûb-ı müstesnâ-yı ‘âlem oldı kim ey dil
N’ola gözden akıtsa ‘âşikân seyl-âb-ı Ceyhûnı (Kt.3, b.16)

Aşğın gözleri sevgiliden başka hiçbir şey görmez. Onun dünya ile ilgisini asgari düzeydedir. Dış dünyadaki varlıklar ancak sevgiliyle ilintili olduklarında değer kazanırlar. Dünyevi sorunlar aşğın aklına gelmez. Boyu kıyamet gibi olan sevgiliye aşık olunca, aşğın dünyadan uzak durması, canından vazgeçmesi doğaldır.

‘Âşıkun can u cihândan nice fârig olmasun
Sen gibi ‘âlemde bir kaddi kıyâmet var mıdur (G.140, b.4)

Aşık gül bahçesinde gezinse de aklında sevgili, gönlünde de aşk ateşi vardır. Dünya yansa, aşğın haberi olmayacaktır.

‘Aşkunla ider sanma beni seyr-i gülistân
Âteşlere yansa bu fenâdan haberüm yok (G.203, b.3)

Fasîhî kendi şairliğini övdüğü aşağıdaki beyitte, aşk meclisinde aşğın sarhoş olduğunu ve hiçbir ses işitmediğini belirtir.

Bülbül olalı mey-gede-i ‘aşka Fasîhî
Bir mest ü harâbum ki sadâdan haberüm yok (G.203, b.5)

Fasîhî de -kendini Mecnun'la kıyaslayan her aşık gibi- dünyanın atlasını reddedip üryan olup, aşk tekkesine girecektir.

N'ola gayrı itmediyse atlas-ı çarhı kabûl
Tekye-i meydân-ı 'aşka girdi üryân oldu Kays (G.172, b.2)

Aşk tekkesine giren aşık -bir derviş gibi- altın, gümüş derdine düşmez, ona aşkı ve kanlı göz yaşları yeterlidir.

Genc-i gamda 'aşk ile hûnâbı varken 'âşık
Ne sarây-ı devlet-i dünyâyâ sîm ü zer gerek (G.212, b.3)

Divan şiirinde aşığın seçme şansı yoktur. Aşka eğilimli mizacları nedeniyle her şairin bir âşık olduğunu belirtmiştik. Zaten sevgili, aşığa seçme şansı vermez. Aşk bu şiiri dalga dalga hüküm altına almıştır. Şairlerin aşık olup olmaması değil, ne kadar aşık olduğunu tartışmak daha doğru olur.

Sevgilinin aşkını terk etmek mümkün değildir. Aşık sevgilinin atının ayaklarının altında kalmaya mahkumdur.

Râh-ı gamda mümkün olsa 'aşkınun terki eger
Olmaz idüm ey süvâr-ı esb-i tâzîm pâ-y-mâl (G.231, b.2)

Fasîhî her fırsatta bu durumu dile getirir. Aşkın gül bahçesinde gezmek istemediğini, eteğinin muhabbet dikenine takıldığını söyler.

Seyr itmez idüm gül-şen-i 'aşkunda Fasîhî
Dâmânımı tutmasa eger hâr-ı muhabbet (G.57, b.5)

Fasîhî kendisine seçme şansı verilseydi, aşk nakdini verip gönlünü geriye alacağını söyler. Ancak aşığa bu şans verilmiştir. Aşk pazarlığı artık bitmiştir, parayı geri verse de verdiği malı geriye alamayacaktır.

Nakd-i 'aşkun virüp alurdum geriye gönlümü
Neyleyeyüm bâzârımız evvel muhayyer olmadı (G.340, b.3)

Divan şiirinde sevgili, aşık gibi tipler değişmez kalıpları olan kahramanlardır. Gelenek çerçevesinde her tipin belirli görevleri vardır. Eğer çizilen tip, bahsi geçen standartların dışına çıkarsa şair, gelenekten sapmış olur.

Divan şiirinde aşıktan beklenenlerin başında, sevgiliye aşk olması gelmektedir. Aşka ulaşmak da ancak aşk ateşiyle yanmakla mümkündür.

Yan dilâ 'aşk-ı cemâl-i dil-bere mânend-i şem'
Mâlik eyle kendüni tâc u zere mânend-i şem' (G.196, b.1)

Ancak aşık, bu ölümü sıradan bir ölüm olarak görmez. Onun ölümü şehadettir. O kutsal bir amaca, aşka hizmet etmektedir. Onun görevi din uğruna savaşmaktır. Zira sevgilinin gözleri kafirdir.

Kâfir-i çeşmi beni öldürse koymam 'aşkını
Dûr olmaz nûrdan Allah için olan şehîd (G.94, b.2)

Bu durumda aşığa düşen, sevgiliye kavuşma hayaliyle aşkı, gönlüne rehber edinmek olmalıdır. Divanelik başlığı altında incelediğimiz bölümde aşk için akli bir kenara bırakmak gerektiğini belirtmiştik.

Râh-ı ümîd-i vaslun ile kim sürâg olur
Bu yolda 'aşkun olmaz ise rehber-i gönül (G.243, b.3)

Çektiği sıkıntılar nedeniyle aşık sürekli inlemektedir. Ancak bu inleyişlerin bir amacı vardır. Zaten aşığın inlemesi aşıklığın başlıca şartlarından. Aşk padişahının meclisinin adabı da bunu gerektirir.

Ey gönül ko hâne-i sînende tursun âh-ı 'aşk
Çünkü âh itmek imiş âdâb-ı bezm-i şâh-ı 'aşk (M.7)

Divan şiirinde kalıplaşmış olan sevgili tipi, Fasîhî'nin şiirlerinde de yerini korur. Fasîhî'nin şiirlerinde de sevgili, aşıkları öldüren bir katildir. Aşıklara eziyet etmekten zevk alır. Sevgiliye dair yapılan fiziksel ve ruhsal tasvirler tamamen aynıdır.

Fasîhî'nin şiirlerinde sevgili bazen bir çengi, bazen saki bazen de şuh bir güzeldir. Tamamen bu dünyanın insanıdır. Pek çok soyut özelliklerine rağmen bu güzel, etiyle kanıyla karşımızda durmaktadır.

Sevgilinin kaşlarından gözüne, boyundan saçlarına kadar her şeyi aşık için birer tuzaktır. Sevgili, aşığı aşıklar defterine kaydetmek için bu silahlardan yararlanır. Sevgilinin en çok kullandığı silah saçlarıdır. Saçlarının zinciriyle aşıkları ayaklarından bağlar.

Gam-ı zencîr-i zülfün 'âşıkânun bend-i pâsıdur

Bu kayda düşdigüm bi'llâhi hep gönlüm belâsıdur (G.130, b.1)

Sevgili kimi zaman yukarıda sıralanan fiziksel özellikleri yoluyla aşık ederken kimi zaman da davranışlarıyla aşık eder. Bunları için de pazı kuvveti de vardır.

Fasîhî câh-ı 'aşkun zor-ı bâzû ile zabt eyler

Bırakmaz 'azline hatt-ı şerîfün çıksa ey şâhum (G.247, b.5)

Aşağıdaki beyit sevgilinin bu tür davranışlarını özetler niteliktedir.

Fasîhî nice pâ-mâl olmasun 'aşkunla sultanum

Nedür bu sendeki 'işve nedür bu nâz u istiğnâ (G.34, b.5)

Aşık için sevgiliye kavuşmak, hayalden öte bir şey değildir. Bundan dolayı aşık, sevgiliden şikayetçidir. Hele bir de sevgiliye kavuşmanın yolu paradan geçerse, aşık iyice yıkılır, göz yaşı dökmekten başka çaresi kalmaz.

Fasîhî dîdeden seyl-âb-ı hûn-âlûde rîzân it

Visâl-i dilbere zîrâ hemân dînâr olur bâ'is (G.68, b.5)

Aşığın sevgiliye yalvarıp yakarması çare değildir. Perî biçimli sevgiliye yalvarıp yakarma etki etmemektedir. Sevgilinin kapısını sadece para açacaktır.

Zahme-i vaslun tılsımı ey perî dînârımış

İremez sihr niyâz ile Fasîhî feth-i bâb (G.5, b.7)

Şair aynı imayı aşağıdaki beyitte de yapar.

Eşk-i hununu dök eyleme temennâ-yı visâl
Sîm ü zer virmeyicek 'âşıkâ kâlâ mı gelür (G.139, b.3)

Aşığın en büyük korkusu, sevgilinin kendisine ilgisiz kalmasıdır. Sevgilinin küçücük bir bakışı, aşık için büyük bir lutuftur. Ancak sevgili, küçük bir bakışı bile çok görür.

Eyle beni çeşm-i nigeş-i lutfuna mazhar
Maksûdun eger cevır ise cânâ yeter oldı (Mh.1, bn.II)

Aşığın tek amacı sevgiliye kavuşmaktır, bütün eziyetlere bu amaç için katlanmaktadır. Oysa sevgili, aşıkların tahammül etmesini ister.

'Âşıklar ide dime nigâhuma tahammül
Lutf ile çekilmez hele bu hançer-i ser-tîz (G.161, b.2)

Sevgili her vesileyle aşıklarına eziyet etmekten hoşlanır. Fasîhî, bunu sevgilinin yaptıklarının ne kadar acı verici olduğunu bilmemesine bağlar. Sevgili de aşık olsa, yaptıklarını anlayacaktır. Aşığın her fırsatta şikayet etmesinin nedeni de budur. Fasîhî çoğu şiirinde sevgiliden şikayet etmiştir. Hatta divanda yer alan 3. muhammesin tamamı, sevgiliden şikayet etme konusu üzerine kurulmuştur.

Dilerüm ki 'âşık ol da bil şehâ itdüklerün
Şimdi bilmezsin dahi ey bî-vefâ itdüklerün
Benden ağladukca yâd eyle safâ itdüklerün (Mh.3, bn.I)

Aşığın şikayet ettiği konuların başında rakibin yaptıkları gelmektedir. Rakip, aşık ile sevgili arasında -sevgiliden sonraki- en büyük engeldir. Bundan dolayı Fasîhî, rakibi dilinden düşürmez, sürekli onunla kavga içindedir.

Fasîhî, şiirlerinde rakip tipine çok sık yer vermiştir. Sevgilinin sözünün geçtiği hemen her yerde rakip de vardır. Fasîhî şiirlerinde rakibe her vesileyle sataşarak,

sevgiliye gerçek aşğının kendisi olduğunu ispat etmeye gayret eder. Bu açıdan bakıldığında aşık, rakipleri kullanmaktadır diyebiliriz.

Divan şiirinde sevgili daima rakibe ilgi gösterir. Fasîhî'nin şiirlerinde de -birkaç istisna dışında- durum farksızdır. Aşık, sevgilinin hayaliyle yaşarken, sevgili daima yanağını rakibe sunar.

Rakîbi dâ'imâ gül-bûs-ı rûyunla idersin şâd
Anun çün bâğ-ı 'âlem içre ben çâk-ı girîbânım (G.249, b.2)

Aşık, hep rakibin yerinde olmayı ister. Ancak sevgilinin, kendisini eşek yerine bile koymayacağını bilir.

Umma rakîbün yerin sa'y idüp âhir dilâ
Seni eşek yerine bile o şeh bağlamaz (Kt.17)

Sevgili hiçbir zaman aşğa yakınlık göstermez. Sevgili, aşık dışındaki herkese yar olurken, ona bir selamı çok görür.

Âşıkı terk eyleyip gayrılara yârsın
BârekAllah ey şeh-i 'işve-nümâ merhabâ (G.8, b.4)

Aşktan yana talihi gülmeyen aşık, hangi güzele yönelse rakibi karşısında bulur. Şair bunu, artık gerçek aşıkların kıymetinin bilinmemesine yorar.

Birinün 'âşıkı olsam rakîbe i'tibâr eyler
Zamân bir hâle vardı ehl-i 'aşka rağbet itmezler (G.121, b.2)

Sevgilinin rakibe teveccüh ettiğini gören aşık, suçu kendinde arar. Ancak uğradığı haksızlık nedeniyle sevgiliye isyan etmekten geri durmaz.

Ey şehen-şâh-ı cihân-ârâ sana ben neyledüm
Her rakîb-i bed-fa'âli kendine yâr eyledün (G.218, b.3)

Fasîhî kimi beyitlerinde sevgilinin rakibe yaklaşımı konusunda kendiyle çelişir. Ancak divan şiirini, beyit bütünlüğü içinde değerlendirmek gerektiği göz önüne alınırsa, bu durumun kendi içinde bir mantığı olduğu görülür. Sevgilinin aşıklara ilgi göstermemesi aşığı mutlu eder.

Bize lutf itmezse de agyâra da itmez kerem
Hoşnuduz bu sûk-ı istignâdaki bâzârdan (G.280, b.2)

Aşık bu durumdan bile yararlanmayı bilir. Bunu rakibe hakaret etmek için bahane eder.

Derinde olmadı sîrâb-ı hân-ı vaslı bir kimse
O lutfi it rakîbe kendi ammâ bir zamân itdi (G.351, b.3)

Fasîhî, şiirlerinde her vesileyle rakibi kötüler ve ondan bahsederken hakaret dolu sözler kullanır. Rakip her şeyden önce iki yüzlü bir yalancıdır, yaptığı dedikodularla sevgiliyle aşığın arasını açar.

Gûş eyleme düşmenlik idüp güft-i rakîbi
Dûr eyleme ben ‘âşık-ı bî-çâre garîbi (Mh.1, bn.VI)

Fasîhî, sevgiliye rakibin kötü huylarını söylemekle yetinmez ve onu çeşitli hayvanlara ve varlıklara benzetir. Fasîhî, rakibi en çok kargaya benzetir. Aşık, sevgiliyi ikna etmek için kendisinin bülbül, rakibin ise karga olduğunu söyler.

‘Aşkunla söyleşür mi bezm-i gül-şende rakîb
‘Andelîb-i zâra hem-dem mi olur gül-şende zâg (G.197, b.3)

Fasîhî, rakibi -İslamiyette tüm kötülüklerin kaynağı olarak kabul edilen- şeytan olarak görür.

Gelince meclise cânân kadeh kırmış rakîb ey dil
Didüm sâkî bugün şeytânun ayağı şikest olmuş (G.174, b.2)

Fasîhî tüm çabalarına rağmen sevgilinin rakibe yöneldiğini görünce, onu İslamiyet gibi etkili bir silahla vurmaya çalışır. Yukarıdaki örnek beyitte görüldüğü gibi şair, rakibin şeytan olduğunu belirtir. Bununla da yetinmeyerek rakibin dinsiz bir kafir olduğunu söyler.

Kitâb-ı rûyını zülfiyle hıfz eylerken ‘aşıkdan
Dirîgâ ol rakîb-i kâfir-i bî-dîne gösterdi (G.334, b.3)

Fasîhî’ye göre rakip, sevgiliye kötü gözle bakmaktadır. Rakibin kötü bakışlarının sevgiliye zarar vermesinden çekinen aşık, temiz yüzünün elden gideceği konusunda sevgiliyi uyarır.

‘Arz-ı hüsn itme rakîbe vech-i pâk elden gider
Kem nazar bin pâre itmişdür hezâr âyîneyi (G.347, b.6)

Tüm yalvarmalarına, rakibi kötülerine rağmen, sevgilinin değişmediğini gören aşık, tek çarenin rakibin ölmesi olduğunu düşünür. Şair bu düşüncesini aşağıda yer alan beyitte mizahi bir biçimde dile getirir.

Bûse-i la‘lîn ümîd itme Fasîhî o şehün
Ol rakîb ölmeyicek hiç sana halvâ mı gelür (G.139, b.4)

Sonuç olarak Fasîhî’nin aşk temasını kullanımını hakkında şunları söyleyebiliriz. Fasîhî’nin şiirlerinin hemen hepsinde aşk temasını işlemiştir. Şair tabiat tasviri yaparken de sosyal ve dinî-tasavvufî konulara değinirken de aşkı, şiirinin ana teması olarak kullanmıştır. Tabiat bile sevgilinin varlığıyla şekillenmiştir. Şairin rind yaradılışının bir sonucu olarak, rakipten sevgiliye aşkla ilgili pek çok unsur şiirlerde yerini almıştır. Bununla birlikte Fasîhî, aşkı yalnızca bir tema olarak seçmemiş, yaşama bakışında onu temel ölçüt olarak görmüştür. Başta gazeller olmak üzere şiirlerini aşkane bir biçimde yazmıştır. Bundan dolayı aşk, Fasîhî’nin şiirlerinin çatısını oluşturmaktadır.

3.2. Tabiat

Divan edebiyatında tabiatın oldukça önemli bir yeri vardır. Her şeyden önce divan şiirininin büyük bir kısmını kapsayan sevgiliye ait güzellik unsurları, tabiat unsurlarına benzetilir. Bunun yanı sıra tabiat, divan şiirinin içinde geçtiği hayali alemin en önemli unsurdur.

Fasîhî Divanı'nda tabiat çok farklı biçimlerde yer almaktadır. Fasîhî'nin şiirlerinde tabiat iki cephede karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri, dini şiirlerde ve dini içerik kapsamındadır.

Fasîhî özellikle tevhid türü dini şiirlerde tabiat unsurlarını sıklıkla kullanmıştır. Şair, bu tür şiirlerde Tanrı'nın birliğini ve varlığını, tabiat unsurlarından yararlanarak ispat etmeye çalışır. Dikkat edilirse aşağıda yer alan beyitlerde, Tanrı'nın varlığı ve birliği konusu etrafında örülen dizeler, bir tabiat tablosu içinde verilmiştir. Söz gelimi aşağıdaki beyitte nergisin güzel kokması ve dünyayı güzel kokularla bezemesi, Tanrı'nın varlığı kapsamında açıklanmıştır.

Dönüp âhûya dest-i gülşen içre dide-i nergîs
Şükûfezâr-ı dehri ser-be-ser ta'tîr ider bûya (K.1, b.17)

Aşağıda yer alan beyitte de şebboy çiçeği aracılığıyla Tanrı'nın cemâli övülmüştür. Şebboyun şaşkın bir yüze benzemesi, onun Tanrının cemalini göreyek şaşırmasına bağlanır.

O dergâh içre şebbû tuğ-ı şâhî gibi ser çekmiş
Cemâl-i pâkinün şevki ile vâlih durur hâlâ (K.1, b.18)

Susam da biçim itibarıyla elinde hançer tutan birisine benzetilmiştir. Şair, susamı aşk meclisinin sarhoşu olarak değerlendirir.

Şarâb-ı mest-i bezm-i 'aşk olup gül-şende her süsen
Levendâne düzer hançer be-dest-i 'işvedür gûyâ (K.1, b.19)

Aşağıda yer alan beyitte ise şair, dünyadaki çiçek bahçelerinin gül, sümbül gibi çiçeklerden oluşmadığını, bunların Tanrı'nın olgunluk sanatının senedinde yer alan imzası olduğunu belirtir.

Benefşe-zâr-ı 'âlem hüccet-i sun'-ı kemâlidür
Gül ü sümbül degüldür kâdî-i kudret ider imzâ (K.1, b.26)

Aşağıdaki beyitte de Fasîhî, tabiatta yer alan doğal olayları Tanrı'ya bağlar.

İder sun'-ı kemâliyle çiçekden mîveler hâsıl
Virür her birine bir gûne reng-i lezzet-i â'lâ (K.1, b.29)

Fasîhî'nin şiirlerinde tabiatın, dini tema için kullanımının bir başka biçimi de Hz. Muhammed için yapılan övgülerde görülür. Aşağıda yer alan beyitte Hz. Muhammed'in yüzünün güzelliği, gül yaprağı ile anlatılır.

Yüzün havrâ-yı Cennetden nişândur
Ruhun gül-berg-i ahmerdür Muhammed (G.87, b.2)

Fasîhî'nin şiirlerinde tabiat teması, genellikle sevgilinin güzellik unsurlarıyla benzetilerek kullanılır. Divanda yer alan 2. gazelden aldığımız aşağıdaki iki beyitte, sevgiliye ait farklı güzellik unsurları ile çeşitli tabiat unsurları arasında benzerlik ilgisi kurulmuştur. Aşağıda yer alan beyitte sevgilinin yanağı güle, sözleri ise bülbüle benzetilmiştir.

Meyl-i gülzâr idemem cânâ ruhun güldür bana
Her kelâm-ı rûh-bahşun savt-ı bülbüldür bana

Yine aynı gazelden aldığımız aşağıdaki beyitte sevgilinin kakülü sümbüle benzetilmiştir.

Çeşm-i giryânumda ey meh-rû hayâl-i kâkülün
Şîşe-i pür-âba konmuş tâze sümbüldür bana

Kimi zamanda Fasîhî, tabiattaki varlıklarla çeşitli varlıklar arasında benzerlik kurarak sevgiliyi hatırlar. Güller şaire şarap kasesini çağırıştırır.

Kâse-i mey görünür her gülleri
Kûy-ı dilber câh-ı 'âlemdür bana (G.5, b.3)

Şair sevgiliye ait güzellik unsurlarıyla çeşitli çiçekler arasında benzerlik kurarken, kimi zaman da çeşitli çiçeklerle sevgilisinin güzellik unsurlarını kıyaslar. Aşağıdaki beyitte sevgilinin saçları ile çiçekler arasında kıyaslama yapılmıştır.

Ruh-ı alında zülf-i 'anber-efşânın gören 'uşşâk
Takınmış bir gül-i sad-berg ile sünbül kıyâs eyler (G.119, b.2)

Fasîhî'nin şiirlerinde tabiatla ilgili önemli unsurlardan biri de denizdir. Deniz tıpkı ağaçlar, çiçekler gibi tabiatın ayrılmaz parçasıdır. Şair, ruh hallerinden çeşitli olaylara kadar pek çok konuyu denizden yararlanarak anlatmıştır. Aşağıdaki beyitte şair, uykusunun kaçmasını dahi denizle ilgili unsurlardan yararlanarak anlatmıştır.

Görmez olduk sâhil-i deryâ-yı mevvâc dîdede
Var ise gark oldu girdâb-ı sirişke fûlk-i hâb (G.42, b.2)

Şair göz yaşlarının fazlalığını, denizle ve gel-git olayı ile anlatmaktadır.

Tûfân-nümâ-yı eşk-i güher-bâr olunca san
Cerr ü med ile mevce-i deryâ gelür gider (G.107, b.4)

Fasîhî'nin şiirlerinde tabiat bir tablo gibi karşımızda yer alır. Onun şiirlerinde tabiat bir dekor olarak sürekli olarak yerini korur. Söz gelimi aşağıdaki beyitte bülbülün güle olan aşkı bir gül bahçesi resimlenerek anlatılmıştır.

Nice feryâd itmesin bî-dâr olup her şeb hezâr
Dâ'imâ hâr-ı cefâ gül-gonçeye bâlîn olur (G.102, b.3)

Aşağıdaki beyitte ise rüzgarın ağaçlardaki çiçekleri dökmesi hüsn-i ta'lil yoluyla anlatılmıştır. Dikkat edilirse aşağıdaki beyitte de farklı unsurlarıyla tabiat, dizelerin arasında kendini hissettirir.

Sanmanuz bâğa gelüp çiçek döker bâd-ı sabâ
Nev-'arûs-ı gonceye akçe saçar bâd[â]mlar (G.137, b.2)

Bununla birlikte yalnızca tabiat temasının işlendiği nadir beyitler de vardır. Aşağıdaki beyitte çeşitli çiçekler, -teşhis sanatı yoluyla- özellikleriyle birlikte okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Gül tâb u rûy u bûy ile nergis nigâh ile
Lâle çemende dâğıyla iftihâr ider (G.118, b.4)

Fasîhî'nin şiirlerinde tabiat bir dekordur. Ancak tabiatı anlamlı kılan, onu varlığıyla şereflendiren sevgilidir.

Dilbersüz efendi bakılır mı bu cihâna
Şem' olmayacak bezm-i gül-istân görünmez (G.159, b.3)

Fasîhî kimi zaman tabiat unsurlarını şiirlerini boyamak, onların renklerinden yararlanmak için kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte kırmızı renkli çeşitli tabiat unsurları kullanılarak (beyit adeta kırmızıya boyanarak) bir tabiat tablosu çizilmiştir.

Eşk-i hûnünüm Fasîhî dûd-ı âha karışur
Akmada bahr-ı siyâha san kızıl ırmaglar (G.117, b.5)

Aşağıdaki beyit, yeşil rengin hakim olduğu pitoreskler gibidir.

Sebze-reng hâre giyüp salındı bâd-ı nâz ile
Sandum oldu yaşıl olmakda deryâ mevc mevc (G.72, b.3)

Fasîhî şiiirlerinde pek çok konuyu tabiattan yararlanarak anlattığı gibi, soyut kavramları da aynı biçimde dile getirir. Örneğin aşağıdaki beyitte ümit, kavuşma gibi kavramlar çeşitli meyveler aracılığıyla dile getirilmiştir.

Mâ'il-i nev-bâde-i lutf ile bu dil teşne
Yakdı rümmân-ı visâlün çün beni nâr-i ümîd (G.89, b.4)

Aşağıdaki beyitte şair, sevgiliyi hatırlayarak okuyucuya, çiçeklerden oluşan bir kompozisyon sunar. Ümit gibi soyut bir kavram yine tabiat unsuru olan bağ aracılığıyla anlatılır.

Gelse bûy u reng-i hadd ü zülf-i dil-ber hâtıra
Lâleler sünbüller ile zeyn olur bâğ-ı ümîd (G.96, b.4)

Kimi zaman da Fasîhî, çeşitli insani ilişkiler konusunda vermek istediği mesajları tabiat unsurlarından yararlanarak anlatır. Şair, aşağıdaki beyitte, insanlara kötülük yaparak hiçbir şey elde edilmeyeceğini, çeşitli tabiat unsurlarını kullanarak dile getirir.

Bana nev-bâde-i şeftâlû-yı vaslun yetişir
Tohm-ı cevri ekmek ile bâğ-ı cihâna ne biter (G.114, b.5)

Aşağıdaki beyitte de Fasîhî, küçük bir belirti ile beklenen doyurucu sonuca erişilmeyeceğini, gül ve gülle ilgili unsurlardan yararlanarak anlatır.

Bir gülerse yüzime bin de 'azab itmededür
Bir şükûfeyle cihâ[n] gül-şeni tezyîn olmaz (G.163, b.4)

3.3. Toplumsal Yaşam

Her şair gibi Fasîhî de (az ya da çok) içinde bulunduğu toplumun kültürünü ve toplumsal yaşamını şiirlerine yansıtmıştır. Ancak Fasîhî'nin şiirlerinde toplumsal yaşamın yansımaları biraz geri planda kalmıştır. Fasîhî'nin şiirlerinde toplumsal yaşam, iki cephede karşımıza çıkmaktadır. Bunlar toplumsal kaygılarla dile getirilen öğütler ve günlük hayatın yansımalarıdır.

Fasîhî'nin şiirlerinde toplumsal yaşamın en önemli yansımalarından biri, onun bilge bir kişi edasıyla söylediği beyitlerdir. Şair, bu tür beyitlerinde okuyucuya nasihatte bulunur. Bazı evrensel ve toplumsal değerler bu dizelerde dile getirilir. Bu tür beyitlerde toplumsal yaşam dolaylı olarak yerini alır. Zira şair, okuyucuya çeşitli mesajlar vererek toplumsal kaygılarını dile getirirken toplumsal hayatı şekillendirme gayretindedir. Söz gelimi aşağıdaki beyitte insan ile mühür arasında benzerlik kurularak insanın toplumsal ilişkilerinde basit çıkarlar için boyun eğmemesi gerektiği salık verilir.

Bir nân için 'âlemde lâyük mî sana ey dil
Rûyunı siyâh idüp mânend-i nigîn olmak (G.206, b.4)

Aşağıdaki beyitte, insanın toplumda itibar görmesi için insanın, iki yüzlülüğü bir yana bırakıp, kalbini elmas gibi saf kılması gerektiği dile getirilir. Şair bu toplumsal mesajı verirken yine toplumsal yaşamın yaşandığı çarşı ile ilgili unsurlardan yararlanmıştır.

Sâf ol mânend-i elmâs eyle kalbün bî-riyâ
Tâ bulasın çârsû-yı i'tibârîde bahâ (G.9, b.1)

Şair aşağıdaki beyitte de cehalet ile olgunluk arasındaki zıtlığı yine bir öğüt ile dile getirir. Şair, dünyayı zabt etmenin kamil olmakla, baş eğmemekle mümkün olacağını belirtir.

Câhil-i nâdân olup itmege Fasîhî ser-fürû
Bu zen-i dünyâyı zabt itmege kâmil er gerek (G.212, b.5)

Şair, makam ve mevki gibi dünyevi ihtiraslardan vazgeçenlerin, kahramanlık yaptığını söyleyerek öğüt verir.

Geçüp câh-ı serîr-i devlet-i ikbâl-i dünyâdan
Huzûrun cevre tebdil eyleyen ider dilâverlik (G.230, b.2)

Fasîhî, kimi zaman insani ilişkilerle ilgili durum tespiti yaparak, dolaylı mesajlar verir. Söz gelimi aşağıdaki beyitte, kendisine uzatılan gültü, deve dikenini zanneden alçak insanlar söz konusu edilerek okuyucuya mesaj verilmiştir.

Âteşe virmek kadar vardur riyâz-ı 'âlemi
Sun dimek hâr-ı şütür zann eyleyen nâdâna gül (G.232, b.6)

Aşağıdaki beyitte “damalya damlaya göl olur” atasözünden hareketle insanın bilim öğrenme kaygısı taşıması gerektiği vurgulanır.

Fasîhî dâ'imâ kesb-i ma'ârif kaydına düş kim
Meseldür kim olur deryâ-yı 'ummân katre-ber-katre (G.289, b.5)

Fasîhî'nin şiirlerinde toplumsal hayatın diğer yansıması ise toplumsal yaşamda önemli yeri olan ve günlük yaşam sırasında gerçekleşen çeşitli olaylar, davranışlar ve inançlardır. Fasîhî, aşağıdaki beyitte içinde yaşadığı dönemde günlük hayatta önemli bir yer teşkil eden kervan ve haramileri dile getirmiştir. Dikkat edilirse şair, bu ve benzeri beyitlerde herhangi bir toplumsal mesaj vermez. Şair yalnızca söylemek istediklerini toplumsal yaşamla ilgili unsurlardan yararlanarak anlatır.

Bir harâmî gözli urdı kârbân-ı'aklumu
Âh Müselmânlar bu yolda çok ziyân oldu bana (G.4, b.2)

Aşağıda yer alan beyitte sevgilinin yüzündeki ben, günlük hayattan alınan bir unsur olarak anlatılmaktadır. Zira eskiden sarayların kapısında Hintliler gibi koyu tenli insanlar kapıcılık yapardı. Şair günlük hayatında gözlemlediği bu durumu şiirine aktarmıştır.

Al-i ruhsârunda hâl-i 'anberînün gûyiyâ
Pâs-bândur gülşen içre sanki dil-ber-i 'Arab (G.47, b.3)

Türk toplumunda insanlar, bayramlarda merhabalaşır, birbirlerinin bayramlarını kutlarlar. Şair, aşağıdaki beyitte bu gelenekten hareketle sevgilisinden merhaba demesini bekler.

El viricek vuslatun dest-feşân ola kim
‘İd idenler eyidür çünkü şehâ merhabâ (G.8, b.3)

Eski Türk toplumunda insanlara düşen toplumsal görevlerden biri, padişahın elini eteğini öpmektir. Şair, bu düşünceden dolayı, hayretten sevgilinin eteğin öpmediğini söyleyerek, bu geleneğe gönderme yapar.

Reh-güzârında Fasîhî göricek ol şâhı
Hayretüm bûse-i dâmânı unutturdı bana (G.12, b.7)

Fasîhî, şiirlerinde çeşitli mesleklere ve onlarla ilgili unsurlara yer vermiştir. Aşağıdaki beyitte hekimlikle ilgili unsurlardan yararlanmıştıdır.

Tut tabîbâ nabz-ı maksûdum senün bîmârınım
Şerbet-i vaslunla çün dermânuma sensin sebeb (G.39, b.3)

Toplumsal hayatta önemli bir yeri olan okullar ve öğrenciler de Fasîhî'nin şiirlerinde yerini alır.

N'ola ayrılmazsa hüsünden Fasîhî çeşm-i dil
Tıfl-ı mektebdür okısun nüsha-i ehl-i kitâb (G.42, b.5)

Fasîhî, okulla ilgili unsurları şiirlerinde farklı biçimlerde kullanmıştır. Aşağıda yer alan beyitten hareketle cuma gününün tatil günü olduğunu anlarız.

Teşrif ide gam-hânemüze ol tıfl-ı dil-ârâ
Yâ Rab yine cum'a gel açılmaya mekteb (G.48, b.3)

Aşağıdaki beyitte de bayram günlerinde öğretmenlerin, öğrencileri okuldan azad ettikleri belirtilir.

Hâcesi mektebden âzâd eyler ol meh-pâreyi
Rûz-ı bayrâmdur çıkar yâ Rab bizi âzîneye (G.285, b.4)

Aşağıdaki beyitten yola çıkarak, kafirlerin Anadolu sultanına haraç verdiklerini anlamaktayız.

Ol şâha n'ola nakd-i dilin virse her rakîb
Sultân-ı Rûma virmededür kâfirân harâc (G.75, b.4)

Fasîhî'nin yaşadığı dönemde bayram günlerinde insanlar sokaklara çıkar, panayır yerlerinde gezerlerdi. Aşağıda yer alan beyitte de sevgili, bir panayır yerinde dönme dolaba binerken resimlenmiş gibidir.

'İd irüp ol meh-i tâbânı görüp dolâbda
İtdi 'âşıkları âyîne-i devrâna pesend (G.97, b.4)

Osmanlı toplumunda bayramla ilgili çeşitli gelenekler ve davranış biçimleri de şiirde yerini alır. Aşağıdaki beyitte bayram günlerinde merhaba demek amacıyla hatt yazıldığını öğreniyoruz.

Hilâl-ebrûnı seyr iden garîbe âşinâlık it
Habîbâ rûz-ı bayrâmda iderler merhabâdan hatt (G.191, b.4)

Osmanlı toplumunda padişahın fermanları kayıtsız şartsız kabul edilir, kanun sayılırdı. Fasîhî de aşağıda yer alan beyitte bu olaya gönderme yapar.

Çâh-ı ümmîd-i visâlünden bizi 'azl itse de
Pâdişâhum eylerüz hatt-ı şerîfe i'tibâr (G.148, b.3)

Osmanlı toplumunun günlük hayatında pazar yerinin önemli bir yeri vardır. Fasîhî, aşağıdaki beyitte bir pazar yeri tablosu çizmiştir.

Virüp dellâl-ı nâza zîver-i bâzâr-ı 'aşk ile
Şehâ kâla-yı hüsninün bahâsı artar eksilmez (G.158, b.5)

Toplumsal yaşamı biçimlendiren unsurlardan biri de insanların günlük yaşamdaki uygulamalarıdır. Söz gelimi eskiden insanlar, ölüp ölmediğini anlamak için, o kişinin ağızına ayna tutarlardı. Aşağıda yer alan beyitte bu pratiğe değinilmiştir.

Tâ şöyle zâ'ifüm nefesüm fark idemezün
Tutsan da şehâ ağızıma âyîne-i rûyun (G.208, b.2)

Oyunlar, Osmanlı toplumunda insanları bir araya getiren usurların başında gelir. Fasîhî, aşağıdaki beyitte, gûy u çevgân oyunu ile ilgili unsurlardan yararlanılmıştır.

Şimdi mânend-i Fasîhî kaddimi çevgân idüp
Başımı tob eyledün meydâna kadrüm bilmedün (G.227, b.7)

Halk arasında fazla sarhoş olanlar için kullanılan “küfelik” sözü, aşağıdaki beyitte yer almıştır. Osmanlı insanının günlük hayatında sık sık karşılaştığı bu durum, ayakta duramayacak kadar sarhoş olan insanların küfeye bindirilip evine gönderilmesi olayıdır.

İçürür elbetde sana bâgî Fasîhî küfede
Virdün ise sen eger ol gamzesi Tâtâra gönül (G.235, b.5)

Savaşlar, toplumsal hayatın önemli olaylarından. Fasîhî şiirlerinde savaşa ve savaşla ilgili unsurlara sıklıkla yer verilmiştir. Aşağıdaki beyitte de aşk sultanı olan sevgilinin gam ordusuna, beden ülkesini vermediği söylenmektedir. Aşığın yakasını yırtması da beyaz bayrak çekme olayı ile anlatılır.

Çün beden virmez dilâ ceş-i gama sultân-ı ‘aşk
Yaka yırtup bâri teslîm-i livâ göstermesin (G.262, b.4)

Aşağıdaki beyitte de şair, frenklerle iletişim sağlamak için tercüman kullanılmasını şiirine aktarmıştır.

Zahmumî tîg-i Firenk-i gamzen itdükde dehen
Gönlüm ile kâfir-i çeşmiyle oldı tercümân (G.267, b.2)

Eski insanlar için iletişimin diğerk bir yolu da ateş ve duman kullanmaktır. Eskiden insanlar, uzak mesafelerdeki gemilerle, dumanlara çeşitli biçimler vererek haberleşirlerdi. Aşağıdaki beyitte şair, bu olaya gönderme yapmıştır.

Görinince keştf bahr-ı eşkümde bana
Şehr-i 'aşka gösterür âhum sürâğ-ı âteşin (G.272, b.3)

Fasîhî, aşağıdaki beyitte padişahın altın sikke bastırmasından hareketle vücudundaki yaraları dile getirmiştir.

Dâğ yaksun sûz-ı 'aşkun dâğ-ı pür-hûn üstine
Sikke urur padişâh elbetde altun üstine (G.305, b.1)

Fasîhî, aşağıda yer alan beyitte gönlünü, kafirlerin eline düşmüş bir esire benzetmiştir. Şair, okuyucuya saçıyla sakalıyla karşımızda duran canlı bir tablo çizmektedir.

Bend-i zülfünden halâs ola gönül gûya hemân
Benzer ol saçlı esîre kim gelür küffârdan (G.280, b.3)

Eski insanın toplumsal yaşam gerçeklerinden biri de falcılık ve büyücülüktür. Şair, kılla çeşitli nesnelerin bağlanarak büyü yapılmasını dile getirir.

Perîler görseler ince miyânın dirdi hayretle
Ne sihr itmiş iden bir cûy-bârı bağlamış bir mû (G.282, b.3)

Eskiden insanlar, zamanı belirlemek için ayın çeşitli biçimlerine bakarlardı. Söz gelimi Ramazan ayında aya göre oruç açılır, bayram günü ayın biçimine göre belirlenirdi. Aşağıdaki beyitte de söz konusu pratiğe değinilmiştir.

Fasîhî sâ'im-i hicrânuna 'arz-ı cemâl eyle
Seni gördükce bayrâm eyleriz biz ey hilâl-ebrû (G.282, b.5)

Fasîhî'nin şiirlerinde hayat parçalarından biri de yer adlarıdır. Her şair gibi Fasîhî de içinde yaşadığı toplumdan ve bunu şiirine taşımıştır. Fasîhî'nin yaşadığı dönemde hüküm süren III.Ahmed, ok atıcılığına meraklı bir padişah'tır. Bu nedenle III.Ahmed döneminde Okmeydanı'nda atıcılık yarışmaları düzenlenmiştir. Fasîhî de o dönemde toplumsal yaşamda önemli bir yeri olan konuyu şiirine yansıtmıştır. Aşağıdaki beyitte "ok meydanı" sözcüğü tesadüfen kullanılmamıştır.

Ol kemân-ebrû çıkarsa yine ok meydânına
Tîr-veş 'uşşâk-ı bitâbın atar yâbâna hep (G.51, 4)

Aşağıdaki beyit de yine aynı yarışmaların etkisiyle yazılmış, aynı olaydan ilham almıştır.

Ok meydânına dönmekde kazâ-yı sînem
Sehm-i müjgâ[n] ciger-dûzına oldukca mekân (G.277, b.4)

3.4. Din ve Tasavvuf

3.4.1. Din

Divan edebiyatının geçerliliğini koruduğu dönemde toplumsal ve edebi yaşamın her alanında İslamiyet hakimdir. Ümmet çağı olarak değerlendirilen bu dönemde, bireylerin hayatı algılayış biçimi hep din çerçevesindedir. Toplumunun bir parçası olan sanatçının, içinde yaşadığı coğrafyayı ve zamanı şiirine aktarması doğaldır.

Fasîhî gerek yukarıda belirttiğimiz nedenden gerekse divan şiiri geleneğinin getirdiği kimi yaptırımlardan dolayı şiirlerinde, din unsuruna yer vermiştir. Ancak onun şiirleri incelendiğinde din unsurunun türlere göre değişiklik gösterdiği görülür. Fasîhî, kasidelerde samimi bir Müslüman olarak karşımıza çıkar. Oysa gazelerde birkaç istisna dışında dini unsurlar tamamen yüzeyseldir ve araç olarak kullanılmıştır.

Fasîhî'nin tevhid, naat ve medhiye türü eserleri -türlerin içeriği gereği- tamamen din konusu etrafında dönmektedir. Fasîhî tevhidde Tanrı'nın varlığını ve ululuğunu ispatlamak için doğaya yönelir. Doğada ve çevresinde gördüğü nesnelere çeşitli vesilelerle Tanrı'ya bağlar. Naat türünün içeriği gereği, bu tür şiirlerinde Hz. Muhammed övgüsüne yer vermiştir. Fasîhî'nin naat türü şiirleri, peygamber mucizeleri ve övgüleri etrafında döner. Fasîhî Divanı'nda Mevlana için de bir kasideye yer vermiştir. Bu kasidede de Mevlana ve Mevlevilikle ilgili konular üzerinde durulmuştur. Fasîhî'nin dini içerikli diğer kasidesi de dört halife için yazdığı medhiyedir. Bu şiirde sırayla dört halife tanıtılmış ve övülmüştür. Şair, Hz. Hasan ve Hüseyin'in şehit edilmesini konu ettiği kasidede yürekten acı çeken bir müslüman kimliğiyle karşımıza çıkar.

Fasîhî'nin gazelerinde din genellikle bir araç olarak kullanılmıştır. Şair daha çok dinle ilgili çeşitli kavramları, inançları asıl söylemek istediklerini ifade etmek için kullanır. Onun şiirlerinde din, şiir tablosundaki bir renkten ibarettir. Şair, çeşitli dini unsurları kullanarak şiirinin içeriğini zenginleştirmiştir.

Fasîhî, özellikle gazelerinde sevgili ile ilgili güzellik unsurlarını çeşitli dini unsurlarla açıklar. Ancak burada sözü geçen din, yalnızca İslamiyet değildir. Hristiyanlıktan, putperestliğe ve ateşperestliğe kadar pek çok inanç, kafirlik etrafında toplanır. Sevgilinin saçları, siyah renkli olması nedeniyle kafir olarak değerlendirilir.

Deyr-i 'âlemde beni zünnâr bend-i 'aşk ider
Zülfi kâfir bir büt-i tannâz bulsam kendime (G.296, b.2)

Fasîhî, şiiirlerinde küfr-iman tezaadını sıklıkla kullanmıştır. Şair, gönlünün sevgilinin saçlarına asılı olmasını, bu tezata bağlı olarak açıklar.

Dil-i âgâhumı zülfünde görse dirdi ehl-i 'aşk
Meger küffâr arasında olurmuş evliyâ peydâ (G.18, b.2)

Fasîhî, sevgilinin saçlarının yüzüne dökülmesini, kafirlerin Müslümanlar üzerine gece baskını yapmasına benzetir.

Pây uzatmış kâkül ey dil rû-yı cânân üstine
Sanki şeb-hûn eylemiş kâfir müselmân üstüne (G.288, b.1)

Fasîhî, sevgiliyi kimi zaman put, âşıkları putperest, dünyayı da kilise olarak görür.

Tekellüm etmeyen hûbâna cân virmek dilerler hep
Bu deyr-i 'alemün 'uşşâkı gûyâ büt-perest oldı (G.331, b.2)

Fasîhî'nin şiiirlerinde güneşe tapanlar da yerini alır. Aşağıda beyitte görüldüğü üzere şair, sevgili ile ilgili unsurları, güneşe tapanın zorlama ile imana gelmeyeceği düşüncesiyle açıklar.

Zülfi nice şâne döke gerdânına yüzden
Hûrşide tapan zor ile îmâna gelür mi (G.348, b.3)

Fasîhî, sevgilinin güzellik unsurları ve bunun dışındaki pek çok konuda, dini kavramlardan ve inançlardan yararlanır. Fasîhî'nin şiiirlerinde bir tema olarak dine, Osmanlı toplumunun hakim inancı olan İslamiyet hakimdir. Bundan dolayı çeşitli olaylar, durumlar ve tasvirler İslamiyet'le ilgili kavramlardan ve olaylardan yararlanılarak anlatılır.

Sâf sâf gelicek kûyuna âdâbıla hûbân
Gûyâ ki meleklerle tolar ka'be-i 'ulyâ (G.31, b.3)

Fasîhî, sevgilinin boyunu serviye benzetmeye layık bulmaz. Sevgilinin boyuna kutsal bir anlam yüklemek için Tûbâ ağacına benzetir.

Bihîşt-i bâğ-ı kûyî içre olmuş sidre-i tûbâ
Nice teşbîh idem servi kad-i dil-cû-yı cânâna (G.309, b.4)

Cennet-cehennem tezadı Fasîhî'nin şiirlerinde sıklıkla kullanılmıştır. Aşık, sevgilinin dudaklarını kevser suyuyla eşdeğer olarak görür. Şair, aşağıdaki beyitte de bu düşüncesini cennet-cehennem tezatıyla verir.

Cennet-i kûyunda gel sun kevser-i la'lün bana
Dûzah-ı nâr-ı gam-ı hicründe çok çekdüm 'azâb (G. 49, b.3)

Ramazan ayının ve orucun İslamiyet'te çok önemli yeri vardır. Fasîhî de kimi şiirlerinde oruç tutma ile ilgili benzetme ve düşüncelere yer vermiştir. Sevgilinin eziyetinin bile aşık için çok kıymetli olduğu, oruç tutma ile açıklanmıştır.

Cevri lutf-ı hân-ı vaslun kıl Fasîhîye 'atâ
Rûze-gîre ey meh-i nev bir dilim nân tatludur (G.147, b.5)

Din bilginleri kimi ayetlerin açıklanmasında ihtilafa düşerler. Fasîhî, şiirinde bu durumu, sevgilinin yüzündeki tüyleri söz konusu ettiğinde kullanmıştır.

Kimi emr-i 'aşk kimi nehy-i sevdâdur diyü
'Âşıkânun âyet-i hattunda itmiş ihtilâf (G.201, b.4)

İslam dininde kurban bayramı önemli bir yer teşkil eder. Fasîhî de şiirlerinde Allah rızası için kurban kesme fikrinden hareketle pek çok benzetme yapmıştır. Ancak onun şiirlerinde kurban bayramından çok, kurban olma ve kurbanlıkla ilgili unsurlar yer alır. Nitekim aşağıdaki beyitte de kurban kesme ile ilgili olarak farklı bir inanca değinilmiştir.

La'lin öpdürme rakîbe ihtiyâr it ölmeği
Çün Fasîhî def olur cândan kazâ kurbân ile (G. 292, b.4)

Yukarıda yer alan örnekleri çoğaltmak mümkündür. Fasîhî şiirlerinde şehitlikten, kıyamete kadar pek çok İslami inancı, duygu ve düşüncelerini açıklamak için bir araç olarak kullanmıştır.

Fasîhî, gazellerinde dini inanç, düşünce ve uygulamaları yalnızca araç olarak kullanmamıştır. Fasîhî kasideler dışında, kimi gazellerde de dini konuları işler. Ancak bu tür şiirlerin sayısı oldukça azdır. Söz gelimi 53. ve 76. gazelin tamamı dini içeriklidir. Kasidelerle ilgili olarak belirttiğimiz gibi, kimi zaman şairi gazellerde de samimi bir Müslüman olarak görürüz. Şair, fırsat buldukça günahlarının affedilmesi için Tanrı'ya yalvarır.

El yudur yâ Rab Fasîhî bendene bu giryeden
Oldı 'isyânı cihânda bir dükenmez mâcerâ (G.9, b.5)

Fasîhî kasidelerinde peygamberden, hatta dört halifeden şeffaat diler. Divanda yer alan 87. gazelin tamamı Hz. Muhammed'le ilgilidir. Bu gazelde daha çok Hz. Muhammed'in yüz güzelliği dile getirilmiştir.

Fasîhî'nin sevgili ile ilgili güzellik unsurlarını, İslami unsurlarla açıkladığını belirtmiştik. Ancak şair kimi zaman sevgili ile kurduğu hayal aleminde dini kaygılara kapılır. Söz gelimi sevgili ile fiziksel temasa girme durumunda "sîne-sâf olup" ifadesini kullanmıştır. Bu da İslamiyet inancındaki nâ-mahrem kavramı ile ilgilidir.

Ben şehîd-i 'aşkun üzre gûyiyâ irdi nûr
Sîne-sâf olup koyaydun boynuma bâzûların (G.221, b.3)

Aynı dini kaygıyı aşağıdaki beyitte de görmekteyiz.

Dünyâda tutup zor ile bir bûseni aldum
Ey şûh-ı cihân bendene lutf eyle helâl it (G.65, b.4)

Takva, İslam inancında Müslümanlar arasında dini seviye açısından önemlidir. Fasîhî, insanın nefesine uyup takvadan çıkmaması gerektiğini, onu fanusa benzeterек çok başarılı bir biçimde dile getirir.

Çıkma takvâdan uyup nefse helâk eyler seni
Şem'-i bî-fânûsı zîrâ söndürür ey dil hevâ (G.9, b.2)

3.4.2. Tasavvuf

Tasavvuf, divan şiirinin beslediği kaynakların en önemlilerinden biridir. Farklı yüzyıllarda, farklı şairler şiirlerinde tasavvuf kaynağından yararlanmışlardır. Ancak bu yararlanma, şairlerin dünya görüşlerine göre değişiklik göstermiştir. Kimi şairler şiirlerinde, tasavvufî görüşlerini halka yaymak için, kimisi de şiirlerinin içeriğini beslemek için tasavvuftan yararlanmışlardır.

Fasîhî'nin şiirlerinde tasavvuf, iki farklı biçimde karşımıza çıkar. Şair, tasavvufu yaygın olarak şiirini beslemek için bir araç olarak kullanır. Bu tür beyitlerde zahid ve zahidlikle ilgili düşüncelere yer verilir. Bunun dışında tasavvufî konulu beyitler de bulunmaktadır.

Fasîhî'nin şiirlerinde tasavvuf, daha çok içeriği besleyen bir kaynaktır. Şair, tasavvufla -özellikle mevlevilikle- ilgili çeşitli unsurları, şiirlerine farklı bir renk katmak için kullanır. Bu tür kullanımlar, daha çok sevgili ile ilgili olarak şiirlerdeki yerini alır. Tasavvufta Tanrı'nın tüm ruhları yarattığı meclise "bezm-i elest" ya da "elest bezmi" denir. Bundan dolayı divan şiirinde "elest" sözcüğü, bu hadiseyi hatırlatır. Aşağıda yer alan beyitte şair, sevgilinin durumunu, telmih yoluyla bu olayla açıklar.

Görüp mestâne ol şûh-ı cihânı didi 'âşıklar
O bir rûh-ı musavverdür ki ser-mest-i elest olmuş (G.174, b.4)

Aşağıdaki beyitte Fasîhî, dünyevi sarhoşluğu elest meclisi sarhoşluğu ile dile getirmiştir. Şair, gönlünün sevgilinin lal dudağının şevkinin özelliği ile sarhoş olduğunu söylemektedir. Beyit tasavvufî olarak yorumlanmaya uygun görünmekle birlikte, şairin böyle bir amaç gütmeyeği "gûyâ" sözcüğünü kullanmasından anlaşılmaktadır.

Gönül keyfiyyet-i şevk-i leb-i la'lünle mest oldı
Yine gûyâ harâ vü teşne-i mest-i elest oldı (G.331, b.1)

Fasîhî tasavvufu, şiirlerinin içeriğini zenginleştiren bir araç olarak kullandığında genellikle beyti, bir nükte üzerine kurar. Söz gelimi aşağıdaki beyitte şaraba, üzümün kızı (duhter-i rez) denilmesini, zahid için önemli olan “namahrem” inancıyla bir arada kullanır.

Ayak seyrine çıkdun duhter-i rezle gül-istâna
Harâmî görme zâhid gelme zîrâ kim harem vardur (G.151, b.2)

Fasîhî'nin tasavvuf kapsamında değerlendirdiğimiz çoğu beyti, zahid üzerine kurulur. Şair, bu tür beyitlerde zahidin olumsuz yanlarını dile getirir. Ancak bu beyitlerde samimi bir tasavvufî duyarlılık yoktur. Bu şiirler daha çok rindane bir eleştirel bakış ve söz oyunlarına dayalı hüner gösterme çabasının ürünüdür. Dünyaya ve yaşama sıkı sıkıya bağlı kişiliğiyle Fasîhî'nin İlahi aşkla yanıp, bu nedenle zahidi kınadığı düşünülemez. Bu tarz yazılmış olan şiirlerin, daha çok tasvir etmek amaçlı olduğu görülür. Fasîhî'nin amacı kişi kadrosunu zenginleştirmek ve şiirlerine renk katmaktır.

Divan şiirinde zahid -beraberinde getirdiği pek çok çağrışımla birlikte-şairlere konu bakımından geniş imkanlar sağlayan bir tiptir. Fasîhî de zahidin karakteristik özelliklerinden yararlanarak, şiirlerine mizahi bir yön kazandırmıştır. Aşağıdaki beyit de “duhter-i rez” nüktesine dayalıdır.

Bikir kalsın şîrâyı bezl-i zâhid eyleme sâkî
Yazık hem-şîreni nâdâna virme kan ayaklıdur (G.135, b.3)

Fasîhî fırsat buldukça zahidi kötüler. Şair, aşağıdaki beyitte zahidi aşk yolunun ahmağı olarak gördüğünü dile getirir.

Gelüp bezme ahvâl-i zevk-i yârı bilmezsin sen
Var zâhid tarîk-i ehl-i 'aşkun eblehisin sen (G.279, b.5)

Bilindiği üzere zahid, haram olduğu için içki içmez ve içki içenleri kafir olarak görür. Fasîhî aşağıdaki beyitte hürmet sözcüğünün yasak anlamını da kullanarak kelime oyunu yapar.

Kâfir oldur ki meyün hürmetin inkâr eyler
Zâhidâ anı içenler nice olur kâfir (G.129, b.4)

Aşağıda yer alan beyit, Fasîhî'nin zahid tipini tamamen araç olarak kullandığını gözler önüne serer. Zira şairin dile getirdiği aşk, dünyevi aşktır ve rakip tipi ile bir arada kullanılmıştır. Telkin, ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği dini sözlerdir. Şair burda sevgili uğruna rakip tarafından şehit edildiğinde telkine gerek olmadığını, dolayısıyla zahidin, mezarına gelmemesini belirtir. Şair beyitte zahidin bilir bilmez, her fırsatta din konusunda dem vurmasını eleştirirken, ölümünün rakip elinden olduğunu söyler.

Zâhidâ gelme mezârıma rakîb öldürse
Ceng-i 'adâda şehîd olana telkîn olmaz (G.163, b.6)

Açıklamamızın başında Fasîhî'nin şiirlerinde tasavvufun iki farklı biçimde karşımıza çıktığını söylemiştik. Fasîhî'nin kimi şiirleri, şu ana kadar söylediklerimizin tersine, tamamen tasavvufi içeriklidir. Bu kapsamda değerlendirdiğimiz beyitlerde şair, samimi bir mutasavvıfın duyarlılığını yansıtmak yerine, durum tasviri yapma yoluna gitmiştir. Diğer bir deyişle yaşadıklarını anlatmak yerine, tasavvufla ilgili gördüklerini ve bildiklerini anlatmıştır. Söz gelimi divanda yer alan "halka-i tevhid" redifli 88. gazelin tamamı zikirle ilgilidir. Adı geçen gazelden aldığımız aşağıdaki beyitte dile getirilen aşk, tamamıyla ilahi aşktır ve mevleviliğe gönderme yapmaktadır.

Fasîhî 'âşika dâmân-ı kûh-ı 'aşk-ı Mevlâda
Döner bir âsiyab-ı evliyâdur halka-i tevhîd (G.88, b.5)

Aşağıda yer alan beyitte de bir derviş tasviri yapılmaktadır. Dikkat edilirse beyitte tasavvufi yaklaşım söz konusu değildir.

Dönerler halka-i çarh-ı cefâda şevk-i âhıyla
Bu fânî tekyede dervîş olanlar râhat itmezler (G.121, b.4)

Fasîhî kimi zaman da “hırkaya ser çektim” diyerek ilahi aşk yoluna girdiğini dile getirir ki genel kişiliği ile çelişkiye düşer. Bilindiği üzere hırkaya ser çekmek, “dervîş olmak, dünyaya, dünyanın gafletine bağlanmaktan kurtulmaktır²⁰”.

Bu meydan-ı muhabbetde okum atdum yayum asdum
Fasîhî tekye-i ‘aşka girüp hırkaya ser çekdüm (G.258, b.5)

Şiirlerinde tasavvufu, derinlemesine işlemediğini kendisi de fark eden Fasîhî, bunu Tanrı aşkının iki yüzlülerin dilinden düşmemesine bağlar. Bu durumda hakikat erbabı olanlar ilahi aşktan bahsedemez olmuştur.

Niçe erbâb-ı hakikat ‘aşk-ı Hakdan dem ura
Nükte-i sırr-ı Huda ehl-i riyâ ağzındadır (G.104, b.2)

²⁰Abdülbaki Gölpınarlı. Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İnkılap ve Aka Yay., İst 1977, s.159

3.5. Rindlik

Rind “çevresinde olup bitenlere kayıtsız, din ve toplum kurallarını umursamaz, gösterişsiz, içkiye düşkün, içki alışkanlığı olan bir insandır²¹”.

“...eski şiirimizde rindlikle tasavvufu, çoğu zaman, yan yana, iç içe buluruz. Bilindiği gibi, tasavvuf, rindliğin söz varlığından yararlanır²²”mış; “...rindlik de tasavvufun inançlarından, düşünce sisteminden yararlanmış ve bunları kendi inanç ortamında yoğurup biçimlendirmiştir²³”. Bu açıdan bakıldığında Fasîhî'nin şiirlerinde rindliğe, tasavvufla -özellikle de zahidle- bir arada yer verildiğini söyleyebiliriz.

Fasîhî, din konusunda katı tutumu, hoş görüsüzlüğü ve iki yüzlülüğü ile tanınan zahidin karşısına, bir derviş olarak çıkmaz. O daha çok rind bir karaktere sahiptir. Onun zahidle uğraşması, fırsat buldukça onu kötölemesi bu nedendir.

Rindliğin en karakteristik özelliği içkiye düşkünlüğüdür. Fasîhî de her fırsatta meyhaneyi ve içkiyi öven dizelere yer verir.

Eylerüm mey-kedede pîr-i mugân hürmetini
Olmazam tâ'ife-i zâhid-i nâdâna merîd (G.91, b.4)

Zahid, din konusunda tutucu yapısı nedeniyle içkiye ve içki içenlere karşıdır. Bu durum, zahidle rind arasındaki çatışmanın temel nedenidir.

Şarâbı eksik itme elden mest ü medhûş ol
Ki zîrâ zâhidün ta'n ü riyâsı artar eksilmez (G.158, b.4)

Zahid elinde tesbihi, başında sarığı, sırtında cübbesi ile belli bir kalıba bürünerek; dini, biçimde arayan biridir. Oysa Fasîhî, zahidden yüz çevirdiğini, tesbihi bırakıp, eline kadeh aldığı söyler.

Zâhidâ yüz çevürüp değışdük gayrı
Bir kadeh bâde ile sübhâ-i sad-dânemüzi (G.353, b.2)

²¹ Mengi, Mine; Divan Şiirinde Rindlik. Ank.1985, s. 12

²² Mengi, Mine, age., s.62

²³ Mengi, Mine; age.. s.62

Fasîhî'nin rind kimliği, daha çok içki içme konusunda öne çıkar. Ancak bu içki, kimi zaman şarap kimi zaman da sevgilinin içki etkisi yapan dudaklarıdır. Vaiz, rind için çok değerli olan içkiyi haram diye başına kakar.

Sâkî girerüm cennet-i vasl-ı mey-i la'lün
Yakdukça beni âteş-i dûzah gibi vâ'iz (G.192, b.4)

Fasîhî'nin şiirlerinde rindin dünya görüşüne uygun pek çok düşünceyi bulabiliriz. Zaten Fasîhî, gönlünün rindlerin meclisine düştüğünü aşağıdaki beyitte açık dille getirir.

Ey dil ser-mest-i mey-i 'aşk-ı civânsın
Bir meclis-i rindân-ı mey-âşâma mı düşdün (G.223, b.45)

Bununla birlikte rindin neşesi, içkiye ve güzellere düşkünlüğü, Fasîhî'nin şiirlerinde dünya görüşünün bir parçası olarak yerini alır.

Dilde bu neş'e ile bu sûr var iken
Tevbe-i mahbûb u mey gâyetle müşkildür bana (G.24, b.5)

İçki, şairin gönlüne hayat verirken, gamı öldürür. Oysa zahid için kadeh, içi zehir dolu bir kaptır.

Zâhidâ sen sanma kim destümde pür-semdür kadeh
Hem hayât-efzâ-yı dil hem mürde-i gamdur kadeh (G.80, b.1)

Rindin dünya görüşünün en önemli düsturlarından biri de dünyaya kayıtsız kalmasıdır. Rind olanlar dünya kaydından sıyrılır, üzüntü ve kaygılardan uzaklaşıp, yaşamın tadını çıkarmaya çalışırlar.

İçelüm gel hâlet-fezâyî olalum
Kayd-ı dünyâdan Fasîhî ta'n-ı 'âlemden halâs (G.186, b.5)

“Tokgözlülük, azla yetinme rindin beğenilen nitelikleri arasında yer alır. Yoksul, muhtaç biri de olsa, dünya malına tepeden bakar²⁴”. Fasîhî de aşağıda yer alan beytinde bu düşünceye yer verir.

Felekden tekye-i ‘âlemde almam hil’at u devlet
Bana cömerd-i nâdân atlasından bir ‘abâ yegdür (G.145, b.2)

Rindler, namaz kılmak gibi dini yükümlülüklerini yerine getirme konusunda da oldukça kayıtsızdırlar. Her rind gibi Fasîhî de buna farklı bahaneler uydurur.

Sûfi ayak basmam câmiye cümle melek
Bûse-gâh oldu o şeh ser koduğu seccâde (G.299, b.4)

Fasîhî’nin şiirlerini genel olarak değerlendirdiğimizde aşk, içki içme, dünyaya kayıtsızlık gibi rindlikle ilgili bütün özellikleri²⁵ bulabiliriz. Fasîhî’nin dünya görüşü, divanından aldığımız şu bendde çok açık bir biçimde görülmektedir.

Derûnun çünkü ey dil âteş-i ‘aşkıyla yanıkdur
Sana sadr-ı serîr-i gûşe-i mey-hâne layıkdur
O bezm-i dil-güşâdan dûr olan ‘alemde ayıkdur
Şarâbı koyma elden kalmasun ayakda yazıkdur
Ne dirse koy disün ey dil sana zühhâd neylersin (Mh.6, bn.VI)

²⁴ Mine Mengi, agc., s.40

²⁵ Burada söz konusu edilen özellikler, “aşk” genel başlığı altında, ayrı bölümlerde incelenmiştir.

4. SONUÇ

Bu bölümde, çalışmamız sonunda elde ettiğimiz sonuçlar, olabildiğince kısa bir biçimde verilmeye çalışılırken, Fasîhî'nin edebiyatımızdaki yeri belirlenmeye çalışılacaktır.

Rintlilik, divan şiirinde sanatçının şiirine biçim veren dünya görüşlerinden biridir. “Düşünceden çok duyguya yer veren lirik şiir, şairin hayal dünyasıyla yakından ilintili olup, insanda coşku yaratır. Rindane şiir ise, lirik şiirin bir parçasıdır”. “Divan edebiyatında, aşkın, güzelin ve içkinin sözünün edildiği âşıkâne konulu şiirler...”, “...düşünceye ve zahidin kişiliğinde somutlaşan eleştiriye yönelik şiirler...” rindane dünya görüşünün sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Fasîhî'nin şiirlerini incelediğimizde rindane şiirin tüm özelliklerini görmekteyiz. Onun şiirlerinin hemen hepsinin ana teması aşktır. Fasîhî'nin şiirlerini oluşturan diğer yan temalar, ya aşk ana temasının etrafında döner ya da birer dekor ve renkten ibarettirler. Söz gelimi Fasîhî'nin şiirlerinde tabiat, aşk için yaratılmış bir dekordan ibarettir. Tabiat unsurları tamamen sevgilinin güzellik unsurlarını dile getirmek için bir araçtır.

İçki ve sarhoşluk beraberinde taşıdığı meyhane kültürüyle, Fasîhî'nin şiirlerinde geniş bir yer bulur. Rindane şiirin temel özelliklerinden biri olan içki ve içki ile ilgili kavramlar “Aşk” başlığı altında içerik bölümünde incelenmiştir.

Dünyaya kayıtsızlık, gününü yaşama gibi tavırlar, rindin temel davranışlarıdır. Fasîhî'nin şiirlerinde de rindliğin bu özelliğini, gerek şiir konusu olarak gerekse bir tavır olarak görebiliriz.

Fasîhî pek çok şiirinde, zahide ve zahidin dünya görüşüne yönelik eleştiriler yöneltmektedir. Bu eleştiriler, rindane kişiliğe yakışır bir biçimde, alaycı bir yapıda karşımıza çıkmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Fasîhî'nin şiirlerinde rindane dünya görüşü ve sanat anlayışının hakim olduğunu görmekteyiz.

Fasîhî'yi diğer rind meşrepli şairlerden ayıran önemli iki neden vardır. Bu nedenlerden biri, rindane yaklaşımın Fasîhî'nin hemen hemen tüm divanına hakim olmasıdır. Bilindiği üzere divan şiirinde rindlik konusu sıklıkla işlenmiştir. Bakî, Nedim gibi pek çok şairin divanında bu konuyu işleyen, hatta rindçe tavır takınan şiirler (beyitler) vardır. Ancak bu şairlerin pek azı, -Fasîhî'nin yaptığı gibi- divanının tamamını bu tavırla oluşturmuştur. Fasîhî'yi diğer rindlerden ayıran bir neden de şairin

rintiliği her yönüyle yansıtmaktadır. Rindane şiirler yazan şairlerde, rindane dünya görüşünün tüm yönlerini bulmak mümkün olmayabilmektedir.

Rind bir şair olarak Fasîhî'yi önemli kılan nokta, pek çok şiirinde lirizmi yakalamış olması ve rind şairler zincirinin bir halkası olmasıdır. Dikkat çekici bir nokta da Fasîhî'nin edebî kişiliği ile toplumsal yaşamındaki kişiliği arasında paralelliklerin bulunmasıdır. Zira Ramiz "Âdâb-ı Zurâfâ" adlı eserinde Fasîhî'yi girdiği ortamlarda (meclislerde) resmi kurallara fazla itibar etmemesi nedeniyle "lâübâli meşreb" olarak nitelendirildiğini belirtmiştir.

Fasîhî'nin şiir dili pek çok mecaz ve edebi sanatla yoğurulmuştur. Edebi sanatların tüm çeşitlerini, onun şiirlerinde bulmak mümkündür. Onun hemen her beytinde bir veya birkaç edebi sanat bulmak mümkündür. Gerek edebi sanatları ustaca kullanması gerekse tahkiye, tasvir, konuşurma ve farklı anlatıcılardan yararlanma gibi anlatım tekniklerinden yararlanması, onun şiirlerini lirizme ulaştırmıştır.

Fasîhî, divanında yer alan 356 gazel ve daha pek çok nazım şekilleriyle velut bir şair olduğunu göstermiştir. Gazelleri -zaman zaman Farsça tamlamalar kullanması nedeniyle ağırlaşsa da- genel olarak akıcı ve anlaşılır bir dile sahiptir. Kimi şiirleri söyleyiş güzelliği ve hayal dünyasının genişliği ile Fuzûlî çizgisindedir. Genel anlamda Fuzulî'den etkilendiği söylenebilir. Bununla birlikte okuyucuya öğüt vermeyi amaçladığı şiirlerinde çağdaşı olan Nâbî'den izler taşır. Nitekim divanda yer alan bir gazelde Nâbî'nin adı övgüyle anılır. Dünya görüşünde paralellik olması bakımından Bâkî ile benzerlik gösterir. Hatta 34. gazelde Bâkî etkisi açık olarak görülür.

Fasîhî nice pâ-mâl olmasun 'aşkunla sultânım

Nedür bu sendeki 'işve nedür bu nâz u istiğnâ (G.34, b.5)

Fasîhî'nin yukarıda yer alan beyti ile Bâkî'nin aşağıda yer alan şu beyti gerek içerik gerekse söyleyiş bakımından birbirinin aynısıdır.

Nedür bu handeler bu işveler bu nâz u istiğnâ

Nedür bu cilveler bu şîveler bu kâmet-i bâlâ ²⁶

²⁶ Halûk İpekten, *Bâkî Hayatı Sanatı eserleri*, Akçağ Yay.. Ank.1998, s.98

Fasîhî 18. yüzyılın ilk yarısında yaşaması dolayısıyla Sultan III.Ahmet döneminde yani Lale Devrinde yaşamıştır. Fasîhî'nin şiirleri incelendiğinde Lale Devri'nin sağladığı toplumsal ve edebi ortamın izleri ve etkileri açıkça görülmektedir. Lale devrinde görülen toplumsal ve sanatsal yaşama dair pek çok yansıma şiirlerde yer eder. Özellikle tarih manzumeleri, Lale Devri'nin sanatsal ve toplumsal alandaki ihtişamını belgeleyen birer vesika niteliğindedir.

Fasîhî'nin şiirlerinde din unsuru, daha çok geleneksel yaptırımlardan kaynaklanmaktadır. Her divanda bulunan ya da diğer bir söyleyişle bulunması gereken tevhid, naat gibi türler, içerikleri gereği zorunlu olarak dini konuları işlemektedir. Fasîhî'nin şiirlerinde dini konular ve yaklaşımlar birer araç veya zorunluluk olmaktan ileri gitmez. Ancak kimi beyitlerde şairin dini kaygıları sezilir. Bilhassa Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi dolayısıyla yazdığı kasidede mısraların arasından samimi bir acı ve inleyiş sezilir. Bundan başka Mevlana Celaleddin-i Rûmî'yi övmek için yazılan kaside de dikkat çekicidir. Zira Fasîhî bu kasidede Mevlana'ya ve Mevleviliğe çeşitli vesilelerle hayranlığını dile getirmekle birlikte, kimi gazellerinde mevleviliğe göndermelerde bulunmuştur. Bu da onun Mevlevi olmasa da Mevleviliğe yakın olduğunu gösterir.

Fasîhî Divanı'nda tasavvuf, tamamen bir renkten ibarettir. Tasavvuf, şair için, bir araç olmaktan ileri gitmez. Onun şiirlerinde söz konusu edilen aşk, ilahi değil bütünüyle dünyevi aşktır. Sevgili ile Tanrı değil; eziyetleri ve kaptisleriyle bu dünya güzeli kastedilmektedir. Dizelerde yer eden şarap da tamamen üzüm suyudur, hiçbir mecazi ve kutsal anlam içermez. Ancak nadiren de olsa tamamen tasavvufi anlam içeren beyitler de bulunmaktadır. Bu tür şiirlerde ise tasavvuf bir konu olarak yer bulur. Bu beyitlerde, tasavvufi dünya görüşü ve duyusu hissedilmez.

Fasîhî anlam şairidir. Biçimden çok içeriğe önem verir. Şair, aruz veznini kullanırken sık sık hatalara düşer. Kaside, musammat gibi uzun soluklu şiirlerde vezin hataları daha da belirginleşir. Zaman zaman imale ve zihafalara ihtiyaç duymakla birlikte, gazelerde aruz vezni daha düzgün olarak kullanılmıştır. Şair, anlamı öne çıkarmak istemesi nedeniyle, kimi zaman biçimsel kaygılardan sıyrılır. Ancak bu tür şiirlerde anlam ve ifade güzelliği, aruz hatalarının görülmesine engel olur. Şair kimi zaman da aruz vezni gereği dili kişisel kullanımlarıyla yoğurmuş, nadiren de olsa arkaik kelimeler kullanmaktan çekinmemiştir.

Fasîhî, redif ve uyak kullanımında da kimi zaman hatalara düşer. Uyak ve redifin birbirine karıştığı veya uyağın yanlış olarak kullanıldığı beyitler bulunmaktadır.

Ancak bu tür biçimsel hatalar daha çok uzun soluklu nazım şekillerinde -özellikle kasidelerde- görülmektedir. Oldukça fazla eser vücuda getiren ve kasidelerini kimi zaman 80 beytin üzerinde tutan bir şairin bu tür hatalar yapması doğal karşılanmalıdır.

Fasîhî'nin şiirlerinin mizahi bir yönü de vardır. Ancak şairin bu mizah anlayışında alay ve yergi ağır basmaktadır. Bu tür şiirler, daha çok rakip ve zahide yönelik yapılan eleştirilerden kaynaklanmaktadır. Bu eleştiriler ağır ve derin anlamlar yüklü olmaktan çok, güldürme amaçlı ve yüzeyseldir. Diğer bir deyişle şairin maksadı, şiirine renk katmaktır. Fasîhî bir dava adamı değildir. O, gününü yaşayan ve yaşadığını söyleyen bir şairdir.

Sonuç olarak 18. yüzyıl divan şairlerinden Fasîhî'nin, rind kişiliği ve lirik şiirleri nedeniyle divan edebiyatında hak ettiği yeri alacağını düşünüyoruz. Sözlerimizi Fasîhî'nin saf şiiri ve evrensel düşünceyi yakaladığını düşündüğümüz bir beytiyle tamamlıyoruz.

İrişmiş hatt-ı nev rûyuna lutf it âşika cânâ

Gün ahşamlı sana bâkî değil âyîne-i dünyâ

(G.29, b.1)

5. Metin

5.1. Metnin Hazırlanışı Hakkında

- a) Metin çevirisinde Eski Türk Edebiyatı incelemelerinde yararlanılan transkripsiyon harfleri kullanılmıştır.
- b) Tamlamalardaki “kesre”, “ye”, “hemze” işaretleri transkripsiyonda “-i” ve “-yı, -yi” biçiminde gösterilmiştir.
- c) Metindeki yazılışa bağlı kalınarak “ile” “idi” ekleri sözcüklere bitişik ya da ayrı gösterilmiştir.
- d) Metinde kimi yerlerde atıf ve edat olan “vav” harfi yazılmadığı halde çeviriyazıda gösterilmiştir.
- e) “âsâ, veş” gibi farsça edatlar, çeviriyazıda “-veş, -âsâ” biçiminde tire ile gösterilmiştir.
- f) Metinde gösterilen uzunlukların vezinle ilgisi bulunmamaktadır.
- g) Doğru okuduğumuzdan emin olmadığımız sözcüklerin yanına “?” işareti koyduk.
- h) Vezne uymayan dizelerin yanlarına “*” işareti koyduk.
- i) Kimi dizelerin vezne uymama nedenlerini dipnotlarda belirttik.
- j) Anlamını bulamadığımız ancak okunuşundan emin olduğumuz sözcükleri dipnotta belirttik.
- k) Metnin silik çıkması gibi nedenlerden okuyamadığımız sözcüklerin yerlerini “.....” biçiminde boş bıraktık.

1

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Aḥaddur ḳādir ü sātir kerīm ü ḥākim u mevlā
Şameddür hāzır u ğāfir rahīm u ‘ālim u dānā
- 2 Mekkāndan zāt-ı pāk-i bīnazīri gerçi müstaġnī
Yine her ğūşe-i ‘ālem degül andan tehī aşlā
- 3 Tecellī-i cemāli cilveger āyīnc-i dilde
Görinmez çeşme ammā kendin eyler ‘āleme ifşā
- 4 Nazar-ġāhından alur feyz-i rūḥı ‘ālem u ādem
O zāt-ı bī-şeriki bī-bedeldür ḥālikü’l-eşyā
- 5 Yem-i bīsāḥil-i ‘ilm-i kemāli nice fehmi olsun
Bir ednā ḳatresinden oldı dünyāyī vü māfihā
- 6 Bir ednā ḳatre-i bīsāḥil-i deryā-yı bī-ḥaddi
İder pür-mevc olup cūş eyleyen deryāya istiġnā
- 7 Yaradılmışda ikrār itmedük yok ism-i Allāhı
Lisān-ı ḥālile şubḥ u mesā itmekde her eşyā
- 8 Çemenler ḳaldurup barmaḳların yer yer ider ikrār
Kemāl-i şun‘-ı vaḥdāniyyetin dā’im elif-āsā
- 9 İki lām ism-i Allāh olduğın işbāt için dā’im
Çıḳup yerden nihāl-i nevler eyler şāḥlar peydā

- 2a 10 Görince hār-ı verdi başlar āh u zāra gülşende
... gibi rüz u şeb peydā olup her bülbul-i şeydā
- 11 Felek gūyā [ki] lā ilāhe illallāh diyüp döner
On iki burcile on iki harfî itmede icrā
- 12 Muḥammed-i resūlu‘llāhi icrā eylemek için
İder faşl-ı bahār ile şitāyı on iki hālā
- 13 Bu ‘ilme besmeleyle ey tıfl-ı dil ol āgāh
Açıldı nefḥa-i gülzār-ı şun‘ullāh-ı bihemtā
- 14 Şükūfezār-ı dehri çeşm-i ‘ibretle temāşā kııl
Gör ey dil her biri bir hāl ile olmaḫda müsteḡnā
- 15 Çü tıflān-ı sebaḫ-ḥān mekte[b]-i gülşen-serāy içre
Kemāl-i muşḫaf-ı şaffıyla ḫatmi olmada dānā
- 16 Dürilmiş nāme-i rengin içinde mühr-i ḫikmetdür
Ber-i ḫudretde gūyā dāḡile her lāle-i ḫamrā
- 17 Dönüp āhūya dest-i gülşen içre dīde-i nergis
Şükūfezār-ı dehri ser-be-ser ta‘tīr ider būya
- 18 O dergāh içre şebbū tuḡ-ı şāhī gibi ser çekmiş
Cemāl-i pākinūñ şevḫi ile vālih durur hālā
- 19 Şarāb-ı mest-i bezm-i ‘aşḫ olup gülşende her sūsen
Levendāne düzer ḫançer be-dest-i ‘işvedür gūyā

- 20 'Arūs-ı şahın-ı gülzâr-ı çemen bulmazdı bu şekli
Eger âyine-i meşşâta-i çarh olmasaydı mâ
- 21 Olinca âb-ı şâr[ı] feyz-i ihsânına müstağrak
Açıldı dîde-i mâhî gibi nîlûfer-i cüyâ
- 22 Şarâb-ı teşne-i zevk-i vişâl-i Hakkâ ırmek çün
Hemân bezm-i güle zerrîn kadeh olmuş kadeh-peymâ
- 23 Nesîm-i şubh-ı 'aşk ile güşâde olıcak leylâk
Riyâz-ı cennet içre şan tağıldı perçem-i havrâ
- 24 Yeşil yaprakla geldi nev-bahâr-ı cûdına reyhân
İder deryûze eltâf-ı sezâ-vâr olduğın inhâ
- 25 Degüldür müşk-i Rûmî gülşen-i 'aşkı hevâsıyla
Gazâl-i nev-bahâr gök bergini devşürdi bu şahrâ
- 26 Benefşezâr-ı 'âlem hüccet-i şun'-ı kemâlidür
Gül ü sünbül degüldür kâdi-i kudret ider imzâ
- 2b 27 Huzûr-ı 'izzetinde serv-i dil-cû toğrı şahiddür
Sürülür tâ kıyâmet haşir¹ olunca bu o da'vâ
- 28 Çemenzâr üzre şebnem yağdurur her gice eflâke
Şanasın giydürür her kûha şahrâya yeşil dibâ
- 29 İder şun'-ı kemâliyle çiçekden mîveler hâşıl
Virür her birine bir gûne reng ü lezzet-i â'lâ

¹ "haşr" sözcüğü vezin gereği "haşir" biçiminde okunmalıdır.

- 30 Bir ednā şāh-ı gülzār-ı kemāl-i lānazīrinde
Büyüt-ı ‘ankebūtuñ nev’idür bu nüh felek gūyā
- 31 Reh-i ‘aşkında şular pāre pāre eyleyüp kendin
Yüzün hāke sürüp yā Hū diyüp dā’im çeker esmā
- 32 Şeherde ālītābı gösterince çarh-ı çārümden
Şanasın baħr içinde niçe mercān ider peydā
- 33 ‘İzār-ı māhı idüp dāne-i hırmen[i] ki mihri
Sipihri ‘āleme oldı şafā-baħşā-yı şām-ārā
- 34 Şeb-i pür-encüm irdükce Hudā çarh-ı zen-i dehrüñ
Giyürür egnine pür-zer benekli bir siyeh hārā
- 35 Döner ‘aks-i meh-i nev māhī-i simine gūyā kim
İhabāb ile temevvüc hürri olınca Meryem-i hādrā
- 36 Kuru nahl-i nihāllü hisārı mivedār eyler*
Yine faşl-ı hazānda bād ider her bergini yağma
- 37 Görincen necm-i bī-ħad dergehinde yok ħesābıdur
Mişāl-i ins ü cann u kühken-i baħr u ber u şahrā
- 38 Yem-i kudretde nüh yelkenli bu fülk-i felek içre
Zemīn kıble-nümā-veş ditreyüp durmaktadur hālā
- 39 Eger mümkün olaydı nāsa kenz-i kudretin görmek
Dimezdük sim-sāz-ı māh-ı bedre nuķre-i ednā

- 40 Temāşā itdigün gülşen dilā kendi vücūduñdur
Çü sensin baħr u ber kūh u gülüstān ‘ālem ü dünyā
- 41 Dilā ol bimekānuñ ‘ālem-i şun‘-ı kemālinde
‘Acēb gülzār-ı kudretdür vücūd-ı ādem-i kübrā
- 42 Şabāyı esdürince feyz-i ‘aşk-ı kibriyāsıyla
Añar tūfān-ı Nūhı fülk-i dehr ü mevce-i deryā
- 43 Şakayık oldu yirde gūyiyā kurbān-ı İsmā‘il
Gül içre medħ-i İbrāhīm ider bülbul her şeħer hālā²
- 3a 44 Gelüp gül Yūsuf-āsā ‘arz-ı hüsn itdükde zibāyā
Açılur dide-i Ya‘kūb gibi her nergis-i şhlā
- 45 Gülüstān-ı cihānda şābir ol çün ħazret-i Eyūb
Olur şabriyla ey dil berg-i dūd atlas-neverd hālā(?)
- 46 N’ola her kūh u deşti beñzedürse Tūr-ı Mūsāya
Yine zanbağ şükūfezāra ‘arz itdi yed-i beyzā
- 47 Çıķup her naħle murgān yād ider devr-i Süleymānı
Şabā taħt-ı sa‘ādet-baħşın arar vālih ü şeydā
- 48 Gelüp her lāle bāğa ħaşr olur kanlu kefenlerle
Görinür çeşm[üm]e gūyā ki hūn-ı ħazret-i Yahyā
- 49 Şabā bū-yı buħūr-ı Meryemi ‘İsā-dem itdükce
Çıķarur ħāk-i pādan mürde-veş sebzi ider ihyā

² Beyitte yer alan “her” sözcüğü vezne fazla gelmektedir.

- 50 Dü 'ālem pādişāhı ol Muḥammed Muştafādur kim
Anuñ 'aşkına açıldı bu bāb-ı gülşen-i zībā
- 51 Ne deñlü āşikār ise o deñlü maḥfidür zātı
Bu remziñ tercümānidur kelām-ı setr-i mā-evhā
- 52 Yebluğu vuşlatu'l Bāri 'aynen bi'lā keyfīn
Bi sırrı 'arşihî iz kâle subḥānellezi esrā³
- 53 Resed bā vaşl-ı yezdānī bedīd anrā bedīd āmed
Be 'arşeş reh-nümā şūd güfl subḥān ellezi esrā
- 54 Yaraşmaz dest-i kütāh-ı 'ibādı dāmen-i çarḥa
Anuñ çün her ḥired rāh-ı talebde olamaz püyā
- 55 Nice āyine-i şun'-ı kemāli rū-nümā olsun
Nice taḳdīr olınsun baḥr içinde mevce-i deryā
- 56 N'ola her dem temāşā itse çeşm-i 'ārif-i bi'llāh
Temāşā idemez lakin cemālu'llāhı nā-bīnā
- 57 Vücūd-ı nām u şānı yok iken [meydān]-ı 'ālemde
İrür ḳatre-i ābı ḳudretile aḥsenü'l-esmā
- 58 Ḳoyup dest-i kemāli āb u bādı āteş u ḥāke
Ne güne imtizāc itdürdi nüşḥa-i kibriyā
- 59 Dem ü laḥmı vücūd idüp virür rūḥı ider insān
Nazar-gāhında günden güne eyler dilber-i ra'nā

³ 52. ve 53. beyitlerde *İsra suresi 1. ayete* gönderme yapılmaktadır.

- 60 Kemāl-i zātın izhār cyledi çün zāt-ı Âdemden
Yaradılmışda yokdur böyle resm-i şüret-i zibā
- 3b 61 Virüp günden güne nūr-ı cemāli pākine şöhret
İder dest-i kemāliyle hemān bir h̄āb-ı müstesnā
- 62 Berāt-ı levh-i pişāne bakılsa ‘ayn-ı ‘ibretle
Görinür h̄āme-i kudret kemālinden nice imlā
- 63 Kıyās itmeñ görinen çeşm-i maḥbūb üzre ebrūdur
Olinmış iki bismillāh levh-i vechine inşā
- 64 ‘Ulūm-ı zāhir u bāḥın görindi cism-i ādemde
Bu remzi bilmeyen biçārenüñ aḥvāline ḥayfā
- 65 İder in‘āmına iḥsānına didārına lāyık
Bu ne luḫ u keremdür ādeme ey ‘ākil u dānā
- 66 Dahi ḳonmamış iken āşiyān-ı ḥāke murğ-ı cān
Yazıldı ‘ālem-i ğaybında rızḳın baḥş ider ḥālā
- 67 Derūn-ı seng-i yābisde yaradup nice biñ ḳurdu
Yeşil yapraḳlar ile besler ol Rezzāḳ-ı bīhermtā
- 68 Ne mümkin rūzgārı göstere bu çeşm-i maḥlūḳa
Ne mümkin çeşm-i māhiye⁴ görine cünbiş-i deryā
- 69 Dilerse cümleyi gizler derūn-ı dürr-i yektāda
Dilerse bir düri eyler nice bisāḥil ü deryā

⁴ “māhiye” sözcüğü metinde “māhine” biçiminde yazılmıştır.

- 70 Kiminũñ bāliş-i ğafletde koydı rûz u şeb başın
Kimine eyledi bîdâr iken bu ‘âlemi rû’ya
- 71 Qadım u qadır u qayyûm zât-ı ferd-i muflağdur
Anuñ emr-i şerîliyle olur ‘âlemde her eşya
- 72 Felâtûn-ı hîred bîmâr-ı zâre idemcz tîmâr
Muvâfiğ olmayınca hikmet-i esrârına icrâ
- 73 Nelerden hâşıl itmişdür vücûd-ı çâr-tertibî
Ne gûne idecekdür bir nefesde ‘âkıbet ifnâ
- 74 Nice abdâl-ı bîkesler serinden arta qalmaqda
On iki terkli Bektâşî gibi bu târem-i mînâ
- 75 İderken qahramanlıq iddi’âsın dehr-i fânide
Niçe ceys u livâ şâhiblerin qabrinde qor tenhâ
- 76 Faşîhî tûti-i mu’ciz-beyân rûh-ı kudsi-ves
Cenâb-ı hazret-i İlaqqun olup tevhidine gûyâ
- 77 Hemân dest-i du’âyı bād-bân-ı fûlk-i ümmîd it
Nesim-i luţfıla var menzil-i maqşûda bîpervâ
- 4a 78 Ne deñli eylesen gûneh merâyâsında â’râkı
Yine bir qatre-i baqr-ı kemâli olamaz min-hâ
- 79 Netice cümleten şugrâ vü kübrâdan murâd oldur
Ki naqqâş-ı cemâl[i] naqş-ı şun’ından olur ibdâ’

- 80 Ğaraz bu luġfla dergāha ‘arz-ı ħācāt itmekdür
Ĥarem-gāh-ı ħabūle eyleye ŗāyeste ol Mevlā
- 81 Ğünāhum afv idüp tevbern ħabūl eyle keremler ħıl
Ümīdüm ħaġ’ olunmaz senden ey Ğaffār-ı bīhemtā
- 82 Ĥudāvendā cenāb-ı lāyeczālū‘ŗ-ŗān-ı pākūnden
Cemī’-i ‘ālem-i ‘ulvī vü süflī muġtenem ħālā
- 83 Ŗebistān-ı cihānda menzil-i maġŗūdıma irġür
Esüp bād-ı ecel ŗem’-i ħayātum itmeden iġfā
- 84 Beni de dūnye vü ‘uġbāda mazħar idüp elġāfa
Sezā-vār-ı ‘atā vü maġfıretle eyle müsteġnā
- 85 Ŗadef-āsā dehen-bāzem be-nīsān-ı kerem her dem
Ne ŗūd noġŗān-ı ebr-i cūd-ı tū germī küni i’tā
- 86 Ĥudāvendā be-rā’yet lāyıġ elġāfet-i hem-vāre
Ne ŗūd noġŗān-ı deryā baħŗi gevher mā-yı bīhemtā

2

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Riyāz-ı kudret-i Bāriye bir bād-ı şabā geldi
Şükūfezār-ı hikmetden dile bū-yı şafā geldi
- 2 Nesūn-i luḫ-ı Rabbānī vezān olup bu bāğ içre
Bahārından dimāğ-ı rūḫa feyz-i ihtidā geldi
- 3 Felak bu ḫālci seyr eyleyince devr idüp ol gün
Götürdi āfitābın ‘ālem-i ğarba mesā geldi
- 4 Ne mümkindür dilā ğayrı münevver olmamak ‘ālem
Şeb-i zulmāt-ı dehre bir çerāğ-ı rūšenā geldi
- 5 Şalā sevdāgerān-ı ‘aşka naḫd-i cānıla gelsün
Bu sūḫ-ı dehre bir dürr-i yetīm-i bībahā geldi
- 6 Gel ey dil şem‘-i ‘aşkından münevver idelüm cānı
Ki kandīl-i ezelden bize nūr-ı ihtidā geldi
- 7 Riyāz-ı şun‘-ı ḫāşşü‘l-ḫāşş-ı dergāh-ı İlähīde
Dilā bezm-i cihāna bir gül-i ḫālet-fezā geldi
- 4b 8 Kudūm-i pāki teşrīf eyleyince ḫāk-i dünyāya
Muḫammed dehre geldi diyü İlātīfden nidā geldi
- 9 Nice mānend-i firdevs olmayaydı ol gice dünyā
Kemāl-i ‘izz ü rif’atle resūl-i kibriyā geldi

- 10 Cemāl-i feyz-i ‘aşk-ı nūr-ı hūrşid-i İlāhiden
Bi-ḥamdillāh yine āyine-i ṭab‘a cilā geldi
- 11 Giceyle gündüzi bir itdi toğdı bir meh-i tābān
Cihāna nūr-ı zāt-ı İḥāk ta‘ālādan ziyā geldi
- 12 O māh-ı nev toğup ol leyli gūyā rūz-ı ‘id itdi
Didiler cān u dilden merḥabā dehre şafā geldi
- 13 Kudūm-ı nūr-ı pākiyle şeref-yāb idicek dehri
Fecleklerden mātır⁵-ı şadā-yı merḥabā geldi
- 14 Toğup bure-ı sa‘ādetden cihān[a] āfitāb-āsā
İḥabīb-i ḥazret-i Mevlā Muhammed Muştafā geldi
- 15 Yetim añıldı ol dürr-i yetimūñ nāmı ‘āleimde
Bu sūḳ-ı dehre ol dürr-i yetim ‘ibret-nümā geldi
- 16 Ser-i pür-nūrına çetr-i humāyūn eyleyüp dehri
Ke[mā]-i ‘izz ü rif‘atle o sultān-ı ‘alā geldi
- 17 Düşüp zencir-i⁶ ‘adli ṭāḳ-i Kistrā zir-i ḥāk oldu
Olup ḥayret-zede Nūşirevān didi ḳazā [geldi]
- 18 Muhammed şāliḥ oldu dehr içinde bir zamān nāmı
O ise mecmu‘-ı peygamberāna pādişā⁷ geldi
- 19 İdüp küffāra ‘arz-ı mu‘cizāt engüşt-i siminin
İdince çeşme-i şun‘-ı İḥudāya lüle-i mā geldi*

⁵ Elimizdeki nüshada, silik çıkması nedeniyle “mâtır” sözcüğünü, doğru okuduğumuzdan emin değiliz.

⁶ Metinde fazladan “j” harfi yazılmış.

⁷ “pâdişâh” sözcüğü uyak gereği “pâdişâ” biçiminde okunmalıdır.

- 20 Anuñla buldı dermānı bulan bîçäreler derde
Niçe bîmār-ı cürme nuṭkı dārū-yı şifā geldi
- 21 Mübārek püşt-i pür-nūrında resm-i lâyezālîdür
O mühr ile vücûdı dehre ḥatmü'l-enbiyā geldi
- 22 İki pâre kılup mâhı felekde bir işâretle
Görüp müşrikler anı beyt-i dīne bîriyā geldi
- 23 Ğubār-ı pâ-yı nūr-ı pâki ol mihr-i kerem-baḥşuñ
Nesîm-i luṭfîla çeşm-i 'amāya tütüyā geldi
- 24 Reh-i bâb-ı bihişti bulmağa ğam mı çeker 'âlem
Bi-ḥamdi'llâh bize böyle delîl-i reh-nümā geldi
- 5a 25 Ziyā bulduķca mümkin mi ola yüz aña bîĝāne
Bize ḳandîl-i ḳudretten ḳadîmî āşinā geldi
- 26 Olunmaz encüm-i bîḥad miṣâli ümmeti ta'dîd
Ḥuşûşâ 'âlem-i dünyāya niçe evliyā geldi
- 27 Ne mümkindür ki ben 'âşî olam vaşşâf-ı mevlûdı
N'ola yaşum aḳıtsam 'aşkıyla vü büķā geldi
- 28 Dilâ ḥāmeñ ne mümkin eyleye evşâfını taḥrîr
Yüzüñ tüt dergeh-i Mevlāya kim vaḳt-i du'â geldi
- 29 Bu server⁸ ḥürmetine dergeh-i 'izzetde maḳbûl it
Derûn-ı 'idkâr-ı cürmzâre bu recâ geldi

⁸ "server" sözcüğü metinde "servere" biçiminde yazılmıştır.

- 30 İlāhî rûz-ı mahşerde görüp rûyın olam hürrem
Vücûdum hasretiyle dehr ü dünyāya dütā geldi
- 31 N'ola 'ālem temāşā eylese dīdār-ı maqşūdın
Bu sūq-ı dehre bir āyīne-i 'ibret-nümā geldi
- 32 N'ola her bendegānınınū ğam-ı maqşūdı hall olsa
Enām-ı dehre çün kim öyle bir müşkil-güşā geldi
- 33 Benüm de kuşca cānum itdür anuñ 'aşkına per[vāz]
Gelenler dehre ol sultān-ı kevneyne fedā [geldi]
- 34 Muḥammed Muştalā Maḥmūd Aḥmed ḥaqqı dūr itme
Der-i luṭfuña yā Rabbī Faşihī binevā geldi

3

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Cemālũñ nũrıdur mir'ât-ı 'âlem yâ resûlallâh
Ziyâsı pertevîdür vech-i âdem yâ resûlallâh
- 2 Zuhûr itdũñ sa'âdetle burûc-ı şun'-ı Mevlâdan
Pür itdi 'âlemi nûr-ı mu'azzam yâ resûlallâh
- 3 Seni mühr-i nübüvvetle cenâb-ı hazret-i Bârî
Gürûh-ı enbiyâya itdi hâtem yâ resûlallâh
- 4 Gürûh-ı enbiyâdan şonra teşrif eyledũñ ammâ
Vücûdũñ cümleden oldu muqaddem yâ resûlallâh
- 5 İhayâl itdügümüzde luţfuñ hũn-ı sirişkünden
Görinmez çeşmüme dînâr u dirhem yâ resûlallâh
- 6 Günehkârân-ı ümmet zıll-ı dest-i pâkiñe düşmiş
Yağar mı anlar[ı] nâr-ı cehennem yâ resûlallâh
- 5b 7 Cemâlũñ büstân-ı sırr-ı mâ-evhâ-yı hikmetdür
Çıkardum bülbül-âsâ çarha nâlem yâ resûlallâh
- 8 Saña menzilgeh oldu kâbe kavseyn ile ev ednâ
Budur toğrusı sensin aña mahrem yâ resûlallâh
- 9 Sen ol verd-i gülistânsın ki bir bergünde bi'llâhi
Olamaz nüh felek bir kaçre şebnem yâ resûlallâh

- 10 Şehen-şāh-ı serîr-i hüsrev-i şehr-i dü-'âlemsin
Kulûndur cümle sulţān-ı müsellemler yâ resûlallâh
- 11 İmām-ı 'ārifîn ü kıblegāh-ı lîma'allāhu ke
N'ola iderse 'aşkuñ kāmctüm ham yâ resûlallâh
- 12 Kelāmuñ dilde dā'im ey haţîb-i minber-i mu'ciz
Okuyan dir saña cânı fedāyum yâ resûlallâh
- 13 Nübüvvet mühri sikek-i dilde huţbeñ hazret-i Kur'ân
Sen olduñ dehre sulţān-ı müsellemler yâ resûlallâh
- 14 Seni bildürmek için 'âleme Hakk eyledi tenzîl
Kelām-ı naşş ile Kur'ân-ı ekrem yâ resûlallâh
- 15 Hudā halk itmeden kâf ile nūnuñ nokta-i nuţkın
Cenābuñ cümleden oldu muqaddem yâ resûlallâh
- 16 Elif-āsā yakîn oldu vücūd-ı pākūñi Allāh
Anuñ çün ismüñ Ahmed söyler 'âlem yâ resûlallâh
- 17 Görinse gālı sancāķ-ı şerîfüñ evc-i 'izzetde
'Alem güyâ olur mäh-ı muharrem yâ resûlallâh
- 18 Seni medh itmeyüp gayrı kimi medh ide 'âşıklar
Yaradılmış mı var senden mükerrem yâ resûlallâh
- 19 Livāü'l hamd ile rû-yı gāzāya çıkdıguñ demde
İderdün dide-i ā'dāyı pür-nem yâ resûlallâh

- 20 İdince zülfiķārın lâmelif lâdîn ā'dāya
'Alī cümle bütün şındurdu muķkem yā resūlallāh
- 21 Senūñ çün ķurdu buna bārgāh-ı çarķ-ı gerdūnı
Senūñ çün itdi Mevlā hāki ādem yā resūlallāh
- 22 Senūñ çün halk olınmışken dü-'ālem ķa'ra fahr idūñ
N'ola dirlerse saña fahr-ı 'ālem yā resūlallāh
- 23 İki 'ālemde bu dīvāne gönüm istemez aşıā
Senūñ 'aşķūndan artık yār-ı hem-dem yā resūl[allāh]
- 6a 24 Ne maķşūd eylesen rūz-ı cezāda cümle işlersin
Kerem ķıl destgır ol baña ol dem yā resūlallāh
- 25 Beşerde nā'il olmadı kemāl-i rütbeñe kimse
Sen olduñ ķābe ķavseyne çü maķrem yā resūlallāh
- 26 Su'al olduķda maķşer mevķifinde sen şefā'at ķıl
Gözüm leb-rız-i hūn-āb itme ol dem yā resūlallāh
- 27 Dem-i rūz-ı cez[ā]da rahm idersin hālūme elbet
'Uşāt-ı ümmete sen olduñ erham yā resūlallāh
- 28 Eger bir būs-ı dāmānuñ naşib olmazsa maķşerde
İdem ben hūznile leryād-ı mātem yā resūlallāh
- 29 Helāk olmam muķarrerdür bu zaķm-ı lūğ-i cürmiyle
Cenābuñdan eger irmezse merhem yā resūlallāh

- 30 Hemān ğarķ-ābc-i hūn-ı lırāk olmam muķarrerdür
O mevķifde seni görmezse dīdem yā resūlallāh
- 31 İhabāb-āsā dü-çeşmüm görmez ise sāhil-i luḫfūn
Pür-emvāc ola deryā gibi giryem yā resūlallāh
- 32 N'ola rū-yı zemīnc sāye-endāz olmasa ķaddūn
Vücūduñdur senūñ nūr-ı mücessem yā resūlallāh
- 33 Olup hāke berāber ṭāķ-ı Kisrā mu'cizātuñla
Nice müşrik o demde oldı mülzem yā resūlallāh
- 34 Senūñ zātuñ gelince cümle maḫlī āşikār oldı
Cihānda ķalmadı bir sırr-ı mübhem yā resūlallāh
- 35 Benānuñla dü-pāre cyleyince māhı oldılar
Gürūh-ı ehl-i küfr ol demde pür-ġam yā resūlallāh
- 36 Bizā'im yok senūñ na'tuñla ġüyā olmaġa luḫf it
Beni vaşşāfuña sen eyle manzān yā resūlallāh
- 37 Dem-i dillerde dā'im beyt-i dilde cilvegerlerdür
Şalāt ile selāmuñ oldı nevām yā resūlallāh
- 38 Dehān-ı cānuma lezzet gelince vaşf-ı pākūnden
Şeker-pāş-ı tekellüm oldı hāmcm yā resūlallāh
- 39 Cerāḫatkārı hierā[nı]nuñ itme ben devā-cūyı
Şifā-baḫş ol baña kim sende devām yā resū[lallāh]

- 40 Faṣīḥi bende-i maḥzūnūñ oldı dār-ı dünyāda
6b Meded rūz-ı cezāda eyle bīgam yā resūlallāh



Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey nübüvvet burecınuñ hürşid u mäh-ı enveri
Ve'y risālet āsumānınuñ meh-i şu'legeri
- 2 Nüşha-i tavşifüñi tahrîre āğāz idenüñ
Levh-i dilde rişte-i cān olsa cā'iz manzarı
- 3 Bezmgāh-ı medhüñde feyz-yāb olanlaruñ
Kāse-i zerrîn-i mihr olsa revādur sāğarı
- 4 Ravza-i dārü's-selām-ı hüsnüñi telmîh ider
Anuñçıñ tutarım baş üzre verd-i aħmeri
- 5 Zāt-ı pāküñ bārgāh-ı dehre teşrif itmeden
Oldı hayli enbiyānuñ pādişāh-ı ekberi
- 6 Sāyesiz bir nürsın evc-i nübüvvetde Hudā
Vech-i pāküñ eyledi taşvir olınmağdan beri
- 7 İtdigi çün pertev-i nūr-ı 'izār-ı gün hicāb
Vechine āteş niķāb itmekdedür hākisteri
- 8 Saña ey mesned tırāz li ma'-Allāh virdi haķķ
Hel atā hil'āt le-'amrük tāc-ı levlāk-efseri
- 9 'İllet-i gā'ie-i icād-ı 'ālemsin senüñ
Zāt-ı pāküñ bildiler şun'-ı Hudā-yı ekberi

- 10 Kaṭr-i zātuñ merkez-i 'adle şeref virsün diyü
Çarḥ-ı nüh-dolāb devr itmekde idi serseri
- 11 Hāl-i şānuñ māzī vü müstakbeli taşrīf için
Zāt-ı pākūñ oldu esrār-ı Hudānuñ manzarı
- 12 İtmede idi sürüş-ı aḳdesi dārü's-selām
Göricek ol rü-yı pür-nür-ı melā'ik-manzarı
- 13 'Unşur-ı eczā'-yı kevnüñ bā'is-i tanzīmisin
Çār-yarı eyledüñ āyīn-i dīnüñ yāveri
- 14 Zīb-i tāk-ı ferş u 'arş olduḳda ey dürr-i yelīm
Cevher-i zātuñ için indi ḥaḳīḳāt gevheri
- 15 Nice yıllar bu felek mi'rācuñ idüp ārzü
Serseri dönüp dolaşur devr-i Ādemden beri
- 16 Āsitān-ı maḳdemüñ oldu felek bālā iken
Oldı āḥir büse-i ḥāk-i kudümüñ mazharı
- 7a 17 İtmese seyr-i ümīd-i 'id-ı mevlūdüñ ḥamel
'Aşkuña İsmā'ile ḳurbān ider idi seri
- 18 Çıkmayadı zātuñ görmege burc üzre sevir
Çift olup gāv-ı bere püştinde tutardı yeri
- 19 İtmese Cevzā ḥaremḡāh-ı vişālūñ ārzü
Olmaz idi ḳaşr-ı nüh-tāk-ı semānuñ defteri

- 20 Āşinā-yı baħr-ı luḫfũñ oldığı çũn seretān
Sāħil-i deryā-yı çarħı başdı yāy-ı lāđeri
- 21 Gürbe-i ħāk olmağa şāyeste olmazdı esed
Çarħuñ oldı pençe-i feyzũñle bir şir-i neri
- 22 Kıştār-ı çarħa toħm-ı mu‘cizātuñ neşr olup
Mezra‘-ı ħikmetde burc-ı sũnbũle virdi seri
- 23 Çeşm-i mizāne ne çekdũrũrdi zıyā‘ ħasretũñ
Alıcağ keffeye ħũrşid ü māħ-ı enveri
- 24 Serverā bu aylı gũnli sā‘at-i çarħ ‘akrebin
Kurmasa miñlāħ-ı feyzũñ devri kalurđı geri
- 25 Çille-i ‘aşķuñda burc-ı ķavs idũp ķaddin kemān
Bulđı ta‘līm-ħāne-i devr-i felek iķre yeri
- 26 Muntazırdur çarħ üzere ‘aşķuñla cedĩ
Olmađ iķũn reme-i ķurbān-ı ‘aşķuñ rehberi
- 27 Rişte-i feyzũñle çıķdı çāħ-ı belvādan delv
Añdurur reşk-i zenaħdānuñile cām-gũsteri
- 28 Olmasa deryā-yı nũr-ı zāt-ı pākũñ mev[c]-ħiz
Ĥũt burcından gũşād itmez idi bāl ü peri
- 29 Seb‘a-i seyyāreler göz yummayup şām u seħer
Seyr-i mu‘cizũñ iķũn tũtmışdı çarħ üzere yeri

- 30 Olmasa imā-yı engüştünle meh-sine dü-nim
Virmez idi şafha-i eflāke zib ü ziveri
- 31 Vaşl-ı zātuñ ger 'Uṭārid çarha taḥrīr-i maḳām⁹ eylese
Şafhasınuñ ḳalmayadı mū ḳadar ḥālī yeri
- 32 Ḳāmetin çeng itdi Zühre tutdı avuc üzre
İḥasretünle niçe dem inletdi çarḥ-ı çenberi
- 33 Ḳubbe-i gerdūnı devr itmezdi dā'im āfītāb
Kim ziyā-yı nūr-ı vechūñ olmasa ḥāhişgeri
- 7b 34 Mu'cizūñde öyle ḳuvvet var ki Rūḥu'llāh iken
Ümmet itdūñ ḥazret-i 'İsī gibi peygām[b]eri
- 35 Mazḥar-ı feyz-i cemālūñ olmasa ḥürşid eger
İḥākten mümkün mi idi eyleye peydā zeri
- 36 Ol şehen-şāh-ı bülend-i iḳbālī Behrām-ı çarḥ
İḥāne-i devlet-meābuñ oldu derbān-ı deri
- 37 Çārsū-yı dehre teşrīf-i ḳudūmūñ gūş idüp
Reşkile sevdāger-i çarḥ oldu saña müşteri
- 38 Sensin ol Dārā-yı 'ālī-rütbe-i zīşān kim
Āsitān-ı luṭfuñuñ keyvān oldu çākeri
- 39 Nūr-ı zātuñ lā ezel ḳandīl-i ḳudretde İudā
Tertibiyle niçe biñ yıl itdigi çün perveri

⁹ "makām" sözcüğü vezne fazla gelmektedir.

- 40 Şimdi fānūs-ı felekde encüm ü seyyāregān
Şevkiyle her şeb olur 'ālemūn zīnetgeri
- 41 Zemīne da'vetde tebhīr eyledi zātūn Hudā
Asumānda ebr olındı kaldı dūd-ı 'anberi
- 42 Necm-i dümdār oldu külbedān āna āteş-i şafağ
Zer nişānlı kubbe-i gerdūn oldu micmeri
- 43 Bezm-i hāşū'l-hāşūn ümmīdiyle tā rüz-ı ezel
Buldı tertīb-i süreyyā meclis-i sa'd-aḥteri
- 44 Bir daḥi teşrīf ider mi diyü cümle sābitāt
Turur āhen mīha urılmış mişāli ekşeri
- 45 Urıcak mīzān-ı 'aqla lu'biyet zātūn senūn
Şatdı sā'ir encüme kırāt kırāt cevheri
- 46 Yılda bir kez zāhir olmazdı felekde devrile
Koymaydı necm-i kalbe sūz-ı 'aşkuñ aḥkeri
- 47 Rūbekār şāhib-i şabr-ı sıḫabl(?) olsa devā
Dergeh-i feyzūnle Dārāb kubād oldu
- 48 Sensin ol levlāk-'ünvān melā'ik-peykerin
Didiler şānında ümmet ḥāke koyduḡda seri
- 49 Rub'-ı meskūnı şeref-yāb itmezseñ itmez idi
Çār-ḫāḡ mesned-i çarḫ üzere ḫāḡ-ı ḥāveri

- 50 İctimā' idüp bu ma'bedgāh-ı 'ālemde saña
Ser-fürü idüp didiler ey bu nāsūñ ekberi
- 8a 51 Sen hañib-i cāmi'ü'l-kevneyn fahr-ı 'ālemüñ
Oldı çarh-ı nüh-felek toğuz ayaklı minberi
- 52 Sırr-ı ev ednāya vāşıl itdi Mevlā zātuñı
Saña lāyık itdi Mevlā ol maķām-ı şehberi
- 53 Zāhir olduķda sımānuñ yedinde ol zamān*
İnsi cinni zır ü dest itmiş idi engüşteri
- 54 Püşt-i pür-nūruñda meşūr iken ol mühr-i şerif
Hür u ğilmān u melā'ik oldılar fermān-beri
- 55 Sāyeñ olmadıķı bu remzi ider halka 'ıyān
Gelmedi mişlūñ cihāna devr-i Ādemden beri
- 56 Dā'vetūñ çün hażret-i Cibrile fermān olıcaķ
Düşdi rāh-ı vaşluña bir daħi baķmadı geri
- 57 Şöyle geldi bābuña rāhında menzil görmedi
Şöyle sür'at ile itdi āsumān şandı yeri
- 58 Öyle sür'atiyle daħi gitmemişdi bir yere
Bir de sulţānum ğarrā-yı¹⁰ fezā-yı cūdda açdı peri
- 59 Nice biñ yıllık yolu bir anda şevķiyle alup
Tayy-ı menzil cyleyüp imdāda açdı şeş-peri

¹⁰ "garrā" sözcüğü vezne fazla gelmektedir.

- 60 Oldı Mîkâ'îl müvekkil min bûstâne(?) cümleten*
Sebzezâr-ı 'âlemün destinde oldı defteri
- 61 Cümle eşcâr u nebâtât zâtuñ ikrâr eyledi
Buldı hep neşv ü nemâ mu'cizünile perveri
- 62 Sen o sultân-ı kevneyn olduñ ey şâh-ı rüsül
Olmadı bu şevket-i peygamberinün mazharı
- 63 Mihr ü meh nakkâre şüret ra'd kûs-ı saltanat
Şür der-dest oldı İsrâfil güyâ mehteri
- 64 Kabz-ı ervâha müvekkil idicek Bâri İjudâ
Rûh-ı pākūñ gördi oldı cānla cevlangeri
- 65 Çünkü 'Azrâ'ile düşdi ârzü-yı vuşlatuñ
Kim senün cānı mı vardur virmeye cān u seri
- 66 Rû-yı zerdümle sirişküm saña 'arz etsem n'ola
Kâdr-i zer zerger şinâsed kâdr-i gevher gevheri
- 67 Enbiyâ-yı mürselin zānū be-hāk 'aciz iken
Na'ra-i vā ümmet ile pür idersin mahşeri
- 8b 68 Ey selî'-i ümmet-i 'işyānkâr-i pür-güneh
Ey habîb-i hâzret-i İlaq ve'y resül-i bihteri
- 69 Kıl Faşîhî-i siych-rûya nigâh-ı merhamet
Çün süvâr-ı cürm-i 'işyânıla pürdür defteri

70 Behr-yāb-ı h̄ān-ı iḥsān eyle sultānum meded
Ḥasret-i luṭfuñla rīzān olmaya eşk-i teri



5

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Ey hāme-i ğavvāş-ı ‘amîk-i yem-i hikmet
Ey gevher-i nāyāb-ı kemāl-āver-i kudret
- 2 Ey Hızr-ı himem-güster-i feyyāz-ı ma‘ānî
Ey teşne-lebān-ı dile ser-çeşme-i zulmet
- 3 Ey pāy-ı reh-i cilvegeh ü şahn-ı benefşe
Ey serv-i hürāmān-ı gülistān-ı zerāfet
- 4 Ey bülbül-i bāġ-ı İrem-i ma‘rifet-ārā
Ey her nefesi na‘mesi cān-bahş-ı feşāhat
- 5 Ey hem-dem-i erbāb-ı hırız-kān-ı ma‘ānî
Ey chl-i fūnūna sebeb-i māye-i devlet
- 6 Ey cāmi‘-i elfāz-ı hıred-hā-yı tefekkür
Ey mahkeme-ārāy u monlā-yı hükümet
- 7 Ey nāle-ber-endāz-ı ney-i ‘ārif-i bi’llāh
Ey ‘āşık-ı chl-i nefese sāz-ı belāġat
- 8 Ey bāġ-ı nihāl-i gül-i zībā-yı kemālāt
Ey ‘ıtr-feşān-ķadd ü ferhunde-i ‘işmet
- 9 Ey nādire-gū-yı dü-zebān-ı hüner-ārā
Ey tercüme-sāz-ı dil-i erbāb-ı feşāhat

- 10 K̄ufl-ı dil-i ma'k̄udımı feth eyle ki sensin
Miftāh-ı der-i mahzen-i kālā-yı belāğat
- 11 Nev-bāde-i güflārīm̄i 'uṣṣāka niṣār it
Ey naḥl hırāmīdür riyāz-ı reh-i himmet
- 12 Ey dest-i faẓā'il-niṣān ü ṣūh-ı sehī-ḳad
Zibā-reviş ü cilveger-i deşt-i nezāket
- 13 Ey tercümedān-ı suḥan-ı cümle-i cenās
Ey vākıf-ı her remz-i kelām-āver-i ḥikmet
- 9a 14 Gel eyleyelüm çār-ı güzīn vaṣfına āğāz
Gel eyleyelüm anlara iḳrār-ı ṣehādet
- 15 Bu şî'rimi taḥrīre yetişmezse midādūñ
Her beytümü it merdüm-i çeşmümle işāret
- 16 Medḥ eyledügūñ kim diyü olursa su'ālūñ
Cān u dil ile eyleyeyüm saña ḥikāyet
- 17 Ol 'ākil ü dānā-dil-i sulṭān-ı velāyet
Ol kāşif-i esrār-ı eḳālīm-i sa'ādet
- 18 Ol zīnet-i ālāyiş-i bāz[ā]r-ı dü-'ālem
Ol ḥāşıl-ı dürr-i şadef-i baḥr-ı şadāḳat
- 19 Ol şa'sa'a-endāz-ı hırāmān-ı şeb-ārā
Ol şem'a-i bezm-i kerem-i luḫf-ı mürüvvet

- 20 Şiddîk Ebû Bekir emîr-i ser-i mü'min
Sulţân-ı vezîr-i dü-cihân rehber-i cennet
- 21 Ol yâr u nedîm-i şeh [ü] mahbûb-ı İlâhî
Ol rûz-ı kıyâmetde ser-i zümre-i ümmet
- 22 Ol pâdişeh-i memleket-i taht-ı 'adâlet
Ol mâye-i ihsân-ı 'atâ kenz-i şahâvet
- 23 Ol nâm-ı şerîfî 'Ömer-i Hzret-i Fârûk
Ol zîb-ruh u kâmet-i mevzûn-ı şerî'at
- 24 Ol her nefesi lezzet-i reşk-âver-i sükker
Ol her sözi tıfl-ı dil-i 'uşşâka halâvet
- 25 Geldükce dile akmada seyl-âb-ı sirişküm
Ol serv-i hürâmân-ı riyâz-ı reh-i cennet
- 26 Bülbül gibi itdürse n'ola bâna figânı
Ol ruhları perverde-i gülzâr-ı leţâfet
- 27 Ol ma'den-i hilm ü edeb âyine-i şûret
Ol evc-i kemâl üzre toğan mihr-i sa'âdet
- 28 Ol la'l-i lebi çeşme-i şahn-ı reh-i mahşer
O[l] teşne-leb-i cürm[e] kadeh-bahş-ı 'inâyet
- 29 Ol hâmesi pür-hikmet-i feyyâz-ı ma'ânî
Ol kâtib-i sulţân-ı rüsül câmi'-i âyet

- 30 Şermende-i ruhsarı idi hayl-ı melâ'ik
Nev-serv-i gülistân idi ol kıadd-i kıyâmet
- 9b 31 Micmer gibi pür âteş-i 'aşkıyla derûnum
Ta'tîr-i dimâğ itdi dili bû-yı muhabbet
- 32 Ol pâdişeh-i memleket-i taht-ı velâyet
Ol zîb-dih-i mesned-i velâ-yı hilâfet
- 33 Ol na'raları şaft-şiken ma'reke tahrik
Ol gamze-i a'dâ-keşi pür-resm-i mehâbet
- 34 Her kânde nigâh cyler ise düşmen-i dîni
Aralar idi çeşm-i siyâhındaki heybet
- 35 Dirlerse n'ola Tañrınuñ arslanı 'Alîdür
Virmezdi 'adû kırmada bir kimseye nevbet
- 36 Havf itse n'ola ğark-ı celâl olmadan a'dâ
Âyine-i vechinde idi bahr-ı şecâ'at
- 37 Âmiziş idüp birbirine hulq-ı hasenle
Bir tende hemân olmuş idi çâr tabî'at
- 38 Teşbih olunur ise n'ola çâr kitâba
Çün anlar idi mebde'-i âyîn-i şerî'at
- 39 Her harf-i Muhammede birer harf idi anlar
'Unşurda gelüp itdiler ikrâr-ı şehâdet

- 40 İyyām-ı bahāriydi bular gülşen-i dīnūñ
Açılmasalar bulmaz idi reng ü țarāvet
- 41 Reşk eyler idi anlara çün çār melā'ik
İtdükce bular ھاżret-i peygām[b]er[c] hizmet
- 42 Ser-taht-ı nübüvvetde o sultān-ı dü-kevnūñ
Bunlar idi dört yanına çār bāliş-i rāhat
- 43 Kāşāne-i İslāma bular çār sütündür
Anlarla bulur şöhreti çār-țāk-ı sa'ādet
- 44 Maşşerde Yehūdā idicek anları çār-pā
Büt-h̄'ārlıg idüp Rāfiżiyān eyler ihānet
- 45 Bu çār kütüb çār țarık ile mezāhib
Ol çārı nümāyān ider ol çār 'alāmet
- 46 Gūyā ki bihişt eyledi şerif-i kademle
Gülşen-geh-i İslāmı o çār bāg-ı sa'ādet
- 47 Buldı şeret[i] anlar ile reb' ü mesākin
Bu çār olur şeş cihete bā'is-i zīnet
- 10a 48 Olmasa eger kim bular āb-ı ruħ-ı İslām
Bu çār virür ța[l]'at-ı İslāma lețāfet
- 49 Bunlarla bu dīn bir şeh-i çār-ebrū-yı ra'nā
Çār olmaz idi kimseye farziyyet-i āb-dest

- 50 Bu tekye-i dünyāda bular çār edüpdür
Bu çār kapu çār gün ü çār tarikat
- 51 Çār harf iledür ism-i celāl çünki zebānda
Bu çāra ider her biri imā-yı nezāket
- 52 Tā şems olucağ tārīm-i çārīm münevver
Tā velk müreyye' görünür enşar-ı miknet
- 53 Her birisinüñ ravza-i pür-nürına Mevlā
İhdā-yı dürüd ide müdām cyleye rahmet
- 54 Bir tende olar olmuş idi çār 'anāşır
İtmişler idi cān gibi maḥlū olup ülfet
- 55 Anları İjudā dest-i kemāliyle bir itdi
Kimse¹¹ idemez bir daḥi ayırmağa cür'et
- 56 Ol ma'reke-ārālara dir 'ārif olan merd
Ol şaf-şikenāne dinür er tāb-ı celādet
- 57 Neylerdi gönül bülbul[i] gülzār-ı cihānı
Açılmasa bu çār gül-i zibā-yı tarāvet
- 58 Çıktuğda Bilāl-i İḥabeşi kūh-ı kubeye¹²
Okıtdı ezānı bular itdürdi şarāḥat
- 59 Yā Rabb bizi cyle ibādāt ile me'lūf
Vaḳti geçürüp sehv ile devr cyledi sā'at

¹¹ "kimse" sözcüğü el yazması metinde "kimseye" biçiminde yazılmıştır.

¹² "kubeye" sözcüğü vezin gereği "kubeye" biçiminde okunmalıdır.

- 60 Gittükce zebûn olmadayuz ejder-i nefse
Kaçup bırağam disem ider 'arz-ı be-gâret
- 61 A'mâlümü ser-defter-i takvâda sa'îd it
Ey dil yeter endîşe-i eskâr-ı şekâvet
- 62 Maşşerde Faşîhî ide her derdüne dermân
Bu çâr-ı güzîn eyler ise saña şefâ'at



6

Mef'ū lū me fā'ī lū me fā'ī lū fe'ū lūn

- 1 Āhum yine koydı beni zūlmāt-ı mezīde
Döndi yine ser-çeşme-i hayvāna dü dīde
- 10b 2 Bu derd-ile hūn mey görünür çeşmürne her dem
Bu derd-ile zehr oldu baña tünd-'aķīde
- 3 Giydürmek için çarh-ı zene cāme-i mātem
Dūd-ı siychüm perde çeker ebr-i sefīde
- 4 Hāk-i siyehe sürmek için çehremi dā'im
Bār-ı ğam ile eyleyelüm kaddi hamīde
- 5 Kaldum yine şehri elem ü mātem ü ğamda
Şaldum yine şabr-ı dili bir rāh-ı ba'īde
- 6 Yād eyleyicek nice fiġān itmeyeyüm kim
Ol günde şehīd oldu hep aşhāb-ı güzīde
- 7 Dünyāyı berend eyledi mātemle leb-ā-leb
Sālik olıcaķ mel'anet-i fenn-i cedīde
- 8 Zehriyle göçürdi Hāsanı dār-ı beķāya
Yā nice ğaraż itmeyeyüm öyle pelīde
- 9 Dūd-ı siych-i mātem u āh ile pür itdi
Bu dehrüñ ezel beñzer iken her günü 'īde

- 10 Dünyāda nice oldı ise ‘āleme rüsvā
Maḥşerde dahi lāyık ola nār-ı şedīde
- 11 Ez Mekke der āmed sefer-i Başra hırāmīd
İn vākı‘a bā-gūş-ı Yezīd güşte resīde
- 12 Ez ḥikmet-i sübhānī ki ‘ālemde o demler
Düşmiş idi germiyyet-i eyyām-ı medīde
- 13 Şemsiyye la‘in reh-güzeriş-gerde sitīzi
Amed çü kađī ‘asker-i bed-baht-ı resīde
- 14 Pāyine varup şu gibi yüzler süreceken¹³
Kaṭline rızā virdi şemşir gibi lūg-i ‘anīde*
- 15 Zed tūr-i қаzā in Şimir¹⁴-i kālir-i bedkār
Ez sine zi-peykān-ı ḥadeng ḥūn-ı çekīde
- 16 Ditrerse n’ola bu işe ā‘zā-yı vücūdum
Ol naḥl-i tere bād-ı cefā oldı vezīde
- 17 İḥāk-i ḳadem-i āline yüz sürmeye diyü
Urdı sanasın şular[ı] zencir-i ḥadīde
- 18 İḥavf itmeyüp ol ḥazret-i ḥallāk-ı nebīde
Cenk itmege her biri idüp dāmen-i çīde
- 11a 19 Kaṭl eylediler ol veled-i nūr-ı İḥüseyni
Ayā neleri var idi ol pāk-i şabīde

¹³ “sürecek iken” sözcüğü vezin gereği “sürecekken” biçiminde okunmalıdır.

¹⁴ “Şimr” sözcüğü vezin gereği “Şimir” biçiminde okunmalıdır.

- 20 Feryād u fiğān ide ide teşnelik ile
Cān vir dile ol varını miḥnetde çüride
- 21 Olmuş olacak ğayrı bunuñ çāresi yoğdur
Ey [dil] olalum bu ğamile āh keşide
- 22 Devlet degül ise arada fītneye bā'is
Neydi ğaraž āyā ki o sulṭān-ı şehide
- 23 Gör ḥikmeti la'netle ānām disc Yezidi
Kim virmede her bār dehen-i nāsa 'ağide
- 24 Ādem ne revādur ki ala ağzına zehri
Mümkin mi taḥammül ide hiç sūzına dide
- 25 Eflāk ser-engüşt-i hilāl eş ber dehen-kerd
Ān Mekke şütür-bān be-bāneş-i beride
- 26 Bined ki be-yed kārbelā-hā-yı girişir
Ān ḥazret-i engüşt şütür-bān-ı reside
- 27 Bu cife-i dünyāya taleb cyledi seg-vār
Görmüş iken aḥvāli ḥadiş-i nebevīde
- 28 Şir pe[n]çesine kelb-i 'ağūr düşmişe dönsün
Maḥşerde umarum ki Yezid dest-i 'Alīde
- 29 Bu fītneleri devlet-i dünyā için itdi
Biz anı ḥavāle idelüm Rabb-ı mecīde

30 Bîçāre Faşîhî kuluña İlaķķ şchîdin
Yā Rab sebeb-i mağfîret ola bu ķasîde

31 Yā Rab çıkar sâhil-i maķşûda bizi sen
Girdük dil-i dîvāne ile fülk-i ümîde



7

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Bir çemenden yaradur hāzret-i Mevlā nāyı
 Her nefes yād ider ol hāzret-i Mevlānāyı
- 2 Ādem iken bize lāyıķ mı ki yād eylememek
 Nūr-ı pāk-i ķadem-i devlet-i Mevlānāyı
- 3 Tekye-i 'ālemi 'ibretle temāşā kılalum
 Görelüm kevkebe-i devlet-i Mevlānāyı
- 11b 4 Ney gibi 'ārif olup söyleme nā-ehle dilā
 Söyler erbābına hāşiyet-i Mevlānāyı
- 5 Ney gibi āteş-i 'aşķıyla olup dāğ-be-dāğ
 'Aşķıla çek dem-i germiyyet-i Mevlānāyı
- 6 Ney gibi 'ārif olanlar şararur sāza döner
 Yād ider nāle ile fırķat-i Mevlānāyı
- 7 Bilmeyen echel-i hār nidüğün añlar mı onuñ
 Ehli alur ele ol ālet-i Mevlānāyı
- 8 Bir nefesle yaķar erbāb-ı dilūñ āteşini
 Çekicek āh-ı dem-i hāsret-i Mevlānāyı
- 9 Sīh-i ķudretile durutan üstād-ı ezel
 Her nefes virmededür hālet-i Mevlānāyı

- 10 Ney gibi 'ārif olup kendini nālān idegör
Ey dil istersen eger fırkat-i Mevlānāyı
- 11 Perde çekmişdür o bezme yed-i kudret ey dil
Çeşm-i münkir göremez hālet-i Mevlānāyı
- 12 Gözleri hār u has-ı dünyeden āzāde olan
Seyr ider gülşen-i cem'iyet-i Mevlānāyı
- 13 Zevk-i gülzār-ı bihişte ider 'ārif teşbīh
Tekye-gāh-ı harem-i hizmet-i Mevlānāyı
- 14 Almağ istersen eger tekye-i 'aşk içre murād
İste dā'im kerem-i himmet-i Mevlānāyı
- 15 Tāc-ı dībā-yı şehen-şāha değışmez derviş
Serde köhne külehi hil'āt-ı Mevlānāyı
- 16 Meşnevīsi niçe bīmār-ı dile eyler 'ilāc
Her tabīb anılayamaz hikmet-i Mevlānāyı
- 17 Der hāķīķat ki ezū feyz-i dehen-i dervişān
Tācdār-ı suhan-i hāzret-i Mevlānāyı
- 18 İlāşıl-ı her suhanı mağz-ı kelām-ı Qurān
Gūş-ı mengūş-ı dil it 'ibret-i Mevlānāyı
- 19 Sīnesini dögüp āh eyliyor şanma kudūm*
Yād ider hep ķadem-i hicret-i Mevlānāyı

- 20 Çeşm-i 'ibretle nazar eyle dilā dervīşc
Görmek istersen̄ eger heybet-i Mevlānāyı
- 12a 21 Söyleş erbābıla mānende-i 'iṣrāḳiyyūn
Güft ü gū eyleme gör rif'at-i Mevlānāyı
- 22 Dāmeni olmada girdāb-ı yem-i luṭf-ı İudā
İşledükce kaçan o şan'at-ı Mevlānāyı
- 23 Genc-i mey-hānc-i 'aşḳda ola mı mest ü ḫarāb
Görmeyen bādc-i keylīyyet-i Mevlānāyı
- 24 Bu ṭarīḳ içre Faṣīḫi yürüyen chl-i ḫicāb
Görür elbet kerem-i 'izzet-i Mevlānāyı
- 25 Olagör ḫāk-i reh-i rāh-ı ṭarīḳ-i pīrān
Bulmak istersen̄ eger ḫizmet-i Mevlānāyı
- 26 Dād-ı İlaḳḳıyla bilen şevket-i Mevlānāyı
Çeşm-i cānıyla görür ḫaşmet-i Mevlānāyı

8

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Bi-ḥamdillāh¹⁵ enām-ı dehre yine baht yār oldı
Yine ḥāversitān burc-ı es'ed-ı kām-kār oldı
- 2 Girürse n'ola sulṭān-ı meserret şahn-ı iḳbāle
Bi-ḥamdillāh rikā[b]-ı esb-i devlet pāyidār oldı
- 3 Vücūd-ı nāzenin-i şihhat-i Sulṭān Aḥmed İjān
Şeb-i dünyā vü māfihāya mihr-i tābdār oldı
- 4 Vücūd[ı] 'ālem ü dünyāya bir rūḥ-ı muşavverdür
Bi-ḥamdillāh serir-i salṭanatda ber-ḳarār oldı
- 5 Mülūk-ı reb'-i meskūna şafā bahş eyledi devrān
Şadā-yı şihhatiyle her biri bir tācdār oldı
- 6 Bu divān-ı cihānda 'arzuḥāl-i pür-melāl-i ḥalk
İiuşul-i kārma irdi ḥamdi lillāh der-kenār oldı
- 7 Kıyās itmeñ ki bimār oldı ol ḥürşid-i 'ālem-tāb
İrişdi nev-bahār-ı feyz-i Mevlā tābdār oldı
- 8 Vücūd-ı behcet-ālūdında ifrāt-ı leṭāfetden
Nice merdüm nigāh nazara ḥāl-i bī-şumār oldı
- 9 Vücūdı şöyle bir reşk-āver-i şehd-i muşaffādur
Şebeke dīde dīde resm-i naḳş-ı ḥurdekār oldı

¹⁵ Manzumede yer alan "bi-hamdi lillah" sözcükleri, vezin gereği "bi- hamdillāh" biçiminde okunmalıdır.

- 10 Nizām-ı ‘ālem-i ‘adle sipihr-i bā-sa’ādetdür
Degül ezhār-ı cismi anda encüm āşikār oldu
- 12b 11 Çiçek zann eylemenî pür-cüş olup Bāri kemāliyle
Kenār-ı Kūlzüm-i cūd u kerem gevher-nişār oldu
- 12 Sehāb-ı evc-i hikmet katre-i nīsān döküp gūyā
Yem-i kudretde cismi çün şadef pür-şāh-vār oldu
- 13 Mürebbī-i felek gördükde ‘adl ü dād-ı ahkāmın
Giyürdi bir çiçekli hil’atı pür-iftihār oldu
- 14 Kıyās itmeñ çiçekden cism-i pāki oldu āzürde
Şükūfeyle müzeyyen şahn-ı bāğ-ı gül-‘izār oldu
- 15 Şükūfe şanmañuz çarh-ı lclāfet-gāh-ı behcetden
Nihāl-i ‘adl ü dāda gūyiyā şebnem-nişār oldu
- 16 Vücūd-ı cūd-perverdi ‘adālet-perver-i zātı
Cevāhirle müzeyyen hil’at-ı bā-iftihār oldu
- 17 İlāhī bir daħi gösterme çeşm-i halka bīmārın
Riyāz-ı ‘ālemün gül-ğoncası her çeşme hār oldu
- 18 Mihr¹⁶-veş ‘arz-ı didār eyleyincc evc-i şihhatden
Cihānuñ tīre-i tārı gidüp leyl ü nehār oldu
- 19 Haṭadan hıfz ide Mevlā müdām ol ‘izzet āşārı
Enām-ı şük-ı dünyāya du‘ā-yı husrikār oldu

¹⁶ “mihr” sözcüğü vezin gereği “mihir” biçiminde okunmalıdır.

- 20 Vücūd-ı rūḥ-ı dünyādur anuñ zāt-ı kerem-baḥşı
Bulınca şıḥḥati bu ḥalk-ı ‘ālem cilvedār oldu
- 21 Bulınca şıḥḥat-i lāmı vücūd-ı pāk-i zīşānı
Şükür bi ḥamdi lillah yine a‘dā ḥākisār oldu
- 22 Faşīḥi el açup eyle du‘ā maḳbūl ide Mevlā
İcābet-gā[h]-ı ‘izzet isti‘ānet iḳtidār oldu
- 23 Vücūd-ı lānazīri ol şehen-şāh-ı cihāngīrūñ
Rehīn-i mazḥār-ı elṭāf-ı şun‘-ı kird-gār oldu
- 24 Bi-ḥamdillāḥ çerāgān-ı meserret şu‘le-baḥş olup
Kılup dāg dāg ḥalk-ı ‘ālem[e] lālezār oldu*

I

Meḥ ū lū me fā i lū me fā i lū fe ū lūn

I

Ey gözleri ser-mest ü mey-perver-i 'işve
Ey ğamzesi hançer be-kef ü server-i 'işve

Ey rûh karîb-i nigehi pençe-i litne
Ey her müjesi hâme-i efsünger-i 'işve

13a Ey lebleri bî-şâ'ibe-i mevc-i nezâket
Ey dâne-i dendâni yem-i gevher-i 'işve

Ey kıamet[i] şahı-ı şeref ü serv-i kıyâmet
Ey ruhları bu bağçe-i gül-i ter-i 'işve

Ey cünbiş-i lâvus-ı riyâz-ı reh-i Cennet
Ey turreleri evc-i hüme-yı per-i 'işve

İtseñ ne olur gâhice ben hâke tenezzül
Luṭf eyle celâña geh ide ğayrı taḥammül*

II

Ah ide ide ahker-i çeşmüm şerer oldı
Her zerresi eflâk-ı ğama bir kamer oldı

Eyle beni çeşm-i nigeh-i luṭfuña mazhar
Maḫşüduñ eger cevri ise cânâ yeter oldı

Leylâya nice beñzedeyüm ben seni cânüm
Mecnû[n]-ı melâmet-zededden biñ beter oldı

Döndi şafağa çün dilüm ü rişüm ağardı
Bî-hüde geçürdüm şeb-i 'ömrüm seher oldı

Dil seyr ideli pertev-i hürşid-i cemālūñ
Sāyeñ gibi cānā yine zīb ü fer oldı*

Yā hançer-i 'āşık keşüñe cānumı aldur
Yā destümi al hāk-i cefādan beni kaldur

III

Cevr idi murāduñ beni şeydā niçün itdūñ
Ruhsārīñi berg-i gül-i ra'nā niçün itdūñ

Bir bakış ile gönlümi alduñ alup 'aqlum
Divāne olup 'āleme rüsvā niçün itdūñ

Çün itmez idūñ vāde-i vaşluñla beni şād
Ārām-ı dil ü şabrımı yağmā niçün itdūñ

Mest itmeyecekdūñ beni çün cām-ı lebüñle
Peymāne habābı gibi imā niçün itdūñ

Ey lāle-'izār āteş-i 'aşkuñla yanarken
Hün-ı dil-i pür-dāğumı şahbā niçün itdūñ

Bir kez yüzime luḡ ile ey ruḡları gül gül
Bezmüñde şurāḡı gibi idüm dem-i kulḡul

IV

Bilmez misin 'āşık̃laruñ aḥvāl̃ini cānā
Dilberler için kendin iderler olup ifnā

'Ayb itme benüm nāle vü feryād u fiğānum
Ayine-i ruḥsār̃ini var cyle temāşā

Būs-ı lebün ümm̃idi ile mest ü ḥarābum
Ġamı beni bi-ḥūş ide keyfiyyet-i şahbā

Gel ey meh-i ġarrā baña geh 'arz-ı cemāl it
Billāh görünmez gözime mihr-i mücellā

Gel cyleyelüm er gibi cānā dem-i 'işret
Bāk̃i mi ḳalur ādeme hiç bu zen-i dünyā

Bu 'ālem-i dünyā didigüñ n'olsa gerekdür
Hāk-i reh ile gözlerimiz ḳolsa gerekdür

V

Ey taḥt-ı sa'ādetde şehen-şāh-ı mufahḥam
Ey zāt-ı Sikender gibi sulṭān-ı müselleḥ

Lāyık mı ḳapuñda ideyüm nāle vü feryād
Lāyık mı gözüm ḥāk-ı rehüñde dōke nem-dem

Mesken ideli kendim[e] bezm-i mey-i 'aşkı
Bir mest-i ḥarābum ki daḥi kendimi bilmem

U[at hālũñi örterse bir āh eyleycyüm kim
Gerd-i reh-i pāyũñle dola merdũm-i dīdem

Her sāhili pür eyler idi pençe-i mercān
Karışsa derũn-ı yeme hũn-ı nem-i giryem

Ey rũh-ı revānum yeter alduñ yeter āhum
Afv eyle eger var ise yanũnda günāhum

VI

Ol ne idi bendeñe lu[uf ile tekellũm
Şimdi ne bu tarz ile bu vādī-i tebessũm

Ey şũret-i reşk-āver-i hũrşid-i cihān-tāb
Kālbũñde zerre kadar yok mı tera[hum*

Mũmkin mi gũlem ağlamayam ey şeh-i¹⁷ ‘ālem
İtdi beni ‘ālemde gāmuñ zār-ı tazallũm

Pervāne gibi ben yanayum şem‘ ki yaña
Bũlbũl gibi gũlzāra çıkup eyle terennũm

Ey yār-ı kādĩmũm ‘acabā söyle sebep ne
Gördũkce beni itmedesin ‘arz-ı tevehhũm

Gũş eyleme dũşmenlik idũp gũft-i raķĩbi
Dũr eyleme ben ‘āşık-ı bĩçāre gārĩbi

¹⁷ “şeh-i ‘ālem” sözcüğü metinde “şehi ‘ālem” biçiminde yazılmıştır.

VII

Ey sâhîr-i ‘âlem hele feryâd elünden
Ben kime varup eyleycyüm dâd elünden

Dil düşdi şikest oldı yine bezm-i şalâda
Peymâne gibi ey kaddi¹⁸ şimşâd elünden

Ki mest-i mey-i nâz olıcağ gitmeyiyor hiç
Seyf-i ‘azab ey gâmzesi cellâd elünden

Pâ-bend-i ser-i zülfün olan buldı necâtı
Kurtulmadı gitdi dil-i nâ-şâd elünden

Dâm-ı gâm-ı zülfünde kalacak mı giriftâr
Olur mı Faşihî ‘aceb âzâd elünden

Dünyâda gönül sendeki maşşûdın alur mı
Yoksa işimiz maşşere dek böyle kalur mı

¹⁸ “kaddi” sözcüğü vezin gereği “kadi” biçiminde okunmalıdır.

2

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

I

Ey kaşı yā cāna geçdi tır-i müjgānuñ senüñ
 Hiç ne mümkin egleye sīnemde peykānuñ senüñ
 Öldürür ‘uşşākı görse çeşm-i fettānuñ senüñ
 Murğ-ı ‘aqla dāmdur zülf-i perişānuñ senüñ
 Çāh-ı Bābildür o hāl ile zenaḥdānuñ senüñ
 Siḥri andan öğrenür gīsū-yı fettānuñ senüñ

II

14b Dil ne mümkindür ki ola mū-yı zülfünden cüdā
 Böyle bir sevdā ile zencir-i zülfünden rehā
 Bendedür her halka sīne bir esir ü mübtelā
 ‘Akıbet itdi beni cānā giriftār-ı belā
 Çāh-ı Bābildür o hāl ile zenaḥdānuñ senüñ
 Siḥri andan öğrenür gīsū-yı fettānuñ senüñ

III

Cem’ olup bir yere mū-yı kākülün ter kim ider
 Dilleri şayd eyleyüp birbirine teslim ider
 Şūretā ammā kitāb-ı hüsnüne ta’zīm ider
 Şanma cānā ğamze-i mekkāreden ta’līm ider
 Çāh-ı Bābildür o hāl ile zenaḥdānuñ senüñ
 Siḥri andan öğrenür gīsū-yı fettānuñ senüñ

IV

Bendem olan kimseler dir senüñ āzād olmasun
 Yā saña ‘āşık olanlar nice dil-şād olmasun
 Çekdigüm miñnet nice dilden yād olmasun*
 ‘Āşık ‘aqlın almada yā nice üstād olmasun
 Çāh-ı Bābildür o hāl ile zenaḥdānuñ senüñ
 Sihri andan öğrenür gīsū-yı fettānuñ senüñ

V

Geh Faşihñüñ gelüp hālın temāşā eylesen
 İhsnile āyine-i dehri mücellā eylesen
 Āyın-i mekr ü füsünü bāri icrā eylesen
 N’ola ey meh-pāre yüz biñ fitne peydā eylesen
 Çāh-ı Bābildür o hāl ile zenaḥdānuñ senüñ
 Sihri andan öğrenür gīsū-yı fettānuñ senüñ

3

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

I

Dilerüm ki 'āşık ol da bil şehā itdüklerün
 Şimdi bilmezsin dahi ey hīvefā itdüklerün
 15a Bendeñ ağıladuķca yād eyle şafā itdüklerün
 Gör ne müşkildür nigehle merhabā itdüklerün
 Bulasın hançer çeküp cevr ü cefā itdüklerün
 Yanuña qalmaya dünyāda baña itdüklerün

II

Her kaçan mir'āt-ı qalbüm şevķ-i hüsnün itse şāf
 Der-'aķāb seng-i cefālar ile alursın şikāf
 Her ne deñlü va'd-i luţf itdün ise oldu hilāf
 Bir şchün tiğ-i nigāhı sineñi idüp ğilāf
 Bulasın hançer çeküp cevr ü cefā itdüklerün
 Yanuña qalmaya dünyāda baña itdüklerün

III

Gerçi sensin zümre-i hūbān içinde bī-bedel
 Ben haķikī 'āşık olduğuma itmezsin 'amel
 Eylemezsin merhabā 'id olsa da virmezsin el
 Neşter-i hecr ile pür-zahm ide senün bir güzel
 Bulasın hançer çeküp cevr ü cefā itdüklerün
 Yanuña qalmaya dünyāda baña itdüklerün

IV

Derdümi virsin C'enâ[b]-ı Hażret-i Mevlâ saña
 Bilesin neymiş benüm bu çekdigüm bār-ı belā
 İtmedüñ derd-i derünıma bilür iken devā
 Olasın bir 'eşkiyā maḥbūba sen de mübtelā
 Bulasın ḥançer çeküp cevr ü cefā itdüklerüñ
 Yanuña ḳalmaya dünyāda baña itdüklerüñ

V

Görmez olduñ hiç Faşihî 'āşık-ı dîrîneñi
 Anmaz olduñ anuñ ile şoḥbet-i şîneñi
 Bir perînüñ da'vetine dönesin āyîneñi
 Deşne-i ḳahrı ile pür-şerḫa itsün sineñi
 15b Bulasın ḥançer çeküp cevr ü cefā itdüklerüñ
 Yanuña ḳalmaya dünyāda baña itdüklerüñ

4

Me f ū l ū l ā i l ā l ū me f ā i l ū f ā i l ū n

I

Yāruñ niṭāķı ‘āşıķa dām-ı nihānıdur
 Hem resm-i dest āġūş-ı ḥasret keyānıdur
 Her naķş-ı zaḥm sīne-i ‘āşıķ nişānıdur
 Her tār ū pūdı rişte-i cān armaġānıdur
 Sīmın kemerüñe ziver-i mŭy miyānıdur
 Çengelli belde şanki gŭmŭş ķārbānıdur

II

Tāķ-i niṭāķ hāle-i māh-ı tamāmıdur
 Yā çarḥ-ı ḥŭsne kāhkeşān-ı irtisāmıdur
 Gene-i viş[ā]le tılsım-ı ejder cezā mıdur
 Yāġmāġerān-ı reh-rev-i ‘aşķa maķāmıdur
 Sīmın kemerüñe ziver-i mŭy miyānıdur
 Çengelli belde şanki gŭmŭş ķārbānıdur

III

Āb-ı ḥayāt-ı vaşlına bir pŭl-i necāt*
 Bir sım-sīne bendi olur itse nāzişāt
 Hānçer-i mŭlk-i ḥŭsne zer-feşānlı bir berāt
 Ser- ḥalka-i ūmide ķatar ḥulķı bisebāt
 Sīmın kemerüñe ziver-i mŭy miyānıdur
 Çengelli belde şanki gŭmŭş ķārbānıdur

IV

Kūh-ı billūr¹⁹-ı vuşlatda āh-ı merāmıdır*
 Yā kavş-ı ‘işve deşnesi anuñ sihāmıdır
 İlançer belinde yol kesici bir harāmıdır
 Bu kim Faşihî nābî-i pür-gū kelāmıdır
 Sîmîn kemerüne zîver-i mûy miyânıdır
 16a Çengelli belde şanki gümüş kârbânıdır

V

Bend-i miyân[ı] çengeli irişdürdi cānuma
 Dolandurup tağıldı o naqd-i revānuma
 kuşığı murğ-ı cānı kımaz āşiyānuma
 O tıll-ı ‘işve girdi bucağılı²⁰ kanuma
 Sîmîn kemerüne zîver-i mûy miyânıdır
 Çengelli belde şanki gümüş kârbânıdır

¹⁹ “billūr” sözcüğü “vezin gereği “bilür” biçiminde okunmalıdır.

²⁰ Dizde yer alan “bucağılı” sözcüğünün anlamını bulamadık, şairin kişisel kullanımı veya bölgesel bir sözcük olabileceğini düşünüyoruz.

5

Fā i lā tūn fā i lā tūn lā i lā tūn fā i l ün

I

‘Azım-i hammām itmeñ itdi o şeh-i ikdāmlar
 Bindı rahşa pāyını būs itdiler hūddāmlar
 Pāy-māl-i reh-güzārı aşığı nākāmlar
 Gözleyüp her kubbeden ol ālītābī cāmlar
 İntizārıyla yanup āteşlere hammāmlar

II

Būs idince dest ü pāyini licām ile rikāb
 Esb-i düldül-i Hıbeşi şevkiyle gösterdi şitāb
 Sāye-veş düşdüm hemān pāyine ben mest ü harāb
 Bāb-ı hammāma gelince o şeh-i ‘ālī-cenāb
 Oldı hammāmcı yerine eyledi ikrāmlar

III

Yapışup hūddāmlar bir bir yed-i beyzāsına
 Hep gūşād virdi ‘uķūd-ı cāme-i zībāsına
 Çıkarup bir bir libāsın virdi [hep] lālāsına
 Āsumānī fūta şarıldı ķadi²¹ bālāsına
 Şandılar evc-i felekde māh-ı bedr aķşāmlar

²¹ “kaddi” sözcüğü vezin gereği “kadi” biçiminde okunmalıdır.

IV

Başdı pāyin na'line ol fitne-i āhir zamān
 Mübtelālar didiler kopdı kıyāmet el-amān
 Eyledi ebrūlarını tākılar gibi kemān
 Şem'a-i kāfūra şan pervāneler üşdi hemān
 Alıcağ etrāfını dillerin(?) sım-endāmlar

V

16b Hıyret el virüp gözin her lüle pür-āb eyledi
 Āb-ı havzı feyz-i rüyı bñ-yı gül-āb eyledi
 Nakş-ı kurnāyı cemāli verd-i şād-āb eyledi
 Pābişi germ-ābeyi tā öyle pür-tāb eyledi
 Puhte-i 'aşkı olup yandı ruḥām-ı ḥāmlar

VI

Müşteri oldu gelüp dellāk o şūḥa biriyā
 Nakd-i 'ömrin şaymağa²² dāl kīse oldu gūyiyā
 Tāslar āh ide ide itdi bñs-ı dest ü pā
 Her 'arağ bir kaṭre-i şebnem gibi buldı cilā
 Ala oldu açıldı ol ruḥ-ı gül-fāmlar*

VII

Ezilüp şābñn sürñndi ol şeh-i bñ-iḥtiyār
 Gūyiyā ebr-i selīde girdi mihr-i tābdār
 Yundı pīrāhen giyindi oldu na'liye süvār
 Çııkıcağ cellād-ı çeşmin silerek o ğamzekār
 Şuvarladı didi merg-i tūğ-i ḥñn-āşāmlar

²² "şaymaga" sözcüğü "şaymagım" biçiminde yazılmıştır.

VIII

Koydı hāvīyi giyindi bū-yı gülden pīrehen
 Gösterüp bāzūların gūyā açıldı yāsemen
 Tūtīler gibi yeşiller giydi ol serv-i çemen
 Kuş gibi bend oldu hep bend-i kuşağın seyr iden
 Şayd-ı murğ-ı 'aqla zülfinden kırıldı dāmlar

IX

Bakdı mir'āta Faşihī o şehen-şāh-ı cihān
 Münharif hūddāmına itdi işāret nāgehān
 Çıkdı giydi cān gibi gūyā ki ol rūḥ-ı revān
 Mübtelālar kaldılar mevtā gibi anda hemān
 Naqd-i cūdından idüp ḥammāmcıya in'āmlar

6

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

I

Uırāmuñla yaqup dünyānı ey bīdād neylersin
 Kıyāmetler qoparduñ ey qadi şimşād neylersin
 Bu şehri ey meh-i ğarrā idüp herbād neylersin
 Baña her bir nigāha itdürüp feryād neylersin
 17a Bu gūne cevri ‘ālemde idüp icād neylersin

II

Şarāb-ı luḫfūñ ümīd eyleyen ‘āşık döker qanı
 Kimi būs-ı leb-i la’lūñ için cānā virür cānı
 Dem-i ‘īd-i visālūñūñ ne cānlar oldı qurbānı
 Cihānda kimseye tığ-i nigāhuñ virmez amānı
 Yanuñda pādişāhum ğayrı sen cellād neylersin

III

O şūhuñ munḫazır kıl merdüm-i çeşmiñi hāline
 Gözüñ gibi tutup rağbetler it hüsni hayāline
 Taḫammül ile cān yā şāh qalmayup celāline
 Qanā‘at kıl temāşā-yı cemā[1]-i bā-kemāline
 Temennā-yı vişālin ey dil-i nā-şād neylersin

IV

Fünūn-ı resm-i 'aşkı öğrenüp 'ālemde icrā kııl
 Temāşā eyle hūsnı vaşl-ı cānānı temāşā kııl
 Vücūdūñ hem-zebān-ı feyz-i la'l-i rūh-bahşā kııl
 Gel ol her cūnbūşi resm olmayan şūhı temāşā kııl
 Ma'ālī olmayan taşvīrūñ ey Bihzād neylersin

V

Felek bāğ-ı cihānda her dem ider yaşımı şebnem
 Şükūfezār-ı 'aşka eyledi gūyā beni çidem
 Hezār-ı kārzāra her nefes eyler beni hem-dem
 Gelirmezsin dimāğ-ı şekā ne 'özü idüp bir dem*
 Semīm-i kākül-i yarı alup ey bād neylersin

VI

Derūnuñ çünkü ey dil āteş-i 'aşkıyla yanıkdur
 Saña şadr-ı serīr-i gūşe-i mey-hāne lāyıkdur
 O bezm-i dil-güşādan dūr olan 'ālemde ayıkdur
 Şarābı koyma elden kalmasun ayağda yazıkdur
 Ne dirse koy disün ey dil saña zūhhād neylersin

VII

Dilā gül pīrahenler sine-çāk eyler seni bir gün
 Fiğānda bülbül ile iştirāk eyler seni bir gün
 Hāzer kııl tıg-i ğamla zahm-nāk eyler seni bir gün
 Faşihī tışe-i miñnet helāk eyler seni bir gün
 Olup her gördigūñ Şirine Ferhād neylersin*

7

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

I

Kaçardı ol perî dâ'ireme ki da'vet itdükçe
 Görinmezdi baña seher niyāza niyyet itdükçe
 Dahi artar idi derdüm ümîd-i rāhat itdükçe
 İderdüm nāle vü āh ihtiyār-ı minnet itdükçe
 Şafā itdi ğam-ı hicriyle gönlüm ülfet itdükçe
 Ne idi derdi anuñ ārzū-yı vuşlat itdükçe

II

Esîr-i 'aşkı oldum ğayrı kırtuldum belāsından
 Geçilmez rāh-ı 'aşkınd[a] o şūhuñ mübtelāsından
 Eli degmez muharrem olmazam bir merhabāsından
 Yed-i ümmîdi çekdüm ğayrı dāmān-ı vefāsından
 Şafā itdi ğam-ı hicriyle gönlüm ülfet itdükçe
 Ne idi derdi anuñ ārzū-yı vuşlat itdükçe

III

Dahi şimdi irişdüm 'ālemi tenhāyı bilmezdüm
 Tarîk-i 'āşıkānı görmedüm da'vāyı bilmezdüm
 Baña ğisūlarından geldi ben sevdāyı bilmezdüm
 Temennā-yı vişāl itdükce bu dünyāyı bilmezdüm
 Şafā itdi ğam-ı hicriyle gönlüm ülfet itdükçe
 Ne idi derdi anuñ ārzū-yı vuşlat itdükçe

IV

Fašihî 'âşik-ı şâdik uşanmaz derd ü miñnetden
Nazar itmek degül geçmez kenâr-ı küy-ı rāhatdan
Ferāgat eyledüm feryād verd-i tāze şüretden
Hezâr-ı kârzâr-âsâ çıkup bāğ-ı meserretten
Şafâ itdi ğam-ı hicriyle gönñüm ülfet itdükçe
18a Ne idi derdi anuñ ârzü-yı vuşlat itdükçe



8

Me lâ i lün me lâ i lün me lâ i lün me lâ i lün

I

Dile her şeb kara düş gösterür zülf-i perişānuñ
 Kaçan pür-hāb²³ hayret etse ey meh çeşm-i fettānuñ
 Revā mı zaḥm-nāk ide beni tır-i müjgānuñ*
 Tabībā merhem-i luḫfūñla olsun bāri dermānuñ
 Olur āzurde-i dendān-ı a'dā sım-gerdānuñ
 Naşib olmaz esir-zāde-i būs-ı taraf-ı dāmānuñ

II

Temāşā ideyüm disem o gün ol rāha gelmezsın
 Gülistān olsa daḫi seyr-i sūz-ı āha gelmezsın
 Ne güne murğ-ı tihūsın ki dām-ı h'āha gelmezsın
 'Aceb kimlerle hem-demsın temāşā-gāha gelmezsın
 Olur āzurde-i dendān-ı a'dā sım-gerdānuñ
 Naşib olmaz esir-zāde-i būs-ı taraf-ı dāmānuñ

III

Riyāz-ı nāz içinde şalınup ey verd-i ḫandānum
 Niçün almazsın āyā gūşuñā feryād u efgānum
 Düşer mi şānuñā fikr eyle ey devletlü sultānum
 Güzeller arasında sen ne meşrebsın benüm cānum
 Olur āzurde-i dendān-ı a'dā sım-gerdānuñ
 Naşib olmaz esir-zāde-i būs-ı taraf-ı dāmānuñ

²³ “hāb” sözcüğünün imlası yanlıştır.

IV

Faşıhî şem'-i 'aşkuña yanar pervâne olduķca
Dile zencir ider gisūlaruñ divâne olduķca
Uayāl-i la'lūñ ile gözlerüm peymāne olduķca
Şarāb-ı nāz ile ol ğamze-i mestāne olduķca
Olur āzurde-i dendān-ı a'dā sīm-gerdānuñ
Naşīb olmaz esir-zāde-i būs-ı tarf-ı dāmānuñ



1

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 19b 1 Riyāz-ı dilde kākülün sünbül ider peydā*
‘İzāruñ şîşe-i çeşmümde tāze gül ider peydā
- 2 İicāb eyler o şūhuñ tāb-ı rüyından çeker perde
Kıyās itmeñ ki āteş yana yana kül ider peydā
- 3 Gehi feryād benden geh[i] figān-ı ‘āşıkānından
O şūh elbet gülistānında bir bülbül ider peydā
- 4 Ne dem cevr ü celādan ol perī geçmek murād etse
Hemān ebrūlarumdan iki gözli pül ider peydā
- 5 Gönül būs-ı leb-i la‘lün hayāl itdükce gūyā kim
Faşihīye iki peymāne-i pür-mül ider peydā

2

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Meyl-i gülzār idemem cānā ruhuñ güldür baña
Her kelām-ı rüh-baḥşuñ şavt-ı bülbüldür baña
- 2 Çeşm-i giryānumda ey meh-rū hayāl-i kākülün
Şîşe-i pür-āba konmuş tāze sünbüldür baña
- 3 Dest-māl-ı hūn-ı çeşm-ālūdum ey gül-pirehen
Şevk-i ruhsāruñla bir deste қaranfüldür baña

4 Bezın-i ğamda dem-be-dem hūn-āb-ı dil nūş itdigüm
Yād-ı la ‘lūñle mezāk-ı teşne-i müldür baña

5 Çün Faşihî-veş saña ‘āşık olup virdüm gönül
Dā’imā şimden gerü çāre taħammüldür baña

3

Fā i lā tūn lā i lā tūn lā i lūn

1 Dāğ-ı sīnem kırmızı güldür baña
Çeşm-i hūnünüm karanfüldür baña

20a 2 Hāşre dek sevdā-yı zūlf-i yār ile
Dūd-ı āhum tāze sūnbüldür baña

3 N’ola ruhsāruñ görüp āh etse dil
Gülşen-i ‘aşk içre bülbüldür baña

4 Nev-bahār oldu donandı²⁴ şahın-ı bāğ
Verd-i ra’nā sāğar-ı müldür baña

5 Hep Faşihî ol peri-rū serkeşün
İtdigi nāz u teğāfüldür baña

²⁴ “donandı” sözcüğü “dutundu” biçiminde yazılmıştır. Anlam açısından “donandı” tercih edilmiştir.

4

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 İlasret-i la'lūñle cānā bāde an oldu baña
Eş-i hūñinūm şarāb-ı ergūvān oldu baña
- 2 Bir harāmī gözli urdı kārban-ı'aqlumı
Ah Müselmānlar bu yolda o ziyān oldu baña
- 3 Mürde iken nice zinde olam ol 'İsī-demūñ
'Aş-ı la'li cism-i bī-behre-i cān oldu baña
- 4 Bir zamān vādī-i vuşlatda meserret aradum
Şimd[i] ey dil gūşe-i miħnet mekān oldu baña
- 5 Şahñ-ı 'ālemde Faşihī ğam sipāhumdur benūm
Şahñ-ı 'aşum devr-i āhum sāye-bān oldu baña

5

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Derd-i 'aşuñ şoħbet-i demdür baña
Zevi ğayruñ miħnet-i ğamdur baña
- 2 Görmesem bī-şev olup an ağlarum
Duħter-i rez yār-ı hem-demdür baña
- 3 Kāse-i mey görünür her gülleri
Kūy-ı dilber cāh-ı 'ālemdür baña

- 4 Zahm-nāk-ı tîğ-i cellād-ı ğamum
Būs-ı la'lũn tāze merhemdũr baña
- 5 Bezme var²⁵ varduĝca Fařihĩ yārsız
Ğayr elinden cām-ı Cem semdũr baña

6

Fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lũn

- 20b 1 Ğamzesin siħriyle tîğ-i cānsitān eyler baña
Eşk-i ħũninũm řarāb-ı erĝuvān eyler baña
- 2 Da'vet-i ħalvetũne a'dāya teşrif eyleyũp
Ol perĩ āyā niĝũn kendin nihān eyler baña
- 3 İstemez mey cām ister mi ħeřm-i bĩ-bedel
Mācerā-yı nĩm-niĝāh ile beyān eyler baña
- 4 Bir ħekilmez miĝnet imiş intizār-ı vaşl-ı yār
Tĩr-i ĝamla ķāmet-i şabrum kemān eyler baña
- 5 Murĝ-ı bĩper-veş Fařihĩ ārzũ-yı ķāmeti
Serv-i řaħrā-yı belāyĩ āřiyān eyler baña

²⁵ "var" sōzcũĝi vezni bozmaktadır.

7

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Çeşm-i dil Bihzād-veş hurde-ḥayāl eyler baña
Mū-miyān-ı yār ile 'arz-ı kemāl eyler baña
- 2 Tiğ itmiş mest-i cām ğamze-i 'āşık-ı keşin
Biterahḥum kaşd ider ise vebāl eyler baña
- 3 Ey şeh-i 'ālem gehī 'arz-ı cemāl eyle disem
Çeşm-i mest-i cām-ı nāzın pür-celāl eyler baña
- 4 Bir ramaḥ ḳaldı helāk olmaġa bezm-i bādede
'Āşıkum kimdür diyü gelmiş su'āl eyler baña
- 5 Ol şeh-en-şāhuñ ne mümkindür varam divānına
Dir imiş bir gün Faşihī 'arz-ı ḥāl eyler baña

8

Müf te i lūn fā i lūn müf te i lūn fā i lūn

- 1 'İd irişse o şeh itse dilā merḥabā
Eyler idi tab'ıla dest-i du'ā merḥabā
- 2 Nev'-i beşerde degül pençe-i ḥürşid bile
İtmege ḥasretdür ey māh-liḳā merḥabā
- 3 El viricek vuşlatuñ dest-feşān ola kim
'İd idenler eyidür çünki şehā merḥabā

- 4 Aşıkı terk eyleyüp ğayrılara yârsın
Bârek-Allah ey şeh-i 'işvc-nümâ merhabâ
- 5 Şâhid-i ma'nâ saña tutsa Faşihî yüzün
21a Hâmcñ ile eylese hüsn-i edâ merhabâ

9

Fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

- 1 Şâf ol mânend-i elmâs eyle kalbün bîriyâ
Tâ bulasın çârsü-yı i'tibârîde bahâ
- 2 Çıkma takvâdan uyup nefse helâk eyler seni
Şem'-i bîfânûsı zîrâ söndürür ey dil hevâ
- 3 Sîm-i şâfiden muṭalḥḥar eyle şûfî kalbünî
Tez çıkar zîrâ nüḥâsa tatalum virdün cilâ
- 4 Eyleme dervîş-i dil-rîşe ḥakâretle nazâr
Tâc-ı dîbâdan mükerremdür külâh ile 'abâ
- 5 Ey gönül lülk-i heves uğratma zâlikdür
Mevce-i deryâ-yı girdâb-ı belâ-yı mâsivâ
- 6 El yudur yâ Rab Faşihî bendeñc bu giryeden
Oldı 'isyânı cihânda bir dükênmez mâcerâ

10

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 İlān-ķāh-ı mey-furūş 'işret-serā oldu baña
Hem-ayāğ-ı duķter-i rez būs-ı cā oldu baña
- 2 Bilmez iken āsitān-ı Şehr-i 'aşķuñ rāhını
Mesken-i āsāyış-i zevķ u şalā oldu baña
- 3 Cāy-gāh-ı bīm-i ğamzeñ olalı dil ğıtdı ğam
Āşinālar yād hep yād āşinā oldu baña
- 4 Tīre-i hecr-i Őebān-gāh-ı feżā-yı ğamdayum
Şu'le-i yār āh-ı dil bir reh-nümā oldu baña
- 5 Tarf-ı Mecnūnum selāsıldür ser-i zūlf-i bütān
Ey Faşihī genc-i ğam dār-ı Őifā oldu baña

11

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn

(Fā i lā tūn)

(fā' lūn)

- 1 Leblerūñ la'l-i Bedāhşānı unutturdı baña
Ruķlaruñ mihr-i dırahşānı unutturdı baña
- 2 Yār nāz ile hırām eyleyeli kūyuñda
Ķāmetūñ serv-i hırāmānı unutturdı baña
- 3 İdeli reng-i 'izārını hezār-ı dil 'arz
Feyz-i bū-yı ğül-i ħandānı unutturdı baña

21b 4 Hâle-i fikr-i haṭ-ı nūr-ı ruḥ-ı pür-tābuñ
Şu'le-baḥş-ı meh-i tābānı unutturdı baña

5 Şöyle mest itdi Faşihî mey-i la'l-i lebi
Sūz-ı dil nāle vü efgānı unutturdı baña

12

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

1 Ruḥlaruñ seyr-i gülistānı unutturdı baña
Kāmetuñ naḥl-i hıyābānı unutturdı baña

2 Hasretüñ [şöyle] za'if eyledi cān u teni kim
Çāre-i hikmet-i Lokmānı unutturdı baña

3 Sāḳiyā sāğar-ı pür-bāde-i 'işret-baḥşuñ
Fikr-i āsāyiş-i devrānı unutturdı baña

4 Heves-i āyine-i nūr-ı ruḥ-ı pür-tābuñ
Seyr-i didār-ı civānānı unutturdı baña

5 Kū-yı 'aşk içre nedimem olalı dürd-i ğamuñ
Meclis-i şoḥbet-i yārānı unutturdı baña

6 Ateş-i 'aşk-ı ruḥıyla yaḳalı sīneme dāğ
Lālezār içre çerāğānı unutturdı baña

7 Reh-güzārında Faşihî göricek ol şāhı
Hayretüm büse-i dāmānı unutturdı baña

13

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Per-i murğ-ı nigāh-ı nāz u nahvetdür müjeñ cānā
‘Uķāb-ı ‘işveye şeh-bāl-i rif’atdur müjeñ cānā
- 2 Ŗikest-i tār tār-ı reng-i behcetdür müjeñ cānā
Yem-i mevc ü ğazāl-i deşt-i vahŝetdür müjeñ cānā
- 3 Nesīm-i kūy-ı mekr-ābāddan gelmiŝ zuhūr itmiŝ
Ŗabā-cünbān-ı bezm-i fitne-nisbetdür müjeñ cānā
- 4 Hādeng-i ğamze-i Tātāra nisbet ey kemān-ebrū
Ki rū-yı terkeŝ-i çeŝmüne zinetdür müjeñ cānā
- 5 Cuyūŝ-ı ‘aķla yalman gösterüp havfa dūŝürmez mi
Rimāh-ı fitneden ancak ‘ibāretdür müjeñ cānā
- 6 Hemān ŝānma Faŝihī bikesi āŝüfte-ħāl eyler
22a Cünün-efzā-yı erbāb-ı muħabbetdür müjeñ cānā

14

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün

(Fā i lā tün)

(fā’ lün)

- 1 Leb-i cānān bu ten u cānı unutturdı baña
Dildeki āteŝ-i hicrānı unutturdı baña
- 2 Cism-i cāna o ķadar tāb-ı cilā virdi kim
Ŗüretün mihr-i dıraŝānı unutturdı baña

- 3 O lebi gonçe-gül 'uşşâka terennüm ideli
Na'me-i bülbül-i nālānı unutturdu baña
- 4 O per'inũ ruh-ı aluñdaki hāl-i siyehi
Hep Sıtānbuldaki hũbānı unutturdu baña
- 5 Şöyle mest eyledi peymāne-i cām-ı vaşlı
İtdigi va'de-i peymānı unutturdu baña
- 6 Bir nigāh eyledi kim yine Faşihî o perî
Çekdigüm miñnet-i hierānı unutturdu baña

15

fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lũn

- 1 Halk-ı 'ālem mübtelādur ey gül-i ra'nā saña
Vireli reng-i ruħı keyfiyyet-i şahbā saña
- 2 Silsile-cünbān-ı 'aşquñ āh-ı āteş telvini
İrgürür eflāke irmez sũzişi cānā saña
- 3 Şöyle tekmiñ eyledũn yem-i pür-cefālık resmini
Bivefālıkda hased eyler zen-i dünyā saña
- 4 Kandesin bir kerre meydān-ı vefāya gelmedũn
İntizārum ey sũvār-ı esb-i istignā saña
- 5 Şol kadar mağlũb-ı 'aşq olduñ Faşihî 'ālemũn
Olamaz Ferhād u Kaysı Vāmık-ı hemtā saña

16

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Riyāz-ı vuşlatuñdan mīve-i luţfuñ idüp ihdā
Bu yemden artuķ aylak itdün ey serv-i semen-simā
- 2 Bulurdı çārsū-yı ‘işvede günden güne raġbet
Geçürsem rişte-i cāna²⁶ seni ey gevher-i yektā
- 3 Nice mir’āt-ı dilde eyleyem keyfiyyetüm pinhān
Durur mı sākīyā hiçbir şikeste şışede şahbā
- 4 Şeb-i ġamda belā-yı kākül-i yār ile maḥzūnum
Ne mümkin şād ola dil var iken başumda bu sevdā
- 5 Bihīn nev-bāde-i bāġ-ı vefā diye diye saña
Şarardı tāb-ı hicrūñle Faşihī mübtelā ey vā

17

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün
(Fā i lā tün) (fā’ lün)

- 1 Baķmazuz rāh-ı vişālinde ser u cāna fedā
Eylerüz naķd-i ḥayātı dürr-i cānāna fedā
- 2 Ğamze-i çeşm-i siyehkārına nisbet cānum
Mū-miyānındaki ol ḥançer-i bürrāna fedā

²⁶ “cāna” sözcüğü metinde “cānā” biçiminde yazılmıştır.

- 3 Yüz sürersem eger ayağına mǎnend-i rikāb
Hāşıl-ı 'ömrüm at oynatdığı meydāna fedā
- 4 Atsa tır-i müjesin baña girizān itsem
Hedef-i sine-i şād-çāküm o peykāna fedā
- 5 Hāk-i cismümde Faşihī gibi biñ cān olsa
Eylar idüm yine ol āfet-i devrāna fedā

18

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Eger 'aşkuñla olsa dilde bir nār-ı nihān peydā
Olurdu şahñ-ı sinemde hezārān gülsitān peydā
- 2 Ne hikmet ey gözi cādū şerār-ı nār-ı āhıla
Şeb-i hicründe eylarsin pür-encüm āsumān peydā
- 3 Doğunma zülfine ey bād-ı āh lünd dūrür yoħsa
İdersin sen yine bir fitne-i āhir zamān peydā
- 4 Ne sihr itdüñ yine āyā bīnar-ı çeşm-i cānumda
Hayāl-i hançeründen oldu bir āb-ı revān peydā
- 5 Gönüller āşinā-yı bezm-i hāşşü'l-hāşuñ oldukça
Ne şahbā-yı elest olmışdı ne kevn u mekān [peydā]
- 6 Yağarduñ āfitāb u māh-tāb çerāğ-ı gerdüni
Ruħuñda itmesen zülf-i siyehden sāye-bān [peydā]

7 Lisān-ı köhneden el çekdi maḥbūbı Sıtānbuluñ
Faşihî şā'irān itmekdedür tāze-zebān peydā

19

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 23a 1 Sitem baş gösterüp olmazdı 'ālemde cefā peydā
Nigāh-ı fitne-ḥizūñ itdi cānā ibtidā peydā
- 2 Dil-i āgāhumı zūlfünde görse dirdi chl-i 'aşk
Meger küffār arasında olurmış evliyā peydā
- 3 Rū[y]ında ğamzeler hañcer be-dest-i 'işve oldukça
Dinür ser-küçe-i 'aşk içre olmuş 'eşkiyā peydā
- 4 Niçe İskender-āsā şevk ü şādī olmasun dil kim
Cihānda oldu bir āyine-i 'ālem-nümā peydā
- 5 Bu şöḫbet-gāh-ı 'ālemde leb-i cānāna söz yokdur
Dehānı noқта-i mevhūme-veş nā-būd-nā peydā
- 6 Yine bir şūḫa dil germ āşinā-yı ibtilādur kim
Olur her bir nigāh itdükce yüz biñ mübtelā peydā
- 7 Şeker-pāş-ı terennüm tūlī-i Mısr-ı melāḫatsin
Faşihî eyle dā'im güfte-i şirīn-edā peydā

Me fā ī lūn me fā ī lūn fe ū lūn

- 1 Dil itdūñ hep çenâr-ı 'işve-bāza peydā*
Kebüter eyledūñ şeh-bāza peydā
- 2 O hāl-i 'anberin günde bir 'āşık
İder ol ğamzesi ğammāza peydā
- 3 Kitāb-ı hūsni olmazdı perişān
İdeydi haṭṭ-ı nev-şirāze peydā
- 4 Şafā-yı būs-ı la'lin şanma hākī
İder encām hamyāze peydā*
- 5 Ele sākī şurāhī sāġar alsāñ
Olur mey-hāre hoş āvāze peydā
- 6 Yasāġ-ı duḥter-i rez olsa 'āşık
İder elbet o mest-i tāze peydā
- 7 Bahār oldu açıldı ğonce-güller
Olur gül gibi tāze tāze peydā
- 8 Faşihī ol şeh-i murġ-ı hümādan
İderdi bulsa bir yelpāze peydā

21

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 23b 1 Nice bir kerem ola kūyuında bu bāzār-ı cefā
Saña mı kaldı bu 'ālemde hernān kār-ı cefā
- 2 Şanma dīdemden aķup ķatre-i hūndur dōkilen
Cigerüm pāreleri deşne-i hūn-h'ār-ı cefā
- 3 Ey güneş-çehre nazar eyledigūn hāk-i teni
Zer-i hāliş gibi ķāl²⁷ eyler imiş nār-ı cefā
- 4 Bāğ-ı kūyında irür menzil-i maķşūda gōnül
Tutmasa dāmen-i ümmīdin eger hār-ı cefā
- 5 Kūy-ı cānānda Faşihī gibi āh itmez idüm
Cānuma geçmese bu deşne-i āzār-ı cefā

22

Mef ū lū fā i lā tū me fā i lū fā i lūn

- 1 Olmaz bizümle gerçi o şeh bir dem āşinā
Olmaz hayāl-i zūlf-i ğam u mātem āşinā
- 2 Bīgānegān ider taleb-i da'vet-i vişāl
Mümkin mi ol perīye ola ādem āşinā

²⁷ "kāl" sözcüğünün anlamını bulamadık.

- 3 Tîg-i nigāh-ı ğamzeñ ider ādemi helāk
Cānā dimez muḥarrem-i nāmaḥrem āşinā
- 4 Encüm mişāl bî-'aded 'uşşāk-ı bîmccāl
Olmış o şūḥ māh u şeh-i 'ālem āşinā
- 5 Bîgāneler kenāra çeker ögmez ol perî
Üstādegān kamer-i ğama bir dem āşinā
- 6 Vaşluñla cyle kalb-i Faşîḫiyi şād-kām
A'dāyı қо gamuñda ola ḫürrem āşinā

23

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Görinmez zāt-ı pākūñ merdüm-i çeşmüme cān-āsā
Nice görsem seni ey nūr-ı 'ayn āb-ı revān-āsā
- 2 Gel ey meh 'arż-ı didār it şerār-ı nār-ı āhumla
Pür-encüm eylerüm her şeb zemîni āsumān-āsā
- 3 Sükūt itdükce ḫalvet-ḫāne-i kūyuñda 'āşıklar
Göñülden söyleşürler dā'imā işrāḫiyān-āsā
- 4 Nice olmaya çeşmümdeki cānā eşk-i ḫün-ālūd
Ḥayāl-i 'aks-i la'lüñle şarāb-ı erguvān-āsā
- 24a 5 Faşîḫî nice çıkmaz dūd-ı āhum evc-i eflāke
Düzeldi sīnede her üstüh'ānum nerdübān-āsā

24

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Dime baña seyr ider hūsn[üm]i mā'ildür baña
Perde-i zül'lūñ saña bakdukca hā'ildür baña
- 2 Ğayre 'ayn-ı havz-ı kevserdür zenāhdānuñ senūñ
Ey nigāh-ı lītne ammā çāh-ı Bābildür baña
- 3 Eylemem dilden hayāl-i nüshā-i hūsnūñ dirīğ
Cān u başuma berāber bir hamāildür baña
- 4 Görmesem tūlī gibi sukker-tekellüm olamam
Sāğar-ı billūr-ı mey āyīne-i müldür baña
- 5 Dilde bu neş'e ile bu sūr Faşihī var iken
Tevbe-i maḥbūb u mey ğāyetle müşkildür baña

25

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Felek erbāb-ı 'aşkı ağıladur gāhī şehāb-āsā
Beni her gün urur rū-yı zemīne āfitāb-āsā
- 2 Yüzüm sürsem disem pā-yı sürūra şahn-ı 'ālemde
Ele alur vücūdum geşt ü güzer ğam türāb-āsā
- 3 İşüm başa ilet gül gibi yā Rab bezm-i 'ālemde
Ayaklarda kıoma her rüz u şeb şahbā-yı nāb-āsā

- 4 Hüdāyā hāne-i naḳz-ı dil-i vīrānum ābād it
 Ḳoma ben pāy-māl-i ‘aşkı bir dār-ı ḥarāb-āsā
- 5 Faṣīḥi bāğ-ı ‘ālem içre ben bir serv-i āzādum
 Ayağumdan gelüp geçmekde yazık ‘ömrüm āb-āsā

26

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Şeb-i zülfünde bedr olmuş cemālün mäh-tāb-āsā
 Yakup yandırma halkı ğa[y]rı cānā āfītāb-āsā
- 2 Gel[in]ce şahn-ı bezm-i cām-ı ‘aşka görseñ ey sākī
 Ne kanlar ağladum bezm-i muḥabbetde kebāb-āsā
- 3 Ayağunda ne mümkin sākīyā mahv olmamak gönül
 Hevā-yı cām-ı ‘aşkı la‘l-i nābuñla ḥabāb-āsā
- 24b 4 Şehā keyfiyyet-i cām-ı lebünle binevā gönülüm
 Ḥayāl-i küy-ı vaşlunda scr-mest-i ḥarāb-āsā*
- 5 Faṣīḥi tīre-i ğamdan ḥalāş olmaz mı ‘ālemde
 Şeb-i zülfünde bedr olmuş cemālün mäh-tāb-āsā

27

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Şeb-i zülf-i sipihr-i tal'atũnda bu nedür cānā
 7ogar iki hilāl ile iki māh-ı bedir²⁸ gūyā
- 2 Ğamũ beyt-i dil-i maħzũnuma gelmek diler imiş
 Şafā geldi efendüm gelsün eglensün şadır²⁹ tenhā
- 3 Hilāl-i cām-h'āhum bezime gel bedr-i tamām eyle
 Ben eksikliye artık itme ey sākī ğaraz aşıā
- 4 Cihām gördüğüm keyfiyyet-i cām-ı lebũnlendür
 Hemān peymāne-i cismürnde gūyā cür'adur dũnyā
- 5 Faşihī ğadr-i 'idi anla fikr-i zülf-i yār[ı] koy
 Olur her gūşede bir leyl-i-i nūr-ı ğadr³⁰ peydā

28

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Yolumda zāhir eksikligüm var māh-tāb-āsā*
 Felek virmez baña günde bir altun āfitāb-āsā
- 2 Gözümnden ğā'ib olsa ol şehen-şāh-ı cihān bir dem
 Hıyāl-i al-ı ruhsārı döker yaşum gül-āb āsā

²⁸ "bedr" sözcüğü vezin gereği "bedir" biçiminde okunmalıdır.

²⁹ "sadr" sözcüğü vezin gereği "sadır" biçiminde okunmalıdır.

³⁰ "kadr" sözcüğü vezin gereği "kadir" biçiminde okunmalıdır.

- 3 Ne şerh itdüm gülistân-ı haţ-ı ruhsâr-ı cânânı
Ne şeyh şâbe açıldum râz-ı pinhânım kitâb-âsâ
- 4 Anuñ çü[n] rûz u şeb dâ'ire-i dünyâda bîdârum
Nihân oldı gözümde ol peri-rû³¹ gitdi habâb-âsâ
- 5 O şüh-ı 'âlemüñ dâimân-ı küh u kû-yı 'aşkında
Döner yaşumla başum iki gözli âsiyâb-âsâ
- 6 Asıldı ârzü-yı seyr-i pâ-büs-ı vişâl ile
İJayâl-i rahş-ı nâz-ı yâre çeşm-i dil rikâb-âsâ
- 7 Faşihî ol gözi meste niyâ[zum] geçmedi gitdi
Yüzüm şuyı dökilmekte ayağuma şarâb-âsâ

29

Me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün

- 25a 1 İrişmiş haţ-ı nev rûyuña luţ it 'âşıkâ cânâ
Gün aḡşâmlı saña bâkî degül âyine-i dünyâ
- 2 Akıtsam kaḡre-i hûn-ı sirişküm âh u zâr ile
Seni teşhîre çeksem sübhâ-i mercân ile esmâ
- 3 N'ola gülzâr-ı 'aşkında şerde nâleler itse
Gönül gül-gonçe-i hüsnünde olmuş bülbül-i şeydâ
- 4 Der-âgüş eylemezdi hâle-i haţ nûr-ı ruhsârûñ
Eger eksiklik olmasa yoluñda ey meh-i garrâ

³¹ "rû" sözcüğü vezne fazla gelmektedir.

- 5 Faşîhî dîde-i hûninüm üzre kaçre-i eşküm
Döner peymâne-i pür-meyde güyâ kim habâb-âsâ

30

Mef ū lü me fâ î lü me fâ î lü fe ū lün

- 1 Pür itdi riyâzet'açılup³² yine gül ammâ
Yok la'lünc teşbih olıcağ ğonce-i ra'nâ
- 2 Yağduñ ser-i şürîdeme bir dâğ-ı ferâğat
Bârî şeb-i hicründe çerâğ it beni cānâ
- 3 Cān virür idi la'l-i şeker-bārîna fütî
Âyîne-i ruhsârîni itseydi temâşâ
- 4 Micmer gibi yandukca lirâķuñla derūnum
Esrārımı dūd-ı siyhüm itmede ifnâ
- 5 Esrâr-ı zebān şekveye başlarsa Faşîhî
Güm-geşte olur kışsa-i Mecnūn ile Leylâ

31

Mef ū lü me fâ î lü me fâ î lü fe ū lün

- 1 Cān-bağş lebūñle yine māncnd-i Mesihâ
Ben mürde-dile bir nefes eyle olam ihyâ

³² “riyâzeti açılup” sözcüğü, vezin gereği “riyâzet'açılup” biçiminde okunmalıdır.

- 2 Cānā mey-i nāz ile ruḥuñ eyledüñ al al
Güyā ki ḳoduñ muşḥafa berg-i gül-i ra'nā
- 3 Şāf şāf gelicek kūyuña ādābıla ḥübān
Güyā ki meleklerle tolar ḳa'be-i 'ulyā
- 4 Levḥ-i ruḥuñ[a] ḥaṭṭ-ı şerif yazılur elbet
Zirā ki çekilmiş üzerine iki tuḡrā
- 5 Şevḳ-i leb-i cānān ile mestāne-i 'aşḳuz
25b Ayakda ḳomaz ḡayrı Faşihī bizi şahbā

32

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Mihr-i ḥüsnüñ olalı āyine-i 'ālem-nümā
Ḳaç bucaḳdur ḥāne-i dünyāyı gösterdi baña
- 2 Dolduraydı ḥāk-i pāyüñ çeşmüme bād-ı nesim
Görmeydüm tek seni aḡyār ile ey bivefā
- 3 Cibṭ-i ḥüsnünde dāne dāne ḥālüñdür sebeb
Yohsa dünyāda kim ādem dirdi sulṭānum [saña]
- 4 Şöyle bir şūḥ-ı şehen-şāh-ı cihān olduñ ki sen
Asitānuñ zümre-i ḥübāne olmuş mültecā
- 5 Ateş-i 'aşḳ-ı vişālüñ dāḡ dāḡ itdi beni
Bülbül-i ümmide oldum gülşen-i ḥālet-fezā

- 6 Şanma cānā ben ḥayāl-i kākülün ḥayrānıyım
Halka-veş olmaz gözüm bāb-ı vişālünden cüdā
- 7 Ey şeh-i bigānc-keş gūyā Faşihî zār-veş
Ser-he-ceyb-i ye's olur tiğ-i gamuñdan āşinā

33

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Şahn-ı dilde kıddi mevzūnuñ ḥayāli dilberā
Bir ḥarābāt içre bitmiş serve beñzer gūyiyā
- 2 Kākülün gibi yazık başdan çıkarurlar seni
Olma şāhum gördüğün bigānelerle āşinā
- 3 Cennet-i kūyuña varınam dirse inanma rakīb
Bu meşeldür ādeme vardum dimez gelse kazā
- 4 Ey ṭabībüm şerbet-i la'lün 'aṭā itmez iseñ
Haste-i bīmār-ı 'aşkı vaşluña olmaz devā
- 5 Ser-nigūn-ı bār-ı ğam şanma Faşihî zārın
Fikr³³-i pāy-būsūñ itdi kāmēt-i şabrum dütā

³³ "Fikr" sözcüğü vezin gereği "Fikir" biçiminde okunmalıdır.

34

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Uçat-ı ruhsāruñ ile keşf olınca rāz-ı istignā
Uçar evc-i cemālünden per açup bāz-ı istignā
- 2 Şehā bir nev-resīde ıll-ı mümtāz-ı cefa-cūsın
Dahi şimden gerü itseñ gerek āğāz-ı istignā
- 26a 3 Ney-āsā āteşin sözlerle baña kec-nigāh itseñ
Çalarsın tekye-i cevruñde güyā sāz-ı istignā
- 4 Baña dāyine it yā büselik it bezm-i vaşluñda
Bizi dīvāne itdi muṭribā şehnāz-ı istignā
- 5 Faşihī nice pā-māl olmasun ‘aşkuñla sulṭānum
Nedür bu sendeki ‘işve nedür bu nāz-ı istignā

35

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 İtdi ol kaşı kemān her müjesin tır-i kazā
Ġamzesin eyledi ‘aşıklara şemşir-i kazā
- 2 Bir heves ile giriftār olan ıllāk olmaz
Zülf-i pür-çinin ider sihriyle zencir-i kazā
- 3 Göricek Ġamze-i ‘aşık-ı keşin āh eylerüm
Yine bīdār olur ol çeşm-i sitemgır-i kazā

4 Muşhaf-ı hüsne hat geldiği dem gūyā kim
Yazılır hāşiyeye-i āyet-i tefsir-i kazā

5 Müjesi gamzesi çeşm-i siyehi halka olup
İde yüzine Faşihî saña tedbir-i kazā

36

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

1 İharik-i 'aşk-ı hüsnün' olmasa ey mihr-i bî-hemtā
Tutuşmazdı bu şeb pervâne ile şem'-i bezm-ārā

2 Hevā-yı buse-i keyfiyyet-i la'lünle gülşende
İder gönçe-güli bād-ı şabā peymāne-i şahbā

3 Cemāle kıll perişān kākülün ey lebleri sükker
Şanalar tel kafeşde ruhlaruñ al tūti-i gūyā

4 Düşürseñ 'aks-i rū-yı ateşinün sāgar-ı cānā
İdersin birümüzde yine bir hürşid-i nev peydā

5 Faşihî ol gül-endam 'aşkına idince güftarı
Terennüm eyledi zann itdiler bir bülbül-i şeydā

37

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Şöyle nāziksın ki gülzār-ı cihān içre şehā
Bār olurdu yāsemenden pîrchen olsa saña

- 26b 2 Pādişāhum gel şehīd-i tūg-i ğarnzeñ kıl beni
Cümleten kıldum dil ü cān u tenüm saña fedā
- 3 Baña rağmen ‘azm-i bāğ itmekdesin ağıyār ile
Bu revīşi görmez ey rūh-ı revān saña fedā
- 4 Varalar şular gibi pāyüñe şahn-ı bāğda
Sen hemān serv gibi şābit-kağem ol dilrübā
- 5 Yüz tutar her şāhid-i ma‘nā Faşihī kalbüñe
N’ola dirlerse saña ‘āyine-i ‘ālem-nümā

38

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 1 Mey-i la‘lünle dil mestāne-meşreb
Dü-çeşmüm eyledün peymāne-meşreb
- 2 Çerāğ-ı hüsnine yanmak diler dil
Olalı ‘aşkıla pervāne-meşreb
- 3 Senünle tā ezel bezm āşināyum
Kıyās itme beni biğāne-meşreb
- 4 Şarāb-ı la‘lün aldı ‘aql u fikrüm
Ne mümkün olmaya divāne-meşreb
- 5 Derūnum eyle pür-cār-ı haķikat
Faşihī dā’im ol peymāne-meşreb

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Gül-i ruḥum bülbül gibi efgānuma sensin sebep
Hūn-ı eşk-i dīde-i giryānuma sensin sebep
- 2 Cū-yı eşküm şehr-i cismümdc yine tuḡyān idüp
Hāne-i naqş-ı dil-i vīrānuma sensin sebep
- 3 Tūt tabībā nabz-ı maqşūdum senüñ bīmārñum
Şerbet-i vaşluñla çün dermānuma sensin sebep
- 4 Şāh-bāz-ı çeşmüne itdürmek istersen şikār
'Ākıbet pervāz-ı murğ-ı cānuma sensin sebep
- 5 Yine mānend-i Faşihî şāh-ı mülk 'işve idüp
Hil'at-ı ālāyiş-i divānuma sensin sebep

40³⁴

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey kamer-ruḥ āteş-i sūzānuma sensin sebep
Zehi gülsin bülbülüm nālānuma sensin sebep
- 2 Şerr-i 'aşkum taşırup dil mülkini vīrān iden
Bu hevā-yı cünbüşi tuḡyānuma sensin sebep
- 3 Ey tabībā şerbet-i vaşluñ kılarcken

³⁴ Bu gazel sayfa kenarına yazılmış olup büyük ihtimalle 39. gazelin parçasıdır.

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 27a 1 1 Ṭurre-i ṭarrārīnī ruḥsārīna itdūn riḳāb
 2 Zann ider girmiş gören ebr-i siyāha āfitāb
- 2 İçme a'dālarla gel zānū-be-zānū cām-ı mey
 3 Eyleme ben 'āşık-ı dil-ḥastenūn bağrın kebāb
- 3 Yā nice çeşmümde nem sīnemde āteş olmasun
 4 Görinürken baña şelt-ālūlarūndan āb u tāb
- 4 Bāde-i yāḳūt-reng virmezdi bu keyfiyyeti
 5 Olmasa dil teşne-i la'l-i lebūnden feyz-yāb
- 5 Şanma ol ṭūṭi-dilūn vardır Faşihī lükneti
 6 Esmez ayrılmāğa şirīn-zebānından cevāb

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Oldı sūz-ı dil yine sūz-ı ḥumārıyla ḥarāb
 2 Murğ-ı gönlüm oldı āteşdān-ı sīnemde kebāb
- 2 Görmez olduk sāhili deryā-yı mevvāc dīdede
 3 Var ise ğarḳ oldı girdāb-ı sirişke fūlk-i ḥ'āb
- 3 Taht-ı zūlfūnde cemāl-i bā-kemālūn seyr iden
 4 Zann ider ebr-i siyāh içre ṭutıldı āfitāb

4 Çeşm-i nergis olmaz idi haste-i mest-i humār
Bezm-i istiğnāda olmasa gözün mest ü harāb

5 N'ola ayrılmazsa hüsninden Faşihî çeşm-i dil
Tıfıl-ı mektebdür okısun nüsha-i ehl-i kitāb

43

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Her kaçan dāmān-ı vaşl-ı yāri būs itse rakīb
Çāk olur dest-i taḥammülde girībān-ı şekīb

2 Ğamze-i mest-i mey-i nāz u nigāhı olmasa
Öldürürdi tiğ ile halkı o çeşm-i dil-firīb

3 Dilde sevdā-yı elem geh zehr geh tiryāk olur
Olmasun bīmār-ı 'aşk olan devā-cū-yı tabīb

4 Sükkerin nuḷkumdan añlar ḫālüm ol tūṭi-suḫan
Āh u feryādın güle gūş itdürürse 'andelīb

27b 5 Būs-ı la'l-i yāri eylersen Faşihî ārzū
İste dā'im ni'met-i 'aşkı ilāhiden naşīb

44

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

1 Ser-i gīsūsına 'uşşāk-ı bīdil mübtelādur hep
Anūñ çün cümlesi pā-beste-i bend-i belādur hep

- 2 Hayāl-i būs-ı la‘l-i yār itmez hūn iden çeşmüm
Rakıbe şundığı peymāne-i ‘işret-nümādur hep
- 3 N’olurdu hālüm āyā kahr-ı hışmından dirîğ itse
Baña cevr ü cefāsı māye-i mihr ü vefādur hep
- 4 Vefāya mazhar oldum şanma ey üflāde-i ğamze
Saña imā-yı luflından ğaraż baña cefādur hep
- 5 Ğam u şādī Faşihī zārda bir lahza dūr olmaz
Gelür gider gehī anlar kādīmī āşinādur hep

45

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bāde-i nāb ile pūr olur iken cām-ı tarab
Sākīyā lāyık mı bezmūnde kalam ben teşne-leb
- 2 Bāğ-ı ‘aşkuñda yine tāb-ı ruḡ-ı ālūñ ile
Dāğ-ı hūn-in-i derūnum gül gibi açıldı hep
- 3 Ne nuḡuş-ı eşk-i çeşmüm kaldı ne hūn-ı dilüm
Sīm ü zer yoğ hāk-i pāyūñe ne ‘arz itsem ‘aceb
- 4 Öyle bir nūr-ı mu‘azzamsın ki sen ey bīmīşāl
Devr ider ‘aşk-ı ruḡuñla mihr ü meh ü rüz u şeb
- 5 Saña sultānum I‘aşihī bir muḡabbet itdi kim
Cümle ‘ālem dilber olsa hep seni eyler taleb

46

Müf te i lün fā i lün müf te i lün fā i lün

- 1 Vā'de-i vaşl eylese ol şeh-i 'ālī cenāb
Mest-i mey-i nāz olup eylese ref'-i hicāb
- 2 Ben dil-i şūrīdeye va'de-i vaşl eyleyüp
Pend-i raķibe uyup eylemese ictināb
- 3 Būse-i la'l-i leb-i nābını itse 'aḫā
Teşne-fezā olmağa isterüz andan şarāb
- 4 Ol şeh-i rif'et-güzīn luḫfile etse nigāh
Mümkin idi eylemek aña dilā intisāb
- 28a 5 Ebr-i sefīde girer māha döner gūyiyā
Alsa kaçan destine ol güzeli cāme-h'āb
- 6 İki elin rūyına koyıcaķ ol tāze-rū
Raḫle-i semīnine koydı şanurlar kitāb
- 7 Luḫf-ı nesīm-i İudā saña Fasīḫī esüp
İḫāne-i ümmīd-i dil bir gün olur fetḫ-yāb

47

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Bāğ-ı kūyuñda gül açıl gül gibi ey gonce-leb
Reng-i rūyuñ kı l fiğān-ı 'andelībāna sebeb

- 2 Kākül-i ‘anber-feşānuña giriñlār olalı
Zulmet-i hicründe qaldı gönñlümüz mänend-i şeb
- 3 Al-ı ruhsāruñda hāl-i ‘anberinüñ güyiyā
Pās-bāndür gülşen içre şanki dilber-i ‘Arab
- 4 Mest-i cām-ı nāz olup kırdı geçürdi ‘ālemi
Virme cānā ğamze-i hūn-h‘ārīna tıg-i ğazab
- 5 Ol güneş-çehr[e] Faşihī ‘arz-ı didār eyleyüp
Bāğ-ı dilde miv[e]-i maqşūdum olmaz mı ‘aceb

48

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 İjāmeñ silicek ağızına ey şūh-ı şeker-leb
Sürdi didiler mühr-i Süleymana mürekkeb
- 2 Āzurde iderse müje-i hārharā şem
Gül ruhlarıla bakmasam ey şūh-ı mā-i Dübb
- 3 Teşrif ide ğam-hānemüz’ol³⁶ tıñ-ı dil-ārā
Yā Rab yine cum’a gel açılmaya mekteb
- 4 İtdi beni sūz-ı ğamı dünyāda pür-āteş
‘Uqbāda ‘azāb itme kerem kıl baña yā Rab
- 5 Sen kimselerün meşrebini sorma Faşihī
‘Alemd e yeter cām-ı muhabbet saña meşreb

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ateş-i ‘aşkuñda murğ-ı gönñüm olduca kebāb
Eşk-i çeşmüm eyledün bezm-i hayālünde şarāb
- 28b 2 Her kaçan mest olsañ ey meh-rū şarāb-ı nāz ile
Şevk-i la‘lūñ ol gice eyler beni mest ü harāb
- 3 Cennet-i kūyuñda gel şun kevşer-i la‘lūñ baña
Dūzah-ı nār-ı ğam-ı hieründe çok çekdüm ‘azāb
- 4 Şol kadar yaşum firāvān eyledün kim ey perī
Kūh-ı ğamda başum oldu iki gözli āsiyāb
- 5 Sāye-gā[h] şaymazsın ‘ālemde Faşihī zārīñ
Zerre deñlü bārī luḡl it ey cemāli āfitāb

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey perī rūhsārīña gisūlaruñ itme niķāb
Girmez oldu şubha dek encüm gibi çeşmüme h̄āb
- 2 Şerbet-i feyz-i lebüñle n’ola mest olduksa biz
‘Aşıkuz bir kaçre meyden oluruz mest ü harāb
- 3 Sākiyā akdı şurāhiden yine cām-ı sefid
Şan açıldı cāme-i Cem ey şeh-i ‘ālī-cenāb

³⁵ “gam-hānemüzce ol” sözcükleri, vezin gereği “gam-hānemüz’ol” biçiminde okunmalıdır.

- 4 Sinede dāğ-ı ğam-ı hūn-in-i āteş tābumuz
Eylerez her gün sipih-r-i aşk-ı yāre āfitāb
- 5 Gel ḥabībā revzen-i çeşmümde gözler cān seni
Hasretūñle ḳalımadı mevtā gibi cismümde tāb
- 6 Zāğ-ı ağıyāra yeter luḫ itdūñ ey ṫūḫ-ı kelīm
Luḫ ile eyle baña bir gün ḫitāb-ı müstetāb
- 7 Zaḫme-i vaşlūñ ṫılısını ey per-i dīnārımış
İremez siḫir niyāz ile Faşih-i feth-i bāb

51

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā ilūn

- 1 Yine ‘id oldı çıkar maḫbūblar meydāna hep
‘Aşık-ı üflādeler durur yine seyrāna hep
- 2 Mālik itse māl-ı Ḳārūna beni bār-i Ḥudā
Ḥarc iderdüm naḫd-i ‘ömrüm-veş reh-i cānāna hep
- 3 Ol şeh-i maḫbūb-ı ‘ālem ‘azm-i gül-geşt eylese
Mübtelālar reh-güzārına durur siph-rāne hep
- 4 Ol kemān-ebrū çıkarsa yine oḫ meydānına
Tir-veş ‘uşşāk-ı bītābın atar yābāna hep
- 29a 5 Bāde-i nāz ile mest olmuş Faşih-i hūblar
Ruhları rengin olup dönmiş gül-i ḫand[ā]na hep

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün

- 1 Vişāl-i dilbere harf-i ricā geçer mi 'aceb
Nişān-ı maṭlaba tır-i du'ā geçer mi 'aceb
- 2 Kelām-ı zāhiri olmaz güher-şinās-ı hüner
Pür şîr-i nāsūd müdde'ā geçer mi 'aceb
- 3 Niğāh-ı mest gibi ser-girān-ı nahvetdür
Şarāb-ı 'işveden ol bivefā geçer mi ['aceb]
- 4 Fütādesini ider pāy-māl-i istiğnā
Beni başar da o şūh-ı cefā geçer mi 'aceb
- 5 Faşihî yekke-süvār-ı zebānı geçmeden*
Kemiyet-i tab'-ı ma'ānî edā geçer mi 'aceb*

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Her dem ğam-ı hierūnle gönlüm şād ola yā Rab
Şehr-i dil-i vîrānumuz ābād ola yā Rab
- 2 Sensin niçe biñ hāne-i vîrāneye mi'mār
Nağş-ı dil-i 'āşık yine bünyād ola yā Rab
- 3 Dil seyr-i gülistān ile hūbānı birağup
Zencir-i ğam-ı dünyeden āzād ola yā Rab

- 4 H yret-zede-i s rr-ı h y l eyleme benden
Bir m rsid-i k mil bulup ir ad ola y  Rab
- 5 G ayetle zeb n olmadayum ejder-i nefse
Lu f it yine senden ba na imd d ola y  Rab
- 6 M tem-ke  id p koyma beni g u e-i gamda
Bi are g n l lu f ile  ad ola y  Rab
- 7 Ders-h ne-i ‘a ku nda t lil gibi Fa ih 
Der-h tir id p ebcedi  st d ola y  Rab

54

Me f  i l n me f  i l n me f  i l n me f  i l n

- 1 Dil  var bezme s ki-i  af -bah un ayağın  p
Zar fetle  ar b-ı n bına leb ur tu ağın  p
- 2 O y r-ı meh-cebin n g n e la‘lin b s idem dirsen
Dil  mir’ t-ı bahtun y z tutar ise ya ağın  p
- 3 G r p ha t-ı siy hın  odılar elden ru -ı y rı
Ayağın d şmes n ol n shayı  aldur vir ağın  p
- 4 Yeni ‘a ık olup simin bel nde t ze d ğ yatmı 
Elin  pmek bah ne eyle evvel t ze d ağın  p
- 5 Gelirse h ne e ol  fit b-ı h sn-i ‘ lem-t b
Fa ih  s ye-ve  d   h k-i p yine ayağın  p

55

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Dil ü cānı yine bir la'li ğonçe-fāma virdüm hep
Ben ol mestāneyüm naqd-i ħayātum cāma virdüm hep
- 29b 2 Cihānı görmez oldum ğanze-i cānāna baķmaķdan
Cellād³⁶-ı çeşmümi ol tığ-i ħün-āşāma virdüm hep
- 3 Ne deñlü şabr-vārem taķammül var ise bende
Yine gönlüm gibi bir gözleri bādāma virdüm hep
- 4 Ķad-i bālāña mağrūr olma ağlatma beni cānā
Sirişķi çeşmümi sen serv-i sehī-endāma virdüm [hep]
- 5 Faşihī ārzü-yı būs-ı la'li ile maĥv oldum
Ben ol mestāneyüm naqd-i ħayātum cāma virdüm hep

56

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Ey ķāmeti nev-serv-i ħurāmān-ı kıyāmet
Ey ruĥları hem-reng-i ğülistān-ı kıyāmet
- 2 Ey turreleri tıre-i ser-çeşme-i ħayvān
Ey ħüsni çerāğān-ı şebistān-ı kıyāmet
- 3 Dollāb-ı felekde ķamer-i ħüsniñce taķsīn
Ey şūreti āyine-i devrān-ı kıyāmet

³⁶ “Cellād” sözcüğü vezin gereği “Celād” biçiminde okunmalıdır.

4 Çeşm-i siychüñ mahv ider ‘uşşâkı amânsız
Ey her nigchi ğamzesi fettân-ı kıyâmet .

5 Dāmānuñi kıoymaz hele ey şüh Faşihî
Tâ olmayıcağ mahşer-i meydân-ı kıyâmet

57

Mef ū lü me fâ î lü me fâ î lü fe ū lün

1 İtdüm dili sevdâger-i bâzâr-ı muhabbet
Kâsıd mı olur emti‘a-i kâr-ı muhabbet

2 Kâat’ olsa da rişte-i ümîd-i vişâli*
Elbette kalur arada âşâr-ı muhabbet

3 Bülbül gibi kan ağlayalı bâğ-ı belâda
Her dem gözime gül görünür hâr-ı muhabbet

4 İhayret-zede-i haţî-ı ğubârũñ ola[lı] dil
Def’ olmadı keyfiyyet-i esrâr-ı muhabbet

5 Seyr itmez idüm gülşen-i ‘aşkınd[a] Faşihî
Dāmānumı tutmasa eger hâr-ı muhabbet

58

Mef ū lü me fâ î lü me fâ î lü fe ū lün

30a 1 Pür-dâğ idicek sînemi bu nâr-ı muhabbet
Şandum ki açıldı yine gülzâr-ı muhabbet

- 2 Nār-ı ğam ile gāhıce yaķar yıķar ammā
Vırāne ķomaz ‘āşıkı mi‘mār-ı muħabbet
- 3 Mir’āt-ı dili jeng-i sevdādan idüp āri
Gösterdi baña şāhid-i dīdār-ı muħabbet
- 4 Pür olmayıcaķ ‘arsa-geh-i maħşer-i ferdā
Huşyār olamaz bir daħi mey-h‘ār-ı muħabbet
- 5 Elbet yetirür menzil-i maķşūda Faşihī
Bu rāh-ı temennāda sebük-bār-ı muħabbet

59

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Mest itmez idi gönlümi şahbā-yı muħabbet
Āşifte-dimāğ itmese sevdā-yı muħabbet
- 2 Geh ‘arbede-i ğam gehī cemiyyet-i aġyār
Eksik mi olur ‘āşıķa ğavġā-yı muħabbet
- 3 Keştī-i dili gāhī ider cezb gehī red
Cūş eyleyicek mevce-i deryā-yı muħabbet
- 4 Çok vardı gönül mes’eledān-ı ğam-ı ‘aşķa
Feth olmadı bu müşkil-i ma’nā-yı muħabbet
- 5 Mustāġnī iken Yūsuf-ı ümmīd Faşihī
Dāmenine şarıldı Zelihā-yı muħabbet

60

Me fā i lün me fā i lün me lā i lün me fā i lün

- 1 Dilā sulṭān-ı ‘aşk-ı yār[a] itdüm şadr-ı sīnem taht
Çeker tîğ-i nigāh-ı ğamzesiyle nice olmaz taht
- 2 Ne denlū kuvvet-i bāzū-yı ‘aşkum ola pür-ķudret
Çekilmez hulle-i ebrūları olmuş kemān-ı saht
- 3 Kaçan bir dāğ-ı hūnīn itse sīnem āteş-i ‘aşkuñ
Kemiyet-tab‘uma ğüyā olurdı bir mücevher raht
- 4 Dilā sen devlet istersen tūrūñ kemāl itme*
Ma‘ārif fā‘ide virmez keşide olmayınca baht
- 5 Faşihī sīnem ol şūhuñ ğamıyla şerhalanmışken
30b Ciger tîğ-i nigāh-ı ğamzesiyle nice olmaz laht

61

Fā i lā tün lā i lā tün lā i lā tün lā i lün

- 1 Eylemiş cānā fūsūn-ı fitne-i çeşmūñ be-dest
Olma ‘ālemde şarāb-ı nāz ile tekrār mest
- 2 Mübtelālar ‘aks-i ruhsāruñ derūna naķş idüp
Oldı her bir hātır-ı vīrānc beyt-i büt-perest
- 3 Zümre-i hūbān içinde bī-bedel maħbūbsın
Görmedüm bir saña beñzer eyledüm dünyāyı geşt

- 4 Tāzeler şanma felek şebnemle berg-i ğonceyi
Rūyuña öykündiğiçün recm idüp eyler şikest
- 5 Oğşamağ ister Faşihî ey melek-simā ruhuñ
Hiç irür mi şüret-i hürşide ‘ālem tā-be-dest

62

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fa i lün

- 1 Kenār-ı gülşene geldükce ey serv-i sehî-kāmet
Kıyāmetden ‘alāmetler görür ‘uşşāk-ı birāhat
- 2 Pür itseydi bu deyr-i ‘ālemi taşvîr ile Bihzād
Şehā bulduramazdı resmüne bir vechile şüret
- 3 Ruḥ-ı aluñda zülfün şāneden pür-ḥam olur şanma
Mişāl-i sünbül-i ğarrā getür ḥarr-ı āteşe taḳat
- 4 Faşihî-veş görüp bir³⁷ ḳatreden mest olmada ‘uşşāk
Şarāb-ı la‘l-i nābuñda nedür āyā bu keyfiyyet

63

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Baḥr-ı eşküimde görünmez çeşmüme şehri büyüt
Görinür ancağ ḥayāl-i ḥançerün mānend-i İḥüt

³⁷ “bir” sözcüğü metinde “pir” biçiminde yazılmıştır.

- 2 Reng-i rû-yı dilbere ‘âşık nice âh itmesün
Fasl-ı gülde bülbül-i şürîdeye düşmez sükût
- 3 Ğayre bezl it sâkiyâ cām u kebābuñ ‘âşıkā
Yetişür hün-ı dil ü ğam tūşe kıt-ı lā yemūt
- 4 ‘Âşık-ı ehl-i suḥandan eyleme ḥüsnün dirîĝ
Tūḫ-i güyâ sözi âyînesiz bulmaz şübüt
- 5 Eglenür gönüm Faşihî bu ḥayāl-i yār ile
31a Tā ḫutınca ḥalkā-i çeşmüm buyūt-ı ‘ankebüt

64

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 ‘Âşık idemez ğamze-i cānān ile ülfet
Mümkin mi [ki] ide iki fettān ile ülfet
- 2 Bezmine o sulṫān-ı cihānuñ nice varam
Kim idebilür āteş-i sūzānıla ülfet
- 3 Bir lāle-ruh ‘aşkıyla döner ‘âşıkā beñzer
Pervāne kaçan itse çerāĝān ile ülfet
- 4 Kūyında ğam-ı būs-ı lebiyle kalan eyler
Mey-hāne-nişīnān gibi yārān ile ülfet
- 5 Gerdānına taşvīr-i leb itmişler o şūḫuñ
Var ise ider zümre-i nādān ile ülfet

- 6 İtmeñ o melek-çehreyi dā'ir[e]ye da'vet
Mānend-i perī eylemez insān ile ülfet
- 7 Tedbīr-i halāş-ı kef-i cevr itdi Faşihī
Dāmānumuz itdükce girībān ile ülfet

65

Me' ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Ey māh-cebīn āşıka geh 'arz-ı cemāl it
Āyīne-i hüsnüñ ile izhār-ı kemāl it
- 2 Kañ ağlayayum bülbül-i şūrīde gibi ben
Mey iç ruh-ı pür-tābuñi gülden dahi al it
- 3 Bildüm ğam-ı zülfüñle giriñār-ı belāyum
Ahvāl-i perişānumı ki bārī su'āl it
- 4 Dünyāda tutup zor ile bir būseñi aldum
Ey şüh-ı cihān bendeñe luṭf eyle helāl it
- 5 Biçāre Faşihī kuluñ olursa kapuñda
Miñnet-zede başın seg-i kūyuña sıfāl it

66

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Dilrübā zümresine şimdi o mehdür vāriş
 Tāb-ı zulmāt-ı dile oldı cemāl-i bā'is
- 2 Duhter-i rezle gelüp sāķi-i gül-ruh bezme
 Bu şalābetle ara yerde ben olsam şāliş
- 31b 3 Bivefālīķda olur nāmı o şūhuñ mezkūr
 Olamaz anuñıla bu zen-i dünyā bāhiş
- 4 Ezelidür nigh-i yār ile ülfet ey dil
 Degül erbāb-ı ğama feyz-i muħabbet hādis
- 5 Şehr-i 'ālemdē Faşihī añā akrān olmaz
 Dilrübā zümresine şimdi o mehdür vāriş

67

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Serv-i dil-cūlar ider sen ķadd-i bālā ile baħş
 Eylemek mümkin isc sidre-i Tūbā ile baħş
- 2 Fenn-i āzār-ı ğazāb 'ilmīni tekmiñ ideli
 Bivefālīķda idersin zen-i dünyā ile baħş

- 3 Sākiyā virmededür 'āşıkā keyfiyyet-i 'aşk
N'ola eylerse lebüñ cām-ı muşaffā ile baḡs
- 4 Ne kadar inlese de meselc-i 'aşkı hezār
İdemez yine dil-i āşık-ı şeydā ile baḡs
- 5 Dir tekellümde raķib ile Faşihî[yi] gören
İdemez zāğ-ı siych bülbül-i şeydā ile baḡs

68

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 N'idem sevdā-yı hıcre ḡaṭṭ u zülfi-tār olur bā'is
Beni öldürmege gūyā ki mūr u mār olur bā'is
- 2 Dökerse seyl-i eşki pāyüñe 'āşıklar incinme
Nihāl-i berg-i bār-ālūde cūy-bār olur bā'is*
- 3 Beni ey gül-ruḡ inleṭdi ḡurāş-ı cānıla a'dā
Fiğān-ı 'andelīb-i zāra her dem ḡār olur bā'is
- 4 Bu şūr u fitneden āsūdegī mümkün mi 'ālemde
Nigāh-ı pūr-teğāfül dīde-i mekkār olur bā'is
- 5 Faşihî dīdeden seyl-āb-ı ḡūn-ālūda rizān it
Vişāl-i dilbere zīrā hemān dīnār olur bā'is

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Kaçan hier ü ğama ol ğamze-i bîdād olur bā'is
Beni öldürmege gūyā iki cellād olur bā'is
- 2 N'ola itdürse her āh-ı enīnüm ger yem-i cūşı
Yemi mevc-i telāṭum itmege hep bād olur bā'is
- 3 N'ola ḥaṭṭuñ görüp dil nağme-senc-i şevk-i āh olsa
Fiğān-ı 'andelibe gülşen-i ābād olur bā'is
- 4 Çerāğ-ı ğam nesīm-i şubḥ-ı luṭfuñda sögündükce
Uyandurmağa ol şeb āh-ı āteşzār olur bā'is
- 5 Faşihī 'aşk-ı cānāna muḳārrin ol kemāl öğren
Ki zīrā şan'atuñ irşādına üstād olur bā'is

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Olduñ ğam-ı 'aşkuñ ile bīmārıma bā'is
Ol bārī ṭabībüm yine tīmārıma bā'is
- 2 Her nuṭkum ile itmedeyüm mürdeler ihyā
La'lüñ olalı şı'r-i güher-bārıma bā'is
- 3 İnkār ider idüm ṭaleb-i buse-i la'lüñ
Keyfiyyet-i mey olmasa ikrārıma bā'is

- 4 Ümmid iderüm tūḫī gibi sükker-i la'lūñ
Mir'āt-ı ruḫūñ olalı güftārıma bā'is
- 5 Endiše-i zūllūñ olur eglence Faṣīḫī
Her ḫalkası ger olmasa eskārıma bā'is

71

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Kaşlaruñ müjgān-ı 'izāra çeker mi ihtiyāc
Ol kemān hiç tır-i hūn-h'āra çeker mi ihtiyāc
- 2 Dā'imā bi-ḫükm şeh-i cellād-ı çeşm 'āşıkı
Tığ-i ğamla öldürür dāra çeker mi ihtiyāc
- 3 Şūret-i naqş-ı ḫayāl-i yarı taşvīr itmege
Her müjem pergāra cedvāra çeker mi ihtiyāc
- 4 Katre-i hūn-āb ile teshīr idenler ol şehi
Sübḫa-i mercān u şeh-vāra çeker mi ihtiyāc
- 5 Ey Faṣīḫī ceyš-bāzı ğamzesiyle cem' ider
Ḥān olan şemsīr-i Tātāra çeker mi ihtiyāc

72

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 32b 1 Oldı eşk-i çeşm hūn-pāş-ı güher-zā mevc mevc
Olıcak ruḫsār-ı cānān mihr-āsā mevc mevc

- 2 Ebrdür şanma şua'-ı mihr ile emvâc-hîz
Hî'âce-i dehr 'arz ider âfâka hâr[â] mevc mevc
- 3 Sebze-reng hâre giyüp şalındı bād-ı nâz ile
Şandum oldu yaşıl olmağda deryâ mevc mevc
- 4 Dökdi zülfîn üstüh'âna ol perî 'üryân olup
Birbirine girdi oldu yine deryâ mevc mevc
- 5 Baħr-ı şî'rüm olıcağ zînetde şî'r-i varak*
Bād-ı feyz ile olur her ħarf imlâ mevc mevc

73

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Saña cānā ben ħadar bir mübtelā gördün mi hiç
Zülfüne bendēn gibi bend-i belā gördün mi hiç
- 2 Ben cefā-cū diyü isnād itmem ey āyine-rū
Söyle sen kendünde dīdār-ı vefā gördün mi hiç
- 3 Gün-be-gün seyr eyledüm cānā per[ī]-peykerlerin
Baña bir ādemlik eyler āşinā gördün mi hiç
- 4 Ğamzeñ ile günde biñ cev̄ idüp eylersin cefā
Bu revîş kendine eyler var cānā gördün mi [hiç]
- 5 Bezm-i 'ālemde dem-ā-dem hūndur nūş itdigün
Ey Faşihî pür-şarāb-ı dil-güşā gördün mi hiç

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i la tūn fā i lūn

- 1 Rūh buldum bezm-i aḥbāb ile itdüm imtizāc
Bād u ḥāk u āteş u āb ile itdüm imtizāc
- 2 Mübtelā-yı şevk-i reng u būs-ı la'l-i yār olup
Mest-i 'aşkum bāde-i nāb ile itdüm imtizāc
- 3 Bāna ḳalmışdur temāşā-yı cemāl-i dilrübā
Şūret-i mir'āt-ı pūr-tāb ile itdüm imtizāc
- 4 N'ola dendān-ı leb-i cānānı vaşf itsem müdām
Tab'-ı pāk-i dürr-i nāyāb ile itdüm imtizāc
- 5 Gel dime ol çeşme nergīs yāri itmezsen ḥayāl
Ey Faşihī ḳanḳı şeb ḥ'āb ile itdüm imtizāc
- 33a

Mef ū lū fā i lā tū me fā i lū fā i lūn

- 1 Sevdā-yı ḥatt u fikri gibi itdi bīmizāc
Şīr ū şeker ki bāna ḫabīb idemez 'ilāc
- 2 Şevk-i ūmīd-i vaşluña 'uşşāḳı cem' olup
Bulsun ḳumāş-ı ḫūsni dahi gün-be-gün revāc
- 3 Ser-mest-i cām-ı 'işve o ser tıgdür be-kef
'Uşşāḳa çeşm-i ḡamze ile virdi ihtilāc

4 Ol şūha n'ola naqd-i dilin virse her raķīb
Sultān-ı Rūma virmededür kāfirān harāc

5 İtdi Faşihī yār için aġyāra ilticā
İtme İlāhī kimseyi nāmerde ihtiyāc

76

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

1 Hudā virmiş kimine kand u güllāc
Kimisin eylemiş bir nāna muhtāc

2 O Rezzākuñ kemāli kudreti çok
Kulın gec kor velākin hiç komaz ac

3 Kimine giydürür köhne külāhı
Kimine atlas u sammürdur tēc

4 Kimin teşne helāk eyler cihānda
Kimin deryā gibi eyler pür-emvāc

5 Bu der-bende gelen sevdāgerān hep
Peşin kālā-yı 'ömrinden virür bāc³⁸

6 Kimine çekdürür devlet kemānın
Kimin tır-i cefāya eyler imsāc (?)

7 Ne denlū bīkes eylerse Faşihī
Der-i luţfūndan itmez yine iħrāc

³⁸ "bāc" sözcüğü metinde "pāc" biçiminde yazılmıştır.

77

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Ey tıfl-ı ḥasen mekteb-i vuşlatda kitāb aç
Gel yine tefe'ül idelüm bize kitāb aç
- 2 Ol şırka-i ḥüsne virüp naqd-i sirişki
Ey dil bu bustān-ı muḥabbetde dolā[b] aç
- 33b 3 Gül-gonçe gibi kulkul itme sükūta
Ben bülbül-i şermendeñe tāze cevāb aç
- 4 Çöz bend-i giribānuñi ey gülşen-i cennet
Dermānde-i hicrān-ı ğam-ı vaşluña bāb aç
- 5 Kıl ḥ'ān-ı vişāl-i keremünle mütena'im
Açdur bu Faşihī kuluñ ey 'ālī-cenāb aç

78

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Bezm-i meyde böle mest itmezdi yārānı kadeḥ
Virmese būs-ı leb-i cānān için cānı kadeḥ
- 2 Döndürür şevk-i lebünle 'aşıqānı zerreye
Olsa evc-i 'işretün ḥürşid-i raḥşanı kadeḥ
- 3 Al-ı ruḥlar bezm-gāh-ı yarı teşrîf cylese
Yine olsa lā[le]zār-ı Cem çerāğanı kadeḥ

- 4 Dest-i sākide döner şahbā ile āyineye
Söyledür tūṭi gibi dem-beste hūbānı kadeḥ
- 5 Ārzū-yı būs-ı la'l-i yār ile mey-hānede
Yutdurur ey dil Faşihīye müdām kanı kadeḥ

79

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Gelicek bāde ile meclis-i cānāna kadeḥ
Beñzedi 'aks-i ruḥıyla gül-i ḥandāna kadeḥ
- 2 Sākīyā ben alurum altıyı şundukca hemān
Dest-i siminūñile destüme şeş-hāne kadeḥ
- 3 Düşdi gūyā ki yine şevk-i lebūñ āteşine
Döndi meclisde hemān 'āşık-ı nālāna kadeḥ
- 4 O şehūñ cām-ı leb-i la'lini būs eyleyeli
Beñzedi sāğar-ı ser-çeşme-i ḥayvāna kadeḥ
- 5 Pür-ḥayāl itdi dili tāb-ı furūğ-ı meyden
Oldı hem-reng bu şeb şem'-i şebistāna kadeḥ
- 6 Göricek ol kaşı mihrābı niyāz ehli diyü
Biñ rükū' ile sücüd eyledi mestāne kadeḥ
- 7 Mazḥar-ı būs-ı lebi olalı bezm-i meyde
Döndi bir soyı güzel la'l-i Bedaḥşāna kadeḥ

- 34a 8 Didi bu şi'r-i mey-engîze Faşîhî o peri
Görmedüm bu kadehün gibi zarîfâne kadeh

80

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Zāhidā sen şanma kim destümde pür-semdür kadeh
Hem hayāt-efzā-yı dil hem mürde-i gâmdur kadeh
- 2 Tāc-ı gevherdār-ı şāhānı kopardır lu'bile
Güyyā 'ayyār-ı dīvān-hāne-i Cemdür kadeh
- 3 Ehl-i 'aşka sākî-i gül-ruh ayağın öpdürür
Var ise keyfiyyet-i nāzına mahremdür kadeh
- 4 Sākīyā bīmār-ı gām dermānını bilmez tabīb
Tıbb mı gördüm baña Loqmān merhemdür kadeh
- 5 Her gören 'āşık nice dehre Süleymān olmasun
Ey Faşîhî şanur engüştinde hātemdür kadeh

81

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Ser-i küyuñ olalı geştegān-ı 'aşkıla meslah
Derūnum oldı h'ān-ı vaşla āteş-hāne-i maṭbah
- 2 Sirişki çeşmüme nisbetle deryā kaṭredür cānā
Eger bu āteş-i 'aşkıña düşse kül olur dūzah

- 3 Ne hikmetdür dil-i mecrûha itmez vuşlatın merhem
Şarılur sâde pehlû ğayrıya olur dilber-i emlağ
- 4 Ne vâdîdür varursın menzil-i aġyâra her sâ‘at
Kaçarsın ben ğarîb-i zârîni gördükce bir fersağ
- 5 Gönül ol dehr ü ‘aşkı vişâl-i dilrübâdur kim
Faşîhî aña bir scdd-i Sikender ola berzağ*

82

Fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

- 1 Bir sözüñ eyle baña ey la‘l-i şeker-fâm-ı telğ
Nüş ider gelmez dimâğ-ı chl-i ‘aşka kâm-ı telğ
- 2 Vaqt-i vuşlatda dü-çeşmüñ büsedden nemlenmesün
Olmasa pâlüzeye lezzet virür bādām-ı telğ
- 3 Nuğ-ı cān-bağşuñda tā şöyle leţāfet var kim
Gelmez ey şirîn-dehen senden baña düşnām-ı telğ
- 34b 4 Būse virdükce ruhuñdan baña zehr olsun dime
Ey nihāl-i tāze şeflālūdan olmaz kām-ı telğ
- 5 ‘Arz-ı didār it Faşîhiye gehî ey ālitāb
Mīve-i mağşūdı kaldı bāğ-ı dilde hām-ı telğ

Fā i lā tūn fā i lā tūn lā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şem'e-veş gel meclis-i mey-hāneye ey lāle-ruḥ
Döne peymāne döner pervāneye ey lāle-ruḥ
- 2 Cām-ı 'işve çeşmüñi maḥmūr itse der 'akāb
'Aks-i la'lūñ döndürür mestāneye [ey] lāle-ruḥ
- 3 Ateş-i 'aşkuñ derūnum eyledükce dāğ dāğ
Beñzedüm bir kıp kızıl dīvāneye [cy] lāle-ruḥ
- 4 Bezme teşrīf it yine germiyyet-i şahbā ile
Ruhlaruñ dönsün tolu peymāneye ey lāle-ruḥ
- 5 Şiše-i pür-cāma döndürdi Faşihī gözlerin
Gitme luḥf it meclis-i bigāneye ey lāle-ruḥ

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Kendine 'āşık idüp 'ālemi ol dilber-i şūḥ
Çekdürür her birine biñ ğamı ol dilber-i şūḥ
- 2 'Aqlumuz tā bu kadar böyle perişān olmaz
Dökmese gerdenine perçemi ol dilber-i şūḥ
- 3 Kime şekvā ideyin ğamze-i hūn-h'ārından
Öldürür çeşmi ile 'ādemi ol dilber-i şūḥ

- 4 Nāle-i āh ile hayretde kalur bülbül cānā
Gönçe-i gül gibi açınca fem ol dilber-i şūh
- 5 Deste āyine alup hüsnine bakdukça hemān
Añdurur 'Īsā ile Meryemi ol dilber-i şūh
- 6 Ne'mden incindi ise rahm ider idi elbet
Görse çeşmümde eger bu nemi ol dilber-i şūh
- 7 Bezm-i 'işretde Faşihî gibi mahzūn olduk
Basmadı meykedeye mağdemi ol dilber-i şūh

85

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 35a 1 Görinmez çeşm-i ikbāle cemāl-i şahid-i ümmid
Felekde doğmadı vefk-i murādum üzre hürşid
- 2 Ne mümkün şād olam 'ālemde kālā-yı meserretle
Hevā-yı hūb ile geçdi 'ömür hiç görmedik bir 'id
- 3 Eger dest-i kemāl-i kudretüñle çāre kılmazsañ
İjudā yā hānc-i naqş-ı vücūdum kim ider tecdid
- 4 Hudā yā kurb-ı dehr-i perde-i zıll-ı hayāl içre
Nice taḥkīke yüz tutsun benüm bu itdigüm taḥlīd
- 5 Faşihî çeşmüñ it feyz-i hayāl hevāyıla her dem
Cenāb-ı mevce-i girdāb-ı 'aşk-ı halkā-i tevḥīd

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Koy baña nāz eylesün ol şivekār-ı nev-resid
Bülbül-i şüride eyler gül-'izār-ı nev-resid
- 2 Hatt-ı nev-hiz-i cemāl-i yāri seyr it aqlama
Cūy-bār ile olur hatt-ı 'izār-ı nev-resid
- 3 Ah-ı āteşle görindi dāğ-ı sīnem gūyiyā
Bād-ı sūzişle açıldı gül-'izār-ı nev-resid
- 4 Ben nice dem-beste-i hāmūş-ı hayret olayum
İtdi 'aşkum defterin hatt-ı 'izār-ı nev-resid
- 5 Ey Faşihî 'ayn-ı kevşerdür yāhūd āb-ı hayāt
Cān virür 'uşşāka būs-ı la'l-i yār-ı nev-resid

Me fā ī lūn me fā ī lūn fe ū lūn

- 1 Kaşūn mihrāb u minberdür Muḥammed
Cemālūn māh-ı enverdür Muḥammed
- 2 Yüzūn havrā-yı Cennetden nişāndur
Ruḥūn gül-berg-i aḥmerdür Muḥammed
- 3 Kad-i bālā-yı mezūnuñ hayāli
Baña serv-i şanevberdür Muḥammed

- 4 İki cāyındaki zülfi siyāhı
Hezār 'aqlıma perver[dür] Muḥammed
- 5 Faşihîye hayālünle cihānda
35b Vaṭan ğurbet berāberdür Muḥammed

88

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Dilā çün ḥalka bāb-ı İjudādur ḥalka-i tevḥīd
Ḳoma elden ki cāy-ı ilticādur ḥalka-i tevḥīd
- 2 Şalādur bu sa'ādet-gāh-ı 'irfāna gelen gelsün
Ḳurılmış şofra-i ḥ'ān-ı 'atādur ḥalka-i tevḥīd
- 3 Mişāl-i sāğar-ı kevşer duḥūl it teşne-leb ḳalma
Ki Cennet içre ḥavz-ı dil-güşādur ḥalka-i tevḥīd
- 4 Güneş-veş nokta-i devvāre-i pergār-ı ḳudretdür
Anuñ çün ḳuṭba ḥaṭṭ-ı istivādur ḥalka-i tevḥīd
- 5 Faşihî 'āşıka dāmān-ı küh-ı 'aşḳ-ı Mevlāda
Döner bir āsiyāb-ı evliyādur ḥalka-i tevḥīd

89

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Ansa ol Yūsuf cemālüm rağbet-i kār-ı ümīd
Germ ola Mışr-ı melāḥat içre bāzār-ı ümīd

- 2 Serv-veş āzādclik bir çīdclik mümkin ider
Pençegīr-i dāmen-i maqşūd olur hār-ı ümīd
- 3 Seyr-i gül-geşt [isc] maqşūduñ eger gel sīneme
Tāze tāze dāğ ile üşkūfte gülzār-ı ümīd
- 4 Mā'il-i nev-bāde-i luḫf ile bu dil teşne
Yağdı rümmān-ı vişālūñ çün beni nār-ı ümīd
- 5 Nev-bahār-ı hatt-ı nev-rūz-ı ruḫūñ yād eylesem
Zeyn olur gülşen-serāyı ol dem ezhār-ı ümīd
- 6 Ārzū-yı bāğ-ı vaşluñ şevkine ey serv-ḳadd
Dem-be-dem rīzān olu[r] çeşmümde enhār-ı ümīd
- 7 Māni'-i vuşlat olur her dem Faşīḫī ğamzesi
Öldürür bir gün seni ol tīğ-i hūn-h'ār-ı ümīd

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Ben niçe ḳılmayayum nāle vū āh u feryād
Ġamzesi mekr u fūsūn itmede olmış üstād
- 2 Zūlfine mā'il olan nice bula ğayrı rehā
Hiç olur mı kişi ol bend-i belādan āzād
- 36 a 3 Ġamzesi tā o ḳadar mā'il-i hūn olmaz idi
Gözlerin eylemese silḫriyile ḫās-ı fcsād

4 Rūzgār ehl-i dilūñ istese cem'iyetini
İjirmen-i bahtımı itmez idi her dem berbād

5 Açılur bahtı Faşihî dil-i biçärelerüñ
Perde-i zülfini bād eylese bir kere güşād

91

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

1 İtmezüz çarh-ı denīnūñ kerem ü luṭfin ümīd
Giydürür tāc yerine başumuza ebr-i selīd

2 Țokuza çıkdı denilikde çün adı felegün
Ġayrı mümkün mi saḥāvetde dönüp ola ferīd

4 Rūzgāra nice ḥaşm olmasın erbāb-ı kemāl
Dā'imā ḥük beyābāna döker tāze pelīd

5 Eylcrüm meykedede pīr-i ruġān ḥürmetini
Olmazam ṭā'ife-i zāḥid-i nādāna merīd

6 'Aşık-ı mā'il-i 'işret neresinden ala feyz
Gülşeni baña felek eylemede nār-ı şedīd

7 Ele cellād-ı felek alalı şemşīr-i cefā
Bīgüneh itdi nice 'aşıq-ı nā-şādı şchīd

8 Def'-i ūbāra Faşihî bu felek ise scheb
Ġayrı 'ālemde ne ikbāl ere ne baht sa'id

92

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bāğ-ı ‘ālemde güleydi ehl-i derd
Ser kıomazdı bālīş-i hār üzre verd
- 2 Gelmemişdür şem‘-i bezmūñ başına
Bu felekden çekdigümüz germ ü serd
- 3 Kānde varsağ görürüz biz dā‘imā
Rūzgār-ı bīvefādan rū-yı berd
- 4 Şem‘-i ‘aşka yanmak istersen dilā
Kendiñi pervāne-mānend eyle merd
- 5 Kim kaçar ise Faşihī ‘aşkıdan
İstemez dermān degüldür ehl-i derd
- 36b

93

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Çünkü ol şūhuñ yem-i ‘aşkınd[a] sāhil nā-bedīd
N’ola dā‘im anda olsa zevrağ-ı dil nā-bedīd
- 2 Kıl hazer cānā feleklerden geçer kılmaz karar
Tīr-i āh-ı ‘āşıkā olmağda menzil nā-bedīd
- 3 Nağş-ı pā-yı nağa-i Leylā gibi Kays-ı dile
Oldı ol şeh vāde-i vuşlatda maħmil nā-bedīd

- 4 Niçe cānlar ğamze-i cānānla maqtūldür
Tığ-i pür-hūn āşikār ammā ki kıtīl nā-bedīd
- 5 Çeşm-i raġbetden Faşihī dūr olup olmaz ‘ayān
Ġayrı olsa ğam mıdur ‘irfān-ı kāmīl nā-bedīd

94

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bıkemer āġūşa alup yarı aġyār-ı pelīd
Düşmede girdābdan girdāba keştī-i ümīd
- 2 Kāfir-i çeşmi beni öldürse kıymam ‘aşkıını
Dūr olmaz nūrdan Allah için olan şehīd
- 3 Penbe ile dāġ-ı hūnīnüm kaçan setr eylesem
Gūyiyā kim āfitāb üzre gelür ebr-i sefid
- 4 Hatt-ı ber-āver idüp ey nev-reste gülūñ şun‘ ile
Defler-i hūsnūñ debīr-i çarh ider āhir resīd
- 5 Sen Faşihī öğerek çarha çıkardūñ ol mehi
N’ola olsañ ‘ālem-i şehr-i ma‘ānīde ferīd

95

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ağlayup ‘aşkuñla düşsem eylesem āhum ziyād
Görinür çeşmümde yer yer āb u āteş nār u bād

- 2 Ser-güzeştüm şafha-i çarha sığmaz yazsalar
Olsa da eşcār-ı ‘ālem hāme deryālar midād
- 3 Görmedüm hüsni-i vişālin ey nesīm-i āh-ı dil
Tiz iriş luḫf it niḳāb-ı cevri ni eyle güşād
- 4 Murğ-ı hüsni eve-i ḫasretde dil-i āvāreye
Vālih ü ḫayrān u nālān oynadur mānend-i hād
- 5 Ey şeh-i ‘ālem Faşihīye çeker tiğ-i ‘āzab
Ġamze-i cellād-ı bīdāduñ elinden dād dād

96

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Kcsdi yaşum gelicek ḫatṫuñ geçüp çağ-ı ümīd
Bir çemenzār-ı müferriḫ oldı ırmağ-ı ümīd
- 2 Dil hümā olsa dahi bāz-ı nigāhuñ şayd ider
Hiç ne mümkin pençesinden ḫurtula zāğ-ı ümīd
- 3 Ārzū-yı seyr-i rū-yı āteşinūñle şehā
Sīne-i ‘uşşāḳa güldür penbe-i dāğ-ı ümīd
- 4 Gelse būy u reng-i ḫadd ü zūlf-i dilber ḫātıra
Lāleler sūnbüller ile zeyn olur bāğ-ı ümīd
- 5 Tāb-ı rū-yı vaşluñ ḳılma Faşihīden dirīğ
Ḳalmasun ey mihr-i ‘ālem bī-żıyā bāğ-ı ümīd

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 N'ola itsem haṭṭ-ı nevcle ruḥ-ı cānāna pesend
 İlälelendükce iderler meh-i tābāna pesend
- 2 Nīm-nigāh ile olur murğ-ı dili olsa hümā
 Şāh-bāz-ı naẓar-ı ğāmze-i cānāna pesend
- 3 Bîtekellüf leb-i cānānı öpersin her dem
 Saña bîñ cān ile ey sāğar-ı peymāne pesend
- 4 'İd irüp ol meh-i tābānı görüp dolābda
 İtdi 'āşıkları āyīne-i devrāna pesend
- 5 Göricek haşmet-i hüsn ile Faşihî yine sen
 İtdün ol velvele-ārāyiş-i hūbāna pesend

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Nüşa-i hüsnünde elfāz-ı vefā var ise şāzz
 Hilkātūñ metninde ḥarf-i istisnā var ise şāzz
- 2 Nokta-i mevhūme-i baḥş-i dehānuñdur sebeb
 Handeden cüz-i tecezzāya riyā var ise şāzz
- 3 İhtilāf-ı emşile gibi muḥālifdür işūñ
 Maşdar-ı su[n]'uñda ger isme vefā var ise şāzz

37b 4 Ne Sikender gördi mişlün ne Felâṭün-ı zamân
Sen kadar âyîne-i 'âlem-[nümâ] var ise şāzz

5 Rūḥ-bahşāsın Faşihî nağme-i i'cāz ile
Sen kadar bir sāğar-ı şîrîn-edā var ise şāzz

99

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

1 Gerekdür yāre nāme yazmağa gül gibi ter kāğad
Şunılmaz sāğar-ı pür-mey gibi sultāna her kāğad

2 Kıyās itmeñ çekilür şafḥa-i dīvāna sürḥ cedvel
Çeker 'aşkuñla cānā sinesine şerḥalar kāğad

3 Yazılsa kūyuña bir nāme gūyā ārzū ile
Açar pervāza Bağdādî kebüter gibi perr kāğad

4 Ne ağıyāra inan ne nāmesine i'tibār eyle
İki yüzli münāfiḳdur virür yañlış haber kāğad

5 Faşihî бүkdi ḳaddüm Şāma gitdi ol hilāl-ebrū
Ḥaḳiḳatsiz imiş göndermedi barmaq kadar kāğad

100

fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Yokdur ey dil 'ālem içre la'l-i dilberden leziz
'Aşıḳa her būsese ḳand-ı mükerrerden leziz

- 2 Āb-ı şār-ı gönçe-i gül buse-i rū-yı teri
Cennet-i vaşlinda cām-ı la'l-i kevserden leziz
- 3 Türş-rū gösterse ol meh-pāre bezm-i 'āşıkā
Telh-i düşünāmi olur halvā-yı sükkerden leziz
- 4 Bā'is-i gül-çin-i vaşl-ı bū-yı la'l-i yārdan
Devr-i 'ālemde olu[r] mı cām-ı sāğardan leziz
- 5 Hiç düşürmezsin leb-i cānānı ağızından müdām
Ey Faşihī her sözün şehd-i muḩatardan leziz

101

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 'İzār-ı āteşinün üzre cānā şanma kāküldür
Gülistān-ı bihişt içre açılmış taze sünbüldür
- 2 Unutdurdı hayāl-i la'l-i cānān bezm-i dünyāyı
Ḵıyās itmeñ beni mest eyleyen keyfiyyet-i müldür
- 38 a 3 Niyāz ile güşād olur mı kenz-i sine-bend-i yār
Niçe ḩufl-ı muḩalsam ile beste fetḩi müşküldür
- 4 Der-āgūş-ı kemer-bend-i hayāl-i yār ile ḩaşum
Miyān-ı cūda güyā iki gözlü bir siyeh püldür
- 5 Riyāz-ı vuşlatuñda bülbül-i şūrıdeye döndi
Faşihī ki yeter ağılatduñ ey ruhsarı gül güldür

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Tāl'at-ı hūsnūnle bu şevk-i cihān tezyīn olur
Haşre dek şevkūnle ey meh-pāre şc[h]rāyīn olur
- 2 İy gözi āhū heves-perverd-i bū-yı kākülūn
Genc-i ğamda nāfe-veş hūnīn-dil müşgīn [olur]
- 3 Nice feryād itmesin bīdār olup her şeb hezār
Dā'imā hār-ı cefā gül-ğonçeye bālīn olur
- 4 Tāb-ı ruhsāruñ n'ola zūlfūñ iderse ham-be-ham
Āteşe sūnbül taḥammül eylemez pür-çīn olur
- 5 Sū-be-sū eyler ziyāde girye tāb-ı sīneyi
Şanmañuz tūfān-ı āteş āb ile teskīn [olur]
- 6 Va'de-i vaşluñla ölsek ey tūñi-suḥan*
Her sözüñ la'l-i nemek-rizūñ kadar şīrīn [olur]
- 7 Seyr idüp dīvān-ı hūsnūñ şī're āġāz itsem
Maḫla'-ı ebr[ū]ñ ile bir sözüñ tazmīn olur*
- 8 Sīhr idersen keşf-i ma'nā cyleyüp eş'ār ile
Ey Faşīhī ṭab'-ı mu'ciz-gūyuña taḥsīn olur

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ser-zede hattı 'arız-ı fasl-ı bahār-ı 'işvedür
Perçem-i ham-be-hamları zülf-i nigār-ı 'işvedür*
- 2 Nāz senūn nigāhuña beste-i ihtisāş iken
Ġūşe-i çeşmūn i pür-cāy-ı qarār-ı 'işvedür
- 3 Zülf-i siyekārūn olup leyl fiten-resā-yı dil
Tāb-ı cemāl-i enverūn subh nehār-ı 'işvedür
- 4 Būse-i gülnār-ı lebüñ seyr hişār'andurur³⁹
Mīve-i vaşl o schī-kāmete bār-ı 'işvedür
- 38b 5 Evc-i istignāda o şahnāza bīnevā iken
Naqş-ı rūsūm-ı habsi hep baña kār-ı 'işvedür
- 6 'Aşığı pā-māl ider girse eger rikābına
Şāh-ı levend cilvedür yekke-süvār-ı 'işvedür
- 7 Şimdi Faşihī gibi pervāne-dil yansa n'ola
Pertev-i nūr 'arız-ı şu'le-güzār-ı 'işvedür

³⁹ "hisârı andurur" vezin gereği "hisâr'andurur" biçiminde okunmalıdır.

104

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Çünki harf-i ihtiyārı aġniyā aġzındadır
Dā'im ey dil lafz-ı istignā gedā aġzındadır
- 2 Niçe erbāb-ı haķıķat 'aşķ-ı Hāķdan dem ura
Nükte-i sırr-ı Uudā chl-i riyā [a]ġzındadır
- 3 'Aşķuñā çarh-ı muħabbetde tenüm oldu ġıdā
Üstülh'ānum ġūyiyā murġ-ı hümā aġzındadır
- 4 Bend-i zülfün ile maħfūz oldu naķd-i cān u dil
Şimdi ol ġenc-i muķalsam eķdechā aġzındadır
- 5 Sine-kūb nevbetüm Allah yek dirsem ne ġam
Ķal'a-i dil 'aşķ-ı kāfir mācerā aġzındadır
- 6 Gevher-i nazm-ı Faşihī ezber eyler dilberān
Dāne-i dendān gibi şirin-edā aġzındadır

105

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ģülşen-i ġüsnünde dil murġ-ı şeydāya döner
Geh yanar pervāne şem'-i şeb-ārāya döner
- 2 Mevc-i eşķ ile revān olduķca cānā kūyuñā
Ģözlerüm ķible-nümā-yı fülk-i deryāya döner

- 3 Sākīyā çeşm-i dile gelse hayāl-i la'l-i yār
Gūyiyā destümdeki cām-ı muşaffāya döner
- 4 Şem'-i hüsn-i dilberān resm olsa kalb-i 'āşıkā
Cismi fānūs-ı hayāl-i nūr-bahşāya döner
- 5 El dokunduramaz Faşihī ālitāb-ı rūyına
Bivefālīkda o şeh çarh-ı mu'allāya döner

106

Mef'ū lū fā i lā tū me tā i lū fā i lūn

- 39a 1 Yāruñ cefā vü cevr ü ğamı biñ şafā deger
Çeşm-i nigāh-ı naḥveti yüz biñ vefā deger
- 2 Gīsū-yı yārı ham-be-ḥam itse bu rūzgār
Gūyā kulüb-ı 'āşıkā bir kec-edā deger
- 3 Bārı nihāl-i 'işvedür ol ḳad-i nev-resūñ
Mümkin mi tāze mīvesine mübtelā deger
- 4 Dendānuñı hayāl ile her ḳatre-i nemüm
Dökme zemīne niçe dūr-i bī-bahā deger
- 5 Ğamdur enīsi ehl-i dilüñ ğayrı istemez
Yār-ı ḳadīmi āñā niçe aḳrabā deger
- 6 Yer yer yanarsa şahñ-ı dilüm n'ola āhıla
Zirā riyāz-ı 'aşḳa şabā cā-be-cā deger

- 7 İlhām-ı feyz-i şî'ri Hudā eyleyince baḥş
Ṭab'-ı Faşîhî bîkese hep nev-edā deger

107

Mef ū lü fā i lā tū me fā i lü se ū lün

- 1 Beyt-i derūna dilber-i ra'nā gelü[r] gider
Şan taḥt-gāha bir şeh⁴⁰-i Dārā gelür gider
- 2 Ṭoḳınsa kākülün nesim-i cān dimāğına
Bū-yı şiyem-i 'anber-i sārā gelür gider
- 3 Efkār-ı gisuvān u ḥaṭ-ı müşg-bār ile
Şehr-i derūna leşker-i sevdā gelür gider
- 4 Ṭūfān-nümā-yı eşk-i güher-bār olunca şan
Cerr ü med ile mevce-i deryā gelür gider
- 5 Penc-rūze gonçe-i rāyet için Hāmān
Gülzār-ı 'aşka bülbül-i şeydā gelür gider
- 6 Olmaz netice ṭab'-ı Faşîhiye hem 'adil
Dünyāya nice 'ārif-i dānā gelür gider

⁴⁰ “şeh” sözcüğü metinde “şehi” biçiminde yazılmıştır.

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fā i lün

- 1 Hālî siyehi sūk-ı cemāl-i ‘asīdür
Gīsūsı dilũñ bir ŧeb-i ŧār-ı hevesidür
- 2 Zülfin dağıdur bād-ı [ŧabā] ŧanmañ o ŧũhuñ
‘Uŧŧāk-ı belā-keŧlerũñ ‘ālî nefesidür
- 39b 3 Etlāk-ı viŧāle n’ola itmez ise pervāz
Gīsūyı o tũtî-suhanũñ tel kafesidür
- 4 Hālî degül ise n’ola hiç bang-ı ŧadādan
Dil kâfile-i ŧehr-i muħabbet ceresidür
- 5 N’ola müjesin çeŧmi gibi tutsa Faŧihî
Gülzār-ı hayāl-i ruħ-ı cānān ħasıdur

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Yā Rab bu güzellerdeki ħālet ne belādur
Bu ħüsnile bu ħadd ü kāmēt ne belādur
- 2 Ağyārın elin eline alup gide dā’im
Her bār saña eyleye nisbet ne belādur
- 3 Sevdāyıla ‘ömrũñ geçüp ol zülfi siyāha
İrmedi elim diyü ferāğat ne belādur

- 4 Ğayrılar ile gezdigini görmemek için
Ğurbete çıķup terk-i vilāyet ne belādur
- 5 Yā Rabb ħalāş eyle Faşihī ķuluñi sen
Bir dilber-i biraħma muħabbet ne belādur

110

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Va'd-i vaşl-ı dilrübā efsānedür efsānedür
İ'timād iden gönül dīvānedür dīvānedür
- 2 Düşmen-i ğamdan kaçan erbāb-ı 'aşķa dā'imā
Cāy-ı rāħat ğūşe-i mey-ħānedür mey-ħānedür
- 3 Ateş-i 'aşķa düşen biķārenūñ şehr-i dili
İħaşre dek 'ālemde bir virānedür virānedür
- 4 İļüsni-i cānāna gönül dönüp dolaşursa n'ola
Şem'-i 'aşķa yanıcı pervānedür pervānedür
- 5 İļāk-i pā-yı reh-ğüzārında Faşihī dilberūñ
Cām-ı 'aşķıyla yatur mestānedür mestānedür

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Fİtneler dil-beste-i zülf-i perîşānuñ mıdur
‘İşveler āmāde-sāz-ı taraf-ı çeşmānuñ mıdur
- 40a 2 Farḫ-ı hayretten yelinmez tāb-ı gîrān-ı ğama
Sözi ‘aşka bāzdan kākül mi dānuñ mıdur
- 3 Dāğlarla tîğ-i hūn-h̄ār-ı nigāhuña düşüp
Lāleler çāk-ı der-i kūy-ı şuhedānuñ mıdur
- 4 Hüsni seyr eyleyüp hayrān oldum çeşmine
Bu temāşā gönlümün midür ‘aceb anuñ mıdur
- 5 Her nigāh itdükce bir hançer çekersin kaçdırna
Yā Faşîhî dostum ‘ālemde düşmānuñ mıdur

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Tîğ-i sîr-ābuñ riyāz-ı ‘işveye cūy-ābdur
Gūyiyā kim halka halka cevheri girdābdur
- 2 Vaḫtiyile baḫamaz ruhsārîna üftādegān
Ey melek-simā cemālün mihr-i ‘ālem-tābdur
- 3 Secde-gāh-ı gūşe-i ebrū-yı hem-vā[r]uñ senün
Ka‘be-i hüsni şafā-bahşuñda bir mihrābdur

- 4 Bir kapuyı bend iderse biñini eyler güşād
Hāzret-i Allah efendi fātiḥü'l-ebvābdur
- 5 Nağme-baḥşā-yı suḫūr-ı tār-ı şî'rime kalem
Bir suḫan-sāzum Faşîḥî gūyiyā mızrābdur

113

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Meh-cemālũñ her kaçan mihr-i cihān-tāba döner
'Aşkuñile dide cām-ı bāde-i nāba döner
- 2 İntizār itdükce dergāh-ı felek-'ünvānuña
Ḥasretũñle iki çeşmüm ḥalkā-i bāba döner
- 3 Eşk-i çeşmin aqıdup döndükce dil ruḥsārıla
Gülşen-i çāh-ı zenaḥdānuñda dolāba döner
- 4 Eşk-i çeşmümdede ḥayāl-i ḥalkā-i gīsūlaruñ
Gūyiyā emvāc-ı deryā üzre girdāba döner
- 5 Ey Faşîḥî eşk-i çeşmüm döndürince başumı
İki gözli āsiyāb⁴¹

⁴¹ Metinde dizenin devamı yazılmamıştır.

114

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 40b 1 Didüm aǵyāra o hūrşid baña geldi bu şeher
 Gerçek imiş alınurmuş deliden uşlı haber
- 2 İjānemiz zeyn ider ol şāh-süvār-ı 'işve
 Esh-i tāzī beni pā-māl iderek gelse eger
- 3 Sākī hem-şiresine ümm-i habā'ış virmiş
 Annesi südi o tıfluñ dahi aǵzında koķar
- 4 Bir güzel Arnavuduñ ğamzesidür cān u dili
 Şeyh cevri ile fıfır çeviren hem-çü ciger
- 5 Baña nev-bāde-i şeñlālū-yı vaşluñ yetişir
 Toħm-ı cevr ekmek ile bāğ-ı cihāna ne biter
- 6 İtme hūbānı Faşihī sen o tıfla terciħ
 Bu meşeldür ki kef-i 'ārife bir ğonçe yeter

115

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā'lūn)

- 1 Jāle-i eşkümi mānend-i 'arūs dökme yeter
 Kulaǵuña küpe olsun bu(?) sözüm ey gül-i ter

- 2 Gülşen-i 'işvede ey serv-ķadd aġyār ile sen
Şalınursın dahi başuñda ķavaķ yeli eser
- 3 Hāl-i ruhsārını būs itdigümi söylersin
Ķomaķ ister senüñ ey tıfl-ı dil aġzıña büber
- 4 Beni kettān gibi fersüdeden ey māh çisüd
Fā'ide ister isen Mışr-ı dil[c] eyle sefer
- 5 Ķafes-i tende ider murġ-ı dil ümmid-i lebün
Dir gören turre-i tarrārını tūtiye şeker
- 6 Be-ķavm⁴² cān u dili almasın ol şūh meded
Şabr-ı ārām-ı sükün gitdi gider dahi gider
- 7 Bāġ-ı kūyına yine eşk-i Faşihî irişür
Bu meşeldür ki şu aķdıġı yere yine aķar

116

Me fā î lün me fā î lün me fā î lün me fā î lün

- 1 Miyānuñ gibi itdi vaşl-ı 'uşşāķa hayāl hançer
Anıñ çün ķoymadı bendeñde yarama mecāl hançer
- 2 Muraşşā' cevherinüñ şu'lesi mānend-i āteşdür
Görinür teşnegāna çeşme-i āb-ı revān hançer
- 41a 3 Senüñ tūġüne 'aşıklar nice cān virmesün cānā
Olur reşk-i miyānuñla feleklerde hayāl hançer

⁴² "kavım" sözcüġü vezin gereġi "kavim" biçiminde okunmalıdır.

- 4 Kaşuñ vaşf eyleyüp tîğ-i nigāhuñ medhin itdükce
İder ‘uşşāk-ı pür-zahma şehā ‘arz-ı hayāl hançer
- 5 Ne dem kim gamze-i hün-h‘ār mest-i cām-ı nāz olsa
Faşihî ol şeh-i ‘ālem olur ‘uşşāka dāl hançer

117

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Ateş-i ‘aşk-ı ruhuñ yakduğca baña dāğlar
Zinetüme reşk ider Cennetde bir gül dāğlar
- 2 Dā’imā gözden nihān itme cemālün gül gibi
Şu gibi ahar geçer bir gün bu çağun çağlar
- 3 Şanmañuz kim çeşmine kuhl-ı siyehdür çekdigi
Katl-i ‘uşşākına şemşir-i nigāhın zāğlar
- 4 Dāğlar yakduğca sūz-ı ‘aşk-ı cānān sineme
Lāle-i zār ile oldı güy[iy]ā kim dāğlar
- 5 Eşk-i hüninüm Faşihî dūd-ı āha qarışur
Akmada baħr-ı siyāha şan kızıl ırmağlar

118

Mef ū lū fā i lā tū me fā i lū fā i lün

- 1 Çeşmüm ki müşāhede-i kūy-ı yār ider
Mānend-i kıble-nümā beni yıkar ar ider

- 2 Luṭfuñla eyleme a'dāyı şād-ı merg yeter
Biçāregān gamuñ ölümün ihtiyār ider
- 3 Tünd-i nesim-i āhile āzürde ben degül
Evrāk-ı 'ayş bülbüli tār mār ider*
- 4 Gül tāb u rüy u büy ile nergis nigāh ile
Lāle çemende dāğıyla ifliḥār ider
- 5 Bu mācerā böyle kalursa ger Faşihî*
Her pā-yı servi eşk-revān cūy-bār ider

119

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 O şūhuñ destine peymāne şunsañ gül kıyās eyler
Ne mest-i 'işvedür kim gül şunarsañ mül kıyās eyler
- 41b 2 Ruḥ-ı alında zülfi 'anber-efşānın gören 'uşşāk
Taķınımış bir gül-i şad-berg ile sünbül kıyās eyler
- 3 Şurāhīnūñ kelām-ı mācerā-yı çarḥ-ı devrānın
Gören mestāneler āğāze-i kulḳul kıyās eyler
- 4 Ümīd eyler idi bir būsce-i ḥāl-i siyāhın dil
Tıfildur kōrkar almaz ağına fülful kıyās eyler
- 5 Terennüm itse keyf-i cām ile gülşende ol mümtāz
Faşihî gūş idenler nāle-i bülbül kıyās eyler

120

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Sende ey dil vuşlat-ı cānāna niyyet yok mıdur
Yoksa her gördükce 'arz-ı hāle cūr'et yok mıdur
- 2 Mihr-i hūsnūñ yaqdı ey mihr-i cihān-ārā beni
Zerre deñlü sende aşlā hiç haqıqat yok mıdur
- 3 Her şehūñ 'uşşāka ihsānı vefādur 'ādeti
Sen cefā-pişe misin sende bu 'ādet yok mıdur
- 4 Gözlerüm yaşın akıtmağdan ferāgat itmedūñ
Yoksa ey serv-i schi-kāmet kıyāmet yok mıdur
- 5 Ey Faşihî şem'-i 'aşk-ı āteşin ruhsārına
Yanmağa pervāne deñlü sende ğayret yok mıdur

121

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Güzeller ki gelüp bezm-i şalāya 'işret itmezler
Güzeller dā'imā āvāre-veş cem'iyet itmezler
- 2 Birinūñ 'āşığı olsam rakıbe i'tibār eyler
Zamān bir hāle vardı ehl-i 'aşka rağbet itmezler
- 3 Hezārān 'āşıkānı fikr-i vaşlıyla vefā itse
Gelüp meydān-ı tedbır-i vefāya niyyet itmezler

4 Dönerler halka-i çarh-ı cefâda şevk-i âhıyla
Bu fânî tekyede dervîş olanlar râhat itmezler

5 Ser-i gisûlarıyla ol perîler bend ider ammâ
Görinmezler Faşîhî âdem ile ülfet itmezler

122

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fâ' lün)

42a 1 Hüsnin ol meh gehi âyîne gehi nür eyler
Kalb-i 'uşşâkı müdâm nür-i 'alî-nür eyler

2 Sâğar-ı cām alur 'aks-i cemâlin her dem
İki yüzdenden o perî kendüyi meşhûr eyler

3 Bîvesfâlıkda o meh-rû zen-i dünyâ gibidür
İbtidâ 'âşıkı ihsânına ma'mûr eyler

4 Görün ol kâzib-i fettân-ı cihân-ârâyı
'Âşıkı va'de-i vaşlı ile mesrûr eyler

5 Sâkiyâ bâde-i keyfiyyet-i la'l-i nâbuñ
Nice mâtem-keş-i biçâreyi pür-şûr eyler

6 Yıkılıp mest olayum dest-i hidâyetle Hudâ
Bir gün elbetde harâbâtumı ma'mûr eyler

7 Mihr-i ruhsârına itdükce Faşîhî nazarı
Zerre-veş kendisine 'âşıkımı dür eyler

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Kākülūñ bāğ-ı derūnum sūnbül-i sīr-ābıdur
Āteş-i rüyūñla her dāğum gül-i şād-ābıdur
- 2 Zāhir olur sīnc-i ellākde şanmañ şafağ
Āhumūñ zahım-ı nigāh-ı tığ-i āteş-tābıdur
- 3 Gözlerüm yaşı n'ola rīzān olursa dā'imā
Būsdān-ı 'aşkuñ başum döner dolābıdur
- 4 N'ola yetmezse bahā dendānlarıña ey perī
Bağr-ı hūsnūñ her biri bir gevher-i nāyābıdur
- 5 Ben Faşihī-veş n'ola dā'im perestiş eylesem
Dilberūñ ebrūları 'aşıklarūñ mihrābıdur

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Şabā dağıtdı zūlfın zāhir oldı hatt-ı nev-āsār
Bu sırr-ı mübheme hayrettedür her kāşif-i esrār
- 2 Kōmaz bir gün tulū'-ı āh-ı hūrşid-i seher-hizüm
Kālor şanma şeb-i yeldā-yı zūlfūñd[e] dil-i bīmār
- 3 Virürsün hānumānı şehr-i qalbüm yine yağmaya
Kōnuğ tutdı kazā-yı sīncde o ğamzesi Tātār

42b 4 Sentünle görelüm kâlâ-yı cāmuñ kıymetin sâķi
Muḥayyer eylerüz eyler iseñ şūfî ile bāzār

5 Mesîḥ-i nefḥ-i ṭab'ũñ eyler emvāt-ı dili ihyā
N'ola dirler ise olduñ Faşîḥi mu'cize āşār

125

Me fā î lün me fā î lün me fā î lün me fā î lün

1 O mest-i nāz ile külḥen baña bir bāġ-ı gülşendür
Ki ansız [baña] gülşen āteş-i sūzān-ı külḥendur

2 Temāşā-yı riyāz-ı kesb-i şevķ-i 'aşķ-ı cānāna
Tenümde zaḥm-ı tîġ-i çeşm-i dil gūyā ki revzendür

3 Şeref-yāb-ı kudümü eylemez ḥavf eyler ol meh-rū
Bizüm bu ḥāne-i vîrānemüz bir cāy-ı me'mendür

4 Reh-i pāyine yüz sürsün raķîbi pāy-māl eyler
O mümtāz-ı cihānuñ kendine dāmānı [d]üşmendür

5 Misāfirden girizān eylemem bir merd-i 'aşķum ben
Faşîḥi ḥāne-i cism[üm] ġam-ı cānāna meskendür

126

Me fā î lün me fā î lün me fā î lün me fā î lün

1 anı güller gibi āk-ı giribān itdigüm demler
anı bülbül gibi feryād u eġgān itdigüm demler

- 2 Çanı cem'iyet-i 'aşkıñla geçti-i sünbülîstânlar
Çanı zülfi [gibi] kendüm perîşân itdigüm demler
- 3 Çanı şahbâ-yı 'aşkı-yârile mest olduğum günler
Çanı eşküm hayâl-i la'lile çan itdigüm demler
- 4 Çanı sūz-ı ğamıyla sinem üzre yakdığım dāğlar
Çanı luţfuña kendüm şād u handân itdigüm demler
- 5 Faşihî şimdi kaldum nâmurād ü vâlih ü hayrân
Çanı ol dilber ile 'ahd ü peymân itdigüm demler

127

Me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün

- 1 Şehā n'oldı sirişküm hâke rîzân itdigüm demler
İşigüñ taşını la'l-i Bedahşân itdigüm demler
- 2 Mey-i sürhiyle peymâne demi-āsā yalan oldı
Bezmd⁴³ senüñile 'ahd ü peymân itdigüm demler
- 43a 3 Dü-çeşmüm 'aks-i rengi ile pür-hün itdi 'âlemde
Güşāde gül gibi çāk-ı girîbân itdigüm demler
- 4 Olnca ol hilâl-ebrūya hâle hatt-ı pū geçdi
Dilâ 'id-i vişāle cāmı kurbân itdigüm demler
- 5 Hayâl-i la'l-i yâr ile mey-i yâkūt-reng içüp
Çanı yaşum Faşihî ağlayup çan itdigüm demler

⁴³ "Bezmd" sözcüğü vezin gereği "bezimde" biçiminde okunmalıdır.

128

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Kān ağladan ‘āşıklara līg-i nige hümdür
Kāddin ham ü bī-tākat iden kec-nige hümdür
- 2 Bir şaff-şiken yekke-süvār-ı hasenüm kim
Meydān-ı sitiğnā-yı cefā cilve-gehümdür
- 3 Sāyem gibi pā-māl iderüm vaşluma irmez
Çok ‘āşık-ı dīrine benüm hāk-i rehümdür
- 4 Bir lāle-ruhum sünbül-i bāğ-ı reh-i ‘işve
Zülfüm gibi hep zīnet-i şarf-ı külehümdür
- 5 Mümkün mi Faşihī dil āna olmaya bende
Bu nev-ğazeli söyleyen ol pādişehümdür

129

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fā’ lūn)

- 1 Her nigāhuñ niçe biñ lītneyi eyler hāzır
Vay o biçāreye kim çeşmüñe ola nāzır
- 2 Ey cefā-pişe baña cevr ü cefā mu’tāduñ
Dile mümkün mi gele gayrı şafā-yı hātır
- 3 Çünkü evvel okudı besmele-i ebrūsın
Tıfl-ı dil nüşha-i ruhsārını eyler āhir

- 4 Kāfir oldur ki meyūn hürmetin inkār eyler
Z[ā]hidā anı içenler nice olur kālir
- 5 Ne kadar çarh-ı sitiğnāda hümā olsa gönül
Şāh-bāz-ı nazaruñ olmağa olmuş hāzır⁴⁴
- 6 Her sözüñ nazm ile bir sihr-i helāl eylersin
N'ola dirlerse Faşihī saña haqqā şā'ir

130

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 43b 1 Ğam-ı zencir-i zülfüñ 'āşık[ān]uñ bend-i pāsıdur
Bu kayda düşdigüm bi'llāhi hep gönüm belāsıdur
- 2 N'ola var git diyü koğsa beni varduğa yanından
O (ūfī-lehcenüñ bu söz lisāni iktizāsıdur
- 3 Gehī bir buse-i la'lünle qurbān oldıgum şād it
Baña çok görme naqd-i vuşlatuñ kanum bahāsıdur
- 4 O al hāruñ hernān bir āteşin ayinedür güyā
Ki her bir mevci bir biçārenüñ dest-i du'āsıdur
- 5 Kō kessin gūh-tab'ı neş'e-i hāmıyla bīpervā
Faşihī şimdi bir şirīn-dchānuñ mübtelāsıdur

⁴⁴ "hāzır" sözcüğü metinde "hātır" biçiminde yazılmıştır.

131

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 1 Kaşuñ dest-i silignāda kemāndur
İjadeng-i ğamzeñe sīnem nişāndur
- 2 Riyāz-ı şahñ-ı kūyuñda hırām it
Kıyāmet-ķāmetūñ scrv-i revāndur
- 3 Hābībā noķta-i mevhūme-āsā
Dehānuñ perde-i sırda nihāndur
- 4 Gel ey meh-pāre luḡ eyle nazār ķıl
Nigāhuñ litne-i āħir zamāndur
- 5 Seni medħ ideli dimeķde aħbāb
Faşilī şā'ir-i mu'ciz-beyāndur

132

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 'İzār-ı āteşinūñ üzre cānā şanma kāküldür
Gülistān-ı bihişt içre açılmış tāze sünbüldür
- 2 Unutdurdı hayāl-i la'l-i cānān bezm-i dünyāyı
Kıyās itmeñ beni mest eyleyen keyfiyyet-i müldür
- 3 Niyāz ile ğuşād olur mı kenz-i sīne-bend-i yār
Niçe ķufl-ı muḡalsam ile beste fethi müşkildür

- 4 Der-āgūş-ı kemer-bend-i hayāl-i yār ile kāsım
Miyān-ı cūda gūyā iki gözli bir siych püldür
- 44a 5 Riyāz-ı vuşlatuñda hülbül-i şūrīdeye döndi
Faşihî ki yeter ağlatduñ ey ruhsārı gül güldür

133

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Țal‘at-ı hüsnünle bu şūķ-ı cihān tezyīn olur
Haşre dek şevķünle ey meh-pāre şehr-āyīn olur
- 2 Nice feryād itmesin bīdār olup her şeb hezār
Dā‘imā hār-ı cefā gül-gonçeye bālīn olur
- 3 Tāb-ı ruhsārūñ n’ola zūlfūñ iderse ham-be-ħam
Āteşe sünbül taħammül eylemez pür-çīn olur
- 4 Sū-be-sū eyler ziyāde girye tāb-ı sīncyi
Şanmañuz tūfān-ı āteş āb ile teskīn olur
- 5 Va‘de-i vaşluñla ölsek ey tūṫī-suħan
Her sözüñ la‘l-i nemek-rizūñ kadar şīrīn olur
- 6 Seyr idüp dīvān-ı hüsnūñ şī‘re āgāz eyledüm
Maṫla‘-ı ebrūñla her sözüüm tazmīn olur
- 7 Sihr idersin keşf-i ma‘nā eyleyüp eş‘ār ile
Ey Faşihî tab‘-ı mu‘ciz-gūyuña taħsīn olur

134

Müf te i lün me fâ i lün müf te i lün me fâ i lün

- 1 Ser-zede haṭṭ-ı ‘ārızı faşl-ı bahār-ı ‘işvedür
Perçem-i ham-be-hamları zülf-i nigār-ı ‘işvedür
- 2 Nār-ı seng-i nigāhla beste-i ihtisāş iken
Gūşe-i çeşmün ey perî cāy-ı qarār-ı ‘işvedür
- 3 Zülf-i siyehkārūñ olup leyl-i fiten-sārı dil
Tāb-ı cemāl-i enverün şubḥ u nehār-ı ‘işvedür
- 4 Būse-i gülnār-ı lebün seyr-i hişārı aındurur
Mīve-i vaşlı o schi- kāmete bār-ı ‘işvedür
- 5 Evc-i sitiğnāda o şāhnāz bīnevā iken
Naqş-ı rūsüm-ı cünbüşi hep baña kār-ı ‘işvedür
- 6 ‘Aşıkı pā-māl ider girse eger rikābına
Şāh-ı levend-i cilvedür yekke-süvār-ı ‘işvedür
- 7 Şimdi f’āşihî gibi pervāne-dil yansa n’ola
Pertev-i nūrı ‘ārızı şu’le güzār-ı ‘işvedür

135

Me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün

- 44b 1 O şūḥūñ gevher-i la’li dimişler ‘āşık ‘aqlıdur
O ise tā benüm gencine-i cānumda şaqlıdur

- 2 Dilā gülşen-serā-yı dehrde eytmez iken şimdi
Beni bülbül gibi giryān iden bir gül yañaklıdur
- 3 Bikir kıalsın şirāyı bezl-i z[ā]hid eyleme sākī
Yazık hem-şireñi nādāna virme kıan ayaklıdur
- 4 Girüp aralarına yüz kıaralık itme ey gönül
Ruhıyla ğamzesi her vechile kıanlı bıçaklıdur
- 5 Faşihī ol perinün ‘aşkıñı vaş’ idicek ‘ālem
Didiler itdigi var ise Kıays u Leylā naqlidür

136

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā’ lün)

- 1 Dāğ-ı dil gibi baña bir açılır gönül mi olur⁴⁵
Kafes-i çeşmime ‘aşkuñ gibi bülbül mi olur
- 2 Tütalum [ki] ‘āşıkā luţf-ı nigāh eylememiş
Neşter-i ğamze-i cānāna taħammül mi olur
- 3 Eyerüm ‘aks-i lebile yaşumı bāde dime
Reng-i la‘lin ile hūn-āb-ı ciger mül mi olur
- 4 Cümle hūbān-ı cihān bende iken kıapında
Sen şeh-i hūsni kıoyup ğayrıya mā’il mi olur

⁴⁵ “mi olur” sözcükleri vezin gereği “m’olur” biçiminde okunmalıdır.

- 5 Pür olur gerçi şükūfeyle riyāz-ı 'ālem
Zülf-i müşgīn-i civānān gibi sūnbül mi olur

137

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Gūldi açıldı yine bezme gelüp gül-fāmlar
Şem'-i ruhsāra döner pervāne oldu cāmlar
- 2 Şanmañuz bāğa gelüp çiçek döker bād-ı şabā
Nev-'arūs-ı ğonceye akçe şaçar bād[ā]mlar
- 3 Şayd-ı murġ-ı 'akla şanmañ hāl ü zūlfīn 'arz ider
Dāne saçmış bāġ-ı ruhsārına kırmış [dāmlar]
- 4 H'ābda çeşmin görüp o māh-ı tābānuñ didüm
Koydı gūyā sūkkerīn pālūdeye bādāmlar
- 5 Sen kebūdī cāme ile 'arz-ı didār eylesen
45a Şanurum evc-i felekde māh-ı bedr ahşāmlar

138

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Fikr-i hattūñla gözümde eşk-i şer peydā olur
Gūyiyā sebzāresinde lāleler peydā olur
- 2 Kākül-i şeb-rengūñi yād eyledükce ey perī
'Aşık-ı biçāreñe biñ derd-i ser peydā olur

- 3 Bezme da'vet eyledükce aks-i zülfüñle şehā
Gūyiyā kim murğ-ı dilde iki per peydā olur
- 4 Sen tekellüm eyledükce bendeñe āzār ile
Leblerüñden tūti-i cāna şeker peydā olur
- 5 N'ola eylerse Faşihī dā'imā vaşf-ı lebüñ
Bu meşeldür seng-i hārādan güher peydā olur

139

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Ey felek hāneme ol dilber-i ra'nā mı gelür
Ne bu cevruñ baña gelse bile tenhā mı gelür
- 2 Fikr-i būs-ı leb-i cānān ile gördükçe meyini*
Hātır-ı 'āşık-ı zāra ğam-ı dünyā mı gelür
- 3 Eşk-i hūniñi dök cyle[me] temennā-yı vişāl
Sīm ü zer virmeyecek 'āşıka kālā mı gelür
- 4 Būse-i la'lin ümid itme l'āşihī o şehūñ
Ol raķib ölmeyecek hiç saña halvā mı gelür

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Būs-ı lebsiz yār ruhsārında hālet var mıdur
Yārsız gülşende ey sākī leṭāfet var mıdur
- 2 Varamam bezm-i şafā-bahşāna ammā sākīyā
Aşık-ı nā-şādīna cām-ı muḥabbet var mıdur
- 3 Nīm-nigāh itdükke gönlüm bende itdüñ kendīne
Bende ey şūh-ı cihān-ārā kabāhat var mıdur
- 4 ‘Aşıkuñ cān u cihāndan nice fāriğ olmasun
Sen gibi ‘ālemde bir kaddi kıyāmet var mıdur
- 45b 5 Ey Faşihī gūşe-i mey-hāne-i ‘ālemde hiç
Zir-i pā-yı Cem gibi cāy-ı sa‘ādet var mıdur

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey melek ḥüsnüñ gehī āyīne geh billūr olur
Rūyı tāb[ı] tāb-ı māh u māh mihr-i nūr olur
- 2 Alsa sākī-i ḥayāl-i yāri ele peymāne-veş
Eşk-i çeşm[i] çeşme ḥūnum şerbet-i engūr [olur]
- 3 Manzar-ı ‘uşşāka mazhar düşse bir tāze nihāl
Tıfl-ı ḥüb[ı] ḥüb u şūh dilber-i meşhūr olur

- 4 'Azm-i vādī-i ḥasen etse o āhū-yı H̄oten
Çin-i zül[i] zülf ü 'anber 'anber-i kāfūr olur
- 5 Ey Faṣīhī āteş-i miḥnetden olmasa ḥalāş
Sine-i yār şara dāğ u dāğ dil-i mehcūr olur

142

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Cānā baña sevdālaruñ 'ālemde cefādur
Yā başuma hecr-i ğam-ı zülfüñ ne belādur
- 2 Ey kaşı kemān itme baña çeşm-i nigāhı
Müjgānlaruñ her biri bir tır-i każādur
- 3 Her 'āşık olan kūy-ı civānānı dolaşur
Ta'n itme ḥabībā bu tarīk-i şu'arādur
- 4 H̄ünī göziñüñ hep nazarı ğayradur ammā
Her dem nigeḥ-i zālīm-gözi kaşdı bañadur
- 5 El açma vişāline irürüm diyü Faṣīhī
Yāsini қаbül olmayıcaқ eski du'ādur

143

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 H̄ayālün çeşmümüzde elde cām-ı dil-güşāmuz var
Şafā bezminde bir āyīne-i 'ālem-nümāmuz var

- 2 Açılma yanumuzdan idelüm bülbül gibi feryād
Bizüm ey sākî-i gül-çehre senden çok ricāmuz var
- 3 Olalı mübtelā bir ğamla ülfet eylerüz şanmañ
Diyār-ı ‘aşk-ı dilberde bizüm çok āşināmuz var
- 4 Elin būs itmezüz bir zāhidüñ chl-i harābātuz
Bizüm her gūşe-i mey-hānede bir evliyāmuz var
- 46a 5 Temāşā eylerüz āyīne-i ruhsār-ı cānānı
Faşihî hamdilillah kim iki yüzden şafāmuz var

144

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Şanmañuz fcyz-i gül-i bāğ-ı iremdür rüzgār
Āteş-i āh-ı dil-i erbāb-ı ğamdur rüzgār
- 2 Kimseler şemşir-i bīdādından olmadı halāş
Bī-amān bir mīr-i cellād-i elemdür rüzgār
- 3 Çeşm-i iķbāli kapar rehā-güster erbāb ile
Tāc-ı devlet kapmada ‘ayyār-ı Cemdür rüzgār
- 4 Fülk-i bahtı tūtalum şeş pā-yı baħrı eylemiş
Neyleyüm erbāb-ı ‘aşka bī-ķademdür rüzgār
- 5 Ey Faşihî gerd-i pā-yı yārı ümmīd eyleme
Çeşm-i ‘uşşāķa göstermez bī-ķademdür rüzgār

145

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Cihānuñ 'işret ü zevk ü şafāsından cefā yegdür
Zamānuñ ağniyā-yı lānazarından gedā yegdür
- 2 Felekden tekyc-i 'ālemde olmam hil'at u devlet
Baña cömerd-i nādān atlasından bir 'abā yegdür
- 3 Değişmem zevk-i şah[b]āyı gam-ı cānāna 'ālemde
Kişiye akrabāsından kadīmī āşinā yegdür
- 4 Gözüm ğayre bakup kıoymaz hayāl-i kūy-ı cānānı
Kişiye kühl-i ğurbetden reh-i gerd-i şilā yegdür
- 5 Geçersin 'ākıbet der-bende rāh-ı kūh-ı miñnetden
Elüm çekme Faşihī hazret-i Bārī İJudā yegdür

146

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Beni fikre kıoyan hatt-ı ğubār-ı rü-yı cānāndur
Bu sırr-ı iştiyāka çeşm hasret dīde hayrāndur
- 2 Görüp dest-i sitignāda remidin kār-ı dil-cūyuñ
Ġazāl-i çeşm-i vahşet-sāzına 'āşık ğazel-h'āndur
- 3 O şūhuñ kimse şemşir-i nigāhından halāş olmaz
O ğün hālā serir-i 'ālem-i behcetde sultāndur

- 46b 4 Ele al h̄atırım luḫ eyle ben zārı ayaklandur
Şarāb-ı dil-güşā sāḫī baña sermāye-i cāndur
- 5 Nice ‘arz-ı cemāl itsün Faṣīhī Yūsuf-ı iḫbāl
Şafāk dest-i Zeliḫā-yı felekde ṭarf-ı dāmāndur

147

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Ey gönül görüp geçilmez la‘l-i cānān ṭatludur
Göz göre kendin helāk itmez kişi cān ṭatludur
- 2 Hızr eger būs eyleseydi la‘l-i sükker-bārīnī
Bir daḫi dimezdi cānā āb-ı ḫayvān ṭatludur
- 3 Ravza-i vaşluñda enbüyuñ gibi bir mīve yok
N’ola ṭıfl-ı dil ümid eyleyse rümmān ṭatludur
- 4 Bezm-i meyde telḫ-i dūšnām itse dilber ğam degül
Sāḫiyā erbāb-ı ‘aşka cām-ı raḫşān ṭatludur
- 5 Cevri luḫ-ı ḫān-ı vaşluñ kıl Faṣīḫīye ‘atā
Rūzegire ey meh-i nev bir dilim nān ṭatludur

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 N'ola çıkmazsa gönülden sırr-ı haṭā la'l-i yār
Ehl-i ḥayret eksik itmez cür'a-i dāşdan ğubār
- 2 Evc-i istiġnāda murġ-ı dil nice olsun ḥalāş
Çok hümā pervāzı bāz-ı ğamzesi itdi şikār
- 3 Çāh-ı ümmid-i vişālūnden bizi 'azl itse de
Pādişāhum eylerüz ḥaṭṭ-ı şerīfe i'tibār
- 4 Bülbüle bülbül gibi cān itse būs la'lūnile
Kızarur verd-i ruḥ-ı aluñ olursın şerm-sār
- 5 Ziş-i bāġ-ı ma'ānī eyleyince ḥāmemi
Eyledüm nev-bāde-i şi'rüm Faşihī ābdār

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Halk-ı 'ālem mübtelā-yı ḥüsnüne pervānedür
Şem'-i bezın-ārā diyenler saña baña yānedür
- 2 İbtidā gönlüm niçün alduñ da cānum almaduñ
Kim dirîġ eylerdi senden çünki kaşdın cānadur
- 47a 3 Cām-ı şadı rızān itmesün dursın dilā amān
Gönlümüz seng-i belā āzürde bir peymānedür

4 Cism-i virāncemiz vādī-i ‘aşkından ‘uşşāka*
Var ise seyr-i nigāhum dahi kana kanadur

5 Gördüğü mahbūba ‘āşıklık murād eyler gönül
Var Faşihî ‘ākıl ol uyma o bir divānedür

150

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Ğam büküp kıddüm ele mānend-i zühre ceng alur⁴⁶
Evc-i ‘aşkuñda figānum gūş idüp āheng alur

2 Cān virür vaşlīna cānā şehri-i ‘aşk içre gönül
Beñzer ol sevdāgere naqd ile gülşen-reng alur

3 Her kaçan āyine-i kalbüm şikest itme disem
Destine ol bāde-i ser-mest-i ‘işve seng alur

4 Gāhi bülbül gā[h] ser-mest olmamak mümkün midür
La‘l-i meyden feyz olur ruhsārı gülden reng alur

5 Fikrüm haft-ı yār oldı çün Faşihî hem-demüm
Döndüm ol hayrāna kim şehri içre gelmiş beng alur

⁴⁶ “alur” sözcüğü metinde “olur” biçiminde yazılmıştır.

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Ayagũñ pür-ḥabāb olmuş elũñde cām-ı Cem vardur
Senũñ bezm-i şalā-baḥşũnda sākī-dem ḳadem vardur
- 2 Ayak seyrine çıḳduñ duḥter-i rezle gülistāna
Ḥarāmī⁴⁷ görme zāhid gelme zirā kim ḥarem vardur
- 3 Ḥayāl-i yār ile mümkin mi giryān olmamaḳ ey dil
Şu ‘ālemde gözũmde andan artıḳ dahi nem vardur
- 4 Misāfir olmaḡa gelse meserret beyt-i gönlũmde
Ne ḥāletdür ki cān der bunda var git şāh-ı ḡam vardur
- 5 Faşihī neş’e-i bezm-i vişāl-i yāre meyl itme
Ḥazer ḳıl ‘āḳıbet ḥam-yāze-i cām-ı elem vardur

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Dilberā rüyũndaki kākũl mi perçem mi nedür
Yohsa ben divāneye zencir-i pür-çem mi nedür
- 47b 2 Deyr-i istiḡnāda āyine alınca destũne
Dir gören taşvır-i ‘İsā ile Meryem mi nedür
- 3 Sāhil-i dilde ḥabībā bu telāḡum-riz olan
Mevce-i yem midür āyā cüş-ı giryem mi nedür

⁴⁷ “ḥarāmī” sözcüğü “ḥarāmı” biçiminde de okunabilir.

- 4 Kimini keser biçer kimine bahş eyler gül
Ġamzeñ ey cellād-ı dil şemşir-i Rüstem mi nedür
- 5 Būse-i la'li Faşihî ol şeh-i nev-restenüñ
Zahm-ı tığ-i ġamze-i hūn-h'āra merhem mi nedür

153

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Dilūñe ser-germ ü neşāñ neş'e yā[b]-ı bādedür
Cām ü mey gūyā sipihr ü āfitāb-ı bādedür
- 2 Şu'le-bahş olup sipihr-i meclise mānend-i meh
Encüm ü eflāk peymāñe vü habāb-ı bādedür
- 3 Āb-ı şār āteş-i seyyāle-i sākî-i ter*
Ziver-i bezm-i ma'ārif āb u tāb-ı bādedür
- 4 Nāz-ı bî-endāzı koy ey şūh-ı mey-peymā yeter
Perdedār-ı nahvet-i sākî hicāb-ı bādedür
- 5 Gūşe-i mey-hānede hālā Faşihî sākīyā
Şevk-i la'lūñle yeter mest ü harāb-ı bādedür

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Zülfüñe el yetiren leyli-i kadre yetişür
 Ruḥuñi oḥşayan 'āşık [māh]-ı bedre yetişür
- 2 Mihr-i ḥüsnüñi gören sāye-veş ayakda kalur
 Vaşluña nā'il olan pāye-i şadre yetişür
- 3 Tīre-i ğamda revā mı kıala ben 'āşık-ı zār
 O mehūñ şu'le-i didāri bu şehre yetişür
- 4 N'ola ḥübāna nazār eylemez ise 'uşşāk
 O melek-çehresinūñ ḥüsnü bu dehre yetişür
- 5 Genc-i mey-ḥāncye varduḳda Faşihī gūyā
 Benzer ol teşneye kim cehd ile nehre yetişür

Mef ū lū fā i lā tū me fā i lū fā i lūn

- 48a
- 1 Bīnā-yı ḥüsnü kaçlarıñ itmiş meger kemer
 Bāzū-yı dest-i 'āşıkūñ anı çeker geçer
 - 2 Enbūyına temelluḳ ile eyle perveriş
 Yoksa koynumda ol kıuzı durmaz çıkar kaçır
 - 3 İtmiş dü-ebruvānını çille kemān-ı saht
 Cāna ḥadeng-i ğamze-i nāzı deger gider

- 4 Ebr-i hayāl-i kākūli giryān ider beni
Beyt-i derūn-ı hāṭıra gūyā maṭar ṭamar
- 5 Seyr-i cemāl-i bedr-i münirūn idüm diyü
Eylər sipihr evelli dā'im muḫar ḫamer
- 6 Tığ-i nigāhı başlasa cünbüş-nümālīga
Bismilsitān-ı 'işvede başlar keser keser
- 7 Rū-yı 'araḫ-niḡārını yād idüp aḡlasam
Gūyā Faṣīḫi baña gül-ābın seper seper

156

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Bu şeb ol māh-rū kimler ile hem-şoḫbet olmışdur
Kimi teşrif idüp menzil-res-i büt olmışdur
- 2 Vefā mu'tād olurlardı civān-ı 'işve-fermā*
Velakin anlar[a] bu cevri 'āşık 'ādet olmışdur
- 3 Dilā nev-bāde-i ḫüsnini çokdan görmedün şimdi
O şūḫūn tāze şeftālūları pür-lezzet olmışdur
- 4 N'ola şūriş-resā eylerse maḫşere gāh 'uşşāḫı
O tıfl-ı nev-reside bir ḫiyāmet ḫāmet olmışdur
- 5 N'ola zīb-āver-i necmū'a-i aḫbāb ise şī'rüm
'Arūs-ı biker-i mükrem bā'iş-i cem'iyet olmışdur

- 6 Faşihî duhter-i rez hamd ola hern-şiremüz çıkdı
Baña mey-hâne şimdi hâne-i biminnet olmışdur
- 7 N'ola pey-rev olursam Nâbi-i pākize-güftāra
Ki eş'arı sezā-yı nazra-pāş-ı rağbet olmışdur
- 8 O üstād-ı ma'ārif-perver-i mu'ciz-pesend[dür] kim
Selimü't-tab'-ı zā-yı Şā'ib ile Şevket olmışdur
- 9 Ğarāz meşk-i suhan maqşad tetebbu'dur degül tanzīr
48b Bu şi'r⁴⁸-i bīnazīri haq budur kim 'ibret olmışdur

157

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn lā i lūn

- 1 Rast geldüm 'işveler kıldı baña ol şāh-bāz
Eylar ol benden degül bād-ı şabādan ihtirāz
- 2 'Ālemüñ ol şāh-ı nev-rcs bir hüseyñidür hemān
Ney gibi kılsam nevā açmaz baña 'ālemdē rāz
- 3 Kūyını pūr-tāb ider ol evc-i hūrşid-i hasen
N'ola āteş-nāk olursa āh kılayım hicāz
- 4 Vaşluña olduq muhayyer ister isēñ nāz kı
İyledi 'aşkuñ beni cām-ı 'arāq ile güdāz
- 5 Ey perī eflāk-ı çarı gāhi āhum devr ider
Bārī kūyumda seg āh eylār diyü sen itme nāz

⁴⁸ "şi'r" sözcüğü "şi'ri" biçiminde yazılmıştır.

- 6 Dām-ı miḥnetden Faṣīḥiye rehā vire Hudā
Ol cemālī māh-ver nāz ide ben idem niyāz

158

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 İtaṭūñ geldükde ruḥsārı cilāsı artar eksilmez
Bahār olduḡda güلزāruñ şafāsı artar eksilmez
- 2 N'ola yanup yaḡıldıḡca gelürsem şevḡe bezmünde
Eriyen şem'ūñ ey meh-rū zıyāsı artar eksilmez
- 3 O şūḥuñ kāküli pāyını būs itmek murād eyler
Anuñ çün her dem 'uşşāḡuñ belāsı artar eksilmez
- 4 Şarāb-ı nābı eksik itme elden mest ü medhūş ol
Ki zīrā z[ā]hidūñ ta'n ü riyāsı artar eksilmez
- 5 Virüp dellāl-ı nāza zīver-i bāzār-ı 'aşḡ ile
Şehā kālā-yı ḡüsnūñ bahāsı artar eksilmez
- 6 Gelüp bāḡa ḡıram itdükce ol serv-i schi-ḡāmet
ḡayāliyle dü-çeşmüm mācerāsı artar eksilmez
- 7 Faṣīḡi bendesi ol terk-i ser ḡıl rāh-ı kūyında
O ḡıfl-ı nev-zuhūruñ mübtelāsı artar eksilmez

159

Mef ū lü me fā i lü me lā i lü fe ū lün

- 1 Ey dil dime baña leb-i cānān görünmez
Bir vechile insān olana cān görünmez
- 49a 2 Bir āteşe yaqdı beni kim rūhları yāruñ
Ey dil göziine bāğ u gülistān görünmez
- 3 Dilbersüz efendi baqılır mı bu cihāna
Şem' olmayıcağ bezin-i gülistān görünmez
- 4 İtme o perī-peykeri dā'ireñe da'vet
Mānend-i perī ādeme bir ān görünmez
- 5 Senden n'ola cāmı kaçururlar ise zāhid
Nāmaḥreme duḥter gelüp 'ayān görünmez
- 6 Mümkin mi Faşihī göre geldükce raqibi
Biñ kerre gelür ādeme şeytān görünmez

160

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Çeşm-i dil-i 'āşıkdan aqar qan dükenez
Bāzāra gelür la'l-i Bedaḥşān dükenez
- 2 Giryem nice mümkin dükene 'ālem-i ğamda
Emvāc-ı yem ü lücce-i 'ummān dükenez

- 3 Eksik mi olur t̄ab-ı der̄un-ı dil-i a'dā
Dūzāhda yaḡan āteṣ-i sūzān dūkenmez
- 4 M̄mkin deḡul āgyārı ḡor̄up dilde meserret
Dūnyā dūkenürse ġam-ı dūṣmān dūkenmez
- 5 Elbet bilinür kıymet-i eṣ'ār-ı Faṣīhī
Bu ṣehr-i Sitanbulda suḡandān dūkenmez

161

Mef̄ ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Pā-bende idüp dilleri ol zül̄l-i dil-āvīz
Ḳurbān ider 'id olmadan ol ġamzesi h̄un-rīz
- 2 'Aṣıqlar ide dime nigāhıma taḡammül
Luṭf ile çekilmez hele bu ḡançer-i ser-tīz
- 3 Cānā n'ola el ṣunar isem h̄'ān-ı viṣāle
Bīmār-ı muḡabbet nice m̄nkin ide perhīz
- 4 Kūyına düşerse yolūñ ol ṣūl̄j-ı cihānuñ
Bir tāze ḡaber vir bize ey bād-ı seḡer-hīz
- 5 Ma'zūr ola ey ṭūṭi-suḡan saña Faṣīhī
Gönderdi Mıṣırdan yine ṣi'r-i ṣeker-āmīz

162

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Dem-be-dem ğamze-i 'āşık-keşini hūn buluruz
 Tîġ-i bîdārını her lahza bir altun buluruz
- 2 Sîneyi yāre niyāz ile güşād itdüricek
 Gūyiyā sihriyle gencîne-i Kārūn buluruz
- 3 Himmet-i sākî ile 'āşık-ı şeydālar ile
 Kānde varsağ bir içim bāde-i gül-gūn buluruz
- 4 Nice kühl-i nazar-ı raġbeti olsun diyelüm
 Çeşm-i mekkārını her lahza pür-efsūn buluruz
- 5 O cefā-pîşe Faşihî seni şād eylememiş
 Her kaçan yoklasağ ey dil seni maḥzūn buluruz

163

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Dāġ-ı dil kaçre-i eşküm ile ğamgîn olmaz
 Berg-i gül keşret-i şebnem ile müşgîn olmaz
- 2 Şöyle bir āteş-i maḥz oldu kim 'aşk ile tenüm
 Bir şereri yedi deryā ile teskîn olmaz

- 3 Esb-i tab'ũñ o şehũñ reh-gũzer-i 'aşkına sür
Şahñ-ı ma'nide saña böyle bir āyın olmaz
- 4 Bir gülerse yüzime biñ de 'azab itmededür
Bir şükũfeyle cihā[n] gülşeni tezyin olmaz
- 5 Sāyede rūh ile nūr olmadığı şüretde
Kalb-i a'dāda dahi merḥamet-i dīn olmaz
- 6 Zāhidā gelme mezārıma raķīb öldürse
Ceng-i a'dāda şehid olana telķin olmaz
- 7 Hiç ne mümkün ola kalb-i Faşihide ğaraz
Sim-i şāfiden olan āyine rengin olmaz

164

Fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lā tũn fā i lũn

- 1 Mest-i mey 'azm-i gülistān eylese cānānumuz
Āteş-i 'āşka yanar mānend-i bülbül cānumuz
- 2 Tīre-i hecr-i ğam-ı zülĩñde ķorsın 'āşıkı
Ey meh-i ğarrā niçün dırsın ki yok noķşānumuz
- 50a 3 Āteş-i 'aşkuñ bizi şu deñlü bitāb itdi kim
Hũsnũñi gördükce yok āh itmege dermānumuz
- 4 İdemezdik gũşe-i gülşende sultānum ķarār
Tutmasa hār-ı muḥabbet gũşe-i dāmānumuz

- 5 'Arz-ı hançer idicek ince miyânından hemân
Vehm idüp gūyā Faşihî kılcā kaldı cānumuz

165

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Hecr-i la'l-i yār ile kan ağlamakdur pişemüz
Cām-ı gül-gūn ile pür olmağda her dem şişemüz
- 2 Būs-ı dāmānı müyesser olmadı bārī bize
İdelüm çārüb-ı hāk rūyı vü dilber rişemüz
- 3 Bār-ı ğam mir'āt-ı kalbüm ideli jeng-i ğubār
Görmedi rū-yı meserret dīde-i endişemüz
- 4 Şā'irüz 'ālemde bir şirīn-dehen Ferhād-[d]emüz
N'ola olsa destümüzde hāme ey dil tişemüz
- 5 Biz Faşihî meclis-i dünyāya teşrif ideli
'Aks-i la'l-i yār ile kan ağlamakdur pişemüz

166

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Ey dil dime peymāne-i cānān ele girmez
Bir şūret ile āyīne-i cān ele girmez
- 2 Ruhsārını ki oḫşayamam dime o yāruñ
Tedbīr ile vech-i meh-i tābān ele girmez

- 3 Ol serv-ḳadũñ pāyına ŧu gibi dōkerdũm
Bir ḥāl ile gencĩne-i ḥāḳān ele girmez
- 4 Bũs-ı leb-i cānānı ũmĩd eylerũz⁴⁹ ammā
Naḳd olmayıcaḳ la‘l-i Bedaḥḣān ele girmez
- 5 Billahi bu bāzār-ı muḥabbetde Faḣĩḥĩ
Cān virmeyiceek vuḣlat-ı cānān ele girmez

167

Fe i lā tũn fe i lā tũn fe i lā tũn fe i lũn
(Fā i lā tũn) (fā‘ lũn)

- 50b 1 Ḳalb-i a‘dāya kerem-i ḥacālet gelmez
Zehr-i ḳattāle ‘ilāc ile ḥalāvet⁵⁰ gelmez
- 2 Mevce-i baḥr-ı muḥabbetde ḳalan fũlk-i ũmĩd
Sāḥil-i vuḣlat-ı cānāna selāmet gelmez
- 3 Ḳũn bilũrsin o perĩ ḥaḳ ile itmez ũlfet
Eyleme ḥaḳa-i āḡũḣũna da‘vet gelmez
- 4 Ḳader-i ‘uḣḣāḳ-ı hezārĩnĩ bil gel zĩrā
Bir dahi ḥũsnũne bu reng ũ ḩarāvet gelmez
- 5 N‘ola ifnā-yı vũcũd itse Faḣĩḥĩ cānā
Bu ḳadar bār-ı ḡam ũ miḥnete ḩāḳat gelmez

⁴⁹ “eylerũz” sōzcũḡũ metĩnde “eylemezũz” biḩiminde yazılmıḣtır.

⁵⁰ “ḥalāvet” sōzcũḡũ metĩnde “melāvet” biḩiminde yazılmıḣtır.

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şanmañuz mest-i şarāb-ı la'l-i cānānum henüz
Sırr-ı sevdā-yı ğam-ı haţtıyla hayrānum henüz
- 2 Hāset-i seyr-i gül-i şad-berg-i rū-yı yār ile
Aĝlarum bülbul gibi çāk-ı giribānum henüz
- 3 Beste-i ğisū-yı siyekār-ı belā-yı 'aşk olup
Rūzgār-ı kec-'aḫā ile perişānum henüz
- 4 Tīĝ-i ğamzeñ çeşme-i āb-ı hayāt itmiş meger
Teşne cānumdan dirīĝ itdüm peş[ī]mānum henüz
- 5 Dīde-i yāra görünmezsem Faşihī n'ola ben
Kays-veş ğüm-geşte-i deşt ü beyābānum henüz

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Dem-i 'işret ğam-ı hicrān olur cānā baña sensüz
Kebābum ğam şarābum kan olur cānā baña sensüz
- 2 Hezārı āh u feryādum ider dem-beste vü hayrān
Gülistān āteş-i sūzān olur cānā baña sensüz
- 3 Hābībā hāset-i sūz-ı cemālūñ dāĝ dāĝ itse
Derūnum lāle-i nu'mān olur cānā baña sensüz

- 51a 4 Faşihî zārîni koyma şeb-i hecründe ey meh-rû
Kerem kıl gül cihân zindân olur cānā baña sensüz

170

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Hıylı demlerdür riḥ-ı cānāna düşdi gönlümüz
Şebnem-āsā bir gül-i ḥandāna düşdi gönlümüz
- 2 Şanmañuz ḥāl-i siyehdür ‘arız-ı dildārda
Kaṭre-veş ol āteş-i sūzāna düşdi [gönlümüz]
- 3 Zülf-i şeb-gūnuñ ḳoduñ ruḥsārına pervāne-veş
Gūyiyā bir şem‘e-i sūzāna düşdi gönlümüz
- 4 La‘l-i cān-baḥşunda dendānuñ degüldür görinen
Yāsemīn-veş çeşme-i ḥayvāna düşdi gönlümüz
- 5 Ğamzesine dūr olup ümmīd-i būs-ı la‘lile
Keyf-i meyle ḥançer-i bürrāna düşdi gönlümüz
- 6 Yā nice mātem-keş ü ḥāl-i perişān olmasun
Zülf-i pür-çinüñ gibi girdāba düşdi gönlümüz
- 7 Halka-i zülfi ḥayāliyle Faşihî ḥāliyā
Yine gird-āb-ı yem-i ‘ummāna düşdi gönlümüz

171

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Halka-i dūd-ı kebūd-ı dilümüz dām iderüz
 Ahū gözlüm göge çıksañ da seni rām iderüz
- 2 Reh-i vuşlatda görüp naqş-ı hayālūñ cānā
 Şan meh-i nev görürüz şevkiyle bayrām iderüz
- 3 Olmamışken o nihālūñ dahi şelālūları
 Bāğ-ı vuşlatda yine biz tama'-ı hām iderüz
- 4 İtdi te'sir hele şi'rimüz o seng-dile
 Ğayrı biz sikke-i mermerde qazar nām iderüz
- 5 Sākiyā dest-i Faşihīye müdām sāğar-ı kām
 Bir ayāğ evvel irişse diyü iqdām iderüz

172

Fā i la tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şanmañuz kim āşiyān u deşte murgān oldı Qays
 Güiyā Belkīs u Leylāya Süleymān oldı Qays
- 2 N'ola Ğayrı itmediyse atlas-ı çarhı kabūl
 Tekye-i meydān-ı 'aşka girdi 'üryān oldı [Qays]
- 51b 3 Ateş-i'aşk ile itdükke vücūdın dāğ dāğ
 Güiyā şehr-i muhabbetde gülistān oldı Qays

- 4 Gerçi 'unşurda ferîd imiş o merd-i mübtelâ
Şimdi her bir 'âşık-ı Mecnûn-ı nâlân oldu [Kâys]
- 5 Şu'le-i şem'-i kemâl-i 'aşkı zer tâc eyleyüp
Ey Faşîhî 'âlem-i tahkîke sultân oldu Kâys

173

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fâ' lün)

- 1 Sâkiyâ kaddîni it serv-i hırâm-ı meclis
Şu koya ayaguna mest-i enâm-ı meclis
- 2 Mihr ü meh gibi döner bâde-i 'araç çarh içre*
Yâ nice farkolına şubh ile şâm-ı meclis
- 3 Gelicek bir yere mânend-i Süreyyâ ahbâb
Mey olur bâ'ış-i tertîb-i nizâm-ı meclis
- 4 Görinür çeşm-i Faşîhiye ekâlim-i sürûr
Dönse tobu küre-i hikmete câm-ı meclis

174

Me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün

- 1 Şarâb-ı 'işveden ol nâz-perver yine mest olmuş
Görüp 'uşşâkı bezm-i meyde peymâne be-dest olmuş

- 2 Gelince meclise cānān kadeh kırmış rakīb ey dil
Didüm sākī bu gün şeytānuñ ayağı şikest olmuş
- 3 Yine bir ‘āşıkı katl eylemişdür nīm-nigāh ile
O mest-i cām-ı nāzuñ ğamzesi hañçer be-dest olmuş
- 4 Görüp mestāne ol şūh-ı cihānı didi ‘āşıklar
O bir rūh-ı muşavverdür ki ser-mest-i elest olmuş
- 5 Faşihī ser-fürū itmez iken hūrşid gerdūna
Düşüp sāye gibi pā-yı hum-ı şahbāda mest olmuş

175

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Nergis ol ğamze-i cānāna meger hasret imiş
Gice encüm gibi bīdār iden ol hayret imiş
- 2 Çeşmin āhū diyü şayyād-ı dil oldı t̄alib
Ĝamze-i mest-i mey-i nāzı meger āfet imiş
- 52a 3 Baña hayret-zede-i hatt-ı ğubār olmağdan
Būs-ı cām-ı leb-i cānān iyü keyfiyyet imiş
- 4 Kim dir idi seni bende ide kendine o şūh
Zāhiren ey dil-i bīçāre ezel kısmet imiş
- 5 Luṭf iderdi dir iken eyledi cevrinde[n] dirig
Meger āzārı Faşihī saña bir devlet imiş

176

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ol perī-rū halka-i zūllīn keremgīr eylemiş
Bu belāyı ‘āşık-ı bī-‘akla zencīr eylemiş
- 2 İlaṭ zuhūr itmiş kıyās idem cemālūnde meger
Dūd-ı āh āyīne-i ḥüsnīne te’sīr eylemiş
- 3 Kulkul itmiş şanma sāķi bülbüle peymāneye
Mācerā-yı kışşa-i devrānı takrīr eylemiş
- 4 Çillesüzdür ol kemān-eburū çekilmez miḥneti
Ben gibi çok ‘aşık-ı bī-ṭāķati pīr eylemiş
- 5 Kürsi-i destūnde bu ḥāmeñ Faşīḥi ‘āleme
Āyet-i ḥaṭṭ-ı cemāl-i yāri tefsīr eylemiş

177

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Seni ey bağrı taş çāķ itmedükce āşiyān āteş
Çıkup fulād-ı cismümden nice olur feşān āteş
- 2 N’ola olsa şerde dūd-ı āhumdan şafaķ peydā
İder her üstülḥānum evc-i çarḥa nerdübān āteş
- 3 Ḥayāl-i mihr-rūyuñ gülşen itdi çeşmüme kūyuñ
Anuñ çün görünür baña zemīn u āsumān āteş

- 4 Ruḥ-ı āyīne-i pür-tābuñ 'arz itseñ hicābından
İder ḥākister içre kendin ey meh-rū nihān [āteş]
- 5 Vücūduñ ser-dih-i bert-i şādın ḥıfz için dā'im
İder tāb-ı şu 'ā'm üstine bir sāye-bān āteş
- 6 Görüp āyīnede 'aksin cemāl-i yāri zann itdüm
Miyān-ı āb-ı ḥavza yakdı ḥūrşid-i cihān [āteş]
- 7 İharāret gelicek teb-lerzedem ol māh-ı tābāna
Bu şeb şehr-i vücūdum yakdı yandurdı hemān [āteş]
- 52b 8 Ben ol çāpük-rev-i nazm[um] ki irḥā-yı 'inān itsem
Çıkar her pā-yı la'l-i esb-i tab'umdan hemān āteş
- 9 Kıyās itme görindi la'l-i cān-baḥşuñda büt-ḥāne
Faşihī 'anber-i sefid itmişdür miyān āteş

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Senüñ taşvir-i ḥüsnüñde niçe üstād ayak basmış
İdüp Sencer ü Mānī bülbül çeküp Behzād ayak basmış
- 2 Ölümlü 'aşık-ı dil-ḥaste kim besbellü fehm itmiş
Beni öldürmege ḥükm-i şeh-i cellād ayak basmış
- 3 Raḳībüñ bu tekāpū-yı temennāsında bir iz var
Yine küy-ı ḥarīm-i 'aşka cānā yād ayak basmış

- 4 Yine şehri dil-i 'āşık harāb olmak muqarrerdür
Rikāb-ı esb-i istiğnāya ol bīdād ayak [basmış]
- 5 Ben ey dil şöyle bir nahç[ī]r-gāh-ı 'aşka düşdüm kim
Ne āhūsı şikār olmuş ne bir şayyād ayak basmış
- 6 Belā-yı zūlf-i yārı sünbül-āsā başa almazken
Faşihī bāğ-ı sevdāya dil-i nā-şād ayak basmış

179

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Ğam-ı ağıyar ile dil ol melek-sīmādan el çekmiş
Hırāş-ı hār ile gūyā gül-i ra'nādan el çekmiş
- 2 Ne keyfiyyet var ey gül-çehre eyā cām-ı la'lünde
Gören mestānc-diller sāğar u şahbādan el çekmiş
- 3 Dilā tā kim ayağūñ çekmedükce hāk-i dünyādan
Didürme kendiñe ol şūh-i mestāncden el çekmiş
- 4 O kaşı yay u kemān cevri ile tır-efgen-i dildi
Hele şimdi hadeng-i zulm-i nā-bercādan el çekmiş
- 5 O Rüstem-lehce şimdi nev berüden hattım ohşarmış
Faşihī kabza-i şemşir-i istiğnādan el çekmiş

Fā i la tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bāğ-ı dehri bār-ı gām itmiş h̄azān b̄ū kalmamış
Hiç perişān olmaduk bir serv-i dil-cū kalmamış
- 53a 2 Sen ṭabībūm did[i]gün bīmār-ı bī-ṭīmārdur
Kendiyle bir çāre gör anlarda dārū kalmamış
- 3 Dürr-i devletle nice ma'lūm olur kadr-i suhan
Hücre-i bāzār-ı rağbetde terāzū kalmamış
- 4 Sāğar-ı mīnā gibi kan ağlamazdum dem-be-dem
'Aks-i la'l-i yār ile çeşmümde hiç şū kalmamış
- 5 Ceys-i şāh-ı gam Faşihī zabṭ idüp şehr-i dili
Şöyle vīrān eylemiş kim burc u bārū kalmamış

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 O şeh la'li ile taḥrīr olunmuş bir varak ṭutmuş
Mey-āmīz elde gūyā bir ayağ ile 'arak ṭutmuş
- 2 Dilā vaḫt-i şeherde yād ile her dem gülüp oynar
Figān-ı 'andelībe gül kıyās itmeñ kulak ṭutmuş
- 3 Gōñül sinemde her dem ārzūlar kaṭre-i eşküm
Şanasın bir ṭifil bārān-ı nīsāna şabak⁵¹ ṭutmuş

⁵¹ "şabak" sözcüğünün anlamını bulamadık.

- 4 Şarāb-ı la'lüm ümmid itne dir ol şāh-ı 'ālemgīr
Hārābātīde göstere sin baña var mı yaşağ tutmuş
- 5 Hıyālīyle o māhuñ şāhid-i nazmı getürmek çün
Faşihī gūşe-i şeh-r-i ma'anīde konuğ tutmuş

182

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Dehānuñ nāz niyā[z]-ı sūre-i kevser-beyān olmış
Anuñ çün nüsha-i hüsnüñ müşārün bi'l-benān [olmuş]
- 2 'İzār-ı tābdāruñda görenler zülf-i pür-çinüñ
Didiler dūd-ı āhı tob-ı mihre şavlecān [olmuş]
- 3 Nice baş kaldura bālīn-i istignādan ol meh-rū
Ruñında sāye-i zülf-i siyeh-i yār girān olmış
- 4 Yine cū-yı sirişkünden mi itdi ictināb āyā
O serv-i hoş-hırām-ı 'işve dāmen der-miyān [olmuş]
- 5 Şurāhī gelmez oldu bezme ey sākī meger şimdi
O kāfir mācerā-yı 'işvekāra tercümān [olmuş]
- 6 Hābībā pertev-i nūr-ı ruñuñla dāğ dāğ olup
Vücūdum 'ālem-i 'aşkuñda gūyā gülsitān [olmuş]
- 53b 7 Faşihī şaydın ümmid eyler idük böyle bilmezduk
Cihāna ol ğazāl-i deşt-i vahşet dāsitān olmış

183

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Derd-i 'aşkuñ gibi bir zevk u şafā olmaz imiş
 'Aşıkā cevri ü cefā gibi vefā olmaz imiş
- 2 Cizye-i Rūmī deger dime sen ey chl-i suhan
 Dilberūñ çeşm-i siyāhına bahā olmaz imiş
- 3 Ey Felāṭūn-ḥired bilmeyen hikmeti ne
 Ḥaste-i vaşl-ı civānāna devā olmaz imiş
- 4 Ḥatt-ı ruhsārīñi dem-beste olur gö[r]se rakīb
 Bundan artıķ añā bir ķara belā olmaz imiş
- 5 Anlaruñ cevriñi luṭf añla l'aşihī dā'im
 Dime hercāyī güzellerde vefā olmaz imiş

184

Mef ū lū fā i lā tū me fā i lū fā i lūn

- 1 Dehrūñ ümīd-i rāḥatı kesb-i şafā imiş
 Ancak şafāsı cām-ı mey-i dilrübā imiş
- 2 Mānend-i bülbul cyleyelüm gel dilā fiḡān
 Ol dūd-ı bāḡ-ı 'işve hezār āşinā imiş
- 3 Ümmīd-i çāh-ı kevkebe-i fikr-i rūzgār
 Beñzetme müşke zülfini bu söz ḥatā imiş

4 Āhū-yı Çīne ğamzeleri beñzemez iken
Bezm-i şafā-yı ‘işe göre hep hevā imiş

5 Çeşm-i celāli tab‘-ı Faşihīye ol şchūn
Hāk-i riyāz-ı pā-yı rehi tūtiyā imiş

185

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fā‘ lūn)

1 Gireli pençe-i iqbāle giribān-ı hulūş
Būs ider pāyı dilüm gūşe-i dāmān-ı hulūş

2 Hāk bilür derd-i muḥabbetle ölürsem cānā
Hāk-i cismümde zuhūr eyleye biñ kān-ı hulūş

3 Ateş-i ‘aşkuñı yād eylesem ey şūh-ı cihān
Dāğ-ı sinem görünür gonçe-i handān-ı hulūş

4 Rūzgār itmededür baḥr-ı muḥabbet eşküm
Çeşmüme n’ola görünür ise tūfān-ı hulūş

5 Hāmd ola şehri-i vücūdumda cülūs itdi yine
Mesned-i sine-i bigīneme sulṭān-ı hulūş

6 Zūlmet-i ğamda kırmaz kalbümi tābān eyler
Pertev-i şa‘şa‘a-i mihr-i dirahşān hulūş

7 ‘Ālem-i ma‘nide el-minnetü’lillah ey dil
Diyenler tab‘-ı Faşihīye gülistān-ı hulūş

Fā i la tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Olmadan gönülüm şehā sevdā-yı perçemden ḥalāş
Gitdi dir engür it zencir-i mātēmden ḥalāş
- 2 Tāb-ı rūyuñ kaçre-i eşküm n'ola def eylese
Āfitāb eyler gül-i ḥamrāy⁵² şebnemden ḥalāş
- 3 Mevc-i deryā-yı cihānı 'aynuma almaz idüm
Eylesem bir kerre kendüm eşk-i giryemden ḥalāş
- 4 Dāhil-i şehir-i sürür olurdum ey meh-pāre ben
Olsa dāmān-ı ümidüm pençe-i gamdan ḥalāş
- 5 İçelüm gel bādeyi ḥālet-fezāyī olalum
Kaıd-ı dünyādan Faşihī ta'n-ı 'ālemden ḥalāş

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Bāğ-ı ḥāletdür temāşādan ğaraż
Bār-ı vuşlatdur temennādan ğaraż
- 2 Āb-ı taḥsıl-i cefāi ğam degül
Yā nedür dolāb-ı dünyādan ğaraż
- 3 Vaşluñ ikrār eyleyüp şād eyledün
Yā nedür bu va'd-i ferdādan ğaraż

⁵² Sözcük metinde "güli hamrayı" biçiminde yazılmıştır.

4 Būse-i la'lūnle dil-şād it bizi
Def'-i ğamdur cām-ı şahbādan ğaraż

5 Bir temāşādur Faşihî mā-ħaşal
Vuşlat-ı Firdevs-i a'lādan ğaraż

188

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 54b 1 Olur ħār-ı ğama düşdükce dil ħandān o gül-'ārız
Gülüp açılsa eyler bendesin bülbül gibi cārız
- 2 Bilürdüñ derdüm ey gül-çehre āh-ı āteşinümden
Eger kim lāle-veş dāğ-ı derūnum olmasa ğāmız
- 3 Yağışmaz ol leb-i şirine telh-āmız 'itāb itmek
'Aceb itmez mi düşnāmı şarāb-ı la'lini ħāmız
- 4 Rikābuñ ħürmetin terkiye almaz pāy-māl-i 'aşk
Hemān sen şch-[sü]vār-ı esb-i tāzīm olma tek rāfiz
- 5 Ne biter tohm-ı elṭāfūñ bezelden ħāk-i aġyāra
Nümāyān ola mı 'arşa-i şūrı k'ola vārız
- 6 Suħan-senc olmaġa nā'il olup Feyyāz-ı mutlakdan
Faşihî saña virmişdür edāni ħazret-i Fā'iz

Fā i la tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şanma ey şūh-ı cihān ruhsārūn üzre geldi haṭ
Manşıb-ı vaşl oldu dil şāh-ı vefādan geldi haṭ
- 2 İrdi gülzār-ı hayāl-i cū-yı ‘aşka eşk-i dil
İrmedi gūyā şehr-i Bağdād bihişt-ābādda şaṭ
- 3 Cılve eyler dem-be-dem cūy-āb içinde gözlerüm
Ey perī-rū āb-ı cūdan haṭṭ ider mānend-i baṭ
- 4 Ah kim elde kelām-ı gevherüm görse o māh
Dir idi bu mışra‘a rūyum-veş olmuş binuḳaṭ
- 5 Sen Faşihī būs-ı la‘l-i yāra eylersin heves
Mest-i cām-ı ‘aşk olup itmekdesin nuṭḳuñ ḡalaṭ

Fā i la tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Nev-bāhār-ı vaşl olup geldi şehā ruhsāra haṭṭ
Döndi gūyā lālezār içre benefşezāre haṭṭ
- 2 Bāḡ-ı ümmid-i vişāle fitnelerle cem‘ olup
İlep çıkardı sebze-i esrārımı bāzāra haṭṭ
- 3 Rū-yı hūrşide kūsūf irdi kıyās itdi gören
Ey perī gelmiş meger āyine-i didāra haṭṭ

- 4 'Andelīb-āsā nice feryād u efġān itmeyüm
Benzedi gūyā nihāl-i verd-i terde hāre hatt
- 55a 5 Hālclenmiş māha beñzetdi Faşihî gūyiyā
Gelicek dā'irc-i ruhşār-ı yāra kara hatt

191

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Sen ey meh-rū niçün itmezsın eyā mübtelādan hatt
İderken dā'im anlar itdügün cevri ü cefādan hatt
- 2 Tabībā āteş-i 'aşkuñla yaqsın sīneme dāğı
İder bīmār-ı ġam-perver olan cānā devādan hatt
- 3 Bezimde⁵³ 'āşıkı şevk-i lebünle şād-kām eyle
İder erbāb-ı ġam cānā şarāb-ı dil-ġüşādan hatt
- 4 Hilāl-ebrūñı seyr iden ġarībe āşinālık it
Habībā rüz-ı bayrāmda iderler merhabādan hatt
- 5 Ğamuñ gelsün ġüşāde-hāne-i ġönlüm şafā geldi
Faşihî eyler ey rūhum kādīmī āşinādan hatt

⁵³ "Bezimde" sözcüğü vezin gereği "bezimde" biçiminde okunmalıdır.

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Ey şüh-ı cefâ-pîşe yeter olma mümâzız
Ahvâlüme ruhum ile olup bâri mülâhız
- 2 Ezkâr-ı haşın görmeden itmekdeyüm ezhâr
Ey h'âce yüzünden okımaz nüsha-i hâfiz
- 3 Burc-ı bedeni eyle vişâlün ile ma'mūr
İtdi beni çok kal'a-i 'aşkında muhâfiz
- 4 Sâķi girerüm cennet-i vaşl-ı mey-i la'lün
Yakdukça beni âteş-i dūzah gibi vâ'iz
- 5 'İbretle nazâr eyle Faşihîye habîbâ
Ma'nî-i suhan-perveri zann eyleme lâfiz

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

- 1 Kim feyz-i ğam-ı 'aşk ile olursa tahaffuz
Çeşm-i dil ü cânı n'ola her demde teyakkuz
- 2 Yâd eyleyicek lezzet-i kand- âver-i la'lün
Gelür o merak ile leb-i cāma telcimmüz
- 3 Kaçsa bize vahşet yeter ey gözleri âhū
'Āşık-ı kerem-h'āhuña gel itme tefeyyüz

55b 4 Nīm-nigeh-i nāzı siyeh misen ki cānā
Çeşmüñi gönül havf ider itmege telaffuz

5 Gel eyle Faşihıye gehi 'aṭf-ı nigāhı
Kim bendesine şāh ider elbette telezzüz

194

Fā i la tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Ateş-i 'aşkuñla yaqdum başumı mānend-i şem'
Derd-i ğam etrāfuma pervāne-veş olmağda cem'

2 Bād-ı āh ile perişān olmasun diller meded
Fyle zūlf-i 'anberinüñ ey perī bir yere cem'

3 Hübblar feryād-ı 'uşşākı nice gūş eylesün
Gül tutar mı āh u zār-ı 'andelīb-i zāre şem'

4 Türkistān feyz-yāb-ı tāb-ı hüsnüñ olıcağ
Diyeler meh encüme gūyā ki virdi tāb u lem'

195

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

1 Olursa bu beytüm n'ola ser-muṭi'-i mecma'
Yāruñ ham-ebürüsü oldı muşanna'*

2 Allah bilür kaç beşerüñ kanına girdi
Ser-pençe-i ğamzendeki bu lıg-i muraşsa'

- 3 Gitmez o şehûn zülf-i siyehkârı yüzünden
Güyâ tutunur hüsne bir zen gibi bürka'
- 4 Hâlüne güzel başum için zülfünü dökme
Mâni' degül eyler isen 'anberle mülemma'
- 5 Kes sözi yeter tîğ-i kemâl ile kalem-vâr
A'dâ'yı Faşîhî düşüre havfa bu makta'

196

Fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün

- 1 Yan dilâ 'aşk-ı cemâl-i dilbere mânend-i şem'
Mâlik eyle kendüni tâc ü zere mânend-i şem'
- 2 Bezm-i 'âlemde eger bulmak dilerseñ i'tibâr
Şu'le-zîr-i şevk ol ey dil her yere mânend-i şem'
- 3 Dâğ-ı serle giryeme bâ'ış olalı rûzgâr
Mübtelâyum sūziş-i eşk-i tere mânend-i şem'
- 56a 4 Lâne-i murğ olmak âsândur dilâ Meenûn gibi
Her gice pervânceler döndür sere mânend-i şem'
- 5 Mağv-ı cism il kimseye açma Faşîhî râzîni
Her kişi yaqsın seni âteşlere mânend-i şem'

197

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Olalı sen āfītāb-ı ‘ālem-ārādan ırāğ
Pertev-i āyīne-i hūsnūnle oldum dāğ dāğ
- 2 Beñzer ey dil gūyiyā dāğ-ı derūn-ı ‘āşıkā
L.ālezāra yaksa erbāb-ı şafā yer yer çerāğ
- 3 ‘Āşıkūnla söyleşür mi bezm-i gülşende rakīb
‘Andelīb-i zāra hem-dem mi olur gülşende zāğ
- 4 Reng-i la‘lūn ben ḥabāb-ı cāma göstermez idüm
Neylcüyüm ḥünkārūm ‘ālemde göze olmaz yasağ
- 5 Sākiyā cām-ı lebūn itme Faşihiden dirīğ
Beym-i ğamda şöyle maḥmūr[um ki] tutmaz el ayağ

198

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Olma ey dil ṭālib-i meydān mānend-i çerāğ
İtme başuñ āteş-i sūzān mānend-i çerāğ
- 2 Ben gibi bāğ-ı fenāda bağı yanık olmasa
Olmaz idi lālc-i nu‘mān mānend-i çerāğ
- 3 Baş açık yalın ayak pervāne-āsā şubḥa dek
Başuñ evvel dilā ‘üryān mānend-i çerāğ

4 Cismümüz bir köhne fānūs-ı şikāf-ı ğam olup
Sönmede bād-ı ecelle cān mānend-i çerāĝ

5 Tāc-ı zerle yār gelmez mi Faşihī hānuña
Mesken oldu Yūsufa zindān mānend-i çerāĝ

199

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Dehr-i hüsne mihr-rū-yı dilrübā rüşen-çerāĝ
Bezm-i ‘uşşāka şarāb-ı dil-güşā rüşen-çerāĝ

2 Oldı Mūsī-i dile Tūr-ı tecellā-veş olup
Gevhere her lāle-i āteş-nümā rüşen-çerāĝ

3 Bezm-i ‘işret-gāh-ı ‘aşka şubha dek olmağdadur
Şu‘le-bār-ı āh ü zār-ı mübtelā rüşen-çerāĝ

4 Şadr-ı sīnemde olur şāh-ı hayā[1]-i dilbere
Dāĝ-ı hūnīn-i dil ‘aşk-ı āşinā rüşen-çerāĝ

5 Şem‘e pervāne Faşihī her gice mā’il ise
Bülbüle olur gül-i hālet-fezā rüşen-çerāĝ

200

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şāh-ı fitne itdi müjgānın sipāh-ı çār-şaff
Her biri bir lu‘b ile biñ cān u dil eyler telef
- 2 Sūnbūlistān gülistān-ı bihişt olur hemān
‘Ārıż-ı gül-gūnuña gīsūları virse şeref
- 3 Hūn-ı dīdem şanma hāk-i pāyūñ üzre dökdigüm
Sīnemi tūr-i müjeñle delme mānend-i hedef
- 4 Ey kemān-ebur çekilmez çille imiş miñnetūñ
Nağd-i dīnār-ı ‘ömür yoğ yerlere oldı telef
- 5 Sille-i āhumla bu dā‘ire-i dolāb-ı çarğ
Gümleyüp inler Faşihī dā‘imā mānend-i def

201

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Sīne-i sīmīn-i sāķī cām-veş olsa şeffāf
Ārzū-yı tāb ile qalbüm olur mir‘āt-ı şāf
- 2 Mest-i çeşme çeşmümi çekmiş her nigāhı pūr-fiten
Ġamze-i merdüm-keşi iğ-i kazādur bī-‘ilāc
- 3 Merve-i hūsnünde hatt u hālūñi setr itmeden
Ka‘be-i maqşūdum itse merdüm-i dīdem tavāf

4 Kimi emr-i 'aşk kimi nehy-i sevdâdur diyü
'Âşıkânun̄ âyet-i hattun̄da itmiş ihtilâf

5 Sen Faşihî kehkeşân zann itme çarh-ı zâlimi
Eylerüm şemşîr-i âh-ı âteş[in]ümle şikâf

202

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün
(Fâ i lâ tün) (fâ' lün)

1 Gelmede 'id kühene dilber-i ra'nâ şaf şaf
Güiyâ hüsnini zeyn itmede havrâ şaf şaf

2 Nilde seyr idicek 'aksin o Yūsuf-ı müşg
Virdi Mısr içre hemân gulgüle-fermâ şaf şaf

3 'Aks-i dîdârın̄a mazhâr olayum diyü turur
Rû-yı dükkânçede mir'âl-ı mücellâ şaf şaf

4 Sa'yile küyuñi seyr cyleyen 'uşşâka döner
Tâ'ifân-ı harem-i Ka'be-i 'ulyâ şaf şaf

5 Tâq-ı ebrün̄ olalı câmi'-i hüsn̄e kıble
İtdi cem'iyyeti hâl-i ruh-ı zîbâ şaf şaf

6 Manzar-ı sük-ı melâhatda yüzün̄ gördiği çün
Reh-güzârında turur 'âşık-ı şeydâ şaf şaf

7 Olıcağ rûz-ı kıyâmetde Faşihî divân
Hep berâber tura a'lâ ile ednâ şaf şaf

203

Melū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Dil hüsñüñe meyl itdi celādan haberüm yok
Ayīne-i 'ālemde şafādan haberüm yok
- 2 Sevdā-yı ğam-ı zülfün ile kūyuña vardum
Rencīde-i zencīr-i belādan haberüm yok
- 3 'Aşkuñla ider şanma beni seyr-i gülīstān
Ateşlere yansa bu fenādan haberüm yok
- 4 Müşk-i Hoteni zülfüne terciḥ ider 'ālem
Şāhum benim ol lafz-ı haḩādan haberüm yok
- 5 Bülbül olalı meykede-i 'aşka Faşīḩī
Bir mest ü harābum ki şadādan haberüm yok

204

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Olmada ol güzeli her gören ādem 'āşık
Böyle kalursa eger kim olur 'ālem 'āşık
- 2 Terk ider idi beni ğayre ırağ almaz idi
Şeklüme tā bu kadar olmazsa bu ğam 'āşık
- 3 Şoḩbeti yār-ı kadīm ile ider 'ārif olan
Ĝamsuz 'ālemde ne mümkin ola bir dem 'āşık

- 4 Zahm açarsa dil-i mecrūhuma tiğ-i nigeḥūñ
Bulamaz būse-i la'lūñ gibi merhem 'āşık
- 57b 5 İki yüzden de Faşihî ne ḥuceste tāli'
'Aşıkūñ sūdūñi hem dilber ola hem-'āşık

205

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Māha rūyuñ beñzemez beñzinde māhuñ ḳanı yok
Gerçi nūrı var amā yüzinde [anuñ] ānı yok
- 2 Çünkü sırr-ı la'lūñe gülşende mazḥār olmadı
Bu ḥarāmī-ḳaddīñi taḳlīde servūñ cānı yok
- 3 Benden ey pervāne-i dil sen [ne] istersin 'aceb
Beñzedüm bir şem'e kendi başına dermānı yok
- 4 Sāḳī-i lāle-rūḥa şahbāya ḥasret olalı
Döndüm ol bāğ-ı ḥarāba bir gül-i ḥandānı yok
- 5 Hāḳ bilür kim ey şeh-i 'ālem Faşihî zārīñūñ
Hāñe-i dilde ḡam-ı hecrūñ ḳadar yārānı yok

206

Mef ū lū me fā i lūn mef ū lū me fā i lūn

- 1 Ey dil dem-i 'işretdür 'aşḳ ile ḥazīn olmak
Bir gizli sa'ādedür erbāb-ı emīn olmak

- 2 Gel hāk-i kadem ol kim eflāke serũñ ire
Yā 'arşa irişmekdür mānend-i zemīn olmak
- 3 Fırdevse gider gūyā 'irfān ile cem' olan
Dūzahda yer itmekdür nādāna qarīn olmak
- 4 Bir nān içün 'āleimde lāyık mı saña ey dil
Rūyuñ siyāh idüp mānend-i nigīn olmak

207

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Dilberā zencīr-i bend-i mübtelādur perçemũñ
Mübtelālar başına müşkil belādur perçemũñ
- 2 Dil havāşş ile ne mümkin vaşluña nā'il ola
Kenz-i hüsnünde yatar bir ej[de]hādur perçemũñ
- 3 Bād-ı āh-ı 'āşıkān ile perişān olmada
Bu güşāde sūnbül-i bāğ-ı şafādur perçemũñ
- 4 Çok tolaşdı çāk idince rūzgār içre
Sāniye zann eylemek bād-ı hevādur perçemũñ
- 58a 5 Gerden-i siminũñ üzre ey perī pür-çin iken
Āhū gözlüm müşke beñzetmek hařadur perçemũñ

208

Mef ū lū me fā i lūn me fā i lūn fe ū lūn

- 1 Dökdi yine varısa şabā gerdene mūyuñ
Ta'tir-i dīmāğ eyledi cānā bizi būyuñ
- 2 Tā şöyle zā'ifüm nefesüm fark idemezsün
Tutsañ da şehā ağızıma āyine-i rūyuñ
- 3 Öñüme düşer rehber olur kaṭre-i eşküñ
Ger böyle neden kim olurum 'azim-i kūyuñ
- 4 Meydān-ı belāgatda şehā ide tekellüm
Var ise Faşihî gibi bir nādire-gūyuñ

209

fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Riş-i ser-levḫa-i metn-i leṭāfetdür kaşuñ*
Satır-ı bismillahdan gūyā işāretdür kaşuñ
- 2 Cedvel ü pergār-ı şun'ullahdur ḫatt-ı ruḫuñ
Şan'atullah remzine tefsir-i āyettür kaşuñ
- 3 Nazra-i ābda taş köprüye yol mı virür
Tāk püllü cū-yı rāh-ı istikāmetdür kaşuñ
- 4 Pādişāhum her selimü'l-ṭab'a rüşendür bu kim
Revnāk-ı ser-maṭla'-ı divān-ı Şevketdür kaşuñ

- 5 Dilde ta'lik-i haṭ-ı yāri muḥakkaḫ nesh ider
 Kıt'a-i ser-ḥāme-i dest-i metānetdür ḳaşūñ
- 6 Nice olmasın Faṣīḥi ders-i ḥüsnūñ 'āşıkı
 Şerḥ-i metn-i ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı isti'ānetdür ḳaşūñ

210

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Mīve-i vaşluñla pūr-naḥl-i cenāndur ḳāmetūñ
 Şan riyāz-ı ḥüsn-e bir serv-i revāndur ḳāmetūñ
- 2 Ğonçe-i eşküfte-i bāğ-ı leṭāfetdür ḳaşūñ
 Güleşen-i behcet-serā-yı gülsitandur ḳāmetūñ
- 58b 3 İtme bizden şu'le-i ruḥsār-ı pūr-tābuñ dirīğ
 Şem'e-i bālā firār-ı bezm-i cāndur ḳāmetūñ
- 3 Ateşin u āsumānī cāmelerle gūyiyā
 Şem'ine pūr-dūd-ı āh-ı 'āşıkāndur ḳāmetūñ
- 4 Ey mü'ezzin-zāde ḥaşr olan nice itmez kıyām
 Çün Faṣīḥiye kıyāmetden nişāndur ḳāmetūñ

211

Me fā i lūn fe i lā tūn me fā i lūn fe i lūn

- 1 Gülūya silsile-i zülfi taḳmasaḳ mı gerek
 Ḳuyūd-ı ğayrıyı elden biraḳmasaḳ mı gerek

- 2 Şehāb-ı kākülūñ enzār-ı çeşme mānī'dür
O mihr-i tābda hüsüne bakmasağ mı gerek
- 3 Güşāyiş-i der-i maķşūda ķar'-ı bāb gerek
Viçe-i(?) emeli vaşlı yaķmasağ mı gerek
- 4 Zemīn-i tāzeye mīzāb-ı hāme-i terden
Neccār-ı cūşış-i tab' ile aķmasağ mı gerek
- 5 Faşihīyā var iken bu şi'r-i pāk-edā
Müsveddāt-ı ğalat-gūyı yaķmasağ mı gerek

212

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Zāhid ümidān-ı 'aşķ iķre giren server gerek
Bir elinde cān gerekdür bir elinde ser gerek
- 2 Vāķıf-ı keyfiyyet-i mir'āt-ı devrān olmağa
Dest-i 'āşıkda dilā pür-bāde bir sāğar gerek
- 3 Genc-i ğamda 'aşķ ile hūn-ābı varken 'āşıkā
Ne sarāy-ı devlet-i dūnyāya sim ü zer gerek
- 4 Degme bir yerde ķarār itmez dilā 'āşık gibi
'Āşıkā ķaf-ı ķanā'atda bir a'lā yer gerek
- 5 Cāhil-i nādān olup itmege Faşihī ser-fürū
Bu zen-i dūnyāyı zābı itmege kāmīl er gerek

213

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lāün fā i lūn

- 1 Mevsim-i gül nev-bahār eyyāmını hiç görmedik
Nūş-ı mey seyr-i kenār eyyāmını hiç görmedik
- 59a 2 Fülk-i miñnetde re'is olduğ limān-ı ğamda biz
Bir muvāfiq rūzgār eyyāmını hiç görmedik
- 3 Kānde gitsek derd ü miñnetdür bizüm akrānumuz
Şevk ile geşt ü güzār eyyāmını hiç görmedik
- 4 Sākīyā devvār elinden hūn-ı dīl būs eylerüz
Bir şarāb-ı hoş-güvār eyyāmını hiç görmedik
- 5 Geşt idüp sevdā-yı zülñünle l'aşihī-ves şehā
Deşt-i 'ālemde karar eyyāmını hiç görmedik

214

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lāün fā i lūn

- 1 Ey şeh-i hūb-ı cihān pūr-zer nişāndur hañçerūñ
Urulan biçārceler zann ild[i] kandur hañçerūñ
- 2 Cāme-i kemhā ile sīmīn kemerde dir gören
Havz-ı gülşenden çıkar āb-ı revāndur hañçerūñ
- 3 O yalın yüzli kesici olamaz dime şehā
İnce bel begler yeter bir bī-amāndur hañçerūñ

4 Ğamze-i ħūn-hāruñ-āsā kimseye virmez amān
Ey perī bir fitne-i āħir-zamāndur ħançerūñ

5 Kaşd-ı cān itmezdi olmasa eger kim cevheri
Medħ ider cānā Faşihī ħahramāndur ħançerūñ

215

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lāün fā i lūn

1 Ey perī ğamzeñ gibi tıĝ-i ħazādur ħançerūñ
Bir görünmez ħurfe püsküllü belādur ħançerūñ

2 Ey ŧeh-i ‘ālem nigāh-ı çeşm-i ğammāzuñ gibi
Dürli dürli fitnelerle āşinādur ħançerūñ

3 Cevr idüp ħan ağladur ‘uşşāħa müjġānuñ gibi
Dem-be-dem ħan içici bir eşkiyādur ħançerūñ

4 Mū-miyānuñdan eşer görmez temāşā eyleyen
Zann ider lafz-ı kemer-bēndünde ādur ħançerūñ

5 Fetħ ider gencīnc-i vaşluñ Faşihī ey perī
Neyleyüm ammā tılsım-ı ej[de]hādur ħançerūñ

216

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 59b 1 Dilde her dāgumı bir dīde-i giryān itdūñ
 Gün-be-gün hār u hāsın sihr ile müjgān itdūñ
- 2 Her seg-i kūyuña dil yā nice reşk eylesesün
 Her sıfālin yine tāc-ı ser-i şān itdūñ
- 3 Zülfūñ alduñ lebūñe hep Hıten āhūlarınuñ
 Nāfesin müşk ile pür hem cigerin kıan itdūñ
- 4 Tıtmaduñ nabz-ı dil-i 'āşık-ı bîçāreñi hiç
 Ey tabīb ellere biñ cān ile dermān itdūñ
- 5 Tāc-ı zer giydirclüm yine Faşihīye diyü
 Başını bezm-i ğama şem'-i fūrūzān itdūñ

217

Fā i lā tūn f ā i lā tūn f ā i lā tūn f ā i lūn

- 1 Ey perı ben zāriñi kapuñda giryān eyledūñ
 Āsitānuñ taşını la'ı-i Bedāhşān eyledūñ
- 2 Başuma sevdā-yı zülfūñle getürmezken belā
 Şimdi destāruñ gibi 'aqlum perişān eyledūñ
- 3 Āsitānuñ üzre hūn-ı eşk-i çeşmüm seyr iden
 Şandı Allah 'aşkına kūyuñda kıurbān eyledūñ

4 Dest-i cevriñde şehā kan ağladuķca dem-be-dem
Sihriile ğamzeñ baña lıĝ-i zer-[e]feşān eyledüñ

5 Her ğüzel dāmān-ı vaşlı ‘āşıkā būs itdürür
Sen Faşihī bokesüñ çāk-ı giribān eyledüñ

218

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Ey ruħı ğül sen beni bülbül gibi zār eyledüñ
Şem‘-i ‘aşķuñda yaķup pervāne-veş nār eyledüñ

2 Niçe ‘id oldı lebüñ būs itdi nice ‘āşıkān
Bendeñe bir merħabāñi itmege ‘ār eyledüñ

3 Ey şehen-şāh-ı cihān-ārā saña ben neyledüm
Her raķīb-i bed-fa‘āli kendiñe yār eyledüñ

4 Hāşret-i rüyuñ ğayāliyle gice ey māh-rū
Şubħa dek encüm gibi çeşimümi bīdār eyledüñ

5 Zülfüñi ‘arz eyleyüp cānā Faşihī bendeñi
60a ‘Āķıbet zencir-i sevdāña giriftār eyledüñ

219

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

1 Kaşuñ çatduñ yine tır-i nigāhuñ der-kemān itdün
Beni vādī-i ğamda menzil-i cevre nişān itdün

- 2 Ferāgat eyledüñ sevdā-yı būs-ı la'l-i nābından
O şūh-ı nev-resüñ ey dil yolında terk-i cān itdüñ
- 3 Yine gülşen-ser[ā]-yı 'işt[e]de ey serv-i hoş-reftār
Sirişküm pāyuña dökdükce dāmen der-miyān itdüñ
- 4 Ne meşrebsin 'aceb kim ey perī-rū da'vet itdükce
Cemāl-i nūr-baḥşuñ çeşm-i 'uşşāka nihān itdüñ
- 5 İlayāl-i kūyı mı geldi Faşihī çeşmüñe bilmem
Yine deyr-i dili pür-naqş-ı dīdār-ı bütān itdüñ

220

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Şehā 'aks-i müjceñ oldukça bāl-i şive-i ğamzeñ
Hemān evc-i nāz olur kemāl-i şive-i ğamzeñ*
- 2 Felek seyr-i sitignā āşinā olmaḳdadur dā'im
Olanlar sāyeñ-āsā pāy-māl-i şive-i ğamzeñ
- 3 Olur dil müjdegān-ı 'aşkuñı ḳatı itmege sā'ı
Yine tiĝ-i ḳazā olmuş celāl-i şive-i ğamzeñ
- 4 Cefā mu'tād-ı tab'-ı nāz u naḥvet-gā[h]-ı çeşmüñdür
Bulunur mı vefāya ihtimāl-i şive-i ğamzeñ
- 5 Niçün dil-ḥaste-i 'aşkuñ gibi 'uşşāka cevri itdüñ
Cefā terki midür āyā vebāl-i şive-i ğamzeñ

- 6 Görürdi ḥabeşī āhū-yı dest-i naḥvetüñ mevcin
Faşihî kılsa taşvir-i ḥayāl-i şive-i ğamzeñ

221

İā i la tün lā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Yine kaşd-ı ‘aşıkāna ğamze-i cādūlaruñ
Her müjñ tır eyleyüp çekmiş kemān ebrūlaruñ
- 2 Ey perī seyr-i gülistānda tokunduğca şabā
İhāl-i ‘uşşākı perişān eyledi ğisūlaruñ
- 3 Ben şehīd-i ‘aşkuñ üzre gūyiyā ir[ür]dī nūr
Sīne-şāf olup koyayduñ boynuma bāzūlaruñ
- 60b 4 Tarf-ı destār-ı benāġuşuñda dursın dā’imā
Sünbül-i ğarrā gibi ğisū-yı ‘anber būlaruñ
- 5 Gülşen-i ḥüsnüñ Faşihīye bihişt-ābād olur
Nev-nihālüm ābdār olduğca şelālūlaruñ

222

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Dilüñ cām-ı şafā-yı luḥf ile şād olduġın görseñ
Ḥarābātın cihānda yine ābād olduġın görseñ
- 2 Ḥarāb oldu bilād-ı ‘ayş u eyyām-ı ḥarābātı
İrişüp cām-ı Cem bir kerre ābād olduġın görseñ

- 3 Yine sākī bu demde ceş-i ğamla cengümüz vardur
Şarābūn bir ayağ önce imdād olduğın görseñ*
- 4 Komiş iūtī-i hüsnün tār-ı zülfi tel kafes içre
Tekellüm itmez içse bāri āz[ā]d olduğın görseñ
- 5 İlayāl-i dilber-āsā yer bulurduk çeşm-i rağbetde
Faşihī şî'rimüz dilden dile yād olduğın görseñ

223

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Ey dil mey-i şālī gibi sen cāma mı düşdün
Yoksa yine bir dilber-i gül-fāma mı düşdün
- 2 Ol kıdd-i nihālün bize bir mīve-i vaşlı
Olmadı diyü bu tama'-ı hāma mı düşdün
- 3 İjālını görüp zülline olduñ mı giriftār
Kuş gibi dilā dāne için dāma mı düşdün
- 4 Ey dil yine ser-mest-i mey-i 'aşk-ı civānsın
Bir meclis-i rindān-ı mey-āşāma mı düşdün
- 5 Eflāk-ı sitignāda iken şimdi Faşihī
Şebnem gibi ol verd-i gül-endāma mı düşdün

224

Fā i la tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Böyle teng itmez idi ṭab'-ı mizācı gözlerūñ
Fitnelerle itmeyeydi imtizācı gözlerūñ
- 2 Gel firāş-ı ğamda ben bīmār-ı 'aşka kı l nazar
Ey ṭabībūm derdime itsūn 'ilācı gözlerūñ
- 61a 3 Nīm-nigāh-ı nāzīña dūnyāda olmazken bahā
Dimesinler kim deġer biñ Rūm ḥarācı gözlerūñ
- 4 Sūd-mend-i vaşl iken sevdāger-i çeşm-i ümīd
Hep metā'-ı şabr alur alduġca bācı⁵⁴ gözlerūñ
- 5 Çok fūsūn eylerdi müjġanuñ Faşīḥi zārīña
Bir nazarla virmeyeydi ibtihācı gözlerūñ

225

Fā i la tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey perī hiç kimseye virmez amānı gözlerūñ
Bir nigehle öldürür biñ 'āşıkānı gözlerūñ
- 2 Dā'im ey serv-i ḥirāmānum idermiş kaşd-ı cān
Yā niçün görmez beni ol Ḳahramānī gözlerūñ
- 3 İllere şevk-i lebūñ cām-ı şafā-baḥşā olup
Aġladur ben 'āşık-ı nā-şāda kañı gözlerūñ

⁵⁴ "bāc" sözcüğü metinde "pāc" biçiminde yazılmıştır.

- 4 Dār-ı luḫ içre nazar eyler hezār üstādeye
İftinelerle dār ider baña cihāmı gözlerün
- 5 Mazhar itmezsen Faşihîyi nigāh-ı lutfuña
Aḡladur kâfir dahi çok Müslümānı gözlerün

226

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 İridüp dilleri gūyā ki ider şu çeşmün
Çekdürür 'āşık-ı biçāreye yā hū çeşmün
- 2 Böyle güm-geşte-i sevdā-yı cünün olmaz idüm
Baña sihr itmese ey ḡamzesi cādū çeşmün
- 3 Döndi baḡreyne gözüm kaçre degüldür dökülen
İlaḡka zer-pençe-i ḡavvāş gibi lü'lü çeşmün
- 4 N'ola ḡadr-i gevher-i 'āşıkı fark eyler iscün
Old[ı] bāzār-ı muḡabbetde terāzū çeşmün
- 5 Kırma şayyād-ı Uloten gibi Faşihî dāmı
Şa[y]dı ḡābil degül 'ālcemde o āhū çeşmün

227

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Düşdüm ey dil āteş-i sūzāna adrūm bilmedūn
Başum alup gideyüm bir yana adrūm bilmedūn
- 2 Hāsret-i la'lūnle cānā baħr-ı eşkūmde müjern
Döndi gūyā pençe-i mercāna adrūm bilmedūn
- 3 Toğruluk itdigüm için ey kemān-ebrū güzel
Tir-veş atduñ beni yābāna adrūm bilmedūn
- 4 adr-i zer zerger şināset adr-i gevher gevheri
Her kelāmum eyledüm dūrdāne adrūm bilmedūn
- 5 Derd-i 'aşkuñla yeter bīmār-ı tīmār iken
Ey tabībüm gelmedūn dermāna adrūm bilmedūn
- 6 Yılda bir kerre görinürsin meh-i rūze gibi
Cevr idüp ben şā'im-i hicrāna adrūm [bilmedūn]
- 7 Şimdi mānend-i Faşihī addimi çevgān idüp
Başumı tob eyledūn meydāna adrūm bilmedūn

228

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Her ne dem dilde cūnūn taşvīr ider aşuñ gözūn
Siħr ile zūlfūn baña zencīr ider aşuñ gözūn

- 2 Kāmet-i şabrum kemān olduķca dest-i nāzda
Kaşd-ı cāna her müjeñ bir tır ider kaşuñ gözün
- 3 Bendeñi cellād-ı ğamzeñ çoķdan eylerdi helāk
Lakin ey şāhum yine teshīr ider kaşuñ gözün
- 4 Mest-i cām-ı bezm-i nāz olmuş kıyās eyler gören
Fitnelerle cem' olup tedbir ider kaşuñ gözün
- 5 Yaluñız cānā Faşihīyi degül itse murād
Nīm-nigehle 'ālemi teshīr ider kaşuñ gözün

229

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Ey dil yine āyine-i cānāne mi olduñ
Taşvīr-i hayāl ile şanem-hāne mi olduñ
- 2 Kūyında varup her gice dönüp dolaşursın
Şem'-i ruħına yanıcı pervāne mi olduñ
- 3 Zencīr-i ğam-ı zülfini koymazsın elünden
Ey dil yine sevdā ile dīvāne mi olduñ
- 4 Elden ele gezdürmede mestāne güzeller
Būs-ı leb-i la'l 'aşķına peymāne mi olduñ
- 62a 5 Keyfiyyet-i la'li kōmamış sende liyāķat
Bezminde o yāruñ yine mestāne mi olduñ

6 Bezm-i meye hiç gelmedün ey şūh-ı cefā-cū
Bu meşrebi tarḥ ideli bīgāne mi olduñ

7 İübān-ı cihān ḳalbūñi zeyn itdi Faşihī
Taşvīr-i ḥayāl ile şanem-ḥāne mi olduñ

230

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

1 Zebūn eyler dilā dünyāsını iden ḳalenderlik
Bütün ādem olup meydān-ı ‘aşḳ içre iden erlik

2 Geçüp cāh-ı scrīr-i devlet-i iḳbāl-i dünyādan
İūzūrın cevre tebdīl eyleyen ider dilāverlik

3 Olur bū-yı gülistān-ı cefāya ol kişi nā’il
Vücūdın āteşiyle pür idüp eylerse micmerlik

4 Reh-i ‘ālemde bir cān için ‘āşık bār-ı ğam çekmez
Segirtmez her gözi seyr itdigine eylemez ferlik

5 Faşihī cān u başa baḳan olmaz merd-i bīhemtā
Girüp meydān-ı ‘aşḳa serverin itmekte serverlik

231

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Mihr-i ḥüsn-i āteşinūñ gün-be-gün buldı kemāl
İjavfım oldur ḥatt-ı şeb-gūnūñ[a] iriyor zevāl

- 2 Rāh-ı ğamda mümkün olsa 'aşkıñuñ terki eger
Olmaz idüm ey süvār-ı esb-i tāzīm pāy-māl
- 3 Sen ruḥı al içün aqıtdu[m] sirişküm gūyiyā
Fyledüm fevvāre-i gülzār-ı sultān-ı ḥayāl
- 4 İüsnüñe āḥir seni mağrūr ider āyine
Eyleme ey Yūsuf-ı gül-pirehen 'arz-ı cemāl
- 5 'Arz-ı ḥālüm der-kenār eylerdi ol şāh-ı ḥasen
Olmasa dīvānına varmaq baña emr-i muḥāl
- 6 Şandılar ḥāl-i 'izār-ı āteşinüñ bu gice
Şem'-i bezm-ārāda bir pervāne yaqımış perr u bāl
- 62b 7 İüsn-i nun ü yarı vaşf eyler Faşihî dā'imā
N'ola eş'ārına dilberler disc sihr-i helāl

232

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Nev-bahār olduqca döndi şem'e-i sūzāna gül
Her şeb eyler üstine bülbülleri pervāne gül
- 2 Utanur yüzden elbet tāze dil bir tāzeden
N'ola şarmadūqca kızarsa meclis-i cānāna gül*
- 3 Mey içüp kat kat nice mest olmasunlar bāğda
Görinür 'uşşāka gūyā kim tolu peymāne gül

- 4 Bezm-i meyde sākīyā ‘aks-i ruḥ-ı cānān ile
Hjande eyler mihr[e] dönmiş sāğar-ı rahşāna gül
- 5 Kesilüp destiyle geldi çārsū-yı yārda
Döndi gūyā ḥūna müstağrağ yatar ḳurbāna gül
- 6 Āteşe virmek ḳadar vardur riyyāz-ı ‘ālemi
Şun demek ḥār-ı şütür zann eyleyen nādāna gül
- 7 Hār āzār-ı raḳībe çok taḥammül eyledi
Gül gibi cānā Faşīḥī bülbül-i nālāna gül

233

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Çıkdı dilber gibi gūyā tāze gül
İtdi her bergini bir yelpāze gül
- 2 Oldı çeşmümde ḥayāl-i rū-yı yār
Şişe-i pür-āba ḳonmuş tāz[e] gül
- 3 Bir ḫolu peymāne zann eyler raḳīb
Şunsa ‘āşīḳ dilber-i mümtāza gül
- 4 Şayd ider günde hezār āvāreyi
Beñzedi dilber kebüter-bāza gül
- 5 Şem’ olup pervāne eyler bülbüli
Her gice meyl itdi sūz-ı tāz[e] gül

- 6 Açılır gerçi Faşihî bâğda
Maḥrem itmez mi başarı zāre gül

234

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā lün

- 1 Virürdi bâğa eyyām-ı şabā [o]ndan ḥaber bülbül
Tıfıl-veş bir çebūk-rahşā sūvār olsa eger bülbül
- 63a 2 Oğur mānend-i kūdek mekteb-i bâğa gelüp her gün
Gülistān dersini evrāk-ı gülden her seher bülbül
- 2 Gül-i terde görüp reng-i ḥayāl-i rū-yı cānānı
Degüldür kaṭre-i şebnem gözünden nem döker bülbül
- 3 Dilinden sūz-ı ‘aşkı söylemek teskīn ider yoksa
Yağar şem‘-i güle pervāne-āsā bāl ü per bülbül
- 4 Gözün reng-i şükūfe eylemiş çün şīşe-i ḥicām
Reg-i berg-i gül-i terden Faşihî dem çeker bülbül

235

Müf te i lün müf te i lün müf te i lün müf te i lün

- 1 Kuş gibi pervāz iderek gitse o dildāra gönül
Olmasa eflāk-ı ğamı devr idüp āvāre gönül
- 2 Hāl-i ruh-ı yārı görüp dām-geh-i zülfe düşer
Kurtulamaz bir daḥi biñ sa‘y ile bi-çāre gönül

- 3 Bez[m]-i muhabetde dönüp düşmege her seng-dile
Yetmez idi şîşe gibi olsa da biñ päre gönül
- 4 Naqd-i 'ömür virse de bir daği geriye almaz [idi]
Vay aña kim düşürce bir şüh-ı cefâ-kâra gönül
- 5 İçürür elbetde saña bâğî Faşîhî küfede
Virdün isc sen eger ol ğamzesi Tâţâra gönül

236

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Reng-i âteş virdi sâķi yine her ruhsâra gül
Ser-nigūn taķmış kıyās itdüm o şeh destâra gül
- 2 Kıpkızıl divâne oldu ğonçe-i la'lün görüp
'Andelîb-âsâ çāk-ı girîbân ider şad-päre gül
- 3 Ruĥlaruñ vaşf itmede ğülşende bülbül her seher
Tā bu deñlü şerim ile olmazdı âteş-päre gül
- 4 Nev-bahār oldu yine ey dil sipihr-i bâğda
Eyler ehl-i 'aşķı bülbüller gibi āvâre gül
- 5 Yeter itdün çeşm-i evzâ'-ı celāl ile nazar
Ĝāhî ey şüh-ı cihān-ārā Faşîhî zâre gül

237

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 63b 1 Sīne-çāk itmekde ruhsāruñ beni mānend-i gül
Dāğdār itsün қо didāruñ beni mānend-i gül
- 2 Dil niçe āzurde-i çengāl-i miḥnet olmasun
İjār-ı ğāmda koydı aġyāruñ beni mānend-i gül
- 3 Ğamzeñe bir kerre teşbīh itdigim çün nergisi
Kesdi biçdi tığ-i ḥūn-ḥāruñ beni mānend-i [gül]
- 4 Bülbül-āsā nāleñi gūş cyledükce her seḥer
Şerm-sār itmekde āzāruñ beni mānend-i gül
- 5 İjār-ı ğamda bāğ-ı ‘aşķuñda Faşīḥi-veş hemān
Dil-ḥirāş itmek midür kārūñ beni mānend-i gül

238

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Nedür gülşende āyā nāle vü efġānuñ ey bülbül
Görinmez mi baña yoḥsa gül-i ḥandānuñ ey bülbül
- 2 Felekden yağsa şebnem şubḥ olinc[a] şaḥn-ı gülzāra
Seḥer ašlā söyünmez āteş-i hicrānuñ ey bülbül
- 3 Saña peymānelik itmezdi gül bezm-i gülistānda
Ezelden olmasa anuñla bir peymānuñ ey bülbül

4 Şalā itdūñ gelen gelsün diyü bir hānedān olduñ
Açıkdur hamdilillah rüz u şeb meydānuñ ey bülbül

5 Gülistān-ı cihānuñ gerçi kemter murğısın ammā
Faşihî-veş yayılmış halka nām nişānuñ ey bülbül

239

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

1 O perinūñ da'veti bir vechile kâbil degül
Ademe ünsiyyeti bir vechile kâbil degül

2 Niçe nakş-ı medhine cān vire Behzād-ı hayāl
Vaşf-ı resm-i şūreti bir vechile kâbil degül

3 Öyle bir hūrşid-i cihān-tāb-ı evc-i 'işvedür
Seyr-i rü-yı behceti bir vechile kâbil degül

4 Yār olur bî-gāneye bigāne eyler 'āşığı
Ol mehūñ māhiyyeti bir vechile kâbil degül

5 Vahşetinden eyile⁵⁵ almaz Faşihî destine
64a 'Aşık ile ülfeti bir vechile kâbil degül

⁵⁵ "eyile" sözcüğünün şairin kişsel kullanımı olup, "öyle" anlamına geldiğini düşünüyoruz.

240

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Faşl-ı güldür ğayrı ey ğonçe-dehānum gül açıl
Gül gibi 'uşşāka ey şîrîn-zebānum gül açıl
- 2 Mübtelâlar gülşen-i hüsnün temāşā eylesün
'İşve-bāzum gül-ruhum rūh-ı revānum gül açıl
- 3 Bezme geldükce sükût idüp tebessüm eyleme
Cām ile def'-i hicāb it nev-civānum gül [açıl]
- 4 Nev-bahār oldu açıldı ğonçe-güller lāleler
Sen de ğayrı şād ol ey şūh-ı cihānum [gül açıl]
- 5 Bāğ-ı hüsnün 'andelibisin saña düşmez sükût
Bir iki peymāne mey nūş eyle cānum gül açıl

241

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Sākiyā cām-ı şarāb-ı hoş-ġüvār ister gönül
Bülbül-āsā nāliye faşl-ı bahār ister gönül
- 2 Sākiyā deryā-yı pür-emvāca döndükce çemen
Zevrağ-ı şahbā ile geşt ü ġüzār ister gönül
- 3 Cevr-i istiġnā-yı cānāna taĥammül idemem
İlālüm añlar bî-bedel bir şivekār ister gönül

- 4 Her seher bir k̄āmeti serv-i sehī mümtāz ile
Şalınup seyr-i kenār-ı cūy-bār ister gönül
- 5 T̄utdı şahrāyı Faşihī ser-be-ser murgān-ı ‘aşk
Bir gözi şeh-bāz ile ‘azm-i şikār ister gönül

242

Mef ū lü fā i lā tün mef ū lü fā i lā tün

- 1 Oldum kenār-ı vaşla āmāde hemçü sāhil
Olalı baħr-ı ‘aşka üstāde hem çü sāhil
- 2 Ebr içre meh degüldür bir rahīb-i hidāyet
Güyā ki bahre atdı seccāde hem çü sāhil
- 3 T̄ufān-nümā-yı giryem āhumla pür telātum
Mevc-i ğam içre kaldum deryāda hem çü sāhil
- 4 İtmez karar gönülüm baħr-ı vişāl-i yārı
Āġūşa almaduķca dünyāda hem çü sāhil
- 64b 5 Deryā-yı ma‘rifetde hāk ol Faşihī dil vir
Bir nev-zemīn-i tāze-icāda hem çü sāhil

243

Mef ū lü fā i lā tū mefā i lü fā i lün

- 1 Mihr-i ruħuñla buldı cilā cevher-i gönül
Pürdür şarāb-ı ‘aşkuñ ile sāġar-ı gönül

- 2 Kilk-i keremle halka cevır kılmadan haṭuñ
Pürdür ḥesāb-ı vaşluñ ile defter-i gönül
- 3 Rāh-ı ümīd-i vaşluñ ile kim sürāğ olur
Bu yolda ‘aşkuñ olmaz ise rehber-i gönül
- 4 İḥāl-i siyāh-ı rüyuña hindü dinür şehā
Mānend-i kūze yansa n’ola micmer-i gönül
- 5 Geldi Faşihī sabr u ḥıred bi’at eyledi
‘Aşkıum olunca pādişeh-i kişver-i gönül

244

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 İḥālūmi ol ğamze-i cānāna inhā eylerüm
Ben vefāyı şahs-ı cūdından temennā eylerüm
- 2 Şāh-ı ‘aşka dilde tertīb-i aksam āna
Ben ḥayāl-i reng-i la’l-i yāri şahbā eylerüm
- 3 Rüyına baḫduḫca dil olur tekellüm āşinā
Gūyiyā tūṭi-i enīnile gūyā eylerüm
- 4 Fikr-i gül-būs-ı ‘izār-ı tābdār-ı yār ile
Ben meşāmm-ı ḥāhiş-i ümmīdi būyā eylerüm
- 5 ‘Alem-i nazımuñ Faşihī-veş Mesih-i ‘cāzıyum
Zevḫ-i eş‘arum ğazā-yı rūḥ-ı ma’nā eylerüm

245

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 O şehūñ ğamze-i hūn-h'ārımı hoş-cū şandum
 Fitneyi h'āb-gehinde görüp āhū şandum
- 2 Seng-i cevriyle şikest eyleyüp itdükce tehī
 Şişe-i kalbi mey-i vaşl ile memlū şandum
- 3 Reh-güzārında görüp yaşımı o lāle-i hūn
 Serv-i bāğ-ı gül ayağından aķar şū şandum
- 65a 4 Dest-i kudret dehenūñde dūr-i dendānlarımı
 Halka-i la'le kōmış sūbħa-i incū şandum

246

Me fā i lūn me fā i lūn fe ū lūn

- 1 Esir-i ğamze-i fettānuñ oldum
 Şehid-i hañçer-i bürrānuñ oldum
- 2 Niçe demlerdür ey şūh-ı cefā-cū
 Giriftār-ı ğam-ı hierānuñ oldum
- 3 Düşürme çeşm-i ra'betden efendüm
 Kapuñda bende-i fermānuñ oldum
- 4 İdince būs-ı la'lūñ baña ikrār
 Yine mest-i mey-i ihsānuñ oldum

- 5 Nice lāl olmayum ey māh-ı enver
Faşihî-veş senüñ hayrānuñ oldum

247

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Ruḥuñ bir reşk-i mihr-i ‘ālem-ārādur ki ey şāhum
Niķāb olsa fūrūğ-ı dīdeden olmaz nazār-gāhum
- 2 Dağit gīsū-yı ‘anber-bārīna des[t]-yār yazısuñ
Çıkar micmer gibi cānā depernden āteş-i āhum
- 3 Temāşā-yı cemāl-i bā-kemāl-i dil-firībüñdür
Degüldür ey şehen-şāh-ı ḥasen bir nesne dil-ḥā[hum]
- 4 Ḥayāl-i rū-yı aluñla olursam [ā]ğaz-ı gūyuñ
Sirişk-i ḥün-feşānum lālelerle zeyn ider āhum
- 5 Faşihî cāh-ı ‘aşkuñ zor-ı bāzū ile zābt eyler
Bırakmaz ‘azline ḥatt-ı şerifüñ çıksa ey şāhum

248

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Feyz-i la‘lūñle derūn-ı ‘āşıķa cāndur sözüm
Nuḥkuñı vaşf eyledüm la‘l-i Bedāḥşāndur sözüm
- 2 Ser-güzeşt-i kākülün bād-ı seḥer-ḥız söylesin
Ben esir-i bend-i sevdāyum perişāndur sözüm

- 65b 3 Hem-zebān oldum nigāh-ı ğamze-i cānān ile
Dest-i ṭab'a bīniyām bir tığ-i bürrāndur sözüüm
- 4 Ruḥlaruñ yād eyledükce 'āşık-ı şeydālara
Gūiyā cennetde bitmiş verd-i ḥandāndur sözüüm
- 5 Mey içüp itme Faşihī bir ṭabībe ilticā
Ṭab'-ı emrāz-ı ğam-ı 'uşşāka dermāndur sözüüm

249

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Kıyās itme ḥabībā āteş-i 'aşkuñla vīrānum
Temāşā eyle gel dāğ-ı derūnum bir gülistānum
- 2 Raķibi dā'imā gül-būs-ı rūyuñla idersin şād
Anuñ çün bāğ-ı 'ālem içre ben çāk-ı girībānum
- 3 Serūmde āteş-i 'aşkuñ ço yansın şubḥa dek cānā
Senūñ bezm-i ğamuñda her gice şem'-i fūrūzānum
- 4 Cihānuñ sebzezār-ı gülsitānuña nazār itmem
Faşihī ben ğubār-ı ḥatt-ı rū-yı yāre ḥayrānum

250

Mef ū lü fā i lā tü me fā i lü fā i lün

- 1 Cānā ḥayāl-i la'lüñ olup pişemüz bizüm
Pürdür şarāb-ı ḥande ile şişemüz bizüm

- 2 Her dem hırām-ı nāz ile geç ey şeh-i cihān
Çārüb-ı rāh-ı kūyuñ ola rişemüz bizüm
- 3 Bārān-ı seyl-i eşküm ile rüz u şeb dilā
Küh-ı belāda mīvelenür pişemüz bizüm
- 4 Gönüm esir-i halka-i zülf itdi ol perī
Gitmez hayāl-i haṭṭ ile endişemüz bizüm
- 5 Ferhād-ı kūh-ı ma'rifetüz biz Faşihīyā
Kilk-i kemāl-i 'aşk olalı tişemüz bizüm

251

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Şehr-i hüsn içre o meh-rū pādişāhumdur benüm
Asitānında kul olmak 'izz u cāhumdur benüm
- 2 Perde olur kākülün görsem disem cānā seni
Rüyuñi göstermeycn baht-ı siyāhumdur benüm
- 66a 3 Ateş-i 'aşkuñ habībüm her gice tā şubha dek
Şem'-i bezm-ārā gibi serde külāhumdur benüm
- 4 Şol kadar yakdı derūnum 'aşk ile micmer gibi
Asumānuñ her şehābı dūd-ı āhumdur benüm
- 5 Hiç ne mümkün sen melck-rūdan Faşihī dūr ola
Gice gündüz [r]āh-ı kūyı cilve-gāhumdur benüm

252

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Sür'at ile dolaşur şāh-ı ğam-ı yār tenüm
 Bu yoriyişla alur ceyš-i muḥabbet bedenüm
- 2 N'ola āteş gibi yandığumı görmezler ise
 Çeşmümün perde-i ḥākisteridür pīrchenüm
- 3 Hañçerün gibi yanuñda olayum dirdüm ezel
 Hañ gelüp şimdi bu çāklarla açılmaz dehenüm
- 4 Bu felekde idemem rāḥat idüp kesb-i şafā
 Ey gönül perr-i hümā olsa daḥi pīrchenüm
- 5 Bilinür şehr-i Sitanbulda Faşihî eş'ār
 N'ola ğurbetde disem āh vaṭanum āh vaṭanum

253

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Beni ğamla zebūn itdün ya al 'aşkum ya vir gönüm
 Büküp kıddimi nūn itdün ya al 'aşkum ya vir gönüm
- 2 Derūnum toğradı tiĝ-i belā-yı ğamzeñ ey şāhum
 Gözüm yaşını hūn itdün ya al 'aşkum ya vir gönüm
- 3 Komadı 'aql u fikrüm her nigāhuñ eyledi nālān
 Yeter mekr ü füsün itdün ya al 'aşkum ya vir gönüm

- 4 Faṣīḥi 'ākil ol kūyumda feryād eyleme dirsın
Nice itmem cünün itdün̄ ya al 'aşkum ya vir gön̄lüm

254

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Şarılır mı ten-i pür-hāmuma ol sīm-tenüm
Öldürüp derdi ile yoḥsa şarar mı kefenüm
- 2 İdicek çāk-i giribān beni sultān-ı ğamun̄
Şan ki teslim-i livālarla görindi bedenüm
- 66b 3 Tutsa dāmān-ı vişālini Zeliḥā-yı ümīd
Çāk ider cevriyle ol Yūsuf-ı gül-pīrehenüm
- 4 O cefā vü cevri ider 'aşkı cünün çü gözün̄
Ey dil 'ālemde kabāḥat ne senüñdür ne benüm
- 5 Bunca dem medḥ ü şenāsındayum ol şeh dimesi
Var mıdur şimdi Faṣīḥi gibi şāḥib-suḥanum

255

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Şevḳ-i la'lün̄ koyalı meyḥāne-i ğamda ārzum
Döndi iki sāğara dest-i ḥayālünde gözüm

- 2 Rūyuña zūlf-i siyāhuñ olduñ ey mäh-ı şıyām
 Kadre irişdi gicem bayrāma döndi gündüzüm
- 3 İşıgūñ taşın raķīb-i rū-siyeh başup geçer
 Ol maħalle güç ile zerdür diyü sürdüm yüzüm
- 4 Sūz-ı ‘aşkuñla Faşihî zārını ħākister it
 Pāyuña yüz süre şāyet rūzgā[r] ile tozum

256

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 1 Kūyuñda şehā döndi aķarşulara yaşum
 Benzetdüñ iki gözli siych köprüye kaçum
- 2 Ey mäh-ı şavm⁵⁶ şubħ iricek kadre irürdüm
 Bir gice koyaydı işigūñ taşına başum
- 3 Bimār-ı ğam-ı vuşlat olaldan beri cānā
 ħāk oldı şifā-ħāne-i kūyuñda ferāşum
- 4 Gül-ruħlarıñı itmeyeyüm ğayrı tcmāşā
 Āzürde iderse müje-i ħār-ı ħurāşum
- 5 Ol sim-ten ‘aşkıyla Faşihî ölür isem
 Kabrümde yana şem‘e-i kāfūr gibi taşum

⁵⁶ “savm” sözcüğü vezin gereği “savım” biçiminde okunmalıdır.

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Şehā 'aşkuñ görüp zülfün gibi āşüfle-ḥāl oldum
Periṣān eyledün 'aqlum anuñ çü[n] pāy-māl oldum
- 2 Bırakduñ bendeñi gözden sen ey ebruları siyāh
Anuñ çün āsumān-ı ğamda inceldüm hilāl oldum
- 67a 3 Ṭabībā derd-i 'āşıksın meded nabz-ı murādum tıy
Fırāş-ı ğamda bīmār u zā'if ü bimecāl oldum
- 4 Beni fikr-i miyānuñ şol kadar inceldi kim cānā
Görinmem gūyiyā kim çeşm-i 'irfāna ḥayāl oldum
- 5 Faşihī haste-ḥāl olmuş şararmış dime sultānum
Zer-i ḥālis gibi ben pūte-i 'aşkuñd[a] kāl oldum

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Gel ey dil dime ehl-i 'aşka sen çok derd-i ser çekdüm
Bir bu 'aksī dönen çarḥ-ı felekden ben neler çekdüm
- 2 Metā'-ı firḳatin bāzār-ı ğam içre alup şatdum
Virüp sermāye-i 'ömrüm nuḳūdumdan zarar çekdüm
- 3 Çekince fikr-i ḥattun ile levḥ-i sineme şerḥa
Hemān dīvān-ı 'aşka gūyiyā cedvel-i zer çekdüm

- 4 Temāşā ideli sevdā-ger-i dil rū-yı pür-hāli
Reh-i der-bend-i sevdā-yı gama hayl-i kaṭer çekdüm
- 5 Bu meydān-ı muḥabbetde oḡum atdum yayum asdum
Faşihî tekye-i 'aşka girüp hırkaya ser çekdüm

259

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Beñzemez dişleriñe bağı delik dürr-i 'A den
Kāmetün gibi hırām eyleyemez serv-i çemen
- 2 Genc-i miḥnetde benüm çekdigümi bilmezler
Bilen aḥvālümü bir Bāri Hudādur bir ben
- 3 Seyl-i eşke düşerüm baña muḥabbet virmezse
Emir Allahuñ ola geçdigümüz bu yüzden
- 4 Ateşümle seni çok derledirüm sulṭānum
Beni külhancı iderse seni ḥammārmcı iden
- 5 Pür-ḥabāb eyleyeyüm bezme yürüt yol kesme
Sākiyā eyle meded keşti-i cām-ı yelken
- 6 Kıl vefā çağlan olanlara rakıbe itme
Şu uyur uyumaz 'ālemde meşeldür düşmen
- 7 Çok ziyān itdi Faşihî o şeh 'aqlum aldı
Çäre yok gayrı baña oldu olan gitdi giden

260

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 67b 1 Nedür āyā felekde āfitābuñ bilmezüm derdin
Mihekk-i āsitān-ı yāre sürer çehre-i zerdin
- 2 Riyāz-ı hüsni şeftālūsın ister haste-dil ammā
El irmez kāmetine ol nihāl-i nāz-perverdin
- 3 Serümde āteş-i ‘aşkın dilā zerrīn külāh itdüm
Çekersem rūzgāruñ ğam degül germiyyet ü serdin

261

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Dilberā sīnemde nārumdan hāz[er] itmez misin
Sūz-ı āh-ı şu‘le-bārumdan hāzer itmez misin
- 2 Āteş-i ‘aşka yaqūp hākister eylersin beni
Ey gözi āhū ğubārumdan hāzer itmez misin
- 3 Germ-i hüsni olduğca ki ey şem‘-i bezm-ārā ‘aceb
Rūzgār-ı āh u zārumdan hāzer itmez misin
- 4 Döndürürsin sīne-i pūr-āteşüm revzen gibi
Gāhī geçdükce şerārumdan hāzer itmez misin
- 5 Geçmedüñ ey serv-i nev-peydā hūdām-ı nāzdan
Hiç sirişk-i cūy-bārumdan hāzer itmez misin

- 6 Kāmet-i şabrum İ'āşihî-veş kemān itdükce sen
Tîr-i āh u inkisārumdan hāzer itmez misin

262

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Yār yüzden āyine-i 'ālem-nümā göstermesin
'Aşıkāna dā'imā rû-yı riyā göstermesin
- 2 Hāk-i pâyünle iki çeşmüm pür itsün rûzgār
Tek raķib ile Hūdā rûyuñ baña göstermesin
- 3 Ol kemān-ebrū nigāhıyla baña biñ sihr ider
Bāri her müjgānını bir tîr-i kazā göstermesin*
- 4 Çün beden virmez dilā ceş-i ğama sultān-ı 'aşķ
Yaķa yırtup bāri teslim-i livā göstermesin
- 5 Tîĝ-i hışm-ı ğamzeñi bir kerre gördi schv ile
Bir daħi çeşm-i Faşihîye Hūdā göstermesin

263

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

- 68a 1 Cānā baña cevr ü elemüñ ğam mı şanursın
Azāde-i hicrānuñi hürrem mi şanursın
- 2 Evvelki nigāh-ı ğazabuñ eylemez olduñ
Ben itdigün iylikleri bilmem mi şanursın

- 3 Bāğ-ı İremi kūyuña āyā nice kırsın
Ağyār-ı [bī]rahmı ‘acēb ādem mi şanursın
- 4 Dirsēn ki kemān-ı sitemimi çekemezler
Her ‘āşıkı bī-tākatı Rūs[ç]em mi şanursın
- 5 Gördükce habāb-ı mey ki bir bülbul olursın
Gül üzre Faşihî anı şebnem mi şanursın

264

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Cennet-i kūyuñda cānā yā melek yā hürsın
Sen benī ādem degülsin yā kıamer yā hürsın
- 2 Sāye-veş rū-yı siyeh a‘dālara olduñ yakın
Ey yüzi mihr-i cihān ‘uşşāka ammā zorsın
- 3 Bakmaduñ ey ğamzesi hūn-hār aşlā bendeñe
Var ise şahbā-yı nāz ile daği mağmürsın
- 4 ‘Aşkuñ ile dāsītān-ı ‘ālem oldumsa n’ola
Ey şehen-şāh-ı cihān bir dilber-i meşhūr[sın]
- 5 Görmedi bir dem Faşihî nīm-nigāh-ı luţfuñı
Var ise ey bīvefā ğamzeñ gibi mağrürsın

265

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ben niyāz itdükce fāriğ olmadı nāz itmeden
Cevrini haṭṭ eylemez çok sevdigüm az itmeden
- 2 Evc-i istignāda zir-esgen idüp virmez amān
Binevā ‘uşşāka her dem o şeh nāz itmeden*
- 3 Ne biter ey nev-nihāl-i gülşen-i naḥvet-serā
Bāğ-ı nāza ḳaddiñi serv-i ser-[c]frāz itmeden
- 4 Dil ḥarāb-ı bezm devr-i ‘aşḳ ḥüsnidür anuñ
Cām-ı la‘liyle mey-i mest-i ser-[c]ndāz itmeden
- 5 Iliç uşanmaz rüz u şeb ‘ālemde mānend-i hü mā
Ol perī ellāk-ı istignāda pervāz itmeden
- 68b 6 Ḳalıb-ı lafz-ı Faşihī rūḥ-baḥş olmaḳdadur
Nuṭḳını şimdi Mesihā gibi i‘cāz itmeden

266

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn

(Fā i lā tūn)

(fā' lūn)

- 1 Getürür renc-i remed āyine-i dideye ḥūn
Ġamuña kim baḳar ey lebleri reşk-i mey-gūn
- 2 Taḳma gerdānuma zencir-i belā-yı ğamuñi
Kākülūñ baña idüp māye-i sevdā-yı cūnūn

- 3 Ateş-i 'aşkı semender gibi mesken ideli
Verd-i şad-berg-i ruḥuñ oldu baña dāğ-ı derün
- 4 Nīm-nigāh ile dil-i zārum alınca benden
Nişledüm bilmezem ey ğamzesi pür-mekr u füsün
- 5 Vaşf-ı dendān-ı civānānı Faşihī eyle
N'ola eş'arıyla dir isc dürr-i meknün

267

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 'İdde ḥāl-i ruḥuñ[ı] dolābda görüp hemān
Şandılar devr-i kamerde fitne-i āḥir-zamān
- 2 Zaḥmumu tīğ-i Firenk-i ğamzeñ itdükde dehen
Göñlüm ile kāfir-i çeşmiyle oldu tercümān
- 3 Asumānī ḥāre üzre eyle düşün⁵⁷ dür kemer
Toğar evc-i ebr-i nāz içre hilāl-ı kehkeşān
- 4 Lezzet-i vaşf-ı dehānuñ itdi ḥāmem ney-şeker
Tūf-i tab'um n'ola itse kelām-ı bahş-ı cān
- 5 Olalı sen maẓhar-ı gencine-i feyz-i Hudā
İḥāk bilür olduñ Faşihī şā'ir-i mu'ciz-beyān

⁵⁷ Metinde "düşünün" biçiminde yazılmıştır.

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
 (Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 O perî da'vetüne idüp icābet gelsün
Eyle dā'ire-i āgūşuña da'vet gelsün
- 2 Gendüm o gūne düşe dime bu hulķuñ bekle
Āsiyāb-ı felegi saña da nevbet gelsün
- 3 andil⁵⁸-i mescidi peymāne idersin zāhid
'Āşık ol ki hele bir şeb-i fırķat gelsün*
- 69a 4 Meh gibi bezmümūze 'arz-ı cemāl eyle bu şeb
Bāri hūsnūñi gören 'āşıkā hālet gelsün
- 5 Fülk-i maķşūdına it dest-i du'āyı yelken
Ey gönül sāhil-i ümmide selāmet gelsün
- 6 Serimüz üstine hūrşide döner sāgar-ı mey
Hele bezmimūze ol ķaddi kıyāmet gelsün
- 7 Fikr-i vaşlıyla l'āşihî nice āh eyleyeyüm
Bu ķadar cevri ü cefāya nice tākāt gelsün

⁵⁸ Sözcük metinde "kandili" biçiminde yazılmıştır.

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Beñzemezdi bñ-yı tār-ı zülfüne müşk-i Hoten
Ahuvāna sünbūlistān-ı bihişt olsa vaţan
- 2 Öyle nāzikedür 'araķ-riz olsa seyr-i bāğda
İster ol rūh-ı muşavver bñ-yı gülden pīrehen
- 3 Şöyle bir āyine-i 'ālem-nümā-yı şāfdur
Şūreti ma'nī görünür gülse ol vechü'l-ḥasen
- 4 Kaṭre-i nisān-ı 'aşķ olan zamīr-i nazmuma
Dilberān ağız açar mānend-i eṣḍāf-ı 'Aden
- 5 Kimse yetişmez Faşihīye reh-i eṣ'ārda
Raḥş-ı cest-i ḥāme-i çāpük-rev degülse kaçan

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Gel ey gül-çhre yine bāğ-ı dilde nev-bahār olsun
Ruḥuñ gördükce her dāğ-ı derūnum lālezār olsun
- 2 Bilürsin sende ma'nā-yı kitāb-ı 'aşķ ey gül-ruḥ
Hele şerḥ-i gülistān gibi ḥaṭṭuñ der-kenār olsun
- 3 Virürsin ey riyāz-ı nev-nihālüm tāze şeltālū
Yedünden aluruz bir gün hele bir berg ü bār olsun

- 4 Dilā ben ʔoğrusı bu gerek çār-ebrū muḥibbiyüm
Olara kēc nazar iden ‘adū-yı çār-yār olsun
- 5 Süvār olduḡda meydān-ı hünerde Döldülü tab‘a
Faṣīḥi dā‘imā destünde ḥāmeñ zülfiḡār olsun

271

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 69b 1 Yaşum seyl-āb idüp rızān iden sen serv-ḡāmetzin
Riyāz-ı nāza nev-ḡurde ḡırām ile ḡıyāmetzin
- 2 N’ola reng-i ruḡuñ feyz-i İläḡi ābdār ise
Nihāl-i ḡülbün-i nev-bāde-i bāḡ-ı leṡāfetsin
- 3 Niḡāhuñ şöyle mühlik oldı kim ol dilber-i bīdād
Bu fitne ḡamzelerle ‘āşıḡāna ‘ayn-ı āfet[sin]
- 4 Mey içmek meşrebüñ maḡbüb sevmek mezhebüñ olsun
Dilā zühhād-ı ḡuşka uyma sen ehl-i ḡaḡīḡatsin
- 5 Dür-i ma‘nī dükenmezse n’ola eşdāf-ı ṡab‘uñdan
Faṣīḡi dā‘imā ḡavvāş-ı deryā-yı belāḡatsin

272

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Sāḡiyā destümdeki cām-ı ayaḡ-ı āteşin
Tire-i tār-ı ḡama olur çerāḡ-ı āteşin

- 2 Şahn-ı sīnemde hayāl-i şāh-ı hūsn-i dilbere
Ben çerāgān eyledüm şanmañ ki dāğ-ı āteşin
- 3 Görinince keştī baħr-ı eşkümde baña*
Şehr-i ‘aşka gösterür āhum sürāğ-ı āteşin
- 4 Tābiş-i nev-rūz sultānı gelince gülşene
Oldı gūyā her nihāl-i gül otāğ-ı āteşin
- 5 Nīm-nigehle hūn-ı ‘uşşāka girince didiler
Virdi tīg-i ğamzesine yine zāğ-ı āteşin
- 6 Eyler idüm hāk-i pā-yı kūy-ı cānāna fedā
Olsa destümde Faşihī şeb-çerāğ-ı āteşin

273

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Gerçi dilbersin velakin nā halka yārsın*
Hem-dem-i ‘āşıksın ammā mā’il-i āğyārsın
- 2 Tāb-ı hūsnūñ ilc kovup yandurursın ‘ālemi*
Gerçi bir hūrşidsin ammā neyleyüm ğaddārsın
- 3 Tūtalum kim Yūsuf-ı sānī imişsin hūsnile
Kıymetūñ fark eylemezsin şāhid-i bāzārsın
- 4 Bende hiç bu hākīkat mi olur ey lāle hattı
Ġonce-i zībāsın ammā kim esir-i hārsın

- 70a 5 Lezzet-i ŧi'rũn görũp dirler Faŧihĩ hũblar
Tũti-i Mıŧr-ı belāgat bir ŧeker-gũftārsın

274

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Gõnũl mürġi saña feryād u efgān iderek gelsũn
İhyābān-ı ser-i kũyuĩ seyrān iderek gelsũn
- 2 Sen ey serv-i gũlistān-ı vefā ŧāhib-i ŧadem
Gelenler pāyuña eŧkini rizān iderek gelsũn
- 3 Daġıtdursın ŧabāya kākũl-i mũŧg[ĩ]nini söyleñ
Gelürse ol perĩ 'aqlum perĩŧān iderek gelsũn
- 4 Yetimũn 'āŧıķ-ı erbāb-ı nazma i'tibār it kim
ŧeherden ŧapuña dũr-dāne ġaltān iderek [gelsũn]
- 5 Gelürse ol ŧabĩbe söyleyũn bĩmār-ı vuŧlatdur
Faŧihĩye meded tedbĩr-i dermān iderek gelsũn

275

Mef ũ lũ fā i lā tũ me fā i lũ fā i lün

- 1 Kimdũr cihānda senden amānı amān emĩn
Olmıŧ hadeng-i ġamzelerũn der-kemān kemĩn
- 2 Sevmem raķĩbi diyũ ŧehā eyleme ŧasem
İtme hevā-yı nefse uyup sen yamān yemĩn

- 3 Dursın derūn-ı dilde ğamuñ ‘aşkuñ ile kim
Gitse ħarābc yüz tuta çün her mekān kemīn
- 4 Mesned gūzīn şadr-ı şehen-şāhdur hemān
Taht-ı serir-i sineme ol ‘ālī-şān nişīn
- 5 Uyan kemiyyet-i tab‘ı yine Faşīhī gelsün*
Pākīze būyla buluna mı her zamān zemīn

276

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Eyledūñ dest-i celāda kāmētüm hūküp kemān
İki başdan çille çekdürmekdesin haña hemān
- 2 Belki iklīm-i muħabbet içre bir gülşen olur
Koy vücūdum āteş-i ‘aşkuñda yansın bir zamān
- 3 Dimez idüm kıl beni sevdā-yı zūlfūñden ħalāş
Neyleyüm ħāl-i perişān yamān oldı yamān
- 70b 4 Rūz u şeb dūd-ı siyāhumla felek pür-ebr olur
Oldı sūz-ı ‘aşk ile cānā işüm ğayrı şamān
- 5 Bir kere ħāl-i Faşīhīye tereħhüm itmedūñ
El-amān ey ğamzesi cellād elūñden el amān

277

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Ola vaşşāf-ı hadeng-i müjeñ ey qaşı kemān
 Dā'im āzmāyiş-tab' etse beni erbāb-ı zamān
- 2 Hıtt-ı nev-hiziñe üflāde geçen çille-keşūñ
 Menzilin deşt-i muḥabbetde olur Tūr-ı Qurān
- 3 O qaşı yayımı bir kez kola alsam diyeli
 Oldı peykān-ı ğam-ı ğamzesine [sine] nişān
- 4 Oĸ meydānına dōnmekde qažā-yı sinem
 Sehm-i müjgā[n] ciger-dūzıñā oduĸca mekān
- 5 Oĸcı-zāde atılan oĸ geri dōnmez ḥazer it
 Alma āhını Faşihinūñ irür saña ziyān

278

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Ne dem pervāne-i dil feyz alur ol şem'-i enverden
 Giyer başdan ayaġa gūyiyā hil'āt-ı ser serden
- 2 N'ola pā-māl cevri eyler ise 'āşıkı ey dil
 Ne mümkin ĸaldura ḥürşid enve[r] sāyesin yerden
- 3 Sirişk-i mübtelā te'sir iderdi anlara elbet
 Eger olmasa ḥübānānuñ ĸalbi mermerden*

- 4 Giriŧtār-ı belā-yı bend-i zülfi itdi ‘uŧŧākı
Cefā mā’mül olınmazken o ŧūh-ı nāz-perverden
- 5 Akıtsun eŧk-i çeŧmüm koy miyān-ı dilberān ey dil
Sıtanbul çeŧmesi ābı gelür dā’im kemerlerden
- 6 ŧu denlü teŧnedür kim yoluña cān virmege cānā
Gönül mā-i murād ümmid ider destünde hañçerden
- 7 Faŧihī sā’id-i sīmīnin almam boynuma ammā
O ŧūhuñ hañka-i sevdā-yı gīsüsü geçer serden

279

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 71a 1 Sipihr-i ‘ālem-i hüsn ü cemālũñ bir mehisin sen
Melek-rüyān-ı ŧehr-i ‘iŧvenũñ cevlañgerisin sen
- 2 N’ola bād-ı fiğān-ı ‘āŧıķān ile hırām itsen
Hiyābān-ı reh-i nañvetde bir serv-i sehisin sen
- 3 N’ola mu’ciz-nümā-yı vezn-i ŧab’uñ dil-pesend ise
Faŧihī Haķ bilür ‘irfān-sipāhuñ āğehisin sen
- 4 Hele bir vechile senden mey-i maķŧūd ümid olmaz
Sen ey çarh-ı kühen bir ser-nigün-ı cām -h’āhısın sen
- 5 Gelüp bezme aħvāl-i zevķ-i yarı bilmezsin*
Var ey zāhid ŧariķ-i ehl-i ‘aŧkuñ eblehisin sen

280

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Cevri için ben eger yüz döndürürsem yârdan
İlâzret-i Bârî beni mahrûm ide didârdan
- 2 Bize luğf itmezse de ağıyâra da itmez kerem
Hoşnuduz bu şûk-ı istiğnâdaki bâzârdan
- 3 Bend-i zülfünden halâş ola gönül güyâ hemân
Beñzer ol saçlı esîre kim gelür küffârdan
- 4 Desti ile sâkiyâ meclisde el bir eyleyüp
Basdık ayağı dilâ kâim almak için yârdan
- 5 İhâlini gördük Faşihî yüz çevürdüñ sübhadan
Kâküli fikriyle âhir çekdin el zünnârdan

281

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bâde-i kâim ile pür olsa sebû-yı ârzû
Feyz virür bezm-i meşamm-ı câna bû-yı ârzû
- 2 Nakd-i cân virüp lebinden bûseler alsam eger
La'l ile tezyîn olurdu çârsû-yı ârzû
- 3 Dil miyânuñi hayâl eyler idi ikbâl ile
Bitmeyeydi çeşm-i idbârumda mû-yı ârzû

- 4 Ğayrı ey mest-i şarāb-ı 'işve alınmaz alur
Dest-i cevründen şurāhī-veş gülū-yı ārzū
- 5 Seyl-i eşküm ey [dūr]-i yektā kenār eyler seni
Baħr-ı kāma iriřür elbetde cū-yı ārzū
- 71b 6 Ruħında gördükce Fařihī ħāl-i 'anber-bārīnī*
Feyz virür bezm-i meřamm-ı cāna cū-yı ārzū

282

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Sebū-yı mey gibi dil olsa sen şūħ ile hem-zānū
Olur 'aks-i lebūnle gözlerüm peymāne-veş memnū
- 2 Ğayāl-i çin-i zūlfūn dām idince ħalka-i çeřmüm
Seni tutdı faat řayyād-ı dil ey ğamzesi āhū
- 3 Perīler görseler ince miyānın dirdi ħayretle
Ne siħr itmiř iden bir cūy-bārı baėlamıř bir mū
- 4 Ferāmūř itmezüz sevdā-yı zūlfūn ħařre dek dilden
Dimāėımız mu'atar eyleyen pākize būdur bū
- 5 Fařihī řā'im-i hicrānuña 'arz-ı cemāl eyle
Seni gördükce bayrām eylerüz biz ey hilāl-ebrū

283⁵⁹

Fā i lā tūn fā lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Gördi servî kâmelūñ aqđı yine gūlzāra Őu
Şandılar kōpdı kıyāmet aqđı cānā nāra Şu
- 2 Hađđ-ı nev-hız-i cemālūñ gördi cānā var ise
Sebzezār-ı cū-yı eŐkūm-veŐ aķar gūlzāra Őu
- 3 Zātuñi geh gūlŐen iĉre gāhī Őahrāda arar
Kendin eyler ‘aŐķıla yollarda pāre pāre Şu
- 4 Kesilürdi dil elūmden fehıı olurdu mācerā
Benzese destūñdeki ŐemŐir-i āteŐ-bāre Őu
- 5 Köhne cām-ı nāba itse la‘l-i cānān ārzū
Sāķiyā aks-i meyi gūyā ider cān ārzū
- 6 Görse āhum kākūlūñ gerdenuñe dađıtdıĝuñ
Bāri olsa ey perī dilden perīŐān ārzū
- 7 Ceyş-i ümmid-i viŐāl-i yār ile mānend-i Őāh
Nice dermdür Őehr-i dilde oldu mihmān ārzū

⁵⁹ Bu gazel, rediflerden de anlaşılacağı üzere müstensih hatası sonucu, iki gazelin birleŐmesinden oluşmuştur.

284

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Cilveger olsa hayālūn bu dil-i bīkīnede
Görinür güyā meh-i bedr-i tamām āyīnede
- 72a 2 Benzemez mi iki eric riyāz-ı cennete
Nāzenīnüm bu iki enbūyına ter sīnede
- 3 Eyleme pālās-ı ‘uṣṣāka ḥabībüm kec-naẓar
Er yatar zirā ki taht-ı hırka-i peşmīnede
- 4 Halka-i zūlfünde ḥālūn gördüm ey meh-rū didüm
Güiyā bir mağribī ‘anber yaqar gencīnede
- 5 Ya Faṣīḥī nice bir āh itmege kādīr ola
Ey perī lākat mi koyduñ ‘āşık-ı dīrīnede

285

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Şūretūñ ma‘lūm degül ben ‘āşık-ı dīrīneye
Çeşm-i rikkatle bakılmaz āteşin āyīneye
- 2 İntizār-ı āteş-i vaşlūn beni pūr-dāğ idüp
Koydı güyā genc-i gamda hırka-i peşmīneye
- 3 Bu gāzelle sīne-i yāri güşād itdüm gönül
Vāşıl oldum güiyā siḥriyle birineye

- 4 H̄ācesi mektebden āzād eyler ol meh-pāreyi
Rūz-ı bayrāmdur çıkar yā Rab bizi āzīneye

286

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Sipih-r-i nāzı cāy itme mişāl-i Zühre luṭf eyle
Ḳoma bezm-i ümīdüm muṭribā bī-behre luṭf eyle
- 2 Ümīd-i būs-ı la'lünle beni sen Ḳoyma ayakda
Elc al ḫāṭırum ey sākī-i gül-çehre luṭf eyle
- 3 Ğam-ı zülf-i siyehkārūnla mülk-i dilde yok şu'le
Gel ey māl-ı şeb-ārā-yı cihān bu şehr[e] luṭf eyle
- 4 Yine 'āşıḳlarūñ ḫasretle pā-māl oldu çün sāye
Gel ey mihr-i cihān 'arz-ı cemāl it dehre luṭf eyle
- 5 Yanarken gice gündüz āteş-i ümmīd-i vaşlūnla
Beni ey nāz-perver maḫhar itme ḳahra luṭf eyle
- 6 Bu çeşm-i giryēnc ḳadd-i bālāyı ḫayāl itdür
Düşür ol serv-i nāzuñ 'aksini bu nehre luṭf eyle
- 7 Faşihī ḫüsnūñ içün itmede da'vā tercihi*
72b Muḳābil it cemāl-i bā-kemālūñ mihre luṭf eyle

287

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Düşdi gönüm kaldı cānā sen ruḥ-ı pür-tābda
Kaṭre-i şebnem gibi berg-i gül-i sır-ābda
- 2 Baḥr-ı eşküimde ḥayāl-i ḥalkā-i gīsūlaruñ
Küşte-i cismüm düşürdi kaldı bir germ-ābda
- 3 İtmedün dünden beri gülşen-serāyuñdan zuhūr
Gözlerüm ḥalkā gibi kaldı efendüm bābda
- 4 Mū-miyānuñla şeb-i zülfiñe ḥasret olalı
'Ömrimi idem telef yazık ḥayāl-i ḥābda
- 5 Eylemez idi Faşihî kendini mest ü ḥarāb
Bulmasa keyfiyyet-i la'lūñ şarāb-ı nābda

288

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Pāy uzatmış kākül ey dil rū-yı cānān üstine
Şanki şeb-ḥūn eylemiş kāfir müselmān üstine
- 2 İtme cānā rū-yı pür-tābuñ gönüllerden dirig
Dolanur pervāne-[dil] şem'-i şebistān üstine
- 3 Şevḳ-i ḳaddūñle ne dem cem' olsa 'uşşāḳuñ senūñ
Güyyā murgān üç serv-i ḥirāmān üstine

- 4 'Aks-i gül-rūyuñ düşürür cāma ey mihr-i münîr
'Aşık-ı mestāne diller an ider an üstine
- 5 Yā niye düşdüm l'aşihî bendesin men' eyledi
Hiç düşürmezdüm anı ol şūh-ı fettān üstine

289

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Ğam-ı la'lünle dökse gözlerüm an atre-ber-atre
Dökilür pāyiñe mānend-i mercān atre-ber-atre
- 2 Hıyāl-i dāne-i dendānuñ fikr eylerüm dilde
Olur lü'lü şadef içinde nisān atre-ber-atre
- 3 Elinden sāğar-ı peymāneyi koymaz idi zāhid
Hıarām olmasa aña cām-ı rahşān atre-ber-atre
- 4 Kef-i hū[r]şide virmeñ çün feleklerden dehānına
Alur her jālc-i gül berg-i handān atre-ber-atre
- 73a 5 Faşihî dā'imā kesb-i ma'ārif aydına düş kim
Meşeldür kim olur deryā-yı 'ummān atre-ber-atre

290

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 ankı dilber dökse gīsūsın cemāl-i pākine
'Aşıkānuñ albi beñzer şāne-i şād-çākine

- 2 Vaşluña irgür[me]düñ öldür de ey serv-i hırām
Sāye-i qaddüñ düşür bārī mezārüm hākine
- 3 Ey şeh-i ğaflet serir-i nāz u 'işve el-amān
Ceyş-i ğam itdi hücüm 'aqlım[a] dil ihlākına
- 4 Ben gibi [bir] dürr-i pāküñ kıymetin fark itmedi
Pāy-māl-i cevri itdi āferin idrākine
- 5 Tā(?) ma'nī kümeyt-i tab'uma olsa süvār*
Reşk ider 'ālem Faşihî biniş-i çālākine

291

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Yaralama sinem şehā şemşir-i āteş-tāb ile*
Hāk-i küyuñdur qo çāk olsun yine seyl-āb ile
- 2 Şevk-i la'lünle gönül şol denlü bitāb oldu kim
Benzer ol maḥbūba mest olmuş şarāb-ı nāb ile
- 3 Küyu[ñ]a vardum bu dem hün-āb-ı çeşmüm silerek
Toldı gūyā dest-mālüm gevher-i nāyāb ile
- 4 Fitne ğamzeñ tiğ ider seyl-āb-ı çeşmüm gelse ğam
Sihr ile kesdi görüşmekden bizi aḥbāb ile
- 5 Rüz u şeb gitmez dü-çeşmümden ḥayāl-i la'l-i yār
Geçmede 'ömrüm Faşihî hep ḥayāl ü ḥāb ile

292

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Geçdi 'ömr-i nāzenīnüm ḥasret-i ḥūbān ile
Umarum Cennetde Mevlā ḥaṣr ide ğilmān ile
- 2 Ben ḥabībüm ğuṣṣa vü ğamdan ūikāyet eylemem
Ġörüşür ehl-i suḥan 'āşık olan yārān ile
- 3 Merdüm-i dīdem ūeb-i hicrūñde ḳalursa n'ola
İḥāl-i müşġinīn ḳapar zūlf-i 'abīr-efşān ile
- 73b 4 La'lin öpdürme rakībe ihtiyār it ölmegi
Çün Faşihī def* olur cāndan ḳazā ḳurbān ile

293

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū se ū lūn

- 1 O birisini ādeme eyledi ben-i zāra ḥamīde
El minnetü lillah ki irişdüm yine 'ide
- 2 Ḳoyduk yine bi[z] ūehr-i ferāġ-ı ğam-ı vaşlı
Düşdük dil-i dīvāne ile rāh-ı ümīde
- 3 Būs-ı lebūñ aşkı ideli bülbul[i] nālān
Ġüyā iki ğonçe güle döndi iki dīde
- 4 Aḳ sāde giyüp ḥançer-i zerrīn ḫaḳınmış
Ġirmiş meh-i nev şandı ğören ebr-i selīde

- 5 Peymānc-i pür-cāma leb urduḡda o meh-rū
Gūyā ki Faṣḡḡiye mūhūrlendi ‘aḡide

294

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Hām-be-ḡam kākūllerin seyr eyleyenler sinede
Didiler bir ej[de]hādur kim yatar gencīnede
- 2 Devr-i ‘ālemdē nazīrūm var dirimiṡsin dostum
ṡūretūñ seyr eylemiṡsin var ise āyīnede
- 3 Yaṡına baḡma yeñi ūflādenūñ ey lāle-ḡad
Tāze dāḡlar var derūn-ı ‘āṡıḡ-ı dirīnede
- 4 Sīne-i ‘āṡıḡ mekān-ı ‘aṡḡ-ı dilberdi ṡehā
Er yatar dirler meṡeldūr ḡırḡa-i peṡmīnede
- 5 Āteṡ-i ‘aṡḡuñ Faṡḡḡi zār-ı bīmār-ı ḡamuñ
Hıfz ider cānı gibi cānā derūn-ı sīnede

295

Me fā i lūn me fā i lūn fe ū lūn

- 1 Hıṡuñ geldi iriṡdūk nev-bahāra
Benefṡeyle ṡonatmıṡ lālezāra
- 2 Siriṡkūm aḡıdup ey serv-i dil-cū
Dūṡūrdūñ bendeñi bir lālezāra

- 3 Varalı yanuña hançer-veş ağıyar
Açıldı sine-i 'uşşāka yāre
- 74a 4 İşi 'aksī olmasa bu rūzgāruñ
Düşürmezdi kāzībāyı(?) hāke
- 5 Gelüp hatt ruhları döndi Faşihī
Benefşeyle tonanmış lālezāra

296

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey gönül bir dilber-i mümtāz bulsam kendime
Bir lebi sükker gözi şeh-bāz bulsam kendime
- 2 Deyr-i 'ālemde beni zūnnār bend-i 'aşk ider
Zülfī kāfir bir büt-i şannāz bulsam kendime
- 3 Ğamzesi gibi gönül esrārına vāqıf'ola
Ah kim bir dilber-i mümtāz bulsam kendime
- 4 Nefhati ihyā eylese dā'im helāk-ı 'aşkıñı*
Her kelāmı bir Mesih-i'cāz bulsam kendime
- 5 İtmese ilcağa meyl⁶⁰ konmasa hār u hasa
Ben Faşihī bir hümā pervāz bulsam kendime

⁶⁰ "meyl" sözcüğü vezin gereği "meyil" biçiminde okunmalıdır.

297

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Gice irse ziyā'-ı şem'-i hüsnüñ evc-i eflāke
Dökerdi āşiyānından hümāyı şafha-i hāke
- 2 Meh-i rūze gidüp 'ide irişmiş māha beñzer dil
Sürür-ı vaqt-i vuşlat gelse her dem kalb-i şād-çāke
- 3 Ne pāküm vardı ğamdan ğayrı ey mihr-i cihān-ār[ā]
Hudā mālik ideydi sen gibi bir dilber-i pāke
- 4 Cünūna yüz tutup meyl eyledüm sevdā-yı zülfünle
Şehā bir kıl kadar yok i'tibārum 'aql u idrāke
- 5 Nigīn-āsā seni pür-şerha idüp pāy-māl ider
Faşihī nām için dil virme ol meh-pāre hakkāke

298

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Reng-i ruḥuñā bülbül-i dil cyleyerek āh
Pā basdı gülistānuñā el-minnetü lillāh
- 2 Būs eyler iken bāde-i taḥkik-i Hudāyı
Ser-germ-i mey-i ğaflet olur mı dil-i āgāh
- 74b 3 Olur mı gönül mazhar-ı tır-i nigeh-i yār
Kaddin ḥam idüp yā gibi bükmesec ger bir gāh

4 Āyine-i mey vechüne Һamrın getürince
Kim görse cemālünü kūsūf oldu şanur mäh

5 Pençemde Faşihî göricek Һämemi aҺbāb
Zann eylediler düldüle bindi esedu‘llāh

299

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā lün

1 Gelse görsek Һarem-i cāmiye mest-i bāde
Hiç biter mi bu uşul serv-i sehī dünyāda

2 İҺarem-i kūyına devr-i dilümi itdi menār
‘Acabā güşını tutmaz mı olan feryāda

3 Cāmi‘-i kūyını pür itdi maķām-ı ‘uşşāķ
Arturup ķāmeti maĥfilde mü‘ezzin-zāde

4 Şūfi ayak basmam cāmiye cümle melek*
Büse-gāh oldu o şeh ser ķoduĝı seccāde

5 Her vaķit ķible-i Һüsnine dilā tutmaĝa yüz
Eşk-i çeşmüm ile vaşf eyleyüp ol āmāde

6 ‘Aşķ-ı la‘liyile Faşihî yine şūfi bugün
Gelse görsek Һarem-i cāmiye mest-i bāde

300

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Murg-ı 'aşkı gülşen-i dilden kaçırılmaz sūz-ı āh
Çün miyān-ı āteşi eyler semender cilve-gāh
- 2 Rūzgār itse baña perr-i hümā-yı mer-vech
Gülşen-i 'aşkı o şūhuñ baña olmaz h'āb-gāh
- 3 Hırmen-i 'ālemde kendüm şol kadar itdüm hafif
Bād-ı āhum gezdürür yerden yere mānend-i kāh
- 4 Şem'-i bezm-ārā gibi hālümde yanar yakılır
Tekye-i 'aşk içre her kim giyse āteşden külāh
- 5 O melek hüsñüñ Faşihīye ğıdā-yı rūhdur
Hoķka-i la'l-i lebinden görünür hāl-i siyāh

301

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 75a 1 Dilleri gülşende döndürdün perişān sünbüle
Şu'besi var ise ey bülbül eydürsin sünbüle
- 2 İşte bāb-ı ārzū-yı būs-ı la'l-i yār olan
Nice iķbāl eylesün keyfiyyet-i cām-ı müle
- 3 Bezl idersin ellere būs-ı 'izāruñ dā'imā
Dimedün gülzār-ı vaşluñda dirīga bir güle

- 4 Destüñe bir sāgar al ey sākī-i gül-ruh bu dem
Nāle eyler bülbül-i gūyāya dönsün bülbüle
- 5 Olalı destümde bu hāmern Faşihī zülfiķār
Döndi meydān-ı suhanda esb-i tab‘um düldüle

302

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā‘ lün)

- 1 Zülfüñi āhum ile dağıdamarn sağa sola
Bād ile sünbül-i cennet nice mümkin ki sola
- 2 Mīve-i luḫfūñi ey gülbün-i naḫl-i ‘işve
‘Acabā ravza-i vaşluñda yemiş var mı ola
- 3 Yine sevdā-zede-i zülf-i siyehkārūñ olur
Şaçların buyı[y]ıla sünbül-i ter çıkdı yola
- 4 Şāh-bāzum nice āvārcyi şayd eyler idi
Seni bir kerre Faşihī eger alaydı қоla

303

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Urıldı hırmen-i şabr u sükūnum āteş-i āha
Tenümde üstih‘ānum döndi bād ile yanar kāha

- 2 Dili şahbā-yı ‘aşk itdi giriftār-ı zenāhdānuñ
 Țutup hem-şiresi gūyā ki itdi Yūsufi çāha
- 3 Dilā bu tābiş-i ruhsār-ı āteş-tāb ile bugün
 O hūrşīdi nice teşbīh idersin göz göre māha
- 4 İlayāl-i būs-ı pā-yı serv-ķaddūñ gelicek ‘aķla
 Düşer hār u has-āsā seyl-i çeşme⁶¹ gönlümi rāha
- 5 Düşüp şeb gibi hecr-i zülfüne ‘ālemde cy meh-rū
 Faşihī kara bahtuñ ğayrı kaldı işi Allāha

304

Me fā ī lün me fā ī lün fe ū lün

- 75b 1 Miyānuñ gelse sultānum hayāle
 Gelürdi la‘l-i şirīnünde kāle
- 2 Hücūm-ı fitneden virüp cevābı
 Nigāhuñ yer mi ķodı bir su‘āle
- 3 Şehā dāğ-ı dili itmese inhā
 Yine eylerdi ney bezmünde nāle
- 4 Temāşā-yı ruħ-ı yāre bu gice
 Çerāğān ile geldi bāğa lāle
- 5 Muħabbet iç olur mı derd-i ğamze
 Reh-i ‘aşķa giden alur nevāle

⁶¹ Sözcük metinde “çeşmümlc” biçiminde yazılmıştır.

- 6 Ğurūr itme cemālũne gelür hatt
Meh-i bedri alur āġũşa hāle
- 7 Kızaruþ Şerm ile olsañ 'araķ-riz
Düşer ġũyā ġül-i Şad-berge jāle
- 8 Nihāl-i 'aŐķı büyüt bāġ-ı dilde
FaŐihĩ nā'il bārĩ kemāle*

305

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Dāġ yaķsun sũz-ı 'aŐķuñ dāġ-ı pür-hũn üstine
Sikke urur pādiŐāh elbetde altun üstine
- 2 'AŐķ-ı hũsnũnle Őerāġa cem' olur pervāneler
TolaŐur ħammāmeler ġũyā ki Mecnũn üstine
- 3 Dāġ-ı sīnem üzre Őanmañ Őerĥalar Őekdim yine
Muṭrib-i 'aŐķuñ Őehā zih Çekdi ķānũn üstine
- 4 Pür-'araķ ruĥda degül hatt hũsnũni Őerĥ itdiler
Bir zer-cŐŐān kāġaz-ı zībā-yı ġül-ġũn üstine
- 5 Bũse-i la'li alana Şanma ķanlar yuṭturur
Mey iĥũrür 'aŐķāna tāze ma'cũn üstine
- 6 Bāġ-ı 'ālemde FaŐihĩ var iken ol serv-ķad
Ĉok nazire sũyentür bu Şi'r-i mevzũn üstine

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

- 1 Hürşid olalı şüretün eflāk-ı ümīde
Düşdi dil ü cān sāye gibi hāk-i ümīde
- 76a 2 Ser-menzil-i maqşūda revān oldı ferāġat
Bād olsa bile irmeye çālāk-ı ümīde
- 3 Vaż' ide nigīn-i dile bir nām-ı meserret
Teslīm ola görsün yed-i hakkāk-ı ümīde
- 4 Çeşm-i dile gelmekde müdām vuşlat-ı dilber
Gelmez mi 'aceb hātır-ı idrāk-ı ümīde
- 5 Hamyāze-keş-i cām-ı ġam olmaġda Faşihī
Tālib mi olur bezm-i tarab-nāk-ı ümīde

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Esirüm ey Muġammed ümmeti bir hūb-tersāya
Beni bend itdi küfr-i kāküli zencir-i sevdāya
- 2 Serüm micmer gibi pür-ahker itdi deyr-i miġnetde
Benüm ahvālüm ey dūd-ı siyāhum bildür 'İsāya
- 3 Hayāl-i rū-yı cānān ile 'aqlım [hep] muġabbetde*
Hemān beyt-i derūnum döndi ġüyā bir kināye(?)*

- 4 Lebi zūlmāt içinde çeşme-i hayvān olur gūyā
Kaçan bāzār olup müstağriķ olsa kara dībāya
- 5 Şeherde ol meh-i ğarrā ki ‘azm-i rāh-ı deyr itse
Sirişik-i feyz-i aşnām olmağa böyle gider sāye
- 6 Faşihî āteş-i duzağda Mevlā yakmasun anı
Gele dā’ire-i dīne gire firdevs-i ā’lāya

308

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Gel ey mihr-i cihān-ārā bugün ‘arz-ı cemāl eyle
Raķibi pā-yı hicrūñde yine sāye mişāl eyle
- 2 Görenler çeksün el bāğ-ı cihānuñ lālezārından
Mey-i gül-gūn içüp ruhsār-ı aluñ al al eyle
- 3 Gönülden fikr-i zūlfūñle hayālūñ gitmesün bir şeb
Meded sākī ruhuñ şem’-i şebistān-ı hayāl eyle
- 4 Nesīm-i luḫfa tut cānā gülistā [n]-ı ruhuñ gāhī
Dimāğ-ı ‘aşıķanı bārī pür-bū-yı vişāl eyle
- 5 Olursa derd-i hicrūñle Faşihî āsitānuñda
76b Sükkān⁶²-ı kūyuña luḫf eyle başın bir sıfāl eyle

⁶² “Sükkān” sözcüğü vezin gereği “sükān” biçiminde okunmalıdır.

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Olalı mäh-ı nev ben gibi 'āşık rü-yı cānāna
Döner kıaddi felekde ide bir ebrü-yı cānāna
- 2 Reh-i vuşlatda 'uşşāka kefendür şarılan yoķsa
Ne mümkün şarıla bîpirehen pehlü-yı cānāna
- 3 Perişān olsam ey dil ğam degül sevdā-yı zülfüñle
Değişmem sünbülüstānı hele bir mû-yı cānāna
- 4 Bihişt-i bāĝ-ı kûyı içre olmuş sidre-i Tübā
Nice teşbîh idem servi kıad-i dil-cû-yı cānāna
- 5 Hümā-yı evc-i istignā iken ey dil Faşihîyi
Düşürdüñ dām-ı sevdā-yı ğam-ı ğisû-yı cānāna

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Kıaldı çeşmüm ey perî ol kākül-i pür-tābda
İki kıatre şebnem-āsā sünbül-i sır-ābda
- 2 Ğamze-i 'āşık keşüñ bîdāddur kim söyleşür
Desti her dem kıabza-i şemsîr-i āteş-tābda
- 3 Tîĝ-i sîmîññ kemer bendüñde gördüm ey perî
'Aks-i mäh-ı nev kıyās itdüm miyān-ı ābda

- 4 Duĥter-i rezdür gelen göz koyarak tıfl-ı dile
Görmeyen anı ĥabāb añlar şarāb-ı nābda
- 5 Çarĥ-ı devrān içre ĥürşid-i cihān-tāba döner
‘İde gelse ol mihr⁶³ seyr eylesek dolābda
- 6 Bezm-i nādāna düşen peymāne sākī gūyā
Beñzer ol fülke ki kalmış ĥalkā-i girdābda
- 7 Bu Fařihññ görüp gevher-nizām-ı şi‘rini
Kaldı erbāb-ı ma‘ārif genc-i istignā ide

311

Mef ũ lü me fā ĩ lü me fā ĩ lü fe ũ lün

- 1 Çıkmadı o şeh uğradı başum yine derde
Ĥalk içre gözüm kaldı hemān ĥalkā-i derde
- 2 Ĥākden uyanup ĥaşr olıcaķ yoklasañ ey şüh
Ařār-ı ĥayālññ bulunur dīde-i terde
- 77a 3 Cānā bu ĥař-ı zūlf-i siyehkārññ ucından
Ĥavfum bu ki bir fitne kopard devr-i kamerde
- 4 El arķası yerde dirüm ey pençe-i ĥürşid
Varıysa yed-i beyzā ki uyar nev‘-i beşerde
- 5 Senden ne dirīg eyleye biçāre Fařihññ
Cān ister iseñ iki gözüm işte nazarda

⁶³ “mihr” sözcüğü vezin gereği “mihir” biçiminde okunmalıdır.

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Elinde sākī-i gül-çehrenüñ mirāt-ı cām olsa
Şeb-i ğamda ben eksikliye bir bedr-i tamām olsa
- 2 Hjayāl-i kaddi dāğ-ı āteşinümde karar itsün
N'ola şahın-ı gülistān içre bir serv-i hırām [olsa]
- 3 Biraz cellād-ı çeşmüñ h'āb-ı nāza varsa sultānum
Halāş olsağ ölümdeñ tiğ-i ğamzeñ der-niyām [olsa]
- 4 Çıkarşañ meclis-i şahbāda destāruñ levendāne
Şehā bir mū-yı zülfüñ şayd-ı murğ-ı nāza dām [olsa]
- 5 Şeh-i dil seyr-i bāğ-ı vaşl-ı yār itmek murād itmiş
Faşihī kalmasa hiç bāri şeftālūsı hām olsa

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Letāfet olmasa chl-i tarīkūñ hırka-püşuñda
Ridā olmazdı şeyh-i kūhuñ ey dil rāh-ı dūşında
- 2 'Arūs-ı nev-bahāra şubh-dem meşāta dūr güyā
Degül jāle o bir mengūşdur gül-ğonçe gūşında
- 3 Gül-i şad-pāre cāmıyla görüp bildi ki bu dehrüñ
Bulunur bū-yı 'irfān-ı haqīkat hırka-püşında

- 4 İlevā-yı ‘aşk-ı Leylā Kıysı āzād itdi bu dehrūn
Meger Mecnūn kadar var mı ‘aql erbāb-ı hūşında
- 5 Faşihî niçün eczā-yı cihān şirāza bend olmaz
Bağar [i]smi yazılmış gibi bu dehrūn her nuķūşında

314

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Niçe ‘uşşāķı hayrān eyledüm sırr-ı hayālümle
Dağı mest itmedüm bir kimseyi cām-ı vişālümle
- 77b 2 Felekde pertev-endāz-ı celā etsem n’ola kendüm
Cihān yakımağa kaçdum eylerüm mihr-i cemālümle
- 3 Ben ol bāğum [ki] pür-gülbün-i perverde-i nāzum
Hezārān dilleri şūrīde kıldum rū-yı alumla
- 4 Kimi hālīme fitne kimi na‘ne kimi fūlfül dir
Beni bir vechile aşlā komazlar kendü hālümle
- 5 Niçün havf eylemezsin bilmem āyā hışm-ı gamzemden
Faşihî ‘ālemi araladum tiğ-i celālümle

315

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Ğam-ı zūlfünle yakdukça serümde dāğ dāğ üzre
Düşer pervāneler cānā gice gūyā çerāğ üzre

- 2 Beni ağlatma gel ey serv-ķāmet bāğ-ı kūyuında
Gözüm yaşı kıyāmetde seni ķor bir ayāğ üzre
- 3 Yaķar dāğ-ı muħabbetle derūnum lālezār ammā
Gören biķāre hāl-i ‘anberinūñ el ayāğ üzre
- 4 Dağıtduñ gerden-i sīmīniñe ğīsū-yı müşğīnūñ
Faşihî bî- ķarāra ķaralar giydürdüñ ağ üzre

316

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 İtdi ğamzeñ fitne-i siħriyle hem-dem çeşmūñe
Vālih ü ser-mest ü hayrān oldu ‘ālem çeşmūñe
- 2 Aşınālar şimdi hep nāmaħrem-i bigānedür
Eyledüñ h‘āb-ı nigāh-ı nāzı maħrem çeşmūñe
- 3 Ben gibi bitāb u ser-gerdān olurdu ‘āķıbet
Mübtelā olaydı ey meh-pāre Rüstem çeşmūñe
- 4 Şol ķadar fitneyle hem-dem oldu ğamzeñ ey perī
Diķķat ile baķamaz bir kerre ādem çeşmūñe
- 5 Yalīñız şanma Faşihīdür nigāhuñ ‘āşıķı
Halk-ı ‘ālem mübtelā hem ğamzeñe hem çeşmūñe

317

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn

- 1 Murg-ı dil kaldı yine t̄ab-ı ruḥ-ı dildārda
Şan semender āşiyān tutmuş miyān-ı nārda
- 78a 2 Zūlf-i müşgīnin dađıtmuş ol perī gerdānda
Sūnbül-i ğarrāya dūşmuş şīşce-i pür-ābda
- 3 Āteş-i ‘aşq ile yandukça fiġān itsem n’ola
Bir hezār-ı kārzā[r]um gūşe-i gülzārda
- 4 Āteş-i āhum Faşihī iricek şahrālara
Lāleler yakdı çerāġın dāmeni kühsārda

318

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Dūşdi gönlüm bir k̄amer tal‘atlı zūlfı k̄araya
Dūşdi gūyā dūn k̄arañusunda bir şeb-kāreye
- 2 Fikr-i ḥālūnle gönül zūlfünde döndi gūyiyā
Ārzū-yı dāne eyler bir ahū āvāreye
- 3 Çeşm-i ḥūnünüm ḥayāli la‘l-i nābı beñzedür
Ḥātem-i engüşti-i siminindeki divāneye
- 4 Sine-i yāre virüp tıll-ı dili ferdāya şal
Dā’imā ağlatma koy bir siminden gehvāreye

- 5 Keşti-i dil baħr-ı ħüsnünde giderken zülflüñ
Rūzgār-ı kec-‘aṭā āħir düşürdi ħaraya
- 6 Bir şovuk yüz gösterüp idi kettān⁶⁴-āsā güdāz
Neyledüm āyā Faşihî bilmem ol meh-pāreye

319

Mef ū lü fā ilā tü me fā i lü fā i lün

- 1 Beñzetme berg-i verd-i teri reng-i rūyuña
Zirā ki beñzemez bu leṭāfetle būyuña
- 2 Tîg-i nigāhuñla dilümi dil dilim dilim
Baḥş eyle rîze rîze seg-i bāb-ı kūyuña
- 3 Ey şāh-ı nāz evc-i ħasensin şabā gibi
‘Uşşāķı beste eyleme her tār-ı mūyuña
- 4 Nev-ħurde-i ħirām ile gülzār-ı ‘işvedür
N’ola yaraşsa sebzi ħabā serv boyuña
- 5 Söyle Faşihî diyü gehî rağbet it şehā
İcād-ı tab’-ı nev-eşere tāze gūyuña

⁶⁴ “kettān” sözcüğü vezin gereği “ketān” biçiminde yazılmalıdır.

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 78b 1 Ey gönül 'ömr-i cihān eksilmede günden güne
Devr-i dünyādan zamān eksilmede günden güne
- 2 Şiše-i çarḥ-ı fenā sā'at-be-sā'at devr idüp
Reml-i 'ömr-i 'āşıkā[n] eksilmede günden güne
- 3 Nıl-veş barmaq ḥesābıyla gel [ey] ehl-i hüner
Mısr-ı 'ālemden hemān eksilmede günden güne
- 4 Tekye-gāh-ı 'ālemi ğayrı yıkılsun neylerüz
Çün gürūh-ı 'ārifān eksilmede günden güne
- 5 Çille-i ğamdan Faşihī menzil alan ehl-i dil
Tır-veş olup nihān eksilmede günden güne

Mef ū lū me fā i lū me fā i lū fe ū lūn

- 1 Vākıf olıcaḳ ḥatṭ-ı ruḥ-ı yāre benefşe
Boynın bükerek çıkmada gülzāre benefşe
- 2 Şanmañ sır-ı ḥat geldi ruḥ-ı alına gūyā
Taḳmış o perī gūşe-i destāra benefşe
- 3 Şaḥn-ı çemene gelmedi ol serv-i dil-ārā
Başına kara bağladı biçāre benefşe

- 4 Görmezse eger zerre kadar mihr-i cihānı
Müstagrık olur tîre-i inkāra benefşe
- 5 Seyr eyle çemen üzre yine dutdı Faşihî
Güyā ki yeşil levhada eş'āra benefşe

322

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

- 1 Meh-i rûze geçüp ey kaşı hilāl 'id olsa
Gulleler pür-mey olup sāğar-ı Cemşid olsa
- 2 Ahum ol şüh perişān ider idi ey dil
Rūzgār ile eger serv-i sehî bîd olsa
- 3 O şchün alur idüm kırmızı şelālūsın
Bāğ-ı gönümdeki bu mive-i ümmid olsa
- 4 Çarhđan baht ile deryūze-i dīnār itsem
Mihrinün 'āleme her zerresi hūrşid olsa
- 5 Şafha-i çarha Utārid kılumı sıgduramaz
Çekdigüm derdün eger her biri tesvid olsa
- 79a 6 Şöyle fehm cyle Faşihî ki bu dilber sevenün
'Ayn-ı tahkike irür itdügi taklid olsa

323

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 Bir karar olmadı gīsū-yı siyāhuñ serde
 Āfītāb-ı ruḥuñā olmada her gün perde
- 2 'Anberin ḥālūñ için n'ola derūnum yansa
 Dā'im āteş yanar ey pādīşehūm micmerde
- 3 Koynuma komağ için çāk-ı girībān iderem
 Uğradum bāb-ı scrāyuñ gibi ben bir derde
- 4 Heves-i zūlfūñ ile cām-ı lebūñ şevki ile
 Sürüdi meşrebūm ārām idemem bir yerde
- 5 Düşmişüm ḥāk-i ğama sāye-i ḥūrşid-āsā
 Alalı gönülümü bir dilber-i esmer-çerde
- 6 Sen gibi dişleri dür kāmetsi servi bulamaz
 Gezse bir ādem eger biñ sene baḥr u berde
- 7 Yine mi deşt-i muḥabbetde Faşihī şehā
 Eyledūñ Kays-ı melāmet-zede-veş güm-kerde

324

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Her kaçan tūğ-i hücum ile gel [ey] Behrām-ı mey
 İnhizām-peymā ider ceşş-i ğamı şamsām-ı mey

- 2 Ateş-i seyyāle t̄āb-efgen olursa meclise
Nerm ider her dilber-i āhen-dili ibrām-ı mey
- 3 Dilberānı bāğ u bezm içre müdām ‘āşık gibi
Bülbül-i gūyā ider reng-i ruḥ-ı gül-fām-ı mey
- 4 ‘Azl-i naşb-ı rütbe-i sırr-ı ḥayāl-i ḥ‘ābdur
Teşne-i pādur rikāb-āsā ḥumār encām-ı mey
- 5 Mihr-i ‘işret-den Faşihî dūr kıлма kendüñi
Rūşenā-yı dil-i zulmet-serādur cām-ı mey*

325

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Görüp bu mevlevî ney koydı zāhid zühd-i pür-hîzi
Ele aldı ḥayāl-i la‘l[i] ile cām-ı leb-rîzi
- 79b 2 Kudüm-ı meymenet teşrîline hep nazar-pāş olu[p]
‘Ümîd-i ‘ayn-ı Cem itmekdedür ‘uşşāk-ı nā-çizi
- 3 O şeh mest-i şarāb-ı nahvet olmuş el-ḥazer ey dil
Yine ḥançer be-dest-i ‘işvedür müjgān-ı ser-tîzi
- 4 Perişān eyledükce döndürür küffārı dīninden
O şūḥ-ı nev-resün zünnār-ı gīsū-yı dil-āvizi
- 5 Tennūr⁶⁵-ı ğarnda sūzān olmamak mümkün midür ḥalkı
Döne döne kebāb itdi ‘izār-ı āteş-engizi

⁶⁵ “Tennūr” sözcüğü vezin gereği “tenūr” biçiminde okunmalıdır.

- 6 Tenüm sūrāh-ı pür-zahm-ı sitemdür gel gör ey dil kim
Sinek ne'yledi bize nağme-bahş-ı sükker-âmizi
- 7 Faşîhî bu felekde sağ olup göreydi ruhsârın⁶⁶
O hürşid-i cihāna reşk iderdi Şems-i Tebrizî

326

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Murādum üzre sākî-i felek şunardı bir cāmı
Tamām olmasa bu bezm-i cihānuñ devr-i encāmı
- 2 Huzūrumda duhān içer dimezdi olsam 'uşşāka
'İzār-ı āteşini her nefes itdürmese āhı
- 3 Şabā kaldurdu şanmañ gerd-i rû-yı deşt-i yābānı
Felek çeşmine tūtyā itdi hāk-i Kays-ı güm-rāhı
- 4 Vişāline irişürsin o şāhuñ geçmeden çağı
Göñül hatt-ı şerif ile olursın bir gün ol cāhı
- 5 Faşîhî ben inanmam rüzgāra hāşılı kendüm
Şavurdu hırmen-i 'ālemde kāh-āsā çoğ āgāhı

⁶⁶ Metinde sözcük "ruhsârını" biçiminde yazılmıştır.

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Zūlfūnī ruhsārīna koy sūnbül-i ğarrā gibi
 Kıl dimāğımız mu'atṭar 'anber-i sārā gibi
- 2 Bād-ı āhumla şehā eşküm pür-emvāc olmadan
 Hıvsum oldur 'ālemi tūfān ider deryā gibi
- 3 Oldı baña tīre-i hecrūn şeb-i yeldā gibi
 'Arz-ı dīdār [eyle] hūrşīd-i cihān-ārā gibi
- 4 Naqd-i 'ömrüm virüp ümmīd-i vefā itdüklerüm
 Bīvefālīk eyledi āhir baña dünyā gibi
- 80a 5 'Andelīb-āsā ruḥ-ı yāre yaqub āh eylese
 Şerm-sār olur Faşīhī bir gül-i ḥamrā gibi

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Hābibā āteş-i 'aşkuñla murğ-ı dil kebāb oldı
 Gözüm dest-i ḥayālünde iki şişe şarāb oldı
- 2 Yeter cānā şarāb-ı nāzıla mest ü ḥarāb olma
 Hārābāt ehlinün ḥāli ḥarāb-ender-ḥarāb oldı
- 3 Kemānçe gibi inletdi beni bu muṭrib-i 'aşkuñ
 Döküldi def gibi sīnem derūnum bir rebāb oldı

- 4 Aķıtduñ sine-i kūy-ı ğama seller gibi yaşum
Serüm⁶⁷ şimdi iki gözli döner bir āsiyāb [oldı]
- 5 Kaçar mı bir gice kūyuñda ölmekden benüm cānum
Faşihî zārīñuñ cānā ölüm çeşmüñde h̄āb oldı

329

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Cemālūñ üzre cānā zülfi müşgīñuñ niķāb oldı
Hayāl-i ḥasrete bā'ış şabā ile mücāb oldı
- 2 Ğurūr olma baķup āyine-i rüyuña sultānum
Bu dünyādur nice İskender ü Dār[ā] türāb oldı
- 3 Kul oldum nār-ı ḥasretle derūnum lālezār itdi
Efendüm yakdığuñ dāğ-ı belālar bī-hesā[b] oldı
- 4 İjudā ya sen beni 'uķbāda dūzahdan emīn eyle
Baña nār-ı muḥabbetle bu dünyāda 'azāb oldı
- 5 Niçe demlerdür ey meh-rū ümīd-i būs-ı la'lūñle
Faşihî ğūşe-i mey-hānede mest ü ḥarāb oldı

⁶⁷ "Serüm" sözcüğü "س" harfi ile yazılmıştır.

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Göñül dāğ-ı ğamuñdan nāle eyler bî-karār oldu
Anuñ çün lāle-veş rāz-ı derūnum āşikār oldu
- 2 Göreydi tāze dāğ-ı sīnemi ol lāle-ruḥ dilber
Şanurdı 'ālemi derd ü belāda nev-bahār [oldı]
- 3 İlayāl-i vaşf-ı la'lüñ yine taḥrīr itmege cānā
Şanasın her müjem bir ḥāme-i gevher-niḡār [oldı]
- 80b 4 İderken murğ-ı göñül evc-i istiğnāda pervāz
Diriğā göz göre bir çeşm-i şeh-bāza şikār oldu
- 5 Faşihī fülk-i göñül sāhil-i miḡnetde yatmazdı
Yem-i 'aşk içre varıysa muḡālīf rüzgār oldu

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Göñül keyfiyyet-i şevk-i leb-i la'lüñle mest oldu
Yine gūyā ḡarāb u teşne-i mest-i elest oldu
- 2 Tekellüm etmeyen ḡübāna cān virmek dilerler hep
Bu deyr-i 'ālemüñ 'uşşākı gūyā büt-perest oldu
- 3 Yeni 'āşık olup bir şerḡa çekmiş sīne-i cānān
Kıyās itdüm ki bu āyīne-i 'ālem şikest oldu

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Gönül dāğ-ı ğamuñdan nāle eyler bî-ķarār oldu
Anuñ çün lāle-veş rāz-ı derūnum āşikār oldu
- 2 Göreydi tāze dāğ-ı sīncemi ol lāle-ruḥ dilber
Şanurdu 'ālemi derd ü belāda nev-bahār [oldı]
- 3 Ḥayāl-i vaşf-ı la'lün yine tahrīr itmege cānā
Şanasın her müjem bir ḥāme-i gevher-nişār [oldı]
- 80b 4 İderken murğ-ı gönül evc-i istiğnāda pervāz
Dirīgā göz göre bir çeşm-i şeh-bāza şikār oldu
- 5 Faşihī fülk-i gönül sāhil-i miḥnetde yatmazdı
Yem-i 'aşk içre varıysa muḥālif rüzgār oldu

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Gönül keyfiyyet-i şevķ-i leb-i la'lünle mest oldu
Yine gūyā ḥarāb u teşne-i mest-i clest oldu
- 2 Tekellüm etmeyen ḥübāna cān virmek dilerler hep
Bu deyr-i 'ālemün 'uşşāķı gūyā büt-perest oldu
- 3 Yeni 'aşık olup bir şerḥa çekmiş sine-i cānān
Kıyās itdüm ki bu āyine-i 'ālem şikest oldu

- 4 Ne yerden dirse urur tîr-i müjgânıla ‘uşşâkı
Kemân-keş gamze-i Tâtârı gâyet ehl-i şast oldu
- 5 Faşîhî ‘aşîk-ı bî-ţâkatûñ mey nûş kıyâs itme
Gönül keyfiyyet-i şevk-i leb-i la‘lûñle mest oldu

332

Me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün

- 1 Vücûdum bâde-i ‘aşkuñla bir mey-hânedür şimdi
Dolaşur bezm-i ‘aşk-ı yârı dil peymânedür şimdi
- 2 Girîzân eyler iken yanmadan yakılmadan evvel
O yârûñ şem‘-i ruhsârına dil pervânedür şimdi
- 3 Hâm-ı gîsû-yı cânânı ırakdan oğşar iken dil
Esîr-i beste-i zencîri bir divânedür şimdi
- 4 Riyâz-ı Cennet-âsâ gülşen-i ma‘mûr iken cânâ
Tenüm seyl-âb ile vîrâne olmış hânedür [şimdi]
- 5 Faşîhî âşinâdur dirdi o ğayre evvel⁶⁸ mümtâz
Ne bâ‘is oldu bilmem bezmüme bigânedür şimdi

⁶⁸ “evvel” sözcüğü vezin gereği “evcl” biçiminde yazılmalıdır.

333

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Bezme gelür gülzāra sākī serv-i dil-cūlar gibi*
Cām-ı ešküm aqıtdum ayāğūna şular gibi
- 2 Şayd olursın ol raqībūn baqma dām-ı pendine
Bir nazar kıl cābet-i 'uşşāka āhūlar gibi
- 81a 3 Olalı baqr-ı hayālūnde iki çeşmüm şadef
İtdi dendānuñ hayāli ešküm incūlar gibi
- 4 Zūlfūne hayrān idüp hergün beni aqşāma dek
Gözlerümden dūr olursın gice uyhūlar gibi
- 5 Ey perī-ruhsār gel qaçma Faşihī zārdan
Dāma düşmez bir hevāyi murğ-ı tihūlar gibi

334

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Yine ol bivefā al cāme giymiş sine gösterdi
Baña gūyā ki āteş içre bir gencine gösterdi
- 2 Temennā-yı vişāl itdükde hūn itsün diyü evvel
Baña barmağ ile bir 'aşık-ı dīrine gösterdi
- 3 Kitāb-ı rüyını zūlfıyle hıfz eylerken 'aşıkdan
Diriğā ol raqīb-i kāfir-i bidine gösterdi

4 Degül idbārı erbāb-ı kemālūñ münḥaşır vaḳte
Felek rû-yı meserret şanma kim derine gösterdi

5 Beni nuḳa getürdi nāz ile ‘arz-ı cemāl itdi
Faşihî gūyiyā tūtiye bir āyine gösterdi

335

Mef ū lü me fā ī lü me fā ī lü fe ū lün

1 Cānā ğam-ı zül lūñ beni sevdāya düşürdi
Biñ dürlü belā ile bu ferdāya düşürdi

2 Ey şüreti Leylā baña sen eyle teraḥum
Mecnūn gibi ‘aşkuñ beni şahrāya düşürdi

3 Ağzından işidmege raķib būseler almış
Zāhid seni bir āl ile tenhāya düşürdi

4 Ey mihr-i cihān evc-i elemde beni ‘aşkuñ
Aḫir yinc bir sāye gibi pāya düşürdi

5 Yaşuma Faşihî beni ğarķ idicek ol şeh
Gūyā ki hemān lücce-i deryāya düşürdi

336

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

1 Dilberā fikr-i ḥayālūñ dilde ḳaygu mı ḳodı
Her gicc lā şubḫa dek çeşmümde uyḫu mı ḳodı

- 81b 2 Bezm-i ğamda mest ü medhüş itdi ğubār-ı ğamuñ
Yohsa bu şahbā-yı ‘aşka yine dārū mı ıodı
- 3 Kāmelūñ hūn bād-ı efgānum kenār-ı bāğda
Hātırına degmedük bir serv-i dil-cū mı ıodı
- 4 La’lūñ içre görinen dendān mıdur ey nev-civān
Yoksa şarrāf hoğka-i mercāna incū mı ıodı

337

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Felek kec-rev silārum nāmüsā‘id yār müstağnī
Nice olmaz baña her şahid-i bāzār müstağnī
- 2 Nice şerm-sār ider şahbā-yı kāmum sāķi-i gerdūn
Hum-ı ümmid-i iķbālüm tehī hammār müstağnī
- 3 Devā-cū-yı tabīb olmaz dil-i ğam-perver-i ‘uşşāk
Ne hikmetdür olur tımārdan bīmār müstağnī
- 4 Bize cām-ı şafā-baĥşāsını yād itne gerdūnuñ
Ki ben ye’s ülfetüm sāķi dil-i hüşyār müstağnī
- 5 Faşihī sūnbül-i zerrin lālezāra meyl itmez
Hezār-ı kār-ı zārı eylemiş gülzār müstağnī

338

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 Gelüp bezm-i meye çeşm-i nigāhın pür celāl itdi
Ne itdiyse dil-i mecrūḥa ol 'arz-ı cemāl itdi
- 2 Derāguş-ı ümīd itme dilā ol ğamzesi sāḥīr
Miyānın çeşmüme ḥayli zamāndur kim ḥayāl itdi
- 3 Niyāza başladı bülbül gül-i zībāya gülşende
Hezār 'uşşāk ma'şūka temennā-yı vişāl itdi
- 4 Şurāḥī ğulgule başladı sākī dahi ğüftāra
İki tūḫī biribirine ğüyā 'arzuḥāl itdi
- 5 Faşīḫī ol kebüter-bāz-ı nāzuñ ḥāline bakma
Nice āvāreyi ol dāneler āşūfte-ḥāl itdi

339

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün

(Fā i lā tün)

(fā' lün)

- 1 Sihriyle dā'ire-i vuşlat iderdüm yerimi
Göreyüm neyleyüm āḥ o perī-peykerimi
- 82a 2 Ateş-i 'aşk ile bīpirehen olsam n'ola ben
Göremez kimse benüm sinede ḥākisterimi
- 3 Nice pervāz ideyüm murğ-ı hümā gibi felek
Dest-i cevriyle şikest eyledi bāl u perimi

- 4 Kays-veş vādī-i miḥnetde muḥabbet ey dil
 Aşiyān itdi t̄uyūr-ı ğam-ı yāra serimi
- 5 O güneş-çchre Faşihī baña sāyem dir idi
 Hāk-i kūyuñda eger görse ten-i lāğarimi

340

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Ey gül-end[ā]m ‘arīzuñ baña berāber olmadı
 Bū-yı vaşluñla dimāğ-ı cān mu‘at̄tar olmadı
- 2 Sād-hezār ‘uşşāka şeflālūlaruñ ‘arz eyledūñ
 Bendeñe bir būs-ı dāmānuñ müyesser olmadı
- 3 Naqd-i ‘aşkuñ virüp alurdum geriye göñlümi
 Neyleyüm bāzārımız evvel muḥayyer olmadı
- 4 Ber-i muḥaldür kenār-ı vaşla teşrif itmedūñ
 Pādişāhum ‘arzuḥāl itmek muḥadder olmadı
- 5 Bāğ-ı kūyuñda Faşihīye gel ey mihr-i cihān
 Mīve-i kāmı dahi nāpuhtedür ter olmadı

341

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Çıkarmış seyyidüm gördüm göñüldeñ gözdeñ ağıyarı
 Ne ḥikmetdür bu kim ḥālīş zümürd kördür ider māri

- 2 Hemân bir gonce-i bâğ-ı bihişte beñzemiş gūyâ
O şūh-ı nev-resūñ gül penbe kavuğ üzre bistârı
- 3 Görüp ol çeşm-i fettâni yeşil destâr ile şandum
İki âhū-yı vahşî mesken itmiş bir çemenzârı
- 4 Tekellüm itse ol âyine-i ‘âlem-nümâ-şüret
Mükemmel öğredür tütüye güftâr-ı şeker-bârı
- 5 Faşihî murğ-ı diller âşiyân tutmağ murâd eyler
Gülistâna gelüp ol serv-kâmet itse reflârı

342

Me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün me fâ i lün

- 82b 1 Baş açık kūyuña geldüm güşâd it kapuñı bârı
Yine bir pūluğ itdi terd[c] ‘aşkuñ hâtır-ı zârı
- 2 Bu şeşter-gâh-‘âlemde dil gam-hâne-i pür-mihnet
Görür çeşmüm iki de bir bu lu‘bet-gehde âzârı
- 3 Başın bağla tüyile bend-i rahş-ı gönününñ dâ‘im
Çürütme nağd-i ‘ömrünñ bir perinünñ ol giriftârı
- 4 Alınmaz oldu bu yâr niçe gehde şimdi elden baş
Kutlamaz hâne-i kalb ferâh görünce ağıyârı
- 5 Dü-şeşdür alur isenñ pençe-i şeş-hâne-i vaşlın
O şūhı sine-bend eyle Faşihî çâr-ı nâ-çârı

343

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

- 1 'Aceb çarh-ı deniden ey gönül in'āmı kim gördi
Bu 'aksî devr iden dolābdan ār[ā]mı kim gördi
- 2 Bezm⁶⁹-gāh-ı felekden görülen hamyāze-i gamdur
Dilā keyfiyyet-i cām-ı şafā encāmı kim gördi
- 3 Ezel var idi erbāb-ı kemālün ra'beti dirler
Gelen şekvā idüp geçmiş ya ol eyyāmı [kim gördi]
- 4 Tūtalum dīde-i diqqatle bakmış çarh-ı mināya
O jeng āyine-i sittide vech-i kāmı kim gördi
- 5 Kōmayup ehl-i 'aşk aślā ayakda serde taşırken
Faşihî dest-i zāhidde mey-i gül-fāmı kim gördi

344

Mef ū lü fā i lā tü me fā i lü fā i lün

- 1 Kōr mı gülince hatt-ı siyeh ol şehi tehî
Evc-i felekde hāle kōmaz bir mehi tehî
- 2 Ey dil diyār-ı 'aşka revān olmak isterüz
Hār-ı belāsı olmaya bir rehi tehî*
- 3 Pür kıl şarāb-ı nābuñ ile gönülüm al ele
Şunma ayāğı sākî baña gehî tehî*

⁶⁹ "Bezm" sözcüğü vezin gereği "bezim" biçiminde okunmalıdır.

- 4 Ehl-i kemāle nisbet için sîm ü zer virür
 Koymaz cihānda luḡf-ı felek eblehi tehî
- 5 Dellāl-ı şūḡ-ı ‘ārife vir dürr-i nazmuñi
 83a Pür kııl Faşihî koyma kef-i āgehi tehî

345

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Şabā cānā benümçü şanma gīsūñi kemend itdi
 O ğubār-ı cihān bir mūy ile dünyāyı bend itdi
- 2 Şalınma ğayrılarla ictināb idüp sirişkünden
 Seni ey gülbün-i bāĝ-ı vefā serv-i bülend itdi
- 3 İhabāb-ı cām-ı meyden yine sāḡi mey şabā sü‘rat
 Kemiyyet sāĝara bād-ı hevā bir sine-bend itdi
- 4 Kimi gördümse senden eyleyüp şekvā baña dirler
 Ne itdiyse baña ‘ālemde āh ol şeh-levend [itdi]
- 5 Faşihî n’ola ey serv-i sehî saña pesend etse
 Senūñ bu şiv[e]-i reflārñ ‘ālem[i] pesend itdi

346

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Bezm-i ‘uşşāḡ içre cānā her ne dem üflense ney
 Şahn-ı sinem güleşen eyler sūz-ı ‘aşḡ-ı cām-ı mey

- 2 Dā'imā nūr-ı temāşā-yı cemālūndür sebab
Sen bilürsin maṭlubum İlaḫdan degül bir ğayrı şey
- 3 Gülsitān-ı ḫüsnüñe āh idclüm bülbül gibi
Yāseminzār-ı riyāz-ı Cennet ol aḫ sāde gey
- 4 Vāde-i vaşluñ yine aġmāz-ı 'ayn itdūñ dirig
Turmaduñ iḫrārıña hey ğamzesi seḫḫār hey
- 5 Devr-i vaşluñla helāk itme Faşihī zārıñı
Kıl mürüvvet ğayrı bu cevr-i sitignā-tābuñı

347

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Sūz-ı ḫüsnūñ eyledükce dāġdār āyineyi
'Aks-i ḫāl-i ḫaddūñ eyler lālezār āyineyi
- 2 Fikr-i sırr-ı ḫaṭṭ-ı cānānı getürme ḫalbüme
Ey gönül pür-jeng ider zirā ğubār āyineyi
- 3 Tā bu dcñlü pür-'araḫ olmazdı cānā dā'imā
Tāb-ı ḫüsnūñ itmeseydi şerm-sār āyineyi
- 4 Gel dükkān bir yere 'arz-ı cemāl eyle gehi
Şāf-dil 'āşık-veş itme intizār āyineyi
- 83b 5 Mihr ü meh şanmañ uşanmaz kendini tezyinden
Çarḫ-ı zen elden ḫomaz leyl ü nehār āyineyi

- 6 'Arz-ı hüsn itme rakıbe vech-i pāk elden gider
Kem nazar biñ pāre itmişdür hezār āyineyi
- 7 N'ola hüsünüñle Faşihîyi suhan-āsā eylesen
Söyledür tütüye tutsañ tābdār āyineyi

348

Mef ū lü me fā î lü me fā î lü fe ū lün

- 1 Cānā elemi olmayan efgāna gelür mi
Bülbül gibi gül rüyuñı seyrāna gelür mi
- 2 Ol lüg-i nigch n'ola görünmez ise baña
Göstermeyicek gözine meydāna gelür mi
- 3 Zülfî nice şāne dōke gerdānına yüzden
İürşide tapan zor ile imāna gelür mi
- 4 Bülbül gibi nālān olarak arasam ağzın
Ey gonce-fem āyā ki gülistāna gelür mi
- 5 Şeftālūsına nā'il ider mi bizi ol şüh
Yā Rab yine bīmārına mestāne gelür mi
- 6 Şirin-suhan olduñ hele billāhî Faşihî
Hiç böyle edā hātır-ı yārāna gelür mi

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Gerçi çokdur yanıcı pervāne cānā ben gibi
Bezm-i 'aşka şem'-i bezm-ārā bulunmaz sen gibi
- 2 Hāk-i rāh-ı maḳdem-i teşrifine olmuş güşād
Nazra-i ḥasret-i reh-i ümmide revzen gibi*
- 3 Arzū-yı būs-ı pā-yı intisāb-ı vaşl için
Pāy-māl olmaḳdadur üflādeler dāmen gibi
- 4 Rāh-ı 'aşk içre uşūl ile yürüdi*
Kec bakarsın 'aşıḳ-ı bīçāreñe neyzen gibi
- 5 Ey Faşihī maḥv ider dā'ire-i dünyā tenūñ
Demdür lādemdür lādür der ten gibi

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 84a 1 Geçüp vaḳtūñ dil-i bimāra cānā el ḥased şimdi
Ḥaṭuñ eczā-yı vaşl eyler Felāṭūn-ı ḥired şimdi
- 2 N'ola ḥālī degülse şaḥn-ı sinem vaşl-ı luṭfuñdan
Riyāz-ı dilde peydā eyledüm bir serv-ḳad şimdi
- 3 Bakılmazsa n'ola ḥürşid-i rū-yı tābdārına
Nigāhumda zühür itmekde āḡār-ı remed şimdi

- 4 N'ola ben zînet-i bezm-i şeh-i 'aşk eylesem kendüm
Benüm her dâğ-ı sînem dūr-i gül-rū-yı seped şimdi
- 5 Gelüp geçdükce tâb-ı hüsni ile ey pençe-i hürşid
Der-i kûyũ olur reşk-âver-i burc-ı esed şimdi
- 6 'Înân-ı 'itibârı dest-i dilde ber-çarâr iken
O rahş-ı şeh-süvâr-ı 'işveden irdi neked şimdi
- 7 Faşihî halka gibi çeşmũni ayırma kûyından
Bi-hamdillâh derinden eylemiş âgyârı red şimdi

351

Me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün me fâ î lün

- 1 Dimeñ 'aşkıyla murgâna serin Kays âşiyân itdi
Ne 'aşıklar reh-i ma'sûka bezl-i yaş-ı cân itdi
- 2 Koyup hem gâmda hem dūr oldu çıkdı tîr-veş elden
İki başdan bu çille kâmet-i şabrum kemân itdi
- 3 Derinde olmadı sîr-âb-ı h'ân-ı vaşlı bir kimse
O luflı it rakîbe kendi ammâ bir zamân itdi
- 4 Muhabbet itdigüm fehmi itdi girdi perde-i nâza
Cemâlin ol peri-rû çeşm-i 'uşşâka nihân itdi
- 5 Faşihî kimseden bilmem bu eksikliği dünyâda
Ne itdi ise baña ol meh-i nâmihibân itdi

352

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Raḥş-ı hoş-reftāra dön çeksün çevürsin el seni
Fülk-i deryā-bāra dön çeksün çevürsin el seni
- 2 Şerḥalar çek sineñe gir ḥalka-i ‘aşka dilā
Cedvel ü pergāra dön çeksün çevürsin el seni
- 3 Bezm-i ‘aşkı devr idüp kan ağla ey dil dem-be-dem
Sāğar-ı şerm-sāra dön çeksün çevürsin el seni
- 84b 4 Gözle vaqt-i dūd-ı çarḥı ol dilā nevbet zamān
Sā‘at-i pür-dāra dön çeksün çevürsin el seni
- 5 Zīb-i dest-i kām olam dirseni çıkar başa işüñi
Pāk olup destāra dön çeksün çevürsin el seni
- 6 Başuñi delv it Faşihî yaşuñi rızān kııl
Çarḥ-ı çāh-ı yāre dön çeksün çevürsin el seni

353

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn

(Fā i lā tūn)

(fā‘ lūn)

- 1 Bāde-i ‘aşk ile pür ideli mey-ḥānemüzi
Biz ayaklandururuz luṭfila mestānemüzi
- 2 Zāhidā yüz çevürüp küsme degişdük gayrı
Bir kadeḥ bāde ile şubḥa-i şad dānemüzi

- 3 Sāḳiyā yine bugün sineye dāğlar koyam
Mihr-i cāma tutup āyine-i peymānemüzi
- 4 'Aḳl-ı evvel bilür āḫirini bīndigi için
Bu şifa-ḫānc-i dünyādaki dīvānemüzi
- 5 Umaruz ḫazret-i mi'mār-ı dü-'ālem bir gün
Dest-i luḫf ile Faṣīḫi yapa vīrānemüzi

354

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

- 1 Sāḳiyā gel mest-i 'aşḳum cāma şabrum ḳalmadı
Bir ayağ evvel getir ārāma şabrum ḳalmadı
- 2 Gel kerem kıl ölmeden bir merḫabā eyle baña
Yohsa ḳurbān olduğum bayrāma şabrum ḳalmadı
- 4 Eylerüm ḫat gelmeden ümmid-i ḫ'ān-ı vuşlatuñ
Şā'im-i hicrānuñum aḫşāma şabrum ḳalmadı
- 5 Çāre yok şimden geri bülbül gibi aḫvālümü
Söylerüm ol ḡonce-gül endāma şabrum ḳalmadı
- 6 İtme kemmün-ı ümid-i ḫ'ān-ı vaşluñla güzer
Eyledigüñ vādc-i in'āma şabrum ḳalmadı
- 7 Mümkin ise 'aşḳ-ı dilberden Faṣīḫi çek elüñ
85a Ḳaldum ayaklarda bu ālāma şabrum ḳalmadı

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Zühre bezm-i vaşluña ey mihr-i enver müş[t]eri
Koya haţtuñ hāle hicrānda [o] mäh-ı enveri
- 2 Asumāni hāre giydükde o şüh-ı ğamzekār
İlavf idüp elden düşer mirrih-i çarhuñ hançeri
- 3 Mümkün olsa ey şchen-şāhum olur Behrām-ı çarh
Dergeh-i haşmet-scrā-yı āsitānuñ çākeri
- 4 Rüyını zeyn itse ol belā-ğadūñ ey dil 'arağ
İüşe-i pervin-i eflāke döner kākülleri
- 5 Şā'ir-i mu'ciz-beyān olsa Faşih-i-veş şehā
Vaşf-ı haţtuñla 'utarid pür iderdi defteri

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

- 1 Ğubār-ı fikr-i haţ mir'āt-ı kalbüm geldi jeng itdi
Baña bir vechile baht-ı siyāhum yine reng itdi
- 2 Tırāş itmiş hıţār-ı vın döküp eşküm dirüm güyā
Miyān-ı yemde Mūsı ceş-i Fira'vunla ceng itdi
- 3 Ne mümkün düşmeyüp sevdāya gönüm ber-ğarār olsun
Ğam-ı zülf-i siyāhuñ başuma dünyāyı teng itdi

- 4 O serv-i nāza dā'im toğruluklar itdigüm için
Miyānum bükdi bār-ı 'aşkı bezm-i ğamda çeng itdi
- 5 Faşihî el-hāzer rahm etmeyüp sineñ nişān eyler
Yine ol kaçu yay sihriyle müjgānuñ hadeng itdi



Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

- 1 Eyleyince taht-ı iḳbāle sa‘ādetle cülūs
Zīb ü zīnetle cihān fer buldı mānend-i ‘Aref
- 2 Ḳāmetin görse ider cennetde ṭübā ser-fürū
Reh-güzārına n’ola serv-i çemen baḡlarsa şaf
- 3 Seyf-i ḳahrıyla ser-i a‘dāsını ḳat‘ eyleyüp
İtdi ḡaltān sāḫa-i ‘adlinde mānend-i ḫazef
- 4 İḫaḳ idüp ‘aks-i kemān-ı ‘adlini ḳavs ḳuzah
Tīr-i bārān-ı ḳazasına ola ā‘dā hedef
- 85b 5 Jāle-i nīsān-ı luṭfına ider keşf-i dehān
Baḡlarda ḡonce-i ter ka‘r-ı deryāda şadef
- 6 Dem-be-dem itmekdedür şāhān-ı bezm-i ‘ālemi
Ārzū-yı cām-ı luṭfi Cem gibi sāḡar be-kef
- 7 Gösterince ḫalka ol şāḫib-zamānuñ rüyını
Naḳd-i ‘ömrin cevri ile çarḫ-ı felek itdi telef
- 8 İntişār itdükce ḫükm-i şer‘ile ḳanūnını
Şād oldı rūḫ-ı pāk-i pādişāhān-ı selef
- 9 Fıkr iderken tārīḫ-i itmāmını Hātif didi
Ey Faşihī şaldı nūr-ı Aḫmed kevne şeref

2

Me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün me fā ī lün

- 1 Bi-ḥamdillāh yine pertev-nişān-ı dehr olup bir nūr
Dil-i pür-jeng-i nāsī eyledi āyine-i billūr
- 2 O nūr-ı şu'le-baḥş-ı çeşm-i 'ālem kim Sitanbūluñ
Ki her bir ḥāne-i tārikin itdi reşk-i kūh-ı Tūr
- 3 Toğup ol nūr māh u mihr-i 'ālem gibi dünyāya
Çü rüz-ı rüşen itdi bārek-Allahda şeb-i deycūr
- 8 Degül ḥübān-ı āteş-tābı her cāyı Sitanbūluñ
O nūruñ şu'lesinden yandı gūyā şem'e-i kāfūr
- 9 Ne nūr ol nūr-ı sāḫı' mihr-i pertev-baḥş-ı 'ālem kim
Sipihr-i salṭanatdan toğdı itdi 'ālemi pür-nūr
- 10 Ki ya'ni ḥazret-i sultān Meḥemmed ibn-i Aḥmed Ḥān
Mübārek maḫdemiyle kıldı ḳalb-i 'ālemi mesrūr
- 11 Nihāl-i gülbün-i nev-nābit-i bāğ-ı sa'ādctdür
Ola ser-tā-ḳadem zīnet-i nevin ḡonçe-i mū ḳor(?)
- 12 Olup ālāf-ı elṭāf-ı ḥabāb-ı ḥazrete mazḥar
Cihānda ola tül-ı 'ömr ile her cāyını ma'mūr
- 13 Didüm tāriḫ-i mevlūdın İ'aşihī dideler rüşen
Tulū'ıyla Meḥemmed nūrı günü eyledi pür-nūr

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

- 1 Temāšā eyleyen gözler bu çetr-i āsumān-gūnı
Nigāh-ı iltifātına olur mı tāk-ı gerdūnı
- 86a 2 Nice olmaz tınābı şu'le-i iqbā[ı]-i es'ad kim
Olur hūrşīd-i eflāk-ı sa'ādet tūb-ı altunı
- 3 Kırılrsa seyr iden nūr indi şanur rū-yı arz üzre
Bu nev-icād çetr-i sebze-reng-i tarḥ-ı mevzūnı
- 4 Yahud kim bir yaşıl tonlı melekdür bāl ü per açmış
İlalīl-i sāye-i zıll-ullahuñ oldu maḥrūnı*
- 5 Nigāh-ı reşk ile encüm-şümār olmaz idi her şeb
Sipih-r-i lāceverdi tarḥınuñ olmasa meflūnı
- 6 Şu deñlü pür-nümāyiş dergeh-i gülzār bihişt-āsā
Duḥūl olsa meserret-tāb ider her kalb-i maḥzūnı
- 7 Felck bu resme ser-gerdān olup üstine dönmezdi
Tınāb-ı leylī-i gīsūsınuñ olmasa Mecnūnı
- 8 Bu nakş ile nice Erjeng-i Mānī itmeye taḥsīn
Bunuñ her gūşesi ḥayrān ider 'aql-ı Felātūnı
- 9 Kırıldıḡca bu çetr-i bī-bedel şahn-ı 'adāletde
N'ola zeyn itseler her cānibine dürr-i meknūnı

- 10 Bu dür eşdâf-ı gevher қа‘r-ı deryâ-yı ‘adâletde
İlâhî şâhibine sen bağışla ‘ömr-i efzûnı
- 11 ‘Acceb mi bu tarâvct-bağş-ı bihemtâ ile görüp
Felek bu bār-gāhūñ saqfinuñ olursa mā-dūnı
- 12 Bunuñ hıyāmı olmağa heves eylerdi Cem hüsrev
N’ola iqbâli çâdır mehteri itse Ferîdūnı
- 13 Şchen-şâh-ı cihānuñ himmetidür yoksa ğayrı şeh
Ne mümkün yapmağa harc eyleyeler māl-ı Qārūnı
- 14 Qurıla dâ‘imâ bu çetr-i ‘âlî ‘izz ü devletle
Budur şâhen-şeh-i ‘Osmāniyānuñ de‘b-i kânūnı
- 15 Bunuñ her pîç picin görseler dil-beste eylerdi
‘Arūsân-ı cihān her tınāb-ı zülf-i şeb-gūnı*
- 16 Bu bir maḥbūb-ı müsteşnâ-yı ‘âlem oldı kim ey dil
N’ola gözden aqıtsa ‘âşıkān seyl-âb-ı Ceyhūnı
- 17 Bu bir cāy-ı şafâ-bāğşâ-yı peymâ-yı devletdür
Nesim-i nev-bahārı bağş ider evkāt-ı kânūnı
- 18 O deñlü āb u tāb ile tolu teşrîf-i şâhidin
Letāfetde felek-bağş eylese olurdı mağbūnı
- 86b 19 Qamer bir mehçe-i a‘lāmıdur hūrşid olup şemse
Ki benüm mîḥ-i āhen sikkessinūñ oldı merhūnı

- 20 Bu tarḥ-ı nev-zemīnūn mīglini ḥüsrev murād itse
Virüp varın netice ‘ālemūn olurdı medyūnı
- 21 Vücūd-ı pādişāhiden o deñlü pür-şerefdür kim
Kurılsa cennet eyler bu leṭāfet deşt-i hāmūnı
- 22 Miyān-ı gülşen içre şan sütünü serv-i āzāde
Ḥalāş-ı guşşa olmış yaslanup bu cā-yı mevzūnı
- 23 Bunūn nāmına dīnmezdi feraḥzār-ı leṭāfetdür
Feraḥzār-ı leṭāfetdür [d]iyü yapmış yapan bunı
- 24 Bu bir cāy-ı feraḥ-baḥşā-yı iḳbāl-i sa‘ādetdür
Guşād oldukca bābı zāhir eyler sa‘d u meymūnı
- 25 Ben ol mu‘ciz-beyān-ı şā‘ir-i nazm-āferīnüm kim
Zuhūr eyler darīr-i ḥāmēmūn āsār-ı efsūnı
- 26 Yazınca sürḥ ile bu saṭr-ı şī‘ri levḥ-i icāda
Ḳuşatdum Rüstern-i ma‘nāya gūyā tīg-i pür-ḥūnı
- 27 Bu evşāfını nazm⁷⁰ eyledükce silk-i ma‘nāya
N’ola ḥaḳḳında icrā eyler isem dürr-i meknūnı
- 28 Reh-i himmetüne metrük sıṭabl-ı gam iken āḥir
Yine meydān-neverd itdüm bevāb-ı ṭab‘-ı Hārūnı
- 29 Eger kim bād-ı cān-baḥş-ı nesīm-i iltifāt olsa
Getürür cūşa cū-yı ṭab‘-ı pāküm Nīl ü şeb-ḥūnı

⁷⁰ “nazm” sözcüğü vezin gereği “nazım” biçiminde okunmalıdır.

30 Faṣḥī sāye-i ‘adlinde yümñ ile didüm târiḥ
Mu‘allā ola Sulṭān Aḥmede çetr-i humāyūnı



4

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

- 1 İlamd ola yine olup mazhar-ı elṭāf-ı Hudā
 Çekdigüm derd ü elem māye-i şevḳ oldı baña
- 2 Geldi bāğ-ı dil-i vīrānuma nevrüz-ı sürūr
 İtdi her dāğumı bir lāle-i verd-i ra'nā
- 3 Ḳadd-i mevzūn-ı civānān gibi serv-i iḳbāl
 Bād-ı luṭf ile hırām itse n'ola şubḥ u mesā
- 4 Gül gibi gonce-i baḥtum nice açılmaya kim
 Şebnem-i luṭf-ı Hudā ile pūr oldı dünyā
- 87a 5 Şundi devrān baña peymāne-i pūr-cām-ı sürūr
 Gülsem açılısam 'aceb mi gül-i rengīn-āsā
- 6 Gelmedi böyle vezīr-i şeref-i şahn-ı cihān
 Gelmedi şehir-i Mışırda gerçi hezārān 'uḳalā
- 7 Ḥamdilillah ki hele buldı Mışır ḥākimini
 Ehlsiz ide ḳudūmini mübārek Mevlā
- 8 'Andelīb-sān gibi her vaḳt-i şehir Mışır içre
 Gülşen-i dilden ider ḥayr du'ā bāy ü gedā
- 9 Bu bahār kerem-i devlet pūr-zīb eyler
 Şürezār-ı dil-i pūr-dāğı gülistān-āsā

- 10 Bāğ-ı hulkından eger itse vezān bād-ı nesīm
Her ḥabāb-ı meyi bir şīşe gül eylerdi baña
- 11 Meh gibi bedr-i tamām olmaz ise n'ola sözüüm
Bağmaz eksikliğine sāğaruñ ey dil vüzerā
- 12 Kanı Mısr içre terāzū-yı nigāh-ı ra'bet
Ki koyam Yūsuf-ı ma'nāyı aña bula bahā
- 13 Atalı ğurbete bir berg-i hazān gibi felek
Dilde cem'iyet-i ḥātır mı kodı bād-ı fenā
- 14 Niçe bir ğonce-gül-āsā ola dem-beste gönül
Niçe bir pāreleye sīnemüzi ḥār-ı cefā
- 15 Tīg-i āh ile gönül ma'reke-i ğamda iken
Başuma döñdi felek eyledi imdād baña
- 16 Āb-ı Nīl oldığı dem mağdemine pāy-endāz
Devşürdi rāhına ferrāş-ı felek şan dībā
- 17 Top-ı zerle pür idüp keştileri gūyā kim
Her biri bir şīşe nīlūfer ile gitdi aña
- 18 Mısrı şerif-i kudūmiyle şeref-yāb idicek
Āb-ı rahmet-i çemenistānı itdi iḥyā
- 19 Taht-ı Yūsufda qarār idicek ol vech-i ḥasen
Nev-'arūs oldı Zelīhā gibi āme'd-dünyā

- 20 Sāhil-i baħr-ı murāda iremez zevrāk-ı dil
Bād-bān gibi gūşād olmayıcağ dest-i du‘ā
- 21 Yeter cy dil bu kadar ħatn-i kelām cyleyclüm
İdelüm devlet-i iķbāline diķķatle şenā
- 87b 22 Şahñ-ı devletde olan bār-ı nihāl-i ‘ömrin
İtme yā Rab meded āzürde-i kec bār-ı ħatā
- 23 Tūl-ı ‘ömr ile mu‘ammer ola ol zāt-ı şerif
Vire maķşūd u murādātını her dem Mevlā
- 24 Eyle teşrif-i kudūmine Faşihî tārīħ
Geldi i‘zāz-ı sa‘ādetle Mçemmed Pāşā

5

fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Ya resūl Allah şuçu bağışlanur bir mücrimūn
 Pādişāha 'arzuḥāl ile kaçan ma'lūm ola
 Sen dü-'ālem pādişāhısın şefā'at kānısın
 Ravza-i pākīne ḥāşā yüz süren maḥrūm ola

6

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

Dilā bezme gelüp hem sākī-i gül-çehre hem şire
 Buluşdı qalmadı ḥasret birāder ile hemşire
 Gehī luṭf ile baqar ḥālūme gāhī levendāne
 Nigāh-ı çeşmi beñzer idi hem āhūya hem şire

7

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

Nigāh-ı nāzuñ ey şāhum idüp şad renc-i cevre at
 Dil-i ferāzneyi(?) açmazdan fi'l-ḥāl idersin māt
 Piyāde sürse de düşmen hümā-pervāzum ey rūḥum
 Başup pāy tāk-ı gerdūn-ı ma'āniye idem ebyāt

8

Me fā i lün fe i lā tün me fā i lün fe i lün

Şarāb-ı kām ile leb-rîz olup şebū-yı murād
Olur mı ziver-i bezm-i dil ārzū-yı murād
Muḥît-i gūte-ḥor-ı Nîl-i kām idüp yā Rab
Biḥār-ı maḥluba cūyān olur mı cū-yı Murād

9

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

88a

Rām idersem seni kendüme eger sultānum
Cāme-ḥābum iderüm pür-gül-i ter sultānum
Va'd-i teşrifüñe müştāk-ı nigāh-endāzuz
Revzen-i ḥasrete vaḳf oldı nazar sultānum

10

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

Eylesin çille ḥamāille güzer sultānum
Degmesin zāt-ı şerifüñe nazar sultānum
El-ḥazer çeşm-i siyekārîña ovmaḳ dileme
Tîg-i ḡamzenñ şaḳın eliñi keser sultānum

11

Mef ū lü me fā i lün mef ū lü me fā i lün

‘Aşkuñla senüñ cānā dīvāne degül miyüm
 Şahbā-yı muhabbetle mestāne degül miyüm
 Ey şem‘-i şeb-ārā sen bezme yine gelmezsın
 Yanmağda yağılmağda pervāne degül miyüm

12

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

Germ-ābede lūta kuşanup bu gıce ol şāh
 Ebr-i siyeh girdi kıyās eylediler māh
 O hūsn ile o cism ile o zāt-ı şerīfi
 Kim gördi ise didi neler yaradur Allāh

13

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

Bitmezdi özüm gūşe-i mey-hāne olaydum
 Mey olmaz idi sāğar ü peymāne olaydum
 Eylerdi felek māhı o gıce baña hūrşid
 Bir şem‘e eger yanıcı pervāne olaydum

14

Fā i lā tūn (fe i lā tūn) fā i lā tūn fā i lā tūn

Ol şeh-i ebr-ver meşreble olursa hākimi
Her mu'allim-hāne tahmīrine taḫsīm eylesün
İñlesün rūḫum gibi ḍarb-ı kemānından ceres
Yine gelsün şaşt-ı tūrin benden ta'līm eylesün

15

Me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn me fā i lūn

88b Felck ğam-hānesin sen ḫaşr-ı cāy-ı 'işret olsañ da
Ser-i hākāna dolāb-ı belāsın devlet olsañ da
Gürūh-ı ehl-i ḫāl evḫātın egler kendi zātından
Saña bir kerre bakmaz aylı gūnli sâ'at olsañ da

16

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Ḳal ayakda köhne cām-ı mül gibi
Başa çık 'ālemde tāze gül gibi
Zülf-i yāre şarılam dirseñ dilā
Ḳıl perişān kendiñi sūnbül gibi

17

Müf te i lün fā i lün müf te i lün fā i lün

Umma raķībūñ yerin sa'y idüp āķir dilā
 Seni eşek yerine bile o Şeh bağlamaz
 Düşdi gönül pāyine eşkini rızān idüp
 Dimeyūñüz ğayrı kim kendi düŐen ađlamaz

18

Fā i lā tün lā i lā tün fā i lā tün fā i lün

HüŐe-i pervin görüp umma felekden kerem
 Bāđ-ı dehr dilā gözine virmez koruğ
 'AŐķa olup mihmān ğam-ı yemdür kārımız
 Darb-ı meşeldür bu kim bulduğunu yer konuğ

19

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
 (Fā i lā tün) (fā' lün)

Aheni-zāde FaŐiķe nice reşk olmayalum
 Necm-i Mirriķ-i felek Őaffete ālāt itmiş
 Gürūh-ı āteŐ-i 'aŐķa koyup üstād-ı ezel
 Tab'-ı fülād-ı cilā-baķşını mir'āt itmiş

20

Mef ū lü me fā i lü me fā i lün fā

Ber hîz ber hîz ey meḥ-i tābān ber hîz
 Şubḥ āmede est ey gül-i ḥandān ber hîz
 Ber hîz ki 'āşıkān be şümā muntazır est
 Yek cilve bedih ey şeh-i ḥübān ber hîz

21

Mef ū lü me fā i lü me fā i lü fe ū lün

89a Kırd oğlı gelüp sürüye karışdı bu gice
 Bende-i reme meclis-i 'irfānda yapıldum
 Meydān-ı muḥabbetde nice kırtulayum kim
 Boynum bükerek kızı gibi kırdı kıpıldum

22

Mef ū lü fā i lā tü me fā i lü fā i lün

Bir çengî şūḥınuñ ğam-ı 'aşkıyla her zamān
 Sille-i āh dā'ire-i çarḫı inledür
 Raqş-ı mihr ü mehi müşterî ider
 Zühre o bezme muḫrib olup sâzı dinledür

23

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

İñledüp bir çengi 'aşkıyla sipihri güm-be-güm
Sille-i āh ile oldum gūyiyā dā'ire-i zen
Her kaçan rakş eylese zühre felekde rakş ider
Bāri olsam dest-i luṭfind[a] anuñ çār-pāzenin

24

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Mesken itsem kendim 'ayb itme deyr-i miḥneti
'Aşıkum bir kāfir-i ḥüsne Muḥammed ümmeti
Giceler 'azm itdigüm ol yāre sāyem ḥavfidur
Bir tariḳiyle ḳabūl itmez muḥabbet şirketi

25

Me fā i lūn me fa i lūn me fā i lūn me fā i lūn

Degül ḥālī ḥayāl-i cūy-bār-ı Bursadan çeşmürn
Nice her ḥāne-i şehir-i dilüm dūr ola yaşumdan
Felek şöyle sovuḳ yüz göstere kāfir rakībe kim
Keşiş taḡı gibi berf-i belā gitmeye başumdan

1

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fā lūn

- 89b Şavuş ağıyār ile yār gider seyrāne
Bu gidişle olurum sisile-i dīvāne

2

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

Yā Rab olıcağ kıyeme cānānla gönder
'Uqbāya beni dünyeden imānla gönder

3

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

Şahbā bulunur ise baña gülistān bulunmaz
At bulunur ise baña meydān bulunmaz

4

Me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

Felek her rūz u şeb mihr ū mehūñ cevrin çeker ammā
Yine assı şovuk çekmişlere itmez kerem aşlā

5

Me fā i lün me fa i lün me fā i lün me fā i lün

Bahār oldı yine aq sāde açıldı çehre-i yārı
Nihāl-i gül müzeyyen itdi gūyā yāseminzārı

6

Me fā i lün me fa i lün me fā i lün me fā i lün

Hat-āver ider elbet şāf-rū koymaz felek yārı
Düşer mir'āt-ı hüsne sāye-i zülf-i siyekārı

7

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

Ey gönül ko hāne-i sineñde tursun āh-ı 'aşk
Çünkü āh itmek imiş ādāb-ı bezm-i şāh-ı 'aşk

8

Fā i lātün fā i lā tün fā i lün

Z[ā]hid-i nādān mey itmekde hall
Bozduğı duhter olur hep mübtezel

9

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

Yoluña naq̄d-i dili cān virem sultānum
 Tek beni derdūñile itme verem sultānum

10

Me fā ī lūn me fa ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

İhāta eyleyen cismini şanmañ zūlf-i şebbūdur
 Miyān-i sūnbūlistān-ı bihişt içinde āhūdur

11

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

90a Her mūneccim bize aḫlas diyū vaşf itdi seni
 Ne kumāş olduḡuñi anladığ ey çarḫ-ı denī

12

Mef ū lū me fā ī lū me fā ī lū fe ū lūn

Şehr-i dilimi yaq̄d[ı] muḫabbet-ile Aḫmed
 Söyleñ baña raḫm eylesün ümmet-i Muḫammed

13

Me fā ī lūn me fa ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

O ūeh-i mest-i meyi nāz etse çeŝm-i fitne-engizin
Ŗuvār-ı rahvan-‘uŝŝākıyla oldum tıg-i ser-tizin

14

Me fā ī lūn me fa ī lūn me fā ī lūn me fā ī lūn

O ūūhuñ bāg-ı hūsninden ŝabā hiç almıyor hūlī
Ťarı lup āteŝ-i maḥz itmek ister ol gül-i ālī

15

Mef ū lū fā i lā tūn mef ū lū fā i lā tūn(?)

Eylemez evc-i istignāda ol meh ‘arz-ı cemāl
Görüşmek ol melek çeḥre ile emr-i muḥāl

16

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
(Fā i lā tūn) (fā’ lūn)

Derd u gāmuñ serverā zevk ü ŝafādur baña
Zevk ü ŝafā-yı cihān renc ü cefādur baña

17

Mef ū lü me fā i lün mef ū lü me fā i lün

Cān virse de olmaz şanma luḫfuḫa lāyık
Vay ḫāline kim saḫa gōñül vire bir 'āşık

18

Me fā i lün me fā i lün me fā i lün me fā i lün

Akıtduḫca ḫayālünle diyār-ı Bursada yaşı
Olur ey serv-ḫad gūyā ser ü çeşmüm pınar başı

19

Fā i lā tün fā i lā tün fā i lā tün fā i lün

Eyledün dīvāne cy ebrūsı māh-ı nev beni
Görmemek yegdür görüp dīvāne olmaḫdan seni

20

Fe i lā tün fe i lā tün fe i lā tün fe i lün
(Fā i lā tün) (fā' lün)

90b Taşcı-zāde şūḫ-ı ḫüsn içre dūr-i yektā olur
Bu meşeldür sine ḫārādan güher peydā olur

21

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Fikr-i yār zūlf-i cān hātırā gelse hemān
 Āsumān-ı sīnede pervāz idem dir murğ-ı cān

22

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Şanmañ 'āşık gülşen-i 'ālemdede cānān gezdürür
 Beñzer ol bīmāra kim birden bire cān gezdürür

23

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lūn
 (Fā i lā tūn) (fā' lūn)

Ağladur şem'-i şeb-ārā gibi āhir rūzgār
 Kimüne fānūs-ı kanā'atden çıkup itmez qarār

24

Fe i lā tūn fe i lā tūn fe i lā tūn fā lūn

Ne hasenler virür āyīne-i şī're şā'ir
 Tab'ını eylese mensüb-ı şafā-yı hātır

25

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Çeşmüme dünyā görünmez kand[a] kaldı kim şarāb
Çeşme-sārı kūy-ı dilberden müdām nūş itsem āb

26

Me fā i lūn me fa i lūn me fā i lūn me fā i lūn

Elif çekdükce sīnemde n'ola olursa hūn peydā
Şanasın şişe-i ter şerhasından reşh ider şahbā

27

Fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lā tūn fā i lūn

Bāğ-ı 'ālemde n'ola bū-yı vefādan çekse el
Kara gönüllüdür açıkdan lāle-ḥad güzel

92a

Bismillahirrahmānirrahīm

Hamd ü sipās minnet-i bî-kıyās o vācibü'l-vücūd müfizü'l-cūd
 Hudāvend-i ma'būd cenābet (?) şāyestedür ki nev'-i gürüh-ı
 ādemiyāndan zümre-i efdāl-i belāgati vü erbāb-ı fesāhati tibyān-ı 'ilm-i
 ikān ile düvāl-i im'ān eyleyüp kālā'llahu subhānehu ve te'alā e'uzi
 billāhi mine'ş-şeytāni'r-racīm ve'ş-şu'arāü yettebi'uhümü'l-gaāvün⁷¹
 buyurmuş iken felillehi'l-ḥamdu ve minnetu istisnā-yı hitāb-ı müstetāb
 ile ḳadr-i şān ü şevket-ünvān erzāk kılınmış ve tahiyyet-i lā-tuḥşā ve
 teslimāt-ı bî-hemtā cenāb-ı nübüvvet-me'āb ü risālet-intisāb meh-i tābān-
 ı sipihr ü necm-i eşi'a-pāş mülk-i risālet-terbiyyet ḳāside-i enbiyā vü
 terci'-i bend gürüh-ı aşfiyā resül muḥabbeti ḥabīb-i Hudā Muhammed
 Mustafā levlāke levlāke lemā ḫalaktü'l-eflāk zāt-ı müstetāblarına şāyeste
 vü emri vü ercah-ı ülādur ki ma şadaḳa ene emlaḫu ve efşahu ümmi-
 laḳab ve şehen-şāh-ı ḫittā-i 'Acem ü 'Arabdur şallā'llāhu āleyhi ve 'alā
 ālihi ve aşḫabihi ve men tebi'ahum ecma'in ḫazretlerinün ḫuzūr-ı
 gülistān-ı İrem ü menba'-ı cüy-bār-ı kerem-i şafā-baḫşālarında şu'arā-yı
 'Arabda Ḥassān bin Şābit raḍyallāhu anh mediḫa-güy-ı risālet-penāhi ve
 vaşşāf-ı mu'cizāt-ı İlähī olup inşād-ı bā'iş-i dil-şād olan beyt-i bīnazīri
 budur ki nazm

Ẓamma'llāhu ismen-nebiyi b'ismihi

İn ḳāle fi'l-ḫamsi'l-mü'ezzin eşhedü

92b

Reşefchu lchu min ... ismihu liyecillehu

Fezu'l-'arşi ḫamūdun ve hezā Muhammedu

buyurduḳda bi'l-müşafehe ziyān mu'ciz-beyān risālet-penāh ve maḫbüb-ı
 mergüb ālihi ḫazretlerinden bu ḫadış mebde'-i iftihār erbāb-ı tabi'at
 mānend-i ser-çeşme-i āb-ı ḫayāt revān-baḫş şunü' idüp eyyedeke Allāhu
 birühi'l-ḳudsi buyurmuşlardur sa'ādetle ve tebrīk ü hil'at zer-tafte-i

⁷¹ "Şairler sapkın kişiler tabidirler." anlamına gelen *Şuara suresi 224. ayette* geçmektedir.

inneme‘ş-şi‘ru lahikmeten ve inneme‘l-beyānu le sihran⁷² anlar (?) kerīme-i celilesiyle mükerrerem kılmışdır ve erbāb-ı şu‘arā inşāya tefāhür-bağış-ı ağniyā-yı (?) aşhab remz-i imāya nümā-yı müfaharetür ki eş-şi‘ru lümezetun minel kerameti miştakınca feyyāz-ı hātır-ı atırları teçayyub ve ihyā buyrulup ve dībāc-ı meva‘a tār u pūd-ı hayāle pāy-endaz-ı şeh-rāh-ı fazā‘il eylemek için ‘ünvān-ı tıraz ser-nāme-i tuğrā-yı tefāhürde lillāhi künūzun tahte‘l-‘arşi ve eş-şu‘arāu buyrulduğı için kalīlu‘l-biḍā‘a ve kesirü‘l-ıdā‘a feşahhā Aḥmedu nāle Allāhu el-meliku eş-şamedu el-mekāşıdu el-müstetiru bir niçe müddet ispātına (?) ragbet ve bu vādī ile ülfet idüp icād-ı nazm-ı şuḥan ve inşād-ı kelām-ı ‘ilm ü ‘irfāna muvāzebet ve müdāvemmet eyleyüp beyne‘l-akrān ebnā-yı zamānuñ şāyeste-i ehıbbānı dil-pesend erbāb-ı fuhul ve nice tanzīm-i ber-usül eylemege sebeb-i tertīb-i dīvān ve dest-āvız-i zümre-i ‘irfān oldur ki gülbün-tıraz-ı gülşen-i belāğat ve nümāyiş-i fezā-yı feşahat matla‘-ı hürşid-i ma‘ārif ve mäh-ı sipihr-i ‘ālem-i letā‘if ve şem‘-i encümen-ārā-yı ma‘ārif ḥazret-i Mevlāna ḳaddese Allāhu sırrehü‘l-a‘lā meşnevī-i müteaz Ḳurān-ı celīli‘l-bürhan ki erbāb-ı isti‘dāda kāşif-i rumūz-ı (?) ma‘nīdür sa‘ādetle buyurdılar beyt

Ez kerāmāt-ı bülend-i evliyā‘st

Ülā şu‘arā‘st āḫir kimyā‘st

- 93a meşhūmiyla temdiḫ-i erbāb-ı ṭabī‘at eylemişdür ve bu iştiyāk ile tertīb-i dīvān-ı dest-āvız ‘irfāna mübāşeret olınuḫ çille-keş-i uzlet-nişin-i ḫalvet-hāne-i efdāl-i nekb güzīn-i isti‘dād-ı kemāl olup sübḫa-şümār etvār-ı imār-ı Hudādān felillechi‘l-ḫamd ve‘l-minneti dil-pesend kerde-i nükte-şināsānda ve şu‘arā-yı erbāb-ı dīvānda üstādımız Derviş Faşih-i Mevlevī himmeti mülahazasıyla ḫazret-i Sultān Aḫmed Hān ḫazretlerinüñ sa‘ādet-bağışalarında bu faḫır-i kalīlu‘l-biḍā‘a tekmil-i erba‘inde terbiyyet-i (?) dīvāna muvaffak oldı ve billāhi‘t-tevfik ve‘l-isti‘āneti

⁷² Peygamber hadisi olup “Şiir hikmetdir, beyan sihirdir” anlamına gelir.

Œi'rdür ādeme baŒŒāyiŒ-i Hāḳḳ
Oḳumađla bilinmez bu sabaḳ

Oḳumađla bilinmez bu rumūz
Aramađla bulunmaz bu kūnūz



6. KAYNAKÇA

- Derleme Sözlüğü*, TDK Yay., Ank.1993
- Devellioğlu, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ank.1993
- Dilçin, Cem; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK. Yay., Ank.1983
- Erdem, Sadık; *Râmiz ve Adâb-ı Zurafâsı*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu AKM Yay.-S.79, Tezkire dizisi-S.1, Ank.1994
- Gölpınarlı, Abdülbaki; *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap ve Aka Yay., İst 1977
- İpekten, Halûk; *Bâki Hayatı Sanatı eserleri*, Akçağ Yay., Ank.1998
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, C.III, fasikül II, MEB Yay., İst.1967
- Mengi, Mine; *Divan Şiirinde Rindlik*, Ank.1985
- Mengi, Mine; "Mazmun Üzerine Düşünceler" , Dergah Dergisi, C.III
- Muallim Naci; *Lugat-ı Nâcî*, İkdâm Matbaası, İst. tarihsiz
- Onay, Ahmet Talat; *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Türk Dil Vakfı Yay., Ank.1995
- Pakalın, Mehmet Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yay., İst.1993
- Pala, İskender; *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*; Akçağ Yay., Ank.1995
- Redhouse, Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük*, Redhouse Yay., İst.1993
- Saraç, Yekta; *Klasik Edebiyat Bilgisi Belagat*, R Yay., İst. 2000
- Sarı, Mevlût; *Arapça-Türkçe Lûgat (El-Mevârid)*, Bahar Yay., İst.1982
- Sefercioğlu , M.Nejat; *Nev'î Dîvân 'nın Tahlîli*, Kültür Bakanlığı Yay. 1159, Ank.1990
- Steingass; *Persian-English Dictionary*, Beirut.1975
- Süreyyâ, Mehmed; *Sicill-i Osmânî*, C.2, Tarih Vakfı Yurt Yay., S.30, İst.1996
- Şemseddin Sami; *Kâmûs-ı Türkî*, C.1-2, Çağrı Yay., İst.1989
- Şükun, Ziyâ; *Gencîne-i Güftâr (Ferheng-i Ziyâ)*, Farsça-Türkçe Lugat, MEB Yay., İst.1984
- Yeni Tarama Sözlüğü*, Cem Dilçin, TDK Yay., Ank.1983
- Zeybek, Necdet- Kemal Kara; *Adım Adım Osmanlı Tarihi ve Padişahlar Albümü*, C. III, Boyut Yay., İst. 1999

7. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Halûk Gökalg
Doğum Yeri ve Yılı : Mersin, 10.11.1975
Medenî Hali : Evli
Adres : Ç.Ü. Fen- Edebiyat Fakültesi
Telefon- : O 324-3281057

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans : Ç.Ü. Fen-Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edeb. Bl.
Lisans : KTÜ Fatih Eğitim Fak., Türk Dili ve Edeb. Bl.
Lise : Mersin Dumlupınar Lisesi
Ortaokul : İçel Anadolu Lisesi ve Mersin Dumlupınar Lisesi
İlkokul : Mersin Çankaya İlkokulu

İŞ HAYATI

Tarsus Yunus Emre İlköğretim Okulu 1999-2000
Ç.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi TDEB 2000-

YABANCI DİL İngilizce

BİLGİSAYAR BİLGİSİ Windows

**TC. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİZYON MERKEZİ**